

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
GEOGRĀFIJAS UN ZEMES ZINĀTNĀU FAKULTĀTE
GEOGRĀFIJAS NODAĻA

LZ11037

Linda Zaļā

**PUBLISKĀ ĀRTELPA KĀ DZĪVES VIDES KVALITĀTES
PRIEKŠNOTEIKUMS PILSĒTĀ:
KRITĒRIJU IZSTRĀDE RĪGAS KONTEKSTĀ**

**Public open space quality as the prerequisite for urban environment:
criteria in Riga context**

Maģistra darbs

Zinātniskais vadītājs:
Dr. geogr., docente Kristīne Āboliņa

Konsultants:
Asoc.prof. Pēteris Šķinķis

Ar savu parakstu apliecinu, ka esmu šī
darba autore

.....

Rīga, 2015

SATURS

ANOTĀCIJA	3
ANOTATION	4
IEVADS	5
1. DARBA TEORĒTISKAIS PAMATOJUMS - PUBLISKĀ ĀRTELPA UN TĀS KVALITĀTES NOZĪME.....	8
1.1. Publiskās ārtelpas raksturojums un nozīme	8
1.2. Privāti - Publiskā ārtelpa un tās nozīme pilsētā	9
1.3. Publiskās ārtelpas funkcionālie tipi un uztveres iedalījums	11
1.4. Pilsētas publiskās ārtelpas veidošanas teorijas	18
1.5. Rīgas telpiskās uzbūves un publisko ārtelpu izveides vēsturiskā attīstība.....	34
1.6. Rīgas publiskās ārtelpas regulējošo normatīvo aktu pārskats.....	38
2. MATERIĀLI UN METODES	42
3. PĒTĪJUMA REZULTĀTI UN DISKUSIJA	48
3.1. Ārzemju speciālistu un teoriju kritēriju klasifikācija.....	48
3.2. Latvijas ekspertu skatījuma analīze	56
3.3. Ārzemju teoriju un Latvijas speciālistu viedokļu salīdzinājums	64
3.4. Rīgas publiskās ārtelpas veidošanai piemērotu kritēriju kopuma izveide	74
4. PUBLISKĀS ĀRTELPA KVALITĀTES KRITĒRIJU APROBĀCIJA	
IZVĒLĒTIEM OBJEKTIEM RĪGĀ.....	78
4.1. Kritēriju aprobācija	78
4.2. Aprobācijas rezultātu apkopojums	86
SECINĀJUMI	91
PRIEKŠLIKUMI UN REKOMENDĀCIJAS RĪGAS PILSĒTAS KVALITATĪVAI PUBLISKĀS ĀRTELPA ATTĪSTĪBAI	93
IZMANTOTĀ LITERATŪRA	95
PIELIKUMI	101
1. PIELIKUMS – Ārzemju teorijās minēto kvalitātes kritēriju analīzes procesa materiāli	
2. PIELIKUMS – Objektu funkcionālais dalījums un pārklājuma kartes	
2.1. PIELIKUMS - 2005.–2015.g. ekspluatācijā nodoto Rīgas sabiedriskas nozīmes objektu pārklājuma shēma	
2.2. PIELIKUMS - 2005. – 2015. ekspluatācijā nodoto Rīgas sabiedriskas nozīmes objektu funkcionālās nozīmes un skaita grafiks	

- 2.3. PIELIKUMS - 2005. – 2015. ekspluatācijā nodoto Rīgas sabiedriskas nozīmes objektu pārklājuma kartes ar funkcionālās nozīmes dalījumu
3. PIELIKUMS - Latvijas speciālistu anketēšanas un interviju rezultāti
4. PIELIKUMS - Izvēlēto pilotobjektu vērtēšana, aprobējot izstrādātos kvalitātes kritērijus
 - 4.1. Administratīvo ēku publiskās ārtelpas
 - 4.2. Daudzdzīvokļu, daudzstāvu, dzīvojamo ēku ārtelpas
 - 4.3. Tirdzniecības centru ārtelpas
 - 4.4. Kvarālu – jauktas izmantošanas bijušo rūpniecisko teritoriju ārtelpas
 - 4.5. Teritoriju labiekārtošana, parki, ūdensmalas
 - 4.6. Kultūras iestāžu ārtelpas
 - 4.7. Ārstniecības iestāžu ārtelpas
5. PIELIKUMS - 2005. līdz 2015.g. ekspluatācijā nodoto sabiedriskas nozīmes objektu saraksts ar funkcionālo dalījumu

Anotācija

Publiskai ārtelpai ir ārkārtīgi liela nozīme pilsētā, un dzīvīga, priekpilna publiskā ārtelpa ir izcilas pilsētplānošanas atslēga. Lielākā daļa Rīgas pilsētas publisko ārtelpu atrodas uz privātām zemēm, un to attīstība notiek pakārtoti attīstītāja primārai interesei - apbūves iecerei, bez likumiski noteiktas un strukturēti plānotas kvalitatīvas attīstības. Lai īstenotu kvalitatīvu attīstību, jādefinē, kas vispār ir kvalitātes rādītāji publiskām ārtelpām, tāpēc šī darba ietvaros tiek izstrādāti un praksē aprobēti publiskās ārtelpas kvalitātes kritēriji, kuru izmantošana paredzēta pilsētas līmeņa plānošanas procesā jaunu ārtelpu izveidei. Šajā darbā kritēriji kalpojuši kā jau esošu, pēdējā dekādē realizētu sabiedrisko Rīgas objektu publiskās ārtelpas kvalitātes vērtēšanas indikatori, norādot uz aktuālām Rīgas publiskās ārtelpas problēmām. Kritēriju aprobācija pierādījusi, ka daudzu kritēriju vērtēšana piemērota dažādu mērogu pilsētu veidojošu struktūru kontekstā, ne tikai viena konkrēta objekta vērtēšanai, tāpēc iekļaujama arī pilsētplānošanas procesā.

Atslēgvārdi - publiskā ārtelpa, privāti-publisks, Rīga, kvalitāte, kritēriji.

Annotation

There is a remarkable meaning for public open space in the context of whole city, and the lively, joyful public open spaces is the key for successful city planning. The most of the public open space in Riga belongs to private owners, where their priority is building the project without the structured and legally based quality criteria for the public open space. To implement the qualitative development system, there is the need to define those criteria that determines quality for public open space. Therefore, within the framework of this Masters thesis, development of quality criteria are made and approved within the on-site testing. The use of criteria is intended for city-scale public open space planning process.

In this Masters research newly developed criteria was used as an indicators for those already existing projects in Riga that has been built during the last decade. It marked out several existing problems and tendencies related with public open space.

Approbation of quality criteria has approved that the framework of criteria system can be used for city-scale public open space and its network planning as well as for small-scale private projects.

Keywords: public open space, semi-public, Riga, quality, criteria

IEVADS

Pilsēta ir multifunkcionāla blīvi apdzīvota ģeogrāfiska vienība, kam būtu jānodrošina pilsētnieku ikdienas pamata un izvēles vajadzības, un publisko ārtelpu iedzīvotāji ikdienā (ārpus privātās) izmanto visbiežāk (Gehl, 1996). Kad arhitekti un plānotāji domā par pilsētām – tad primāri viņi domā par cilvēkiem. Pilsēta ir telpa, kur mēs ejam, satiekamies, sarunājamies, cilvēki liek pilsētai darboties. Dzīvīga, priekpilna publiskā ārtelpa ir izcilas pilsētplānošanas atslēga. Mūsdienās ievērojamākās transformācijas pilsētās notiek publiskajā ārtelpā. (Burden, 2014), tāpēc ir ļoti svarīgi nodrošināt iespējami kvalitatīvu pilsētas fizisko un mentālo infrastruktūru, tādā veidā ceļot iedzīvotāju labklājību.

Latvijā pašlaik būvējot jaunu vai pārveidojot esošo publisko ārtelpu, lielākā loma tās kvalitātes noteikšanā ir projekta attīstītājam un investoram, kuru primāri vada ekonomiskas intereses. Savukārt arhitektiem un plānotājiem primāri vajadzētu kalpot sabiedrības interesēm. Viņu uzdevums ir rast ekonomiski pamatotus, augstvērtīgus dizaina risinājumus atbilstoši pasūtītāja vēlmēm, sabalansējot tās ar iedzīvotāju vajadzībām pēc kvalitatīvas dzīves vides, kā arī rast integrētu pieeju vietas un ārtelpas lokālai sasaistei ar plaša mēroga telpisko struktūru. Rīgas plānošanas dokumenti un Latvijas likumdošana nenosaka publiskās ārtelpas drošības un kvalitātes standartus, tāpēc bieži vien rodas situācijas, ka publiskā ārtelpa apzināti vai neapzināti var tikt degradēta vai likvidēta vispār, kā arī neprofesionāli un nekvalitatīvi ierīkota. Pašreizējie uz būvniecības nozari attiecinātie principi bieži vien ir neviennozīmīgi interpretējami, tāpēc svarīgi būtu ievērot kvalitatīvas publiskās telpas veidošanas principus, jeb kritērijus.

Pasaules pieredze rāda, ka publiskajai ārtelpai pilsētās ir tendence samazināties kā kvalitatīvi, tā kvantitatīvi, kam viens no iemesliem ir tās privatizācija vai nodošana privātā apsaimniekošanā, kā rezultātā liela daļa iespējamās publiskās ārtelpas tiek vienkārši aizbūvēta. Rezultātā samazināta sociālā mijiedarbība, apgrūtināta vai ierobežota pieeja vietai, palielināts patēriņš un liegts demokrātisms, tās ir sekas publiskās telpas īpatsvara kritumam vai stratēģiska mērķa neesamībai to attīstībai pilsētās (Kressel, 1998; Kohn, 2004). Ārtelpas ar sabiedrisku nozīmi - pilsētas laukumi, skvēri, pat parki, zaudē savu nozīmi attiecībā pret privāti piederošajām, komerciāla rakstura ārtelpām ar izteiktām izklaides funkcijām, un tas radījis privāti-publiskās (vai semi-publiskās) ārtelpas nozīmes palielināšanos (Nissen, 2008). Vienveidīga pieeja teritoriju plānošanai rada nepastāvību un atsvešinātību no pilsētas iedzīvotājiem.

Darba mērķis un uzdevumi

Darba mērķis ir izstrādāt kritērijus kvalitatīvas publiskās ārtelpas veidošanai pilsētā un aprobēt tos Rīgas situācijā, piedāvājot risinājumus publiskās ārtelpas plānošanas uzlabošanai.

Mērķa sasniegšanai veicami sekojoši uzdevumi:

- izpētīt un apkopot kvalitatīvas publiskās ārtelpas būtību, mērķus un nozīmi;
- izvērtēt pasaules pilsētplānošanas ekspertu teorijas un vietējo profesionāļu pieredzi ;
- izstrādāt publiskās ārtelpas kvalitātes kritērijus;
- apkopot pēdējos desmit gados (2005 - 2015) Rīgā radītās publiskās ārtelpas datus,
- veikt izlases kārtas apsekojumus un vērtēt objektus pēc izveidotajiem kvalitātes kritērijiem, aprobējot tos dabā.

Tiesiskajā regulējumā salīdzinoši neseno, 2013.gadā ir pieņemta publiskās ārtelpas definīcija, kas minēta MK noteikumos Nr.240 “Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi” un skan sekojoši: “publiskā ārtelpa – sabiedrībai pieejamas teritorijas un telpa, ko veido ielas, bulvāri, laukumi, parki, dārzi, skvēri, pagalmi, krastmalas, pasāžas, promenādes un citas vietas, kas nodotas publiskai lietošanai neatkarīgi no to īpašuma piederības”, bet iepriekš (no 2003.gada) vienīgais likums, kurā minēts termina “publiskā ārtelpa” skaidrojums, bija Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un aizsardzības likums, kur 1.panta 4.daļā definēts: “ielas, bulvāri, laukumi, parki, skvēri, krastmalas, kvartālu telpa, pagalmi, kas bez ierobežojumiem pieejami sabiedrībai neatkarīgi no tā, kā īpašumā tie atrodas“, tātad faktiski visa ārtelpa. Rīgas Domes pasūtītajā pētījumā “Vadlīniju izstrāde apstādījumu struktūras un publisko ārtelpu tīklojuma nodrošināšanai Rīgā” (Rīgas domes Attīstības departaments, 2015) abas iepriekš minētās definīcijas ir papildinātas, piešķirot tām šodienai atbilstošāku redzējumu un jūtīgāku attieksmi: “Sabiedrībai pieejamas sociāli iekļaujošas teritorijas un telpas, ko veido ielas, bulvāri, laukumi, parki, dārzi, skvēri, pagalmi, krastmalas, pasāžas, promenādes un citas vietas, kas nodotas publiskai lietošanai, ir fiziski un mentāli pieejamas visām sociālajām grupām, neatkarīgi no to īpašuma piederības”. Šis pilnīgākais definējums kalpo par darba publiskās ārtelpas definīciju.

Pētījums “Vadlīniju izstrāde apstādījumu struktūras un publisko ārtelpu tīklojuma nodrošināšanai Rīgā” kalpos par pamatu Rīgas teritorijas plānojuma tematiskā plānojuma “Apstādījumu struktūras un publisko ārtelpu tematiskā plānojuma” izstrādei. Savukārt šajā maģistra darbā izstrādātie kvalitātes kritēriji var būt otrs, papildinošs palīginstruments augstāk

minētā plānojuma izstrādei. Tādējādi definējot likumisko ietvaru publiskās ārtelpas kvalitātes paaugstināšanai, saistot to ar kopējo pilsētas struktūru, ainaviskām, sociālām un ekonomiskām kvalitātēm. Jau šobrīd darbā izstrādātie kritēriji tiek pielietoti kā publiskās ārtelpas kvalitāti vērtējoši indikatori, lai izvērtētu nominētos objektus Rīgas pašvaldības pilsētas arhitekta biroja gada balvai 2015.

Šajā darbā tiek pētīta tā publiskā ārtelpa, kas vairumā gadījumu Rīgā, pēdējo 10 gadu laikā ekspluatācijā nodoto objektu klāstā, veidota privāta investora ieceres rezultātā, tādā veidā pakļaujot ārtelpas risinājumu, galvenokārt vienpersonisku interešu īstenošanai. Šādu publisko ārtelpu piemēri ir veikalu un lielveikalu priekšlaukumi un stāvlaukumi, biroju, administratīvo, banku ēku apkārtnes, dzīvojamie, kā arī darījumu un izklaides ēku kompleksi un kvartāli, pagalmi un iekšpagalmi u.c, arī mazāku izmēru vienības jeb visa ārtelpa, kas attīstījusies kāda objekta būvniecības ietekmē, un ir pieejama plašākai sabiedrībai pastāvīgi vai periodiski. Šajā sarakstā iekļaujama arī tā ēkām piekļautā publiskā ārtelpa, kas ir pašvaldības vai valsts nozīmes pasūtījumu rezultātā veidota – skolas, slimnīcas, poliklīnikas, pensionāti u.c. (neizslēdzot iespēju, ka šāda veida projekti var būt arī privāta investora veidoti). Maģistra darba pētījumā netiek apskatīta tā, plānveidīgi veidotā publiskā ārtelpa, kas nodrošina pilsētas iedzīvotāju pamata vajadzības – ielas, maģistrāles, tilti, sabiedriskā transporta pieturas, velosipēdistu celiņi un citas teritorijas, kas raksturojamas kā pilsētai vai valstij piederošas.

Maģistra darba rezultātā izstrādātie publiskās ārtelpas vērtēšanas kritēriji var kalpot gan privātam investoram, gan publiskās ārtelpas veidošanā iesaistītajiem dažādu jomu profesionāļiem kā palīgīdzeklis ideju pilnveidošanai, gan pašvaldībai kā izejas materiāls, lai uz šī pamata izstrādātu publiskās ārtelpas regulējošo noteikumu izstrādi.

Maģistra darba apjoms kopā bez pielikumiem ir 100 lapaspuses. Darbs veidots četrās nodaļās ar apakšnodaļām, ievadu, secinājumiem un izmantoto avotu sarakstu. Maģistra darbā iekļauti 6 attēli, 2 attēlu grupas, 24 tabulas, 5 pielikumi uz 69 lapaspusēm no kuriem 1 pielikums elektroniskā formātā CD. Pielikumos iekļauti 1. attēls, 20 attēlu grupas, 5 tabulas.

1. DARBA TEORĒTISKAIS PAMATOJUMS - PUBLISKĀS ĀRTELPA UN TĀS KVALITĀTES NOZĪME

1.1. Publiskās ārtelpas būtība

Publiskā vide kā mērķtiecīgi plānota pilsētas ārtelpas sastāvdaļa rakstos minēta jau kopš senās Romas impērijas pilsētas būvēšanas, un pat vēl senāk, kā pilsētas elements, no pirmo apdzīvoto vietu rašanās laikiem. Salīdzinoši vēlāk – Viduslaikos, izteikti nocietinātu pilsētu tipu veidošanai arī bija nepieciešama publiska ārtelpa ārpus ēkām, kur pulcēties dažādu sabiedriski nozīmīgu pasākumu laikā: galvenais laukums (rātslaukums), baznīcas laukumi, tirgus laukumi un ielas, pa kurām pārvietoties, taču netika plānotas ārtelpas vienības, kas būtu paredzētas atpūtai vai izklaidei. Šīs ārtelpas bija uzskatāmas par praktiskām, pilsētas funkciju nodrošinātām, funkcionālām ārtelpām (Stuber, 1979), kas mūsdienu cilvēka vajadzības vairs neapmierina, jo publiskā ārtelpa jau sen vairs nav tikai pārvietošanās un tirgošanās funkciju nodrošinātāja, bet gan cilvēku satikšanās un komunikāciju vieta, kas sevišķi aktualizējies pēdējā gadsimta laikā, kopš cilvēki noslēgti pārvietojas privātos transporta līdzekļos un dzīvo savstarpējas, tiešas komunikācijas trūkumā. Pirmās, pilsētas kopējā tīklojumā iekļautas un apzināti plānošanas gaitā regulētas publiskas nozīmes ārtelpas, un ar likumisko spēku noteiktas publiskās ārtelpas definīcijas parādās Lielbritānijā Anglijā, kur Londonas publiskās ārtelpas regulēšanai 1877. gadā tiek pieņemts “Lielpilsētas Ārtelpu Likums” (Metropolitan Open Space Act). 1906. gadā 20. panta labojumos publiskā ārtelpa definēta kā jebkura norobežota vai atvērta teritorija, uz kuras ēku apbūve sastāda ne vairāk kā 5%, un pārējā teritorija paredzēta brīvā laika pavadīšanai vai ir vienkārši neizmantojama, kā arī šajā teritorijā var būt paredzēta funkcija atkritumu savākšanai (Wang, Gao, 2012).

Publiskā ārtelpa savā izpausmē var tikt saistīta tikai ar apdzīvotām vietām, kas pēc būtības ir sociāla rakstura ārtelpas. Neviena no atrodamajām publiskās ārtelpas definīcijām nav saistīta ar neapdzīvotām teritorijām (Madanipour, 1999). Vairāku pilsētas pētnieku ideju apkopojumu, par to, kas ir veiksmīgi vai kvalitatīvi veidota publiskā ārtelpa, nosakot tās pamata vērtības un pienākumus pret cilvēku, savā pētījumā par īpašuma privatizācijas ietekmi uz publiskās ārtelpas kvalitāti, ir aprakstījis Nasution un Zāra (Nasution, A.D. un Zahrah, W., 2012): “Pilsētas publiskā telpa tiek raksturota kā jebkura iedzīvotājiem pieejama ārtelpas vide (Jacobs, 1961; Madanipour, 1999), piemēram, kafejnīcas, tirgi, parki, skvēri, ielas, laukumi vai gājēju celiņi. Labvēlīgai publiskajai telpai ir jāspēlē galvenā loma pilsētas iedzīvotāju sociālās saskarsmes veidošanā, kā arī jānodrošina tiem vietu, kur nodarboties ar fiziskām

aktivitātēm (Danisworo, 1989; Whyte, 1985) un piedzīvot dažādus notikumus (Rivlin, 1994; CABE and DETER, 2001), individuāli vai grupās (Rossi, 1982; Gehl, 2002), neformālā un nepiespiestā gaisotnē, kas nodrošinātu atpūtu (Whyte, 1985; PPS, 2000) demokrātiskā un nediskriminējošā vidē (Carr, 1992), kas pieejama dažādu vecumu iedzīvotājiem, ieskaitot cilvēkus ar invaliditāti, kā arī citām neformālām grupām (Gehl, 2002; CABE and DETER, 2001). Veiksmīgi veidotai publiskajai ārtelpai būtu jāveicina psiholoģiskais komforts un drošība (Danisworo, 1989). Telpas fiziskās formas dimensijā, augstu kvalitāti nodrošina skaidra un viegla pieeja un pārvietošanās sistēma (Danisworo, 1989; Carr, 1992; Rivlin, 1994; PPS, 2000; Gehl, 2002; CABE and DETER, 2001). To var panākt, izveidojot skaidrus gājēju ceļu savienojumus (PPS, 2000; Gehl, 2002; CABE and DETER, 2001), veidojot integrētu transporta sistēmu un zemes izmantošanu, kā arī nosakot esošos objektus kā pilsētas telpas orientierus (CABE and DETER, 2001), pilsētā izvēloties “cilvēka mēroga” dizainu (Asihara, 1981; Shirvani, 1985). Patīkamu publisko telpu var panākt ar augstas kvalitātes arhitektūru, (Danisworo, 1989; Carr, 1992), pievilcīgām ēku fasādēm, (Gehl, 2002, CABE and DETER, 2001) un interesantu detaļu izjūtu (Gehl, 2002; Avila, 2001). Dabas elementi ir svarīgi faktori, lai uzlabotu publiskās ārtelpas komfortu, ļautu atpūsties tajā, baudīt patīkamus brīžus, un aizsargātu no nelabvēlīga klimata. Tas panākams, veiksmīgi izvietojot kokaugus gar gājēju ceļiem un sēdvietām (Kaplan and Kaplan, 1989; Carr, 1992; Gehl, 1992; Avila, 2001)”.

1.2. Privāti - publiskā ārtelpa un tās nozīme pilsētā

Publiskajai ārtelpai pilsētās ir tendence samazināties gan kvalitātes, gan kvantitātes ziņā. Viens iemesls kvalitātes zudumam ir publiskās telpas privatizācija vai nodošana privātā apsaimniekošanā. Samazināta sociālā mijiedarbība, apgrūtināta vai ierobežota pieeja vietai, palielināts patēriņš un liegts demokrātisms ir sekas publiskās telpas īpatsvara kritumam vai stratēģiska mērķa neesamībai to attīstībai pilsētās (Kressel, 1998; Kohn, 2004). Šobrīd pasaulē ir novērojama tendence publiskās telpas piederības statusa izmaiņām. Dominē valstij vai pašvaldībai piederošo publisko ārtelpu nozīmes kritums, tā vietā parādoties “hibrīdtelpām”, kas nozīmē to, ka publiskās nozīmes ārtelpas tiek veidotas uz privātīpašnieka rīcībā esošās zemes. Telpas ar sabiedrisku nozīmi, tādas kā dzelzceļa stacijas, laukumi, pat parki, u.c. zaudē savu nozīmi attiecībā pret privāti piederošajām, piemēram, tirdzniecības centriem ar tiem piekļautajām ārtelpām, dažādiem komercobjektiem un izklaides parkiem. Šis apstāklis radījis privāti-publiskās (vai semi-publiskās) ārtelpas nozīmes palielināšanos (Nissen, 2008), kas norāda uz to, ka līdz ar privāti-publisko telpu izplatības pieaugumu, zūd

pašvaldības vai valsts ietekme, lai sistemātiski nodrošinātu šīs ārtelpas kvalitāti vai funkcijas, lai gan pašvaldības bieži vien pašas šos īpašumus pārdod vai izīrē privātiem uzņēmējiem, nepietiekoši strikti un stratēģiski nepārdomāti formulējot izmantošanas tiesības, tādā veidā zaudējot ietekmi un kontroli pār rezultātu.

Duglass Fārs (Douglass Farr), atsaucoties uz Robertu Oldenburgu (Robert Oldenburg), savā grāmatā “Ilgtspējīgas Pilsētas” (Sustainable Urbanism), izmanto terminu “trešās vietas” (Third places), lai raksturotu šīs privāti-publiskās telpas, iekļaujot tās publisko ārtelpu kontekstā. Par šīm vietām uzskatāmas tās, kas ir ārpus mājām un darba – vietām, kas raksturojamas kā pastāvīgas uzturēšanās ārtelpas. Tās ir atvērtas ikdienas sabiedrībai neformālām tikšanās reizēm. Trešās vietas izveidojas tur, kur cilvēkiem ir iespēja satikties neformālās grupās, tur, kur tie var satikties cits ar citu. Trešajām vietām jābūt viegli pieejamām vairumam cilvēku, tām jābūt komfortablām, un atvērtām vismaz 16 stundas dienā, piecas vai sešas dienas nedēļā cilvēkiem, kas uzturas šajā apkārtnē. Vairums šādu vietu piedāvā iegādāties ēdienu vai dzērienu, piesaistot cilvēkus tur uzturēties ilgāk. Kafējnīcas, bērnu rotaļu laukumi, transporta pieturas, suņu laukumi, bāri, sporta laukumi, bibliotēkas, vai baznīcas tiek aprakstīti kā piemēri. Trešās vietas ir pilnīgas apkaimes veidošanās stūrakmens un ilgtspējīgas pilsētas nosacījums (Farr, 2012), kas var veidoties kā iekštelpās, tā ārtelpās, tāpēc var secināt, ka vairumā gadījumu privāti-publiskā ārtelpa un “trešās vietas” veidojas, būvējot vai labiekārtojot kādu konkrētu objektu, tam piesaistot arī esošo ārtelpu. Šī darba ietvaros uzsvars tiek likts uz tām ārtelpām, kas ir “piekļautas” šīm “trešajām vietām” vai arī gadījumos, kad pati ārtelpa veido “trešo vietu”, kas ir publiski izmantojama, līdz ar to, veidojot publiskās ārtelpas kopējā tīklojuma daļu, vai jaunu, atsevišķu ārtelpu.

Privāti-publiskā ārtelpa no pilsētas kopējās publiskās ārtelpas atšķirama ne tikai pēc tās formas vai pieejamības: tā ir norobežota, vai daļēji pieejama, vai arī tajā ir kā citādi regulēta sabiedrības dažādība, bet arī pēc atšķirīgām arhitektoniskām formām un īpašībām kā tās raksturlielumiem. Privāti-publisko ārtelpu raksturo arī tās publicitāte sabiedrībā. Šī publicitāte var izpausties kā reklāma, kā aicinājums lietot kādu konkrētu ārtelpas funkciju. Tas īpaši populāri lielveikaliem, norādot, ka tā teritorijā pieejams stāvlaukums, vai dzīvojamo ēku kvartālos, kur norādīts, ka šeit iegādājoties dzīvokli, būs pieejami rotaļu laukumi, ērta stāvvietā, vai citas relatīvās vērtības. Tāpat multifunkcionāli laukumi, piemēram, skvēri vai pagalmi, kas periodiski tiek izmantoti kā tirgus laukumi, izklaides, sabiedrisku aktivitāšu vietas, kur vietas īpašnieks varētu gūt finansiālu labumu no iespējamiem apmeklētājiem (Setti, 2013).

1.3. Publiskās ārtelpas funkcionālie tipi (un uztveres iedalījums)

Lai vērtētu publiskās ārtelpas kvalitāti, kritērijus var iedalīt objektīvajos, jeb fiziski nosakāmajos un subjektīvajos – tajos, kas saistās ar mentālām vērtībām, sajūtām un personisko komfortu. Veicot vietas pieejamības un sasniedzamības pētīšanas metodes definēšanu, Lotfi un Kozarī lieto abas – objektīvās un subjektīvās pieejas metodes (Lotfi, Koohsari, 2009). Objektīvā pieeja tiek iedalīta trijās parametru apakšvienībās: infrastruktūras esamība, aktivitāšu pieejamība un lietderības faktors (Gerus, Ritsema van Eck, 2003). Subjektīvā pieeja izpaužas vietas padziļinātā izpētē, veicot intervijas un anketēšanu, lai izprastu iedzīvotāju vai vietas lietotāju uzvedības tendences un domāšanu (Lotfi, Koohsari, 2009). Šāds princips var tikt ievērots, lai veiktu ne tikai vietas pieejamības, bet arī vietas kvalitātes vērtēšanu. Vērtēšanas procesam nozīmīga ir katra konkrētā vērtētāja uztvere, kas atšķirsies atkarībā no viņa pieredzes, profesionālās intereses un redzējuma specializācijas. “Jebkurā ainavā it kā krustojas divas uztveres asis: vienu nosaka objektīvā atšķirība starp sociālajām grupām un indivīdiem, kultūrvēsturiskajām tradīcijām un ģeogrāfiskajiem reģioniem, bet otro – dažādu profesionālo grupu pārstāvju interešu atšķirība laika mērogā” (Melluma, Leinerte, 1992). Daiga Zigmunde savā pētījumā "Estētiskās kvalitātes kritēriji urbanizētas ainavas izpētē" norāda uz subjektīvā un objektīvā ārtelpas (šajā gadījumā ainavas) analīzes nozīmību, kur subjektīvā analīze ietver vērtējošā eksperta profesionālās pieredzes izpausmi, balstoties uz laika gaitā uzkrātajām profesionālām teorētiskajām un praktiskajām zināšanām un to interpretēšanas spējām. Tieši šīs interpretēšanas spējas nosaka eksperta subjektīvā viedokļa nozīmību (Zigmunde, 2010). Objektīvo faktoru analīze veicama pēc vispārzināmiem un atzītiem teorētiskajiem un praktiskajiem materiāliem un metodikas.

Objektīvie un subjektīvie faktori šajā maģistra darba pētījumā skatāmi no publiskās ārtelpas pētnieka skatu punkta, kur objektīvos var vērtēt *in situ*, pēc esošajiem parametriem, bet subjektīvie faktori izvērtējami, apzinot šīs ārtelpas lietotāju domas, proti – telpas uztveri. Profesors I. Strautmanis (1977) gandrīz pirms 40 gadiem objektīvos un subjektīvos faktoros aprakstījis no “lietotāja” (nevis pētnieka) viedokļa. Strautmanis šos faktoros iedala šādi:

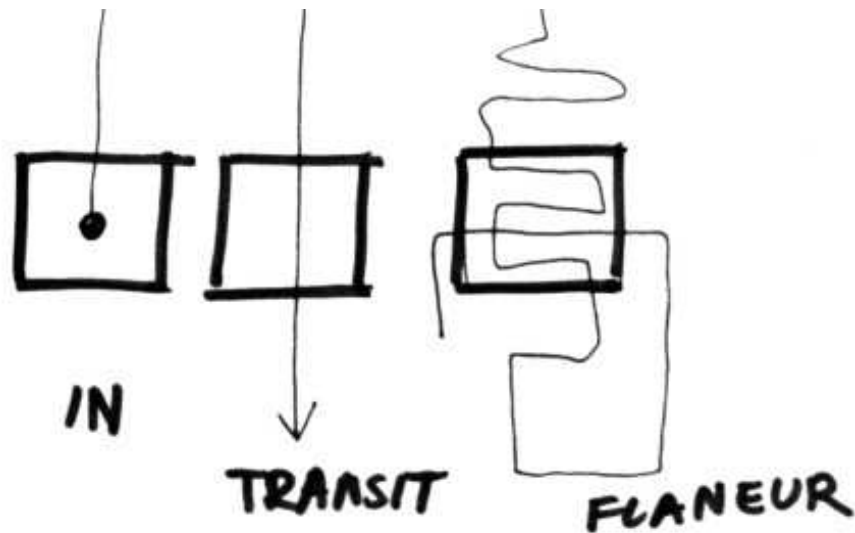
- objektīvie faktori ir tie, kas nosaka tās vai citas formas informatīvo potenciālu. Tie ir: kontūra un siluets, mērogs, proporcijas, ritms (formu atkārtotāšanās), plastiskā uzbūve, faktūra, asociācijas un simbolika.
- subjektīvie faktori ir tie, ko katrs indivīds uztver attiecīgi pēc sava izglītības, kultūras līmeņa, stereotipiem utt. Tas iedalīts trijos līmeņos pēc tā, kā cilvēks tos uztver no apkārtējās vides: reālās telpas un tās formas uztvere, uztvertās informācijas analīze un vērtējums, un organisma atbildes reakcija (rīcība).

Pētot pilsētas kvalitāti pēc “mentālās kartēšanas” metodes principa, Kevins Linčs (Kevin Lynch), veicot pilsētas tēla veidojošo formu analīzi un aprakstu, norāda, ka pilsētas tēls atpazīstams un aprakstāms divu galveno virzienu ceļā:

- vietas fiziskā izpausme, vietu un elementu kopums, to “nolasāmība” pilsētas kopējā kontekstā,
- šīs fiziskās vietas nozīme tās lietotājam (Lynch, 1960).

Vietas nozīmību un publiskās ārtelpas vajadzību pilsētas vidē apraksta vairāki autori, uzskatot par nozīmīgu faktu to, ka publiskā ārtelpa ir neatņemama pilsētas vides un ainavas sastāvdaļa. Vietas mentālā būtība nav iespējama bez vietas nosaukšanas vārdā vai tās cita veida identificēšanas, kas būtu saprotams parastam cilvēkam. Vieta, bez tās konkrētās ģeogrāfiskās atrašanās un formas, var būt arī stāsta formā vai eksistēt kā leģenda, kā arī papildināt vai mainīt fiziski esošo – redzamo vietu (Soja, 1996). Tomass Džairins (Thomas F. Gieryn) publisko ārtelpu un telpu pilsētas vidē kā tādu iedala trijās nozīmības vienībās: ģeogrāfiskā atrašanās vieta, materiālā forma un mentālā vērtība. Ģeogrāfisko novietojumu Džairins raksturo kā konkrētu vietu izplatījumā, definējot tās attālumu no cilvēka. Tas ļauj noteikt cik tuvu vai tālu tā ir un apzināt tās robežas. Vietas lielumu var iedalīt sākot no dīvāna, kurā sēžat, istabas, pilsētas, vai pat konkrēta kalna virsotnes. Materiālā, jeb fiziskā forma piešķir vietai identitāti un raksturu. Vietas var būt dabiskas vai mākslīgas, tās var raksturot pēc formas un izskata. Vietas sastāv no materiālām vienībām, kas novietotas kādā konkrētā punktā vai laukumā visā izplatījumā. Vietu atrašanos nosaka cilvēks (Gieryn, 2000).

Uzskatāmi publiskās ārtelpas funkcionālo pamatu raksturo Norvēģijas Hamaras pilsētas publiskās iesaistes aktīvistu grupas (Dreamhamar.org) veidotais ilustrējums (1.attēlā), kas nodarbojas ar publiskās ārtelpas risinājumu izstrādi tādām vietām, kas uzskatāmas par atsevišķām, no ielas atdalītām, telpiskām vienībām. Šajā gadījumā publiskā ārtelpa raksturota pēc tās dinamikas – publikas kustības tajā.

1. attēls. Publiskās ārtelpas lietotāju dinamika

Šie publiskās ārtelpas tipi raksturojami šādi:

1. Vieta, kur palikt. Šo tipu raksturo mērķtiecīgs konkrētās vietas apmeklējums. Šeit apmeklētājam ir pieejamas funkcijas, kas tam nepieciešamas attiecīgās paredzētās darbības nodrošināšanai, piemēram, vieta, kur atpūsties, sēdēt, zvilnēt, vai veikt kādu sabiedrisku aktivitāti grupā – spēlēt spēles, sportot, rotaļāties, rīkot tikšanos utt. Šādas vietas vērtība ir norobežošanās no citiem, nejaušiem vai neparedzamiem gadījumiem;
2. Caurstaigājama vieta, kas paredzēta tranzītkustības nodrošināšanai. Šāda tipa vieta ir pretēja rakstura pirmajai, jo tai pamata funkcija ir nepārtrauktas kustības nodrošināšana, paredzot augstvērtīgus gājēju ceļiņu segumus, skaidru kustības sadalījumu. Šāda tipa vietas nav piemērotas ilgstošas uzturēšanās gadījumos;
3. Trešais tips ir abu iepriekšējo savienojums – pastaigām, atpūtai, tranzītkustības nodrošināšanai, taču neviens no iepriekšējiem tipiem nav pamata funkcija. Šāda tipa vieta paredzēta lēnām pastaigām, vai laika pavadīšanai un iespējamiem uzskatīšanās gadījumiem, piemēram, lai dodoties mājup no darba, patīkamam laikapstākļu gadījumā, varētu pavadīt laiku šeit.

Tāpat šeit varētu minēt ārtelpu fizisko vienību ģeotelpisko formu iedalījumu pēc struktūru veida, kas sastāv no lineārām, lokveida, laukuma veida un punktveida struktūrām. Funkcionāli lineārās un lokveida struktūras ir savienotājas un lietotāju plūsmu pārvadītājas, bet laukuma veida un punktveida struktūrām ir plūsmu uzkrāšanas (akumulēšanas) funkcija. Katrs no iepriekš minētajiem vietu tipiem un veidiem ir piemērots un atbilstošs kopējam

pilsētas publiskās ārtelpas funkcionālismam, tādā veidā papildinot to. Taču neveiksmīga plānojuma gadījumā atsevišķa vieta var traucēt vai izjaukt pilsētas kopējo publiskās telpas funkcionēšanu. Pamatojoties uz Rīgas pilsētas Būvvaldes datu analīzi (5.1. pielikums), vairums jaunveidotās publiskās ārtelpas tiek radītas pēc privātu investoru iniciatīvas, kas neapmierinošas kvalitātes rezultātā dēļ neievērotiem pamatprincipiem, nepareizi interpretē publiskās ārtelpas nozīmi.

Līdzīgi kā publiskās ārtelpas veids, svarīgs ir tās mērogs un attiecība pret pārējo pilsētas funkciju klāstu. Veicot publiskās ārtelpas pieejamības vērtēšanu, svarīgs apstāklis ir tās paredzamajai mērķauditorijai. Mērķauditorijas var būt dažādu līmeņu: dzīvojamo māju pagalmi pamatā kalpos to lietotājiem, apkaimes skvēru izmantos tās iedzīvotāji vai nejauši viesi, lielveikala apkārtni, iespējams, izmantos jebkurš pilsētas iedzīvotājs, bet galvaspilsētas centrālo laukumu izmantos visas valsts iedzīvotāji. Pilsētas kopējā tīklojuma kontekstā tieši ārtelpa ir tā, ko iedzīvotāji un viesi izmanto mērķtiecīgas, arī nejaušas pārvietošanās gadījumos - nokļūstot no vienas telpas uz otru, dodoties mājās no darba, uz skolu, vai jebkur citur. Ārtelpai var būt potenciāli vairāk iespēju raisīt nejaūšu situāciju esamību, piemēram, satiekoties ar kādu, vai ieraugot jauku vietu pa ceļam uz kaut kurieni - apsēsties, baudīt laikapstākļus utt. Rīgas domes Pilsētas attīstības departamenta pasūtītajā pētījumā “Vadlīniju izstrāde apstādījumu struktūras un publisko ārtelpu tīklojuma nodrošināšanai Rīgā” (2015) šāda funkcionālā piederība raksturota pēc ārtelpas lomas mēroga fiziskajā un arī mentālajā (cilvēku uztveres) telpā. Pēc nozīmes šīs teritorijas iedalītas sešos ārtelpas mērogu raksturojošos līmeņos:

1. Pilsētainavas - pilsētas pašvaldībai un kaimiņu pašvaldībām nozīmīgas ārtelpas, kā arī tās, kurām ir reģionāla un starptautiska nozīme. Ārtelpu detalizācija šajā līmenī palīdz noteikt stratēģiskās telpas, bet tās netiek klasificētas kā atsevišķi ārtelpas elementi;
2. Pilsētas - ietilpst ārtelpas, kuras ir nozīmīgas pilsētas un Latvijas iedzīvotājiem, kā arī kultūrvēsturiski nozīmīgas ārtelpas, vai ārtelpas, kas reprezentē pilsētu un valsti;
3. Apkaimes - pilsētas apkaimju iedzīvotājiem nozīmīgas ārtelpas, kuras apsaimniekojamas, veidojamas vai atjaunojamas projektu ietvaros;
4. Tuvienes - ārtelpas, kurām ir liela nozīme par apkaimes vienību mazāka areāla iedzīvotājiem.
5. Kwartāli - nozīmīgas ārtelpas vienības, kuru kvalitātes atjaunošana un identitātes saglabāšana svarīga vairāk nekā viena īpašuma vai telpiskā elementa (piemēram,

dzīvojamās mājas pagalma) iedzīvotājiem;

6. Dzīves vietas - viena vai vairāku īpašumu vai pagalmu iedzīvotājiem nozīmīga ārtelpa, kuras kvalitāte tieši ietekmē primārās (nav iespējams izvairīties vai izvēlēties citus), ar dzīves vietu saistītas, nepieciešamības: pārvietoties, atpūsties un veikt citas sociālās aktivitātes.

Lai rastu konkrētu veidu kā pētīt esošo un plānot paredzamo publisko ārtelpu, ir nepieciešams ņemt vērā pēc iespējas plašākus cilvēka labklājības un dzīves vides kvalitātes izpratnes apstākļus, kas ietekmētu ne vien cilvēka fiziskās vajadzības, bet būtu saskaņā arī ar viņa mentālo apmierinātību, ietverot kvalitāti kā visaptverošu jēdzienu. Dissarts un Dellers min, ka dzīves vides kvalitāte kā tāda nav konkrēti definēta. Ir atšķirīgas izpratnes un atšķirīgas metodes tās aplūkošanā. Vairums zinātnisko pētnieku dzīves kvalitātes izpēti sazarojanos sāk ar eksogēno, jeb objektīvo apstākļu raksturošanu, un endogēno, jeb subjektīvo uztveri (Dissart & Deller 2000). Tas pats attiecināms uz publisko telpu un tās kvalitātes rādītājiem. Cilvēka dzīves kvalitāti pilsētās raksturo mijiedarbība starp pilsētniecisko un dabisko, ko var raksturot kā nepieciešamo daudzumu pēc atvērtās publiskās telpas (Das, 2008). Kvalitatīvas publiskās ārtelpas ideālais stāvoklis un izcilas pilsētplānošanas atslēga ir līdzsvars, saglabājot gan pilsētnieciskās kvalitātes, gan dabas klātbūtni, nodrošinot dzīvīgas un priekpilnas ārtelpas.

Publiskās ārtelpas lietotājs ir cilvēks. Publiskā ārtelpa paredzēta, lai tā kalpotu pilsētas iedzīvotājiem un viesiem. Sabiedrības iesaiste publiskās ārtelpas plānošanā kļūst aizvien aktuālāks līdzeklis pilsētas plānošanā. Piemēram, pasaulē zināmais pilsētplānotājs Jans Gēls, pēta publiskās telpas lietotāju paradumus, lai pēc tam, ar to līdzdalību veiktu dažādus ārtelpas uzlabojumus, tādā veidā veicinot publiskās ārtelpas pievilcību un funkcionalitāti. Šāda sabiedrības iesaiste vispilnvērtīgāk un kvalitatīvāk veicama demokrātiskās sabiedrībās. Savā grāmatā “Advocacy and Pluralism in Planning”, jau 1965. gadā Pols Davidovs (Paul Davidoff) apraksta sabiedrības iesaisti plānošanas procesā kā nepieciešamību, demokrātiskas sabiedrības vērtību un sabiedriska labuma gūšanas priekšnoteikumu telpiskās plānošanas procesā. Plurālisma pieeja publiskās ārtelpas radīšanā rada drošumu un ilgtspēju tās pastāvēšanā, norādot, ka vienveidīga pieeja, teiksim, fiziskajai plānošanai, rada nepastāvību un atsvešinātību no pilsētas iedzīvotājiem. Tāpat autors norāda, ka mūsdienīgam plānotājam jāpiemīt spējai vadīt dažādus procesus un tam jābūt lietas kursā (bet ne pilnībā jāpārzina) par dažādām tendencēm, piemēram, mūsdienu filozofijā, sociālajā darbā, likumdošanā, sociālajās zinātnēs un dizainā (Davidoff, 1965).

Sabiedrības iesaiste publiskās ārtelpas plānošanas un lēmumu pieņemšanas procesā Latvijā ir reglamentēta arī oficiāli ar likumdošanas palīdzību, un to nosaka Ministru Kabineta (MK) noteikumi Nr.970 “Sabiedrības līdzdalības kārtība attīstības plānošanas procesā” (izdoti saskaņā ar Attīstības plānošanas sistēmas likuma 11. panta piekto daļu, (2009)). Šie MK noteikumi nosaka atsevišķu iesaistes līmeņu kārtību plānošanas nodrošināšanai, taču tieši uz publisko ārtelpu vērstu valsts likuma pamatotu noteikumu nav. MK noteikumu 4. panta 2. apakšpunktā minēts: “Sabiedrības līdzdalību teritorijas attīstības plānošanā atbilstoši plānošanas līmenim nodrošina attiecīgā valsts institūcija, plānošanas reģions vai vietējā pašvaldība saskaņā ar normatīvajiem aktiem, kuros noteiktas prasības sabiedrības līdzdalībai”. Šis apakšpunkts norāda uz valsts sektora atbildību sabiedrības iesaistē. Atklāts jautājums paliek par to, cik sabiedrība ir aktīva šādā iesaistes procesā, un vai ar MK noteikumiem var panākt vairuma iedzīvotāju viedokļu respektēšanu, kā arī to, vai attiecīgais skaits iesaistīto personu ir objektīvs rādītājs sabiedrības vēlmju nodrošināšanai, jo ne vienmēr pat vērā ņemama viedokļu kvantitāte spēj mainīt procesus, kuru iznākums ir nolemts vēl pirms sabiedrības iesaistīšanas.

Liels potenciāls sabiedrības iesaistes procesa nodrošināšanai, ir dažādām neformālām biedrībām un apvienībām, kas nodarbojas ar lokālu problēmjautājumu risināšanu. Šādām apvienībām ir potenciāls izprast lokālos sabiedrības un telpiskos procesus, kas augstāka līmeņa politiskajā sektorā nebūtu iespējams. Kā liecina “Latvijas Fakti” 2013. gadā veiktā aptauja par iedzīvotāju domām par iespēju ietekmēt politiskos procesus Latvijā, attieksme ir negatīva – tikai 16,5% iedzīvotāju uzskata, ka tie var ietekmēt politiskos notikumus (tāpat arī 16,1% pēdējo trīs gadu laikā iesaistījušies kādā organizācijā vai biedrībā), savukārt vairāk kā 56% uzskata, ka nevar. Šis fakts liecina par to, cik (ne)efektīva un formāla var būt valstiskā sektora iedzīvotāju iesaistes nodrošināšana lēmumu pieņemšanas procesos – arī tajos, kas attiecināmi uz publiskās ārtelpas kvalitātes risināšanas jautājumiem. Pēdējo gadu laikā NVO politiskā aktivitāte palielinājusies dēļ valsts tiesiskā regulējuma maiņas (Kultūras Ministrija, 2011). NVO aktivitātes palielināšanos var novērot, raugoties, piemēram, uz apkaimju biedrību un organizāciju darbību aktivitātēm, kas ne tikai vērstas uz sabiedrības sociālās labklājības celšanu, bet arī telpisku jautājumu risināšanu. Turpmāk īsumā tiks aprakstītas dažu šādu organizāciju un biedrību darbības pamatprincipi:

Vecmīlgrāvja attīstības biedrība: Tā ir nevalstiska organizācija, kurā 2007. gada 29. augustā nolēma apvienoties 80 bijušie un esošie vecmīlgrāvieši, lai turpmāk, kā sabiedriski aktīvs spēks ietekmētu procesus. Organizācijas darbības pamatprincipi: 1. veicināt Vecmīlgrāvja un tā tuvākās apkārtnes saprātīgu attīstību, 2. saglabāt kultūrvēsturisko un dabas

mantojumu (īpaši Augusta Dombrovska kultūrvēsturisko kompleksu "Ziemeļblāzma"), 3. veicināt iedzīvotāju līdzdalību savas dzīves vides sakārtošanā un aizsardzībā. Biedrības mājas lapā redzamā informācija liecina par to, ka šī organizācija bijusi aktīva 2012. – 2014. gadā, publicējot dažādus jaunumus un aktivitātes, taču šajā, 2015. gadā, mājas lapā nav ievietota jauna aktualitāšu informācija (<https://sites.google.com/site/vecmilgravjaattistibas biedriba/>).

Mežaparka Attīstības biedrība: Pēc informācijas mājas lapā, Mežaparka attīstības biedrība ir aktīva organizācija, kas ietekmē dažādus procesus Rīgas domes lēmumu pieņemšanas procesos, kā arī aktīvi aizstāv Mežaparka iedzīvotāju intereses dažādās jomās, kā arī rīko dažādas sabiedriskās aktivitātes – sapulces, talkas, tirdziņus, pat svētkus visiem vietējiem iedzīvotājiem, kā arī nodrošina iedzīvotāju saikni ar pašvaldību un varas pārstāvjiem. Mājas lapā pieejamā aktivitāšu informācija liecina par aktīvu pašorganizēšanos. (<http://www.mezaparks.eu>)

Arī Sarkandaugavas attīstības biedrība ir aktīva sabiedrības iesaistes organizēšanā dažādos jautājumos. Pati biedrība savu būtību definē šādi: “mērķis ir veicināt Sarkandaugavas apkaimes attīstību un iedzīvotāju dzīves kvalitātes uzlabošanu: pārstāvēt Sarkandaugavas apkaimes iedzīvotāju intereses Rīgas pašvaldības institūcijās un būt kā kontaktpunktam ideju apmaiņai starp aktīvajiem Sarkandaugavas apkaimes iedzīvotājiem, kā arī veicināt apkaimes iedzīvotāju līdzatbildību par vidi sev apkārt un savstarpējo toleranci”. Līdzīgi kā Vecmīlgrāvja biedrībai, arī Sarkandaugavas biedrības mājas lapā ievietotā aktualitāšu informācija liecina par aktivitāti, kas notikusi 2012.-2014. gadā. (www.sarkandaugavai.lv)

Iepriekš minētās organizācijas, tāpat kā daudzas citas nevalstiskās Rīgas apkaimju biedrības, sevi pozicionē, galvenokārt, kā sociālo aktivitāšu un sociālās integritātes instrumentu, un kā komunikatīvās saiknes nodrošinātāju starp politiskajām un pašvaldības institūcijām. Iepriekš minētās trīs biedrības tieši un netieši saistītas ar publiskās ārtelpas jautājumu risināšanu. Tiešais veids izpaužas iedzīvotāju iesaistē dažādās talkās, teritorijas attīstības plānošanas jautājumu apspriešanā, speciālistu piesaistē telpiskās struktūras pētniecībā, u.c. Netiešais veids, apkopojot visas aktivitātes – piederības sajūtas veicināšana un izpaušme, vairojot iedzīvotāju interesi par savu apkārtni, kā arī iniciējot iedzīvotājus iesaistīties dažādu politisku jautājumu ietekmēšanas procesā, tādā veidā radot ticību saviem spēkiem, lai ietekmētu politiskos procesus.

Līdzīgi apkaimju biedrībām un organizācijām, ir dažādi projekti un biedrības, kas nav piesaistītas kādai apkaimei, bet darbojas pēc līdzīgiem principiem, piemēram, “Urban Institute Rīga”, “Radi Rīgu”, Rīgas domes starptautiskais projekts “USER”, u.c.

1.4. Pilsētas publiskās ārtelpas veidošanas teorijas

Džeina Džeikobsa (Jane Jacobs) (1916 – 2006) ASV dzīvojusi un veltījusi savu dzīvi, lai veicinātu pilsētu iedzīvotāju dzīves vides kvalitāti, īpaši uzmanību pievēršot publiskās vides pievilcībai. Džeikobsa nav bijusi ne arhitekte, ne pilsētplānotāja pēc izglītības, un savas aktīvās darbības laikā bija noskaņota pretēji tā laika profesionālās pilsētībūvniecības nozares tendencēm (Roze, 2009), mēģinot panākt iedzīvotājiem labvēlīgus fiziskās un garīgās labsajūtas risinājumus, uzturoties publiski pieejamās pilsētas vietās. Džeikobsa publicējusi vairākus aprakstus par to, kas ir pievilcīga publiskā vide. Populārākā ir viņas grāmata “Amerikas vareno pilsētu dzīve un nāve” (Death and Life of Great American Cities). Kā autore min ievadā, grāmata rakstīta “uzbrukuma” formā tai laikā esošajām pilsētībūvniecības tendencēm. Arī aktīvajā darbībā viņas “uzbrukums” nehumānai pilsētplānošanai balansējis uz tiesiskuma robežas. Tas padarījis Džeikobsu un īpaši šo grāmatu par sava veida ikonu pilsētplānotājiem, kur cilvēciskās vērtības un vajadzības pilsētā stādītas pirmajā vietā. Viņa definē ielas un parkus kā galvenās publiskās telpas pilsētā, liekot to plānošanai pievērst pastiprinātu uzmanību. Grāmatā tiek aprakstīti divi sekojoši galvenie principi:

1. Ielu ietves ir svarīgākās publiskās telpas sastāvdaļas, jo tās tiek izmantotas ikdienā. Ietvju drošība un patīkama pārvietošanās pa tām rada labvēlīgu pilsētas tēlu. Viņa definē trīs galvenās ietvju telpas īpašības:
 - a. Drošība. Skaidri noteikta robeža starp privāto un publisko telpu. Tas nozīmē, ka slēgtās, šaurās privātās telpas var būt bīstamākas kā tās, kas ir atvērtas un pieejamas visiem. Vientuļa ietve “bagāto” monofunkcionālā dzīvojamā kvartālā var būt bīstamāka kā tāda, kas vijas caur nabadzīgu, taču dzīvīgu apkaimi.
 - b. “acis uz ielas” garantē netiešu drošību. Ielas un ietves, kuru malās ir dzīvojamās mājas ar logiem vērstiem uz tām, vienmēr būs kā garants tam, ka kāds redzēs nelikumīgas darbības vai draudus gājēju drošībai, līdz ar to netieši garantējot trauksmes celšanu vajadzības gadījumā.
 - c. aktivitātes, kas nodrošina to, lai gājējam būtu interesanta pastaiga. Veikaliņi, kafejnīcas, galerijas un citas atraktīvas iestādes būs tās, uz ko gājējs vērsīs uzmanību, tādā veidā novēršot garlaicību, kas var iemesls izvēlēties pārvietošanos ar transportu. Autore min, ka cilvēkiem patīk vērot cilvēkus, tas nozīmē, ka palielinot ietvju “apdzīvotību”, palielinās vēlme pa tām pārvietoties.

Džeikobsa uzsver, ka ielai un tās sadzīvei jābūt kā pozitīvam dzinulim pusaudžu attīstībā, tādā veidā oponentējot tā laika uzskatiem par ielu kā vietu, kas nav paredzēta un piemērota bērnu un pusaudžu aktivitātēm.

2. Pilsētas vairāku funkciju mijiedarbība kā droša un draudzīga pilsētvide.

Šis viņas uzskats arī bijis konfliktā ar tā laika strikta funkciju zonējuma tendenci. Aprakstot šo principu, autore min četrus galvenos pamatnoteikumus patīkamas pilsētas apkaimes radīšanai:

- a. Apkaimes pamatfunkciju dažādība. Tām jābūt vismaz divām. Pamatfunkciju dažādība nodrošina kopējo publisko telpu “apdzīvotību” dažādos diennakts laikos, nodrošinot galamērķu un virzienu dažādību.
- b. Nelieli apbūves kvartāli. Tas nodrošina dažādību gājiena maršruta izvēlē, mazinot garlaikošanos ejot.
- c. Apbūves vecuma dažādība, mijoties atšķirīga ekonomiskā, kultūrvēsturiskā un sociālā rakstura celtnēm, kas celtas dažādos laikos, īpaši pievēršot uzmanību seno būvju saglabāšanā.
- d. Pietiekami augsta cilvēku, to aktivitāšu koncentrācija apkaimē, ieskaitot tās iedzīvotājus.

Džeina Džeikobsa pilsētu un publisko ārtelpu uztver kā ciešu sinerģiju starp pilsētas vidi un tās iedzīvotājiem. Jebkurš publisko ārtelpu veidojošais elements, viņasprāt, paredzēts sabiedrības labumam, nevis dekoratīvai vai kādai mehāniskai funkcijai. Džeikobsa par galveno kvalitāti publiskās ārtelpas veidošanā uzskata sociālo integritāti un daudzfunkcionalitātes nodrošināšanu jebkurā pilsētas daļā, kas izslēdz monofunkcionālu apbūves kvartālu radīšanu. Šis un vēl vairāki viņas uzskati arī kalpojuši 20. gadsimta un mūsdienu plānotājiem par paraugu un iedvesmu “cilvēka mēroga” pilsētas plānošanai.

Kevin Linčs (Kevin Lynch) (1918 – 1984) nodarbojoties ar “mentālo”, jeb “atmiņu” kartēšanu, veicis pilsētas fiziskā tēla analīzi, balstoties uz iedzīvotāju sajūtām un to aprakstiem. Linčs uzskata, ka svarīgākais pilsētas tēla veidošanā un attīstīšanā ir iedzīvotāju sajūtas un spēja tajā orientēties, jo pilsēta nav uztverama visiem cilvēkiem vienādi. Vieni ir tās pastāvīgie iedzīvotāji un otri – viesi, vai periodiski migrējošie, kam pilsēta saistās ar galvenajiem orientieriem – galvenajām ielām, ceļiem, robežām, nozīmīgām celtnēm, galapunktiem. Iebraucējiem mazsvarīgas ir pilsētas mazākās formas - sānu ielas, pagalmi,

gājēju ejas utml., savukārt pastāvīgajiem iedzīvotājiem šīs formas un funkcijas nodrošina ikdienas dzīvi un ir svarīgākas par galvenajiem ceļiem un ielām. Tas nozīmē, ka pilsētas tēla apraksts var būt veidojams, balstoties uz dažāda veida vai līmeņa informāciju. Linčs savos pētījumos, ko veicis ASV Bostonā un Losandželosā un publicējis 1960. gadā grāmatā “The Image of the City”, izjautājis vietējos iedzīvotājus un veicis šo pilsētu centru kartēšanu, veidojot pilsētu mentālo aprakstu (Lynch, 1960).

Rezultātā tika izstrādātas galveno elementu grupas, kas veido pilsētas tēlu:

- ceļi – iedzīvotāju plūsma pilsētā, to virzieni;
- robežas un malas – pilsētas viena veida rakstura robežas
- rajons vai apkaime – pilsētas daļa ar līdzīgu raksturu
- mezgli – galvenie orientiermaīņas punkti, tādi kā krustojumi un laukumi
- orientieri – pilsētas ainavā labi saskatāmi un atpazīstami fiziski objekti

Linča pilsētas tēla vērtēšanas teorija ir vērsta uz pilsētas kopējās struktūras analīzi, vērsot uzmanību pilsētu kā vienotu telpisku kopumu. Svarīgākais pilsētas telpiskās vērtēšanas uzdevums ir noteikt, cik tā ir funkcionāla un uztverama lietotājam – pilsētniekam. Konkrēta fiziska objekta kvalitātes vērtēšana ir skatāma saistībā ar visas pārējās pilsētas tēlu, jeb struktūru. Taču atsevišķs objekts var būt kā orientieris, ceļš vai iela, robežšķirtne vai mezgls. Visi šie pilsētas telpas elementi nevar būt kopēti vai pārvietoti uz citu pilsētas daļu, tādā veidā zaudējot to piemērotību un unikalitāti tieši tai konkrētajai vietai, kur tie novietoti. Atsevišķa objekta kvalitāti var vērtēt saistībā ar tā veiksmīgu vai neveiksmīgu izvietojumu pilsētā, vai piemērotību konkrētai telpas elementu ķēdei.

Apkopojot Kevina Linča publiskās ārtelpas kvalitātes veidošanās priekšnoteikumus, galvenais viņaprāt ir skaidrs un instinktīvi uztverams pilsētas plānojums, kurā viegli orientēties. Turklāt šim plānojumam jābūt uztveramam ikvienam iedzīvotājam un viesim. Uztvere iedalāma atbilstoši lietotāju līmeņiem: viesiem nepieciešama viegla un skaidra orientēšanās pilsētas galvenajās funkcionālajās telpās, vadoties pēc galvenajiem orientieriem, bet iedzīvotājiem – izmantojot lokālās zināšanas, mazāko telpisko formu lietojamība un tikai vietējiem pieejamu funkciju ērta ikdienas izmantošana (lokāla rakstura savienojumi, īsceļi, pagalmi, skvēri, u.c.).

1979. gadā starptautiskā **Lēvenas seminārā (Leuven Seminar)** par publiskās telpas plānošanu, kas notika Beļģijas pilsētā Lēvenā, ICOMS (International Council on Monuments

and Sites) vispasaules kultūras pieminekļu organizācijas ietvaros, tika izvirzīti vairāki problēmjautājumi pilsētām, kurus nepieciešams risināt turpmāk strādājot ar pilsētplānošanu. Neskatoties uz to, ka Lēvenas semināra dokumentos pārsvarā pieminēts termins “publiskā telpa”, runa pēc būtības ir par publisko ārtelpu. Pastāv vairāki negatīvi faktori, kas var samazināt publiskās telpas pievilcību un sabiedriskās aktivitātes tajā:

- pieaugošs vienfunkcionāls izmantojums, kas samazina iespējamību pārklāties dažādām interesēm vienā teritorijā. Nepieciešams analizēt, kuras funkcijas ir papildinošas, konkurējošas, neitrālas, konfliktējošas;
- aktivitāšu nesavienojamība un motorizētās satiksmes dominēšana un komercializācija pārāk bieži nodara kaitējumu sabiedriskajai dzīvei. Nozīmīgi ir atrast jaunus veidus kā dažādas aktivitātes varētu pastāvēt blakus un sabiedriskā dzīve tiktu atjaunota;
- standartizēšana, vienādas pilsētvides veidošana, tiek samazināta dažādība un individuālais;
- pilsētu teritoriju apbūves strauja izplešanās.

Starptautiskās diskusijas kopsavilkumā tiek secināts, ka, lai pēc iespējas optimālāk atjaunotu publiskās telpas, nepieciešams veikt to novērtēšanu. Tiek izvirzīti vairāki vērtēšanas kritēriji un priekšnosacījumi. Lēvenas semināra dalībnieki nolēma, ka vispirms jāpanāk savstarpēja vienošanās starp sociālo zinātņu ekspertiem, arhitektiem, pilsētplānotājiem un inženieriem. Vēsturisko pilsētu publiskā ārtelpa pārsvarā ir vēsturisko civilizācijas procesu atspoguļojums un kā tāda ir unikāla. Pilsētu nākotne ir jāapskata divos dažādos līmeņos – to formālais izskats un tas, kā pieejamo teritoriju izmanto sabiedrība. Tomēr vizuālā sadaļa nevar tikt apskatīta kā pretstats sociālajai sadaļai. Abi aspekti ir organiski savienojami. Pastāv sakarības starp to, kā cilvēki izturas un to, kāda ir telpas būtība, kurā viņi uzturas, tāpēc publiskās telpas kvalitāte ir atkarīga ne tikai no tās fiziskās identitātes, ko nosaka arhitektūra un plānojums, bet arī no tās sociālās identitātes.

Publiskā telpa var sasniegt savu optimālo efektivitāti tikai apvienojot abus šos aspektus – vizuālo un sociālo, līdz ar to izvirzot vienotus kritērijus, pēc kuriem novērtēt publiskās telpas vizuālo un izmantojamības kvalitāti:

1. Kritēriji, kas ļauj novērtēt telpas kā arhitektūras vienotības vērtību:

- a. Mērogs (ēku un brīvās telpas attiecība);
- b. Artikulācija (saistība, sakarība, starp telpu un notikumu biežumu), telpas izmantojamība;
- c. Struktūra, materiāli, krāsas brīvās (neapbūvētās) telpas tuvumā;
- d. Apbūvei un brīvajai telpai raksturīgā plastiskā harmonija;
- e. Laukumu, skvēru un ielu, izkārtojums; seguma veids, pilsētvides ērtības tuvumā.

2. Lai novērtētu telpas kā sociālas vienības vērtību, jāņem vērā dažādas telpas un sabiedrības dzīves attīstības sakarības. Konkrētajai telpai jābūt kontekstā ar kopējās teritorijas izmantošanu, kā nodrošināšanai tiek noteikti sekojoši kvalitātes kritēriji:

- a. Individū un grupu mijiedarbības veidi, tādās aktivitātes, kas rada mijiedarbību un kāda veida attiecības varētu veidoties šādās aktivitātēs. Nozīmīga ir neverbālā komunikācija;
- b. Informācijas plūsma, kas nodrošina telpas raksturu, nosakot izolācijas un sadarbības punktus;
- c. Pamanāmi objekti, kas nosaka individuālu un kolektīvu orientēšanos telpā;
- d. Telpas simboliskā nozīme sabiedrībai; identifikācijas punkti un telpas kā pilsētas daļas un piederības kādai konkrētai grupai, uztveres veidi;
- e. Telpas izmantošanas tiesības un īpašumtiesības; tās īpašā piemērotība kādai grupai pretstatā neitralitātei, nodrošinot vienlīdzīgi māju sajūtu dažādām grupām. Telpas zonas, kas savieno privāto un publisko izmantošanu.

Sociālo un fizisko aspektu savienošana, nosaka gan indivīda, gan grupas konkrētās rīcības. Tās var izrādīties konfliktējošas. Līdz ar to nepieciešams izvēlēties prioritātes un alternatīvas, un būt skaidrībā, kuras ir kuras (Conclusions of the international seminar on the planning of collectively used spaces in towns, 1979).

Lēvenas Semināra definētās mūsdienu pilsētu problēmas ir sekojošas: monofunkcionalitātes izplatīšanās atsevišķos kvartālos, motorizēta satiksme, standartizācija un pilsētu izplešanās. Lai risinātu šīs problēmas, publiskās ārtelpas kvalitātes nodrošināšanai, svarīgs priekšnoteikums ir vienot pilsētas fizisko un sociālo identitāti. Fiziskās identitātes nodrošināšanai nepieciešams ievērot telpiskās uzbūves kvalitātes priekšnoteikumus, tādus kā mēroga, struktūras, telpas artikulācijas, un citus, kas nepieļautu nesamērīgu objektu attīstību. Šīs fiziskās kvalitātes īstenojamas ciešā saistībā ar sociālajām kvalitātēm, tādām kas veidotas

abpusēji mijiedarbojoties – indivīdu un grupu mijiedarbība telpā; telpas simboliskās nozīmes svarīgums un citi faktori, kas veidojas, cilvēkam mijiedarbojoties ar pilsētvidi.

Olborgas saistību (Alborgh Commitments) pamatā ir Eiropas ilgtspējīgas attīstības pilsētu saistības. Šie ilgtspējīgas attīstības principi tika pieņemti 1994. gadā Olborgā, Dānijā. Vēlāk saistības tika papildinātas: 1996., 2000. un 2002. gadā. Pēc to pieņemšanas, saistības ir uzņēmušās aptuveni 400 pašvaldības. Rīga ir aktīva Olborgas procesa dalībniece jau kopš 1994.gada. Parakstot Olborgas saistības, Rīgas pašvaldība apņēmas daudz enerģiskāk veidot tādu pilsētas politiku, kurā ir saskaņoti vides, sociālās, kultūras un ekonomiskie mērķi (Rīgas dome, 2004).

Olborgas saistību galvenie uzdevumi ir: nodrošināt nodarbinātību uz zināšanām balstītās ekonomikas laikmetā, cīnīties pret nabadzību un sociālo atstumtību, veikt efektīvu vides aizsardzību, samazināt ekoloģiskās pēdas nospiedumu, reaģēt uz demogrāfiskajām izmaiņām, pārvaldīt kultūras daudzveidību, novērst konfliktus un saglabāt mieru agrākajās karu postītajās teritorijās. Olborgas saistības ir pamats tam, lai nodrošinātu efektīvu un iedzīvotājus iesaistošu ilgtspējīgu pārvaldību vietējā līmenī, taču darot to, balstīties uz globālām vērtībām. (Agenda21, 2014)

Olborgas saistības nosaka desmit saistību grupas ilgtspējīgas pilsētas attīstībā. Katrai no desmit nostādņēm ir pieci apakšpunkti. Zemāk minētie punkti attiecas uz pilsētu un pilsētas pārvaldi, taču divi punkti (Nr. 5 un Nr. 6) ir tie, kas attiecināmi uz kvalitatīvas pilsētas ārtelpas izveidi, tāpēc tie arī sīkāk paskaidroti ar apakšpunktiem:

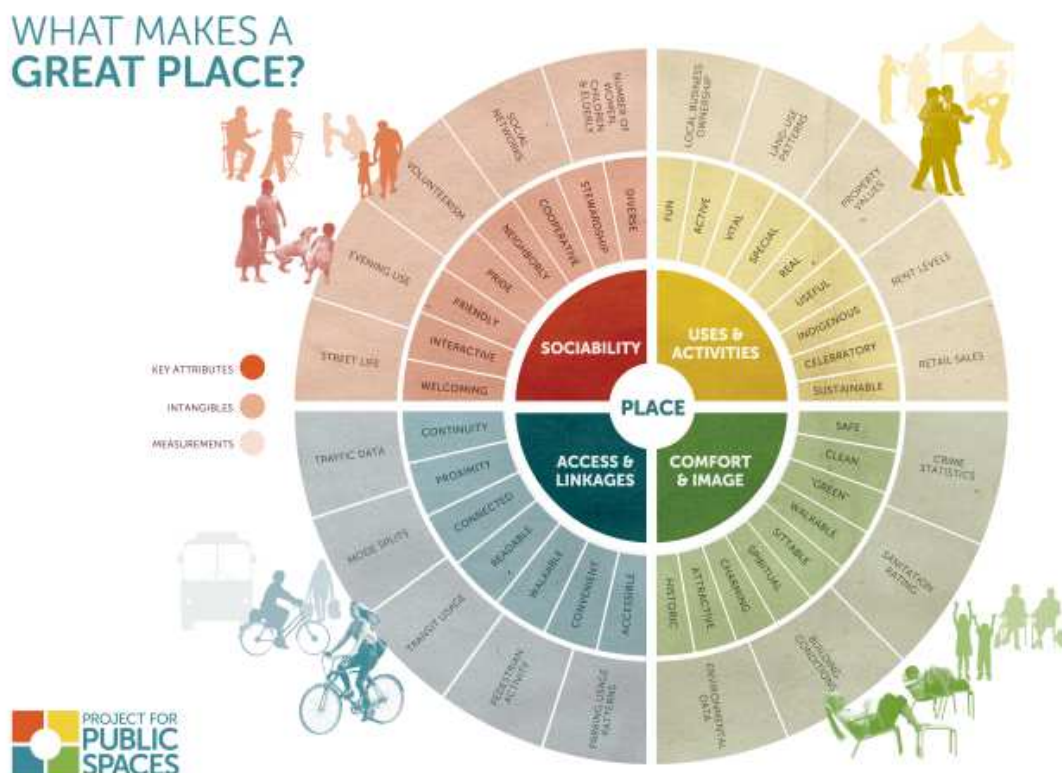
1. Efektīva pārvaldība ar sabiedrības iesaistīšanu
2. Uz ilgtspējīgu attīstību vērsta pilsētu pārvaldība
3. Visiem pieejami dabas resursi
4. Atbildīga patēriņa un dzīvesveida izvēle
5. Pilsētas plānošana un dizains:
 - degradēto un pamesto teritoriju atkārtota izmantošana un atjaunošana;
 - izvairīšanās no pilsētas izplešanās, iedzīvotāju blīvuma palielināšana, un priekšrokas došana degradēto teritoriju pārveidei, kā arī izvairīšanās no esošo dabas teritoriju apbūves;
 - daudzveidīgas attīstības iespējas un ēku jaukta izmantošana, saglabājot līdzsvaru: darba vietas, mājokļi un pakalpojumi, dodot priekšroku dzīvošanas funkcijai pilsētas

- centros;
 - pilsētas kultūras mantojuma pienācīga saglabāšana, izmantošana un atjaunošana;
 - prasību noteikšana ilgtspējīgai teritorijas izmantošanai un būvniecībai, kā arī augstas kvalitātes arhitektūras un būvniecības tehnoloģiju izmantošanas veicināšana
6. Labāka mobilitāte, mazāk satiksmes
- samazināt nepieciešamību pēc privātā auto, pievilcīga un visiem pieejama transporta atbalstīšana;
 - sabiedriskā transporta, iešanas vai riteņbraukšanas intensitātes palielināšana;
 - pārejas veicināšana uz zemas izplūdes gāzu līmeņa transporta līdzekļu izmantošanu;
 - jāveicina pilsētā integrēts un ilgtspējīgs transporta attīstības plāns
 - transporta kaitīgās ietekmes mazināšana uz sabiedrības veselību un vidi
7. Veselības uzlabošana
8. Dinamiska un ilgtspējīga vietējā ekonomika
9. Sociālā vienlīdzība un taisnīgums
10. Vietējā līmeņa sasaiste ar globālo

Olborgas saistību piektajā un sestajā punktā minētās rīcības ir nozīmīgas publiskās ārtelpas plānošanas kvalitātē un uzskatāmas par kvalitatīvas pilsētvides priekšnoteikumiem, ietverot norādi uz, pēc iespējas lielāku privātā autotransporta samazināšanu pilsētās, nodrošinot sabiedriskā transporta un velotransporta sistēmas attīstību, tādā veidā uzlabojot sabiedrības veselību un vidi kopumā. Tāpat minēts nozīmīgums esošā potenciāla izmantošanai pilsētās, attīstot degradētās teritorijas, saglabājot līdzsvaru apbūves dažādībā, veidojot jauktas apbūves teritorijas, nevis monofunkcionālus kvartālus. Visi šie pilsētas struktūras veidošanas aspekti ievērojami, saglabājot pilsētas teritoriālo stāvokli, nepieļaujot tās izplešanos.

Jans Gēls (Jan Gehl) (1936) ir praktizējošs pilsētu dizaina nozares konsultants, kompānijas “Gehl Architects – Urban Quality Consultants” dibinātājs un profesors Kopenhāgenas arhitektūras skolā, Dānijā. Viņš aktīvi nodarbojas ar pilsētu publisko telpu izpēti un rezultātu praktisku pielietojumu dažādās pasaules pilsētās. Gēls uzskata, ka pilsētas iedzīvotāju dzīves un sadzīves kvalitāti nosaka telpa, kas atrodas ārpus privātās dzīvesvietas. Dzīve “starp celtnēm” ir tikpat svarīga kā privātā, tāpēc jāmeģina veidot pilsētu visiem tās iedzīvotājiem, lai ikviens tajā justos piederīgs (Project for Public Spaces (PPS), 2014).

Turpmāk aprakstītie Gēla principi veidoti, pamatojoties uz pilsētas kvalitātes celšanu, neatkarīgi no apdzīvotās vietas tipa vai ģeogrāfiskās atrašanās vietas, jo viņaprāt, pilsētai jebkur jābūt cilvēcisķā mērogā un cilvēkam uztveramai.

2.attēls (Project for Public Spaces (PPS))

Gēls uzskata, ka augstas kvalitātes publisko vidi un labāku pilsētu veido:

- augstas kvalitātes publiskā ārtelpa;
- dažādota publiskā dzīve;
- līdzsvarots satiksmes tīkls;
- uzlabota gājēju vide.

Analizējot pilsētvidi Gēls piedāvā ievērot tīs galvenos principus:

1. Pētīt pilsētu no cilvēka viedokļa, tas ir – cilvēks pārvietojas vidēji ar ātrumu 5 km/h un viņa vertikālais redzes uztveres leņķis ir 120-135 grādi. Svarīgi ir analizēt ko cilvēks sajūt, sadzird pilsētā. Jābūt sabalansētai gadalaiku attiecībai (Gehl, Gemzoe, 1996), un nevar paredzēt aktivitātes tikai vasarai vai ziemei;

2. Analizēt aktivitātes pilsētā – nepieciešamās jeb pamat aktivitātes, izvēles un sociālās aktivitātes ir atslēga pilsētas dzīves kvalitātei. Šīs trīs aktivitāšu grupas Jans Gēls paskaidrojis sīkāk:

- Pamataktivitātes jeb nepieciešamās aktivitātes ir tādas, kas cilvēkam nosaka ikdienas ritmu, proti, došanās uz darbu, skolu, iepirkšanās, autobusa gaidīšana pieturā, utml. Šajās aktivitātēs ir iesaistīti visi pilsētas iedzīvotāji un ar tām saskaras ik dienu, neskatoties uz laika apstākļiem vai sezonālām apstākļu parādībām. Šīs aktivitātes nav atkarīgas no pilsētas vizuālā tēla un iekārtojuma. Protams, jāņem vērā vēlme un baudījums darīt šīs pamat aktivitātes, ko lielā mērā nosaka apkaimes un pilsētas plānojuma īpašības.

- Izvēles aktivitātes ir tās, kas cilvēkam ir pieejamas, taču, bez kurām var iztikt un darīt tad, kad ir vēlme, laiks un vieta. Šajā kategorijā iekļautas tādas aktivitātes kā pastaigas svaigā gaisā, parku apmeklēšana, laika apstākļu izbaudīšana, sauļošanās utml. Tas nozīmē, ka šīs aktivitātes ir iespējamas, ja ārējie apkaimes apstākļi ir tam piemēroti, proti, ja ir baudāma, aicinoša pilsētas vide, drošības sajūta un piemēroti laika apstākļi. Šī aktivitāšu grupa vistiešāk ir saistīta ar apkaimes fizisko plānojumu, funkciju pieejamību, kas nosaka iedzīvotāju apmierinātību. Apmierinātība, savukārt veicina cilvēka vispārējo labsajūtu un ir iegants nākošā – sociālā aktivitāšu līmeņa celšanai.

- Sociālās aktivitātes ir visas darbības, kas saistītas ar citu cilvēku klātbūtni publiskajā ārtelpā, piemēram, bērni rotaļu laukumā, komunālās aktivitātes, paziņu sveicināšana, sarunas, nejaušas tikšanās, un visizplatītākā ir pasīvā aktivitāte – būšana ar citiem cilvēkiem publiskajā ārtelpā, skaņas, uzvedības, citu aktivitāšu uztvere un ietekme. Publiskā telpa var izpausties arī kā privātās āra telpas, piemēram, dārzs, pagalms, balkons, daļēji publiskās telpas kā darba vieta, skola utml. Jo vairāk cilvēks uzturas publiskajā telpā, jo vairāk tas sarunājas un veido kontaktus ar citiem cilvēkiem, kas var būt par pamatu kopienas stiprināšanai un atsaukties uz apkaimes kvalitātes organizētību (Gehl, 1996).

3. Pilsētvides analīze pēc 12 kvalitātes kritērijiem, kas grupēti trīs daļās: aizsardzība, komforts un prieks. Aizsardzība ietver šādus kritērijus:

- a. aizsardzība no transporta, negadījumiem;
- b. noziedzības un vardarbības;
- c. aizsardzība no nepatīkamas sajūtu pieredzes klimata dēļ (lietus, sniega, piesārņojuma u.c.).

Komforta kritēriji ir:

- a. iespēja pārvietoties kājām (piemērota telpa iešanai; atraktīvs ielu izskats; interesantas fasādes; kvalitatīvas virsmas; nav šķēršļu; laba pieeja pamatvietām);
- b. iespēja stāvēt, apstāties, gaidīt, uzgaidīt (apstāšanās laukumi; “Malas efekts”; konkrēti apstāšanās laukumi vai vietas; atbalsta rīki);
- c. sēdēt, apsēsties (sēdēšanas zonas; plašas iespējas dažāda veida sēdēšanai vai tikai apsēšanās vajadzībām; vietas, lai sēdētu ilgstoši);
- d. redzēt, saredzēt. Redzamība (skata tālums; neaizsegti skati; interesanti skati; apgaismojums tumsā);
- e. klausīties, dzirdēt, sarunāties (zems trokšņu līmenis; solu izkārtojums – pietiekami tuvs, lai sarunātos);
- f. iespēja spēlēt un aktīvi atpūsties (telpas aicinājums fiziskām aktivitātēm: spēlēt un izklaidēties dienā, naktī, vasarā un ziemā).

Prieka kritērijos ietilpst:

- a. apbūves mēroga attiecība pret cilvēku, lai cilvēks nejostos “pazudis” starp ēkām un laukumiem;
- b. iespējas baudīt klimata labumus (sauli, ēnu, siltumu, vēsumu, vēju, aizvēju, u.c.);
- c. iespēja baudīt pozitīvas estētiska labuma izjūtas (labs dizains, skati, ainavas, koki, ūdens u.c.).

Gēla izstrādātie publisko ārtelpu kvalitātes principi ir veiksmīgi integrēti daudzu pasaules pilsētu, piemēram, Kopenhāgenas, Sidnejas, Melburnas, Ņujorkas (un arī Rīgas, kas diemžēl nav realizēts (Gehl u.c., bez datējuma Public spaces&public life in Riga city centre)) telpisko izmaiņu procesos, pierādot Gēla izveidoto kvalitatīvas publiskās ārtelpas priekšnoteikumu globālo pielietojamību un funkcionalitāti dažāda tipa lielpilsētās. Gēla publiskās ārtelpas principi atšķiras no citiem ar to detalizēto aprakstu un konkrētu priekšlikumu izklāstu. Visi šie priekšlikumi un apraksti veidoti, ievērojot “cilvēka mērogu”, veidojot publisko ārtelpu cilvēkam atbilstošā proporcijā, paredzot un prognozējot katru tā iespējamo darbību un vēlmi. Gēla kvalitātes principi izstrādāti gan ievērojot konkrētus priekšlikumus ārtelpas vienībām, gan dažādus principus, pēc kā plānojama pilsētas kopējās struktūras izveide.

Viliams Vaits (William H. Whyte) (1917 — 1999), būdams amerikāņu sociologs – žurnālists, Ņujorkas pilsētas plānošanas departamenta darbinieks publicists (Roze, A. 2009) un profesors, sarakstījis vairākas grāmatas, kas arī mūsdienās zināmas kā pilsētplānotāju iedvesmas avots un rokasgrāmatas (PPS, 2014). Viena no viņa populārākajām grāmatām ir “Mazu pilsētvides telpu sabiedriskā dzīve” (The Social Life of Small Urban Spaces), kur publiskā ārtelpa vērtēta kā daļa no pilsētnieka ikdienā lietojamā, kas veido katra indivīda un sabiedrības dzīves kvalitāti. Ignorējot eksistējošās teorijas, Vaits pētīja cilvēku ikdienas uzvedību vairākos “parauglaukumos”, izmantojot trīs saskaņotas metodes: novērošanu, intervijas un paša jaunizgudrojumu – laika fotogrāfijas (Roze, 2009). Vaits uzskata, ka ikvienam ir jāievēro morāla atbildība, veidojot publisko vidi. Kā galvenos, Vaits uzskaita četrus galvenos kvalitātes kritērijus publiskās telpas efektivitātei:

1. pieejamība šai vietai;
2. iespēja cilvēkiem būt vienotiem dažādās aktivitātēs;
3. vieta ir ērta, ērti lietojama, kā arī, tai ir pozitīvs imidžs jeb tēls;
4. telpa kā sociāli aktīva mijiedarbības vieta (Whyte, 1985).

Viliams Vaits par nozīmīgāko publiskās ārtelpas kvalitātes priekšnoteikumu uzskatījis cilvēka kā publiskās ārtelpas lietotāja labsajūtu. Viņš savus pētījumus veicis ar tā laika jaunpienesumu vizuālajā pētniecībā – laika fotografēšanu, tādā veidā uzskaitot cilvēka paradumus. Viņš pastiprināti pievērsies dažādu cilvēku grupu mijiedarbībai un to izpausmju reakcijai publiskajā ārtelpā.

Arhitektūras un Vides zinātņu profesors **Naders Čalfons (Nader Chalfoun)** no Arizonas, veicot pilsētas dizaina un ārtelpas analīzi Taksonā Rio Nuevo projektam, pievērsis uzmanību detalizētai vietas mikroklīmata izpētei, un kā svarīgu vietas kvalitātes kritēriju uzskata to, cik veiksmīgi katra publiskā ārtelpa ir novietota attiecībā pret būvi un citiem objektiem. Par cik ģeogrāfiskā atrašanās vieta katrai ārtelpai var būt dažāda, tāpēc nav iespējams izveidot vienotus kritērijus tam, cik tālu un kādā pozīcijā jāatrodas publiskai ārtelpai attiecībā pret objektu. Šis objekts var kalpot kā šķērslis nokrišņiem, vējam, tas var radīt patīkamu ēnu vasarā, taču reizē arī negatīvu efektu ziemā, aizsedzot sauli. Tāpēc katra telpa ir jāpēta kontekstā ar tās atrašanās vietu ģeogrāfiskajā novietojumā. Čalfons izvirzīja trīs pamata parametrus, lai objektīvi tiktu novērtēta šī kvalitāte. Tie ir:

1. Vietas ģeometrijas novērtējums un apkārtnes skatu aptverošo lauku analīze (šī parametra vērtēšanai tiek izmantota speciāla izliekta lēca, kas aptver apkārtnes

- objektus vienā redzes laukā, tādā veidā izvērtējot skata atvērtību un aprēķinot brīvos un aizņemtos laukumus gan vertikālā, gan horizontālā plaknē).
2. vietas mikroklimate datu vākšana un analīze (pamata dati, kas ir ievācami: vēja ātrums, saules radiācija, temperatūra, vietas mitruma un sausuma rādītāji, relatīvais mitrums un virsmas temperatūras).
 3. vietas termisko apstākļu paredzēšana, izmantojot speciālu datorprogrammu MRT (šī parametra pielietošanai nepieciešams speciāla MRT (Mean radiant temperature) datorprogramma, kas pēc noteikta moduļa aprēķina personas termālo apstākļu komfortu attiecīgā vietā) (Chalfoun, 2003).

Naders Čalfons šajā darbā analizēto pilsētvides pētnieku grupā atšķiras, jo ir pievērsies vienam konkrētam aspektam publiskās ārtelpas kvalitātes apzināšanā – mikroklimate apstākļu pētniecībai. Pilsētas mikroklimate veidojošos apstākļus viņš iedalījis vairākās grupās un analizējis to savstarpējo ietekmi, izmantojot speciāli piemērotu datorprogrammu, aprakstot priekšnoteikumus konkrētiem risinājumiem publiskās ārtelpas mikroklimate apstākļu uzlabošanā.

Kustība **“Jaunā Pilsētplānošana” (New Urbanism)** radās 1993. gadā, sadarbojoties vairākiem arhitektiem, kuri dibināja jaunu apvienību ar mērķi dot artavu “Viedās pilsētas” (Smart Growth) plānošanā ASV (Keller, Burke, 2009), taču pašas idejas saknes plānošanas teorijās aprakstītas, minot ietekmes jau no 1867. gada “Barselonas paplašināšanas plāna” autora Ildefona Cerdas veidotās “Būvētās formas, infrastruktūras un aprites teorija” (“Theory of Built Form, Infrastructure and Circulation”) (Herbert, 2003). Taču nesenākās “Viedās pilsētas” kustības galvenais mērķis ir pilsētu izplešanās rezultātā radīto negatīvo seku novēršana, galvenokārt, atbrīvojot cilvēkus no automašīnu atkarības un panākot tādu sociāli un ekonomiski sabalansētu attīstības modeli, kas neapdraud globālo klimatu. “Jaunā Pilsētplānošana” atšķirībā no priekšgājēja jeb “Viedās pilsētas” augšanas principiālajiem veidotājiem, daudz konkrētāk definēja un noteica standartus reālai pilsētas attīstībai. “Jaunā Pilsētplānošana” iestājās par ilgtspējīgu apkaimju veidošanu pilsētās, kas galvenokārt nozīmē pakalpojumu sasniedzamību, kā arī funkcionālas un estētiskas dzīves vides nodrošināšanu pilsētniekiem. Viens no vadmotīviem ir veidot un attīstīt blīvi apdzīvotas apkaimes ar jauktu funkciju izmantošanu un sasniedzamību ejot kājām. Sasniedzamība ejot, minēts kā viens no galvenajiem principiem, lai veidotu ilgtspējīgu pilsētas apkaimi. Tas nozīmē minimālu personīgā auto transporta izmantošanu, kas ļauj atbrīvoties no plaša ielu tīklojuma un nevajadzīgas pilsētas izplešanās. Blīvs apdzīvojums ar jauktu funkciju zonu nosakāms pilsētu

attīstības plānos, tādā veidā definējot apkaimi kā iedzīvotājam pieejamu pamata pakalpojumu zonu (Keller, Burke, 2009). “Jaunās pilsētplānošanas” oficiālajā mājas lapā minētas atsauces uz veiksmīgi izveidotajām blīvi apdzīvotajām pilsētu apkaimēm pasaulē, galvenokārt ASV un Rietumeiropā. Piemēram, atsevišķas apkaimes Losandželošā, Bruklinā, tendences Londonā, Parīzē, kas sekmīgi veidojušas kā ilgtspējīgas apkaimes un spēj apmierināt lielāko daļu “Jaunā pilsētplānošanā” definētos standartus ar mūsdienu prasībām atbilstoši veidotu apkaimju nākotnes vīziju (New Urbanism, 2014).

“Jaunās pilsētplānošanas” principu realizācija visērtāk piemērojama pilsētām ar stabilām un ilgām plānošanas tradīcijām, kam ir pietiekami spēcīgs sociālais, ekonomiskais un politiskais pamats, jo apdraudējums apkaimei un tās stabilitātei var izpausties kā pēkšņs vai ilgstošs ekonomiskās situācijas pasliktinājums, politiskās varas drastiska maiņa, vai sociālās izmaiņas, tādas kā imigrācija. Imigrācija var radīt nopietnas iedzīvotāju struktūras izmaiņas, ja tā netiek pietiekami kontrolēta. Taču ja ir pietiekami veiksmīga integrācijas programma un jaunie pilsētas iedzīvotāji netiek koncentrēti vienā apkaimē vai tās daļā, tas var arī neietekmēt jaunās pilsētplānošanas izstrādāto pamatprincipu ieviešanu (Alonso, et al, 2007).

“Jaunās Pilsētplānošanas” definētie principi:

1. Sasniedzamība kājāmgājējam. “Jaunā pilsētplānošana” veido ar kājām izstaigājamus “10 minūšu attāluma” mēroga kvartālus, kas ielu sistēmā izveidoti ar iedzīvotājiem labvēlīgu dizainu, proti, mazāk auto uz ielām. Ielas veidotas tieši gājējiem paredzētā platumā un pārskatāmībā ar stādījumiem, alejām, “atvērta” principa fasādēm.
2. Savienojamība. Veidot ielu savienojumus kā prioritāti. Ar ielu tīkla, transporta veida izvēli un ēku iekļaušanos pie ietvēm palīdzību, “Jaunās pilsētplānošanas” kustība nodrošina galamērķi sasniedzamāku, tuvāku, un nodrošina regulāras iedzīvotāju satikšanās iespējas. Galvenā mēraukla savienojamībai pilsētas mērogā, ir apkaimē dzīvojošo dažādība fizisko spēju un ekonomiskās nodrošinātības ziņā.
3. Jaukta tipa apbūve un dažādība. Jaukta tipa komerciestāžu un dzīvojamo platību izvietojums, kas veido apkaimju sakļaušanos, pārklāšanos. Dažāda sociālā, ekonomiskā, vecuma, rases daļījuma iedzīvotāji. Tas nodrošina apkaimju nenorobežošanos no citām, uzturot pilsētu kā vienotu kopumu.
4. Būvju dažādība. Ēku izmēru, tipu un cenu sabalansētība.
5. Kvalitatīva arhitektūra un pilsētas dizains. Uzsvars likts uz estētisku, skaistu,

komfortablu, mājīgu un piederību veidojošu dizainu, īpaši veidotām publiskajām telpām, kas savstarpēji savienotas cilvēkam uztveramā mērogā, lai netiktu nomāktas, bet gan bagātinātas garīgās vērtības.

6. Tradicionāla apkaimju struktūra. Centram un apkaimes malai jābūt pārskatāmiem. Centrā jābūt publiskai ārtelpai. Jaukta tipa apbūve, ar tai paredzēto sasniedzamību, nosakot, ka centra apbūve ir blīvāka, uz malām kļūstot retākai. Kustība veicina efektīvu infrastruktūras izmantošanu un dabas vides un lauksaimniecības zemju aizsardzību. Kustība atbalsta zaļo būvniecību un palīdz izstrādāt standartus zaļajam dizainam apkaimēs. Transportam ir galvenā loma ilgtspējības nodrošināšanā un tiešai ilgtspējīgai pārvietošanās iespējai – staigāšana kājām, braukšana ar velosipēdu un tranzīta izmantošana ir iespējama vienīgi vietās, kur ir kompakta pilsētvide.
7. Sabalansēts blīvums. Jaunās pilsētplānošanas principi tiek piemēroti visu veidu, lielumu apdzīvojumiem, sākot ar mazām pilsētiņām, līdz lielpilsētām;
8. Zaļais transports. Augstas kvalitātes dzelzceļa savienojumi starp pilsētām, piepilsētām, apkaimēm. Iedzīvotājiem draudzīgs ielu plānojums un dizains, kur prioritāte ir pārvietošanās kājām, velosipēdu un citu mazgabarīta transportlīdzekļi.
9. Ilgtspējība. Minimāla pilsētas attīstības ietekme uz dabu. Ekoloģiski draudzīgas un drošas tehnoloģijas, kas balstās uz dabas saudzēšanu;
10. Dzīves kvalitāte. Visu iepriekš uzskaitīto principu kopumam un to radītajai pilsētas videi jākalpo kā cilvēkam draudzīgai, iedvesmojošai, garīgi bagātināšanai telpai.

Lai gan, kā norāda Alonso, “Jaunās pilsētplānošanas” principi visveiksmīgāk darbosies pilsētās ar stabilām plānošanas tradīcijām, tas neizslēdz iespēju šos plānošanas principus ņemt vērā un piemērot jebkura tipa pilsētas struktūrai. Šo principu izmantošanas “rokasgrāmatas” izdotas vairākās pasaules valstīs. Šie principi noteikti dažādos mērogos, sākot no plaša mēroga starppilsētu dzelzceļu savienojumu nepieciešamības pamatojuma, zaļā transporta priekšnoteikumiem, līdz nepieciešamo attālumu noteikšanas kājāmgājējam kvartālu un apkaimju ietvaros, kā arī pilsētas dizaina izstrādes ieteikumiem un risinājumiem. “Jaunās Pilsētplānošanas” kustība pievēršas arī tam, lai tieši apkaime spētu nodrošināt tās iedzīvotājam visas pamata vajadzības, kas nozīmē multifunkcionalitātes nodrošināšanu apbūvē, plānojumā un aktivitāšu dažādībā. Šie principi novērš nepieciešamību pēc regulāras motorizētā privātā transporta izmantošanas.

Stipo pieeja (Stipo approach)

Par bērniem draudzīgu un piemērotu pilsētas vidi pētījumus un risinājumus analizējuši Stipo konsultantu firma “Stipo Consult” Nīderlandē. Tā ir konsultāciju un dizaina grupa, kas nodarbojas ar pilsētas telpas un kvalitātes pētīšanu un problēmu risināšanu dažādos iesaistes līmeņos (Stipo, 2014). Par galveno vadmotīvu viņi uzskata to, ja pilsēta ir pietiekami piemērota bērniem, tad tā ir laba ikvienam. Pilsētas videi jābūt dinamiskai, atraktīvai un tādai, lai tās dizains un plānojums kalpotu visu cilvēku pamatvajadzību un brīvā laika pavadīšanas apmierināšanai. Par galvenajām tendencēm, problēmām un nepieciešamībām mūsdienu pilsētās Stipo konsultanti uzskata:

1. Aizvien vairāk bērnu dzīvo tieši pilsētās.
2. Sekas, kas rodas “dubultieņēmumu” ģimenēs, kurās abi vecāki strādā:
 - bērni kā “zaļie bāreņi” – kamēr vecāki ir darbā, bērni pavada laiku pārsvarā iekštelpās – bērnudārzos vai skolās;
 - pieaugošs auto skaits konkurē ar bērniem vai citiem cilvēkiem nepieciešamo ārpustelpu aktivitāšu vietās;
 - sastrēgumi ap skolām un bērnudārziem, jo vecāki steidzīgi ved bērnus turp, tādā veidā radot papildus slodzi un briesmas tiem, kas uz skolu dodas kājām vai velosipēdu;
 - joprojām ģimenēm ir vēlme pēc privātās (vai pus privātās) ārtelpas, taču samazinās vēlme un laiks, lai koptu savu piemājas dārzu vai pagalmu;
 - palielinās privātās iekštelpas nozīme, jo mājas kļūst par miera ostu pēc darbadienas, kas nozīmē, ka samazinās komunikācija ar kaimiņiem apkaimē. Tas savukārt veicina jauniešu un bērnu neapmierinātību ar apkārtējo vidi un vietas bezpersoniskumu.
3. Mūžizglība kļūst par svarīgu aspektu mūsdienu ekonomikas sistēmā, kur svarīgākais ir prasmes, zināšanas un inovatīvi risinājumi. Tas rada nepieciešamību jau no mazotnes būt sociāli iesaistītam un dažādu kultūru pieredzējušam. Šos visus apstākļus var nodrošināt ar pareizi veidotu apkārtējo vidi.
4. Veselības stāvokļa pasliktināšanās, kas saistīta ar mazkustīgu dzīvesveidu un kaitīgiem ēšanas paradumiem. Taču vietās, kur cilvēkiem ir pietiekami pieejamas fiziskās aktivitātes un veselīga pārtika, šo problēmu ir mazāk.

Ņemot vērā minētās tendences, Stipo konsultanti ir izstrādājuši sešus pamata kritērijus, lai pilsētas vidi veidotu bērniem pieejamu un drošu:

1. Bērniem pieejama publiskā vide, kas garantē drošību un nepārtrauktu “izglītošanos”, ko var panākt, ievērojot universālā dizaina principus – tas, kas der pilsētas ikdienas funkciju nodrošināšanai, der arī bērniem
2. Bērniem pieejamas aktivitātes un infrastruktūra
3. Bērnu un ģimeņu sociālā dažādība un vecumi, kā arī izklaidēts un pietiekami liels bērnu daudzums visā pilsētā. Apstākļu nodrošināšana, lai to panāktu.
4. Iespēju un iniciatīvu palielināšana, lai nodrošinātu konkurētspēju par publiskās telpas izmantošanu, piemēram, cīņai par pagalmu izmantošanu bērnu laukumiem, nevis stāvvietām. Jauni risinājumi jārod arī abu pušu apmierināšanai.
5. Iespējas daļēji privātās vai privātās telpas pieejai kopējam labumam. Lai transformētu šo telpu publisko vajadzību nodrošināšanai, būtu iespējams meklēt finansiālo atbalstu stratēģiskai privātā sektora apmierināšanai.
6. “Bērnu ekonomikas” principu maiņa. Ja pašlaik daudz naudas tiek tērēts bērnu rotaļlietām, pasākumiem, drēbēm, tad noderīgāk un svarīgāk būtu ieguldīt naudu publiskās telpas piemērošanā bērnu vajadzībām, kas dotu ilgtermiņa ieguldījumu bērna apziņas attīstīšanā un drošībā. (Lohuis, Beamer, 2014)

Sipo pieeja atšķiras no pārējām iepriekš minētajām teorijām ar to, ka tā vērsta uz pilsētas publiskās ārtelpas primāro piemērotību bērniem, kas nosaka kopējo publiskās ārtelpas kvalitāti. Atšķirīgs ir arī uzskats par to, kā uzlabojama un veidojama kvalitāte, minot to, ka bērniem piemērota infrastruktūra neizpaužas kā standarta rotaļlaukumu būvniecība, bet gan principi, kas integrēti jebkuras pilsētas funkcijas veidošanā, piemēram, iekšpagalmu attīstībā, novēršot to pārbūvi par stāvlaukumiem; privāti piederošās ārtelpas izmantošanas publiskām vajadzībām nodrošināšanu; u.c. Tai pat laikā visi minētie faktori var kalpot kā priekšnoteikums jebkuras vecuma grupas ārtelpas kvalitatīvai lietošanai. Bērniem pieejama un droša publiskā vide ir priekšnoteikums ilgtspējīgai pilsētai un tās attīstībai. Vislabākos rezultātus pilsētas problemātisko risinājumu izstrādē var panākt ar iedzīvotāju iesaistes palīdzību, jo tikai tie ir lietas kursā par apkaimē notiekošo. Izņēmums nav arī bērni. Tie vislabāk var pateikt, kas tieši ir nepieciešams, lai uzlabotu publisko telpu. Taču, lai veiksmīgi uzklautu to viedokli ir nepieciešamas zināšanas un integrēta pieeja vairāku procesu apzināšanā un izpildē (Hasirci, Kural, 2014).

Nodaļā aprakstītie dažādu autoru un organizāciju publiskās ārtelpas kvalitātes veidošanas priekšnoteikumi atšķiras dažādos līmeņos, pirmkārt, mērogā, otrkārt, detalizācijas pakāpē. Šajā nodaļā apzināti tika savienoti šie dažādie līmeņi un pieejas, lai jau turpmāk, caur

darba metodēm, apzinātu to nozīmību un piemērotību publiskās ārtelpas kvalitātes kritēriju izstrādē, un priekšnoteikumu veidošanā publiskās ārtelpas plānošanā. Tāpat kā mērogs un detalizācijas pakāpe, arī aprakstīto autoru un to teoriju popularitāte ir dažāda. Piemēram, Jans Gēls ir viens no pazīstamākajiem mūsdienu pilsētplānotājiem un nodarbojas ar visaptverošu pilsētu problēmu risināšanu sīkā detalizācijas pakāpē un visaptverošu pilsētai piemērotu principu pakāpēs, turpretī Naders Čalfons nodarbojas ar vienas specifiskas, publisko ārtelpu ietekmējošas nozares – ārtelpas mikroklimata pētniecību un tā kvalitātes uzlabošanu. Šie dažādie detalizācijas mērogi ir savienojami pēc līdzības un būtības. Tas nozīmē, ka vairāki autori piemin vienu un to pašu priekšnoteikumu tādā vai citādā veidā un skatījumā. Tas, piemēram, novērojams vairāku autoru priekšnoteikumos par to, ka pilsētas kvalitāti nodrošina daudzfunkcionāla struktūra gan apbūves, gan aktivitāšu ziņā. Savukārt “Jaunās Pilsētplānošanas” princips par pilsētas vides kvalitātes nodrošināšanu ar veiksmīgu starppilsētu dzelzceļa tīkla attīstību, ir unikāls priekšnoteikums, kas neparādās citās autoru teorijās, taču iespējami svarīgs kādai pilsētai, bet ne visām. Šo kritēriju nozīmīgums tiek analizēts turpmākajās pētījuma nodaļās .

1.5. Rīgas telpiskās uzbūves un publisko ārtelpu izveides vēsturiskā attīstība

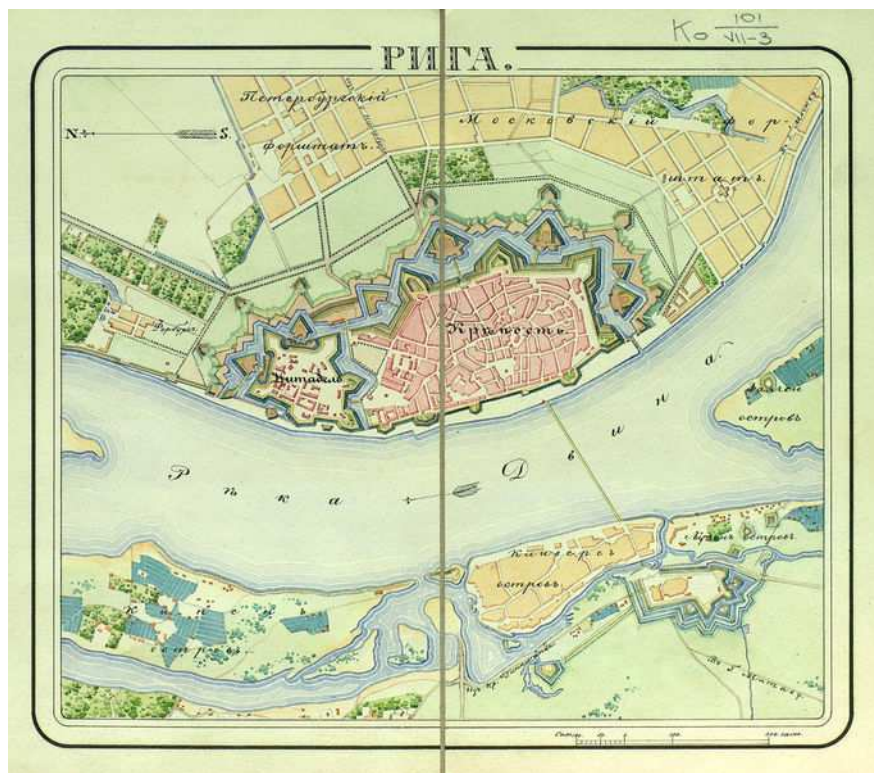
Lai skatītu Rīgas pilsētas ārtelpas attīstību, ir iespējams analizēt vēsturiskos materiālus, kartes un citus saistītus dokumentus, taču šī darba būtiskākais uzdevums būtu noskaidrot tos apstākļus, kas veicinājuši tieši ārtelpu noteicošo faktoru veidošanos, un iespējamo ārtelpas kvalitātes kritēriju noteikšanu dažādos Rīgas vēsturiskās attīstības posmos. Tā kā šī darba viens no uzdevumiem ir pētīt un definēt pilsētas publiskās ārtelpas kvalitātes kritērijus mūsdienu būvniecības procesā, vēsturiskais faktors ir svarīgs kā konteksts, bet ne kā šī līmeņa izpētes noteicošais faktors.

Rīgas pilsētas ārtelpas attīstība skatāma līdz ar pilsētas izcelsmes pirmsākumiem jau 12. gadsimtā, kad Rīgas teritorijā sāka veidoties tirgotāju un misionāru apmetnes (Vadlīniju izstrāde apstādījumu..., 2015). Šādas apmetnes uzskatāmas par pilsētas pašu sākuma posmu, bez apdzīvojumam raksturīgām organizatoriskām struktūrām, līdz ar to iespējamās kvalitātes prasības publiskajai ārtelpai bijušas visai nosacītas. Tās drīzāk bija prasības pēc nocietināšanās no ārējiem iebrukumiem, līdz 14. gadsimtam Rīga atradusies pils nocietinājumu sistēmas ietvaros. Ordeņa pils ietekmei augot, pils nocietinājumi paplašinājās ar “priekšpils” aizsargmūru sistēmas veidošanu, pils teritorijā iekļaujot vairākas jaunas funkcijas un iedzīvotājus (Caune, 2005). Pilsētai izplešoties vēl vairāk, tika veidoti pilsētas

aizsargvaļņi, un jau 16.gs. sākumā minēts fakts par to, ka pils mūris vairs nav noteicošais pilsētas robežšķērslis, un pilij ar priekšpili jau ir savas ganības, kā arī ārpus cietokšņa būves - funkcijas (Caune, 2005) un telpiskā struktūra, kas vērsta uz pils kompleksu kā vienības centru.

18.gs notika ārpus nocietinājuma teritorijas attīstība, kad apdzīvotās vietas Daugavas kreisajā krastā radās pie pārceltuvēm – vietās, kur saplūda ceļi no Rīgas, Daugavgrīvas, Kurzemes un Zemgales (neregulārs ielu tīkls priekšpilsētās saglabājas līdz 17. gadsimta vidum) (Vadlīniju izstrāde apstādījumu..., 2015). Veidojās vairākas apdzīvotas vienības, kam nebija tiešas Rīgas pakļautības. Šajā laika posmā Pārdaugava jau ieguva nozīmīgu pilsētas telpisku struktūru, taču Rīgas administratīvā teritorija joprojām bija tās nocietinājumu robežās. Galvenās administratīvās izmaiņas, kas noteikušas mūsdienu ārpus vecpilsētas esošās Rīgas struktūru, sākušās 1787. gadā, kad uz Rīgas teritoriju attiecināja Krievijas impērijas policijas noteikumus, kas paredzēja Rīgas piepilsētu sadalīšanu kvartālos. Šis apstāklis jau vēlāk noteica 19.gs sākumā veidojamo regulāro ielu tīklu, kā arī vairākus līdzšinējo nocietinājumu nojaukšanas un pārveides darbus (Buks, 2014). 18.gs. laikā attīstījās pilsētas dārzu un parku struktūra, kura 1812. gadā karadarbības rezultātā iznīcināta. 1815. gadā tika nodibināta pastāvīga apstādījumu ierīkošanas komisija (Kabuce, 2003).

1900. gada kartes fragments (3.attēls) uzskatāmi ilustrē tā laika pilsēt būvnieciskās politikas uzsvarus: Rīgas centra ārtelpa tiek artikulēta, tajā iezīmējas labiekārtotās publiskās ārtelpas (dārzi, parki, laukumi, kanālmalas apstādījumi). Taču teritorija aiz esplanādes un bulvāru loka netiek detalizēta, iezīmētas ir tikai ielas, kas skaidrojams ar faktu, ka ielu tīkls un apbūve veidojās dabas vidē un tā laika pilsētu veidotāji nesaskatīja nepieciešamību sistemātiski plānot nākotnes sabiedrībai nepieciešamās publiskās vietas. Šajā pat laikā nozīmību gūst publiskas iestādes, tādas kā baznīcas, skolas, teātri, u.c. (Vadlīniju izstrāde apstādījumu..., 2015), kas savas funkcionālās un reprezentatīvās nozīmes dēļ, būtiski ietekmē publiskās ārtelpas kvalitāti.

3.attēls Rīgas cietoksnis 19.gs. vidū. (Атлас крепостей Российской империи)

Laikā no 18. līdz 20.gadsimtam izveidojusies un, praktiski bez izmaiņām, saglabājusies līdz mūsdienām Rīgas publisko ārtelpu sistēma. Tā praktiski ir vienīgā līdz šodienai saglabājusies sistemātiski veidotā publiska ārtelpa.

Tajā laikā veidotās ielas līdz motorizēta transporta attīstībai kalpoja kā publiskās ārtelpas, bet kopš 19.gadsimta tika sistemātiski veidoti ielu apstādījumi. Tomēr tajās nebija pārdomāta gājēju un braukšanas līdzekļu interešu līdzsvarošana, jo motorizēta transporta ātrums nepārsniedza 30-40 km/h, un nebija galvenais traucēklis nemotorizēto transportlīdzekļu un gājēju kustībai. Šī ielu struktūra saglabājusies, bet autotransporta pārvietošanas ātrums un intensitāte palielinājušies, daudzviet kļūstot par vienu no būtiskākajām publiskās ārtelpas funkciju.

Rīgas ārtelpa 20.gs sākumā veidojusies lielo sociālekonomisko un politisko pārmaiņu laikā. Jaunās publiskās ārtelpas tika plānotas saskaņā ar iepriekšēja gadsimta tradīcijām – tika veidoti jauni parki, piemēram, Grīziņkalns, Ziedoņa dārzs, u.c). Ielu tīklojumā apbūve veidoja laukumveida telpas, ielas tika izmantotas daudzveidīgi.

Otrais pasaules karš un tam sekojošā plānveida industrija balstītā, pilsētu attīstības politika būtiski izmainīja Rīgas relatīvi nesen nostiprinājušos ārtelpas struktūru: parādījās kara radītie „robi” apbūvē, palielinājās privātā autotransporta īpatsvars, kas pilnībā izmainīja ielu nozīmi pilsētā. Perimetrālās apbūves taisnās, platās ielas, kurām bija paredzēta bulvāru loma, kļuva par galvenās satiksmes „artērijām”. Intensīva dzīvojamā fonda būvniecība, kas sākās

sešdesmito gadu sākumā, nākošo trīsdesmit gadu laikā Rīgas apmērus faktiski dubultoja. Mikrorajonu plānojumus raksturo lokāla mēroga ielas un plaši, sistemātiski labiekārtoti pagalmi ar tikpat sistemātisku apstādījumu struktūru. Padomju laikā daudzdzīvokļu namu pagalmi un platās ielas ir galvenie ārtelpas elementi, kas veido Rīgas ārtelpas pamatstruktūru (Vadlīniju izstrāde apstādījumu..., 2015).

4. attēls (no publicitātes materiāliem, 2015)

Neatkarības atgūšanas 1991. gadā radītās sociālekonomiskās reformas noteica izmaiņas īpašuma struktūrā, pārvaldības un pilsētas plānošanas sistēmā, un attiecīgi pilsētas arhitektoniskajā veidolā (4.attēls), kas ietekmēja un vēl joprojām ietekmē ārtelpas veidošanās procesus. Rīgas publiskās ārtelpas attīstību ietekmēja:

- sociālekonomiskās sistēmas maiņa;
- strauja brīvā tirgus ienākšana pilsētā ar nepietiekami spēcīgām pilsētas vadības institūcijām;
- deindustrializācija, pāreja uz pakalpojumu ekonomiku – iepirkšanās centri un izklaides parki aizvieto rūpnīcas, kā arī notiek pilsētas reģenerācija;
- zemes politikas attīstība

- mobilitāte, kas rosina ceļu infrastruktūras, pilsētas perifērijas un piepilsētas attīstību un izplešanos (*urban sprawl*);
- suburbanizācija – ciešā saistībā ar mobilitāti notiek pilsētas izplešanās uz dabas pamatnes rēķina – jauni ciemati, iepirkšanās centri, u.c.;
- hipotekāro kredītu pieejamība – investīcijas daudzdzīvokļu māju projektos, nekustamā īpašuma attīstīšanas un būvniecības lēcienveida pieaugums, arī uz dabas pamatnes rēķina pilsētas vidienē un perifērijā;
- sabiedrības iniciatīvas procesi un pašvaldības iniciatīvas, abām pusēm kļūstot aktīvākām procesos, kas vērsti uz kopienas piederības sajūtas un identitātes stiprināšanu, lokālās kultūras veicināšanu.

Līdz ar Rīgas ārtelpas sistematizēšanas nepieciešamības aktualizēšanu rodas vairākas jaunas iniciatīvas un priekšlikumi tās sakārtošanai. Tāpēc arī pašreizējos Rīgas pilsētas attīstības plānošanas dokumentos aizvien vairāk tiek pievērsta uzmanība ārtelpas sistemātiskai attīstībai. Šis faktors ietver arī publiskās ārtelpas attīstības nepieciešamības aktualitāti, taču, analizējot pašreiz esošos plānus un dokumentus, tieši publikas interesēm nepieciešamajai ārtelpai ir pievērsta neliela uzmanība, tāpēc šajā maģistra darbā tiek apzināti faktori, kas varētu nodrošināt tās kvalitatīvu attīstīšanu.

1.6. Rīgas publiskās ārtelpas regulējošo normatīvo aktu pārskats

Publiskā ārtelpa un tās attīstība Rīgā balstās uz likumisko ietvaru, kas publiskās ārtelpas kontekstā skatāms gan vietējo pašvaldību, gan reģionāla, nacionāla un Eiropas līmeņa normatīvajos aktos. Taču tieši publiskās ārtelpas kvalitāti noteicošie aspekti netiek regulēti, un kvalitātes kritēriji vai parametri nav noteikti nevienā no plānošanas dokumentu līmeņiem (Vadlīniju izstrāde apstādījumu... 2014). Tāpēc joprojām projekta autora un attīstītāja (vai katra atsevišķi) sadarbības gaitā radītais produkts ir publiskās ārtelpas plānošanas iznākums. Šo procesu var ietekmēt plānotāju un arhitektu pieredze, izpratne, zināšanas, kā arī rīkoto konkursu kvalitāte (gadījumos, kad publiskās ārtelpas projektēšanas kontekstā tādi tiek rīkoti). Rīgas pilsētas telpisko plānošanu un sociālo vidi ietekmē arī dažādas ar publiskās ārtelpas veidošanu un tās kvalitātes veicināšanu vairāk vai mazāk saistītas organizācijas un iniciatīvas, piemēram, Rīgas domes un Eiropas Savienības līdzfinansētais projekts USER (ES fondu URBACT II programmas līdzfinansētā projekta „Pilsētvides ilgtspējīga attīstība” (Changes

and Conflicts in Using Public Spaces)), biedrība “Urban Institute”, dažādas apkaimju attīstības biedrības – Sarkandaugava, Mežaparks, Čiekurkalns, kā arī dažādas iniciatīvu grupas – “Labas vietas talka”, “Mana Rīga” u.c. Šīs iepriekšminētās organizācijas un iniciatīvu grupas darbojas, aptverot atsevišķas Rīgas daļas, teritorijas vai apkaimes, vai darbojas to ārtelpas objektu vai objektu grupu ietvaros, kur ir saredzama kāda problēma, kas būtu novēršama, iesaistot vietējos iedzīvotājus. Šīs organizācijas un iniciatīvas lielākoties vadās pēc pašu veidotiem principiem, dialoga veidā pēc iespējas vienojot vairāk iesaistītās puses (ang. stakeholders). Taču, tāpat kā esošā likumdošana, arī organizācijas un iniciatīvu grupas nav noteikušas konkrētus kritērijus, pēc kuriem var vadīties īpašuma attīstītājs, veicot būvniecību un plānojot ārtelpu tā, lai to varētu vērtēt kā kvalitatīvu.

Atslēgas vārdu salikums “publiskā ārtelpa” Nacionāla līmeņa likumos un Ministru Kabineta (MK) noteikumos minēts tikai divos gadījumos:

1. “Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un aizsardzības likumā” 1. pantā definēta publiskā ārtelpa, un turpmāk likuma kontekstā minēti galvenie publiskās ārtelpas apbūvi atļaujošie vai aizliedzošie principi, bez konkrētiem priekšnoteikumiem vai norādēm uz publiskās ārtelpas attīstības principiem;
2. MK noteikumos Nr. 240 “Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi”, kur punkts 4.6. nosaka “Publiskās apbūves teritorijas” pamata apbūves veidus, bet līdzīgi kā iepriekš minētajā likumā, ne priekšnoteikumus vai kritērijus, kas noteiktu ārtelpas principus vai kvalitāti.

Iepriekš minētais likums un noteikumi ir vienīgie, kur vistiešāk norādīta saistība ar publiskās ārtelpas terminu. Nacionālā mērogā publiskās ārtelpas regulējums netieši minēts vairākos tematiskos likumos un MK noteikumos un normatīvajos aktos.

Latvijas Republikas likumi, kas tieši vai netieši ietekmē publisko ārtelpu vispārējā līmenī ir:

- Par kultūras pieminekļu aizsardzību;
- Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām;
- Par pašvaldībām;
- Būvniecības likums;
- Aizsargjoslu likums;
- Sugu un biotopu aizsardzības likums;
- Meža likums;
- Par piesārņojumu;
- Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un aizsardzības likums;
- Vides aizsardzības likums;

- Attīstības plānošanas sistēmas likums;
- Teritorijas attīstības plānošanas likums;
- Sabiedrības vajadzībām nepieciešamā nekustamā īpašuma atsavināšanas likums;

Ministru Kabineta noteikumi, kas ietekmē publisko ārtelpu, bet kam nav tiešas norādes uz tās kvalitātes veidošanu:

- Nr. 500. Vispārīgie būvnoteikumi;
- Nr. 240. Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi;
- Nr. 711. Noteikumi par pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem;
- Nr. 212. Noteikumi par dabas liegumiem;
- Nr. 421. Noteikumi par īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstu;
- Nr. 63. Meža aizsargjoslu ap pilsētām noteikšanas metodika;
- Nr. 127. Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un aizsardzības noteikumi;
- Nr. 970. Sabiedrības līdzdalības kārtība attīstības plānošanas procesā;
- Nr. 264. Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi;
- Nr. 936. Dabas aizsardzības noteikumi meža apsaimniekošanā;
- Nr. 940. Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšana;

Iepriekš minētie likumi un noteikumi nosaka kopējo ietvaru, uz kā pamata vietējās pašvaldības var veidot savus plānošanas dokumentus un rīcības, lai tādā veidā ietekmētu publiskās ārtelpas kvalitāti. Tieši vietējie pašvaldības plānošanas dokumenti var ietekmēt publiskās ārtelpas kvalitātes normas vistiešāk.

Rīgas pašvaldības vietējā līmeņa dokumenti ietver Rīgas pilsētas – vietējās pašvaldības līmeņa normatīvos aktus un Rīgas domes saistošos noteikumus, ieskaitot detālplānojumus un lokālos plānus. Darbā apskatīti visi, ar publiskās ārtelpas plānošanu saistītie dokumenti, kas autores vērtējumā ietekmē pilsētas telpisko struktūru.

Rīgas pilsētas publisko ārtelpu likumiskais ietvars. Vietējās pašvaldības līmeņa plānošanas dokumenti:

- Rīgas Ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam;
- Rīgas Attīstības programma 2014-2020. gadam;
- Rīgas Vides programma 2011-2017. gadam;
- Rīgas domes degradēto objektu un teritoriju revitalizācijas programma, RDPAD.

Rīgas pilsētas vietējās pašvaldības līmeņa normatīvie akti - Rīgas domes saistošie noteikumi:

- Nr.34. Rīgas teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi;
- Nr.38. Rīgas vēsturiskā centra un tā aizsardzības zonas teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi;
- Nr.44. Rīgas iekškvartālu teritorijas aizsardzības noteikumi;
- Nr.93. Par neapbūvēta zemes gabala nomas maksas aprēķināšanas kārtību Rīgas pilsētā;
- Nr.94. Rīgas pilsētas aizsargājamo koku aizsardzības un uzturēšanas noteikumi ;
- Nr.125. Rīgas pilsētas teritorijas kopšanas un būvju uzturēšanas noteikumi;
- Nr.149. Rīgas pilsētas pašvaldības kapsētu darbības un uzturēšanas noteikumi;
- Nr.204. Rīgas pilsētas apstādījumu uzturēšanas un aizsardzības saistošie noteikumi.

Likumdošanā publiskā ārtelpa tiek regulēta dažādu pakārtoti saistītu normatīvo aktu ietvaros, taču publiskai ārtelpai Rīgas vai valsts pilsētu kontekstā tieši paredzēta likumiskā ietvara nav. Izņēmums ir “Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un aizsardzības likums”, taču arī tas ir teritoriāli ierobežots, un attiecas uz Rīgas vēsturisko centru. Likumdošanā noteikto esošo publiskās ārtelpas normatīvo aktu ietvaru iespējams interpretēt dažādi, piemēram, izmantojot dažādas likumu nepilnības, izvairoties no noteiktajām prasībām, vai tās ievērot, izpildot minimālās formālās prasības. Privātiem attīstītājiem bieži nav ieinteresētības un motivācijas kvalitatīvas publiskās ārtelpas attīstīšanai uz savā īpašumā esošās zemes, jo trūkst pārlicinošas informācijas par to, ka īpašums ar kvalitatīvu publisko ārtelpu, ļaus viņiem uzbūvētās platības izīrējot vai pārdodot, nopelnīt vairāk, tāpēc pilsētai būtu jāmeklē risinājumi kā šo ieinteresētību veicināt. Patlaban, likumdošanas ietvars neparedz nekādas priekšrocības vai jebkāda veida labumu tiem privātiem attīstītājiem, kuri būtu gatavi veidot un uzturēt kvalitatīvu publisko ārtelpu pilsētā, lai gan šādu interesi būtu iespējams veicināt, piemēram, izstrādājot likumisku kompensācijas mehānismu. Publiskās ārtelpas izveides secība būtu nosakāma par prioritāti jaunu attīstības projektu realizācijā, un regulējama likumiski, neizdodot būvatļaujas apbūvei pirms publiskās ārtelpas ierīkošanas, lai izvairītos no situācijām, kad, piemēram, vērienīgs projekts tiek sadalīts būvniecības kārtās, primāri uzbūvējot visas ēkas un beigās līdz detālplānojumā paredzētā, parka ierīkošanai tā arī nenonākot jeb izdarot to formāli (novērots praksē un pieminēts nozares profesionāļu intervijās (Anonīms, 2015)). Normatīvo aktu pārskats liecina, ka privātam investoram līdz ar pilsētas zemes iegādāšanos īpašumā, netiek piešķirta atbildība un pienākumi pret sabiedrību, kvalitatīvas publiskās ārtelpas un dzīves vides veicināšanā.

2. MATERIĀLI UN METODES

Lai izstrādātu maģistra darba pētījumu, tika veikta literatūras analīze ar mērķi noskaidrot dažādu pasaulē zināmu pilsētu pētnieku un plānotāju viedokli par kvalitatīvas publiskās ārtelpas priekšnoteikumiem. Lai starptautiskam skatījumam pievienotu Latvijas vietējās aktualitātes, tika veiktas Latvijas arhitektu, ainavu arhitektu un plānotāju intervijas un aptaujas un noskaidrotas vietējo speciālistu prioritātes publiskās ārtelpas veidošanā. Rezultātā, analizējot, grupējot un apkopojot ārzemju un vietējo speciālistu viedokļus, tika izveidots kvalitatīvas publiskās ārtelpas kritēriju komplekts. Tā kā šī darba ietvaros nav bijusi iespēja tos pārbaudīt jaunas publiskās ārtelpas izveides procesā, tie tika aprobēti, izmantot tos publiskās ārtelpas vērtēšanā izvēlētiem objektiem Rīgā. Lai veiktu vērtējamo objektu atlasī, tika apzināti pēdējos 10 gados tapušie sabiedriskas nozīmes objekti, kam piekļauta publiskā ārtelpa. Objekti tika sagrupēti kategorijās un kartēti ar datorprogrammas ĢIS palīdzību. Kritēriju aprobācijas vajadzībām tika atlasīti reprezentatīvi objekti, kuri tika apsekoti klātienē, fotografēti un vērtēti, izmantojot darba rezultātā tapušos kritērijus šai gadījumā kā vērtēšanas indikatorus. Turpmāk seko detalizēts pētījuma atsevišķo posmu darba apraksts.

Literatūras analīzes gaitā tika apkopots Rīgas pilsētas publiskās ārtelpas attīstības vēstures pārskats un izvērtēts publiskās ārtelpas plānošanas normatīvais ietvars. Literatūras analīzes apjomīgāko daļu veido dažādu pasaulē zināmu teoriju, kā arī atzītu plānotāju un arhitektu pētījumu pārskats par svarīgākajiem priekšnoteikumiem, lai veidotu kvalitatīvu publisko ārtelpu.

Kvalitatīvas publiskās ārtelpas kritēriju izveidošanai ārzemju teoriju un ekspertu minētie priekšnoteikumi apkopoti 1.1. pielikumā, kas uzrāda ārzemju ekspertu kopējos un atšķirīgos viedokļus, kam vai nu piekrīt vai nepiekrīt vairums autoru, kā arī vairākuma minētos kritērijus un tādos, ko tikai atsevišķi autori minējuši un kas var nebūt izplatīti citu praksē.

Kopumā veikta deviņu autoru minēto priekšnoteikumu savstarpējā salīdzinošā analīze ar hierarhiski sistemātisku tabulu palīdzību. Turpmākiem pētījumiem tabulas var tikt papildinātas ar jebkura cita autora definētajiem kvalitātes kritērijiem. Papildināšanas gadījumā izveidotā tabulas metode uzrāda, vai autors iekļaujas vairākuma minētos kritērijos. 1.1. pielikumā ir apkopoti visi deviņu autoru izvirzītie kritēriji kvalitatīvas pilsētas publiskās ārtelpas veidošanai. Šie priekšnoteikumi sadalīti apakšnodaļās tā, lai tie būtu sagrupēti pēc būtības (5.attēls). Attēla tabulā norādīta pēc saturiskās līdzības sadalītu kritēriju grupu

piederība ar apzīmējumiem no A līdz M (5.attēla 2. kolonna). Katrs burts norāda grupu, pie kā kritērijs pieder. Tas detalizēti atainots hierarhiski nākošajā tabulu grupā (1.2.pielikums).

piederība saturisko līdzību grupām no A līdz M (1.2. pielikums)

O/S - objektīvi vai subjektīvi vērtējams kritērijs

O/P - objektam vai pilsētai piemērojams kritērijs

Nr un Autors (saīs.)	Grupa	Objektīvs / Subjektīvs	Objekta / Pilsētas mērogs	Kritērijs	Komentāri, skaidrojumi
SASNIEDZAMĪBA UN MOBILITĀTE					
76 JG	C	O/S	P/O	samazināt nepieciešamību pēc privātā auto, pievilcīga un visiem pieejama, arī sabiedriskā transporta atbalstīšana	vai pilsēta atbalsta un nosaka prioritāti gājējiem un videi draudzīgam transportam. Vai konkrētā vieta ir saistīta ar šādu atbalstu

↑ kritērija autora vārda (Jans Gēls) saīsinājums. Vairāki saīsinājumi liecina par kritērija nozīmīgumu, jo to pieminējuši daudzi autori

↑ kārtas numurs 1.1. pielikumā

↑ kvalitātes kritēriju kopuma grupas

5.attēls - Tabulu izveides principa shematisks atainojums

Maģistra darba rezultātā izveidotajam kvalitātes kritēriju kopumam ir sekojošas grupas:

- 1) sasniedzamība un mobilitāte
- 2) gājējiem piemērota vide
- 3) ēkas, apbūve
- 4) pilsētas kopējais plānojums
- 5) sociālā dažādība
- 6) tehnoloģijas
- 7) vietas dizains un plānojums

Hierarhisko ārzemju teoriju vērtēšanas tabulu grupas noslēdzošā tabula 1.4.pielikumā tika izmantota par pamatu publisko ārtelpu kvalitātes kritēriju kopuma izveidei. Tai pievienojot vietējo speciālistu aptaujas rezultātā izveidoto kvalitātes kritēriju kopumu, kas aprakstīts turpmāk.

Ārzemju teorijās minētie kritēriji šajā secīgajā strukturēšanas procesā ir izvērtēti un apvienoti pēc to saturiskās būtības un pēc skaitliskā īpatsvara atšķirīgajās teorijās, tā, lai jebkurā brīdī kritēriju kopums būtu papildināms ar jebkuru citu, šajā darbā nepieminētu, bet

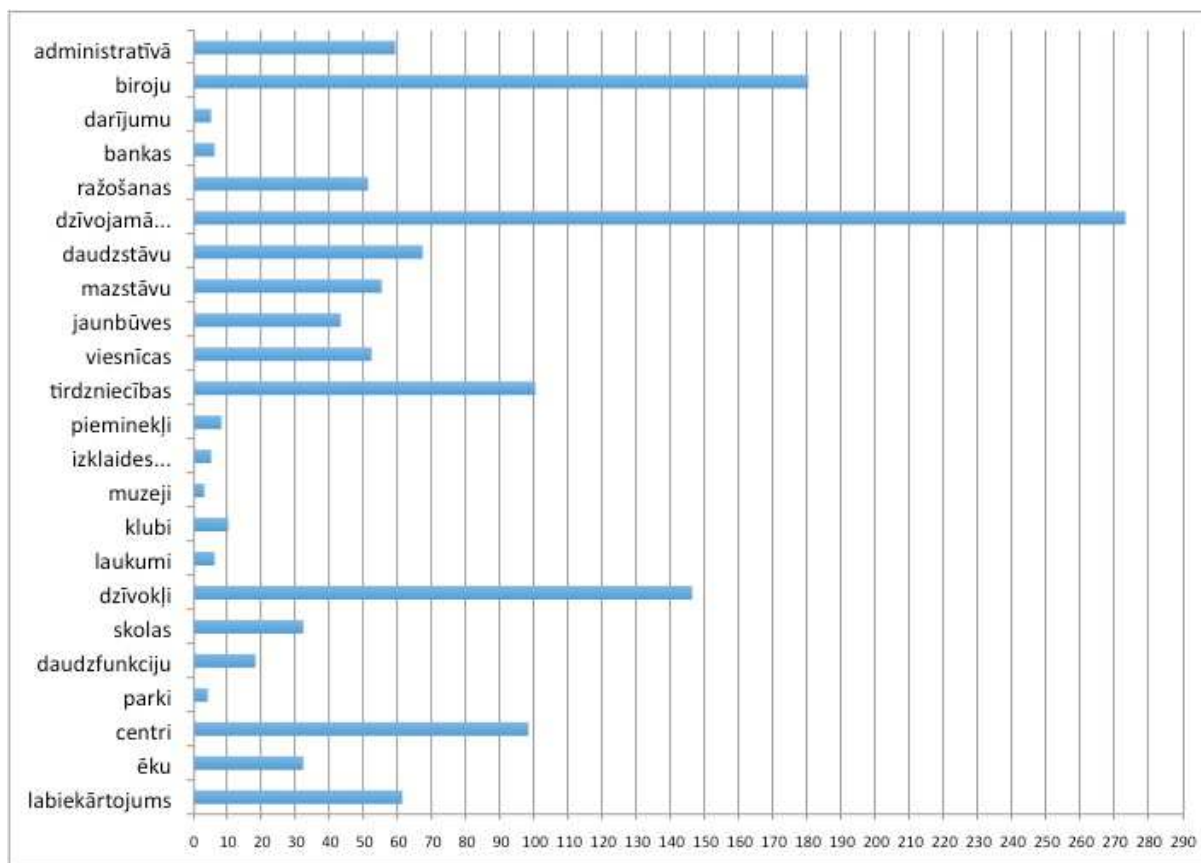
vērā ņemamu kvalitātes kritēriju, tādā veidā nodrošinot izstrādātās vērtēšanas metodes dinamiku un nepārtrauktas papildināšanas iespējas.

Latvijas speciālistu intervijas un anketēšana tika veikta, lai noskaidrotu viņuprāt svarīgākos kvalitatīvas publiskās ārtelpas veidošanas priekšnoteikumus. Šajā gadījumā izmantota Delfu metode (Delphi method), lai apkopotu vairāku cilvēku viedokli, nezaudējot subjekta izpētes kvalitāti. Delfu metode ir pētniecības metode, kas balstās uz ekspertu aptauju par noteiktiem pētāmiem jautājumiem gan rakstiski, gan mutiski atbildot vairākos posmos. Šajā aptaujā eksperti izsaka atšķirīgas domas, savstarpēji neietekmējoties. Katra posma rezultāti tiek novērtēti, un eksperti ar tiem iepazīstināti, lai viņi varētu rezultātus salīdzināt un izlemt, vai savus spriedumus mainīt vai, pamatojot, atstāt nemainīgus. Izmantojot Delfu metodi, iespējams noskaidrot galvenos uzskatus par to, kā būtu risināms kāds jautājums, kā attīstāma kāda nozare, kā arī citi jautājumi (LZA, 2014). Delfu metode pielīdzināma “daudzslāņu aprakstam” (Thick description), ko savā profesionālajā darbībā aprakstījis un izmantojis amerikāņu antropologs Klifords Gērcs (Clifford Geertz), lai ar padziļināta konteksta būtību aprakstītu dažādu tautu kultūras, tādā veidā padziļinātu izpēti, ne tikai faktu nolasīšanu. Gērcs antropoloģijā izmantoto metodi savā maģistra darbā, izmantojot tās pamata principus, piemērojis un interpretējis pilsētu procesu izpētei A.Treimanis, lai veiktu Cēsu pilsētas virzītājspēku kartēšanu. Savā darbā viņš aptaujājis vairākus, ar pilsētu saistītus dažādu jomu ekspertus, veicot trīskāršu intervēšanu. Katru nākošo aptaujāšanu veicot tad, kad apkopoti iepriekšējās kārtas rezultāti, tādā veidā iepazīstinot respondentus ar citu sniegtajām atbildēm, lai nezaudētu kādu svarīgu viedokli, ko respondents varētu nebūt iedomājies minēt savā intervijā. (Treimanis, 2014). Daudzslāņu apraksts, tāpat kā Delfu metode nodrošina kvalitatīvu padziļinātu aptauju, pretēji kvantitatīvai aptaujai, kas šajā gadījumā īpaši svarīgi, jo darbā aptaujāti profesionāļi, kas ikdienā nodarbojas vai ir saistīti (dažos gadījumos netieši) ar publiskās ārtelpas veidošanu. Tie ir arhitekti, ainavu arhitekti, plānotāji un citas iesaistītās puses.

Aptaujai uzrunāto vietējo ekspertu izvēli noteica to pamatnodarbošanās un ikdienas aktivitāšu jomas raksturs. Pirmajā aptaujas kārtā tika uzrunāti 45 speciālisti (speciālistu saraksts 3.pielikumā), kuru darbības sfēras ir arhitektūra, pilsētībūvniecība, ainavu arhitektūra, teritorijas labiekārtojuma projektu ierīkošana un citas urbānas aktivitātes. Uzdotais jautājums “LŪDZU NOSAUC GALVENOS PUBLISKĀS ĀRTELAPAS KVALITĀTES KRITĒRIJUS, PĒC KURIEM VADIES TO VEIDOJOT. KAS IR SVARĪGĀKAIS, LAI PUBLISKĀ ĀRTELPA BŪTU IZDEVUSIES / VEIKSMĪGA?” ļāva saskatīt katras nozares pārstāvju

dominējošās vērtības, kuras spēj speciālistus gan saliedēt, gan nostādīt lielu pretrunu priekšā. Pirmajā kārtā minēto kritēriju saraksts redzams 3.pielikumā. Uz pirmās kārtas jautājumu atbildēja 25 speciālisti, kuru atbildes apkopojot, rediģējot un sagrupējot apakšnodaļās vienotā sarakstā bez autorības atšifrējuma, tika nodotas atkārtotai vērtēšanai tiem pašiem respondentiem. Šajā, otrajā kārtā respondentiem bija iespēja izteikt savu viedokli, piekrist, vai svītrot kādu no pirmajā kārtā sniegtajām atbildēm. Otrā aptaujas kārtā tika veikta ar nolūku, lai respondenti iepazītos ar pārējo aptaujas dalībnieku atbildēm, un tādā veidā redzētu, kādi priekšnoteikumi tiem šķituši svarīgi kvalitatīvas publiskās ārtelpas veidošanai. Tā kā pirmajā kārtā atbildes bija individuālas, neredzot pārējo dalībnieku minēto, tad otrajā kārtā respondentiem bija iespēja ietekmēties no citu sniegtajām atbildēm. Pielietojot šādu aptaujas principu var vērot, vai pirmās kārtas sniegtie rezultāti sakrīt ar otrajā kārtā sniegtajiem, un vai respondentu domas mainās, redzot visu atbilžu kopumu. Otrajā kārtā atbildes sniedza 11 speciālisti. 2015. gada maijā tika veikta nestrukturēta intervija ar nozares profesionāļiem par publiskās ārtelpas kvalitāti, lai noskaidrotu pieredzi par Rīgā vērojamo procesu cēloņiem. Respondenti vēlējas palikt anonīmi, lai viedoklis neietekmētu viņu tālākas darba iespējas.

Apsekojamo publisko ārtelpu atlasei un pēdējo gadu radītajai publiskās ārtelpas apzināšanai Rīgas pilsētā, tika izmantota Rīgas Būvvaldes datu bāze un apkopotī dati par visiem ekspluatācijā nodotajiem sabiedriskas nozīmes projektiem 2005-2015. gados, kā rezultātā tika veidota minētā laika periodā radītās publiskās ārtelpas pārklājuma karte, izmantojot datorprogrammu ĢIS. Minētā desmitgade izvēlēta tāpēc, ka par agrāku periodu dati Rīgas Būvvaldes mājas lapā nav brīvi pieejami. Kopumā tika atlasīti 20819 dažāda rakstura objekti. Tā kā šajā maģistra darbā tiek veikta kvalitātes vērtēšana, izmantojot darbā izstrādātos kritērijus kā vērtēšanas indikatorus, tai publiskajai ārtelpai, kas piekļauta kādam sabiedriskas nozīmes objektam, tad tika veikta objektu atlase, kas iespējami atbilstu maģistra darba uzstādījumam. Veicot atlasī ar EXCEL programmas palīdzību, rezultātā tika iegūti 1500 objekti, kam, spriežot pēc objekta nosaukuma, būtu iespējama piekļauta publiskā ārtelpa, vai kuriem publiskā ārtelpa ir bijusi attīstāmā projekta sastāvdaļa. Lai padziļinātu atlasī, tika veikta objektu manuāla grupēšana, lai tādā veidā turpmākās apsekošanas gaitā pēc iespējas tiktu analizētas dažādas funkcijas objekti, kam rezultāts attēlots 5. attēlā uz horizontālās ass norādot objektu skaitu, bet uz vertikālās - objektu sarakstā izvēlētās, pētījumam piemērotās funkcijas.

6.attēls (autores izstrādāts grafisks materiāls)

Ar datorprogrammas ĢIS palīdzību izstrādātas dažādu funkciju objektu pārklājuma shēmas uz pilsētas kartes ļauj izvērtēt kādas sabiedrisko objektu funkcijas pēdējā desmitgadē bijušas izplatītākās, kā arī pētīt to izvietojuma specifiku (2.3.pielikums).

Rīgas publiskās ārtelpas kvalitātes vērtēšanai izmantots darbā izveidotais kritēriju kopums, kritērijus lietojot kā rādītājus un apsekojot izvēlētos objektus klātienē un aprobējot kritērijus praktiskā darbā. Objektu apsekošanu darba autore, kurai ir 13 gadus ilga ainavu arhitekta darba pieredze sabiedrisku un privātu objektu teritoriju labiekārtošanas projektu izstrādē, veica vienatnē, galvenokārt darba dienu laikā, vērojot un analizējot ārtelpas ar kritēriju palīdzību no subjektīvā, taču profesionālā skatupunkta. Atsevišķos gadījumos tika uzdoti jautājumi ārtelpas lietotājiem, taču, lai nodrošinātu objektīvu datu apkopojumu, lietotāju aptaujas būtu veicamas mērķtiecīgi. Pilnīgam priekšstatam objekti būtu jāanalizē dažādos diennakts laikos, dažādos gadalaikos, brīvdienās un darba dienās. Atkarībā no vērtētāja profesijas un pieredzes mainīsies ārtelpas uztvere un kritēriju izmantošanas jauda. Kā teikts grāmatā “Ainava un cilvēks”: “jāievēro arī tas, ka dažādu profesionālo grupu pārstāvji vienā un tajā pašā ainavā redz pavisam atšķirīgus elementus, jo pastāv uztveres

izvēlīgums, ko nosaka pieredze, profesionālās intereses, redzējuma specializācija” (Melluma, Leinerte, 1992).

Darba procesā veiktā vērtēšana nepieciešama, lai pārbaudītu kritēriju potenciālu tikt izmantojamiem jau esošas publiskās ārtelpas vērtēšanā kā indikatoriem, lai uz šīs vērtēšanas pamata varētu novērst nepilnības, kā arī, lai noskaidrotu, vai kritēriji izmantojami kā secīgs un strukturāls materiāls vēl neesošas publiskās ārtelpas plānošanas procesā.

3. PĒTĪJUMA REZULTĀTI UN DISKUSIJA

3.1. Ārzemju teoriju kritēriju klasifikācija

1.4. nodaļā veiktās literatūras analīzes rezultātā tika iegūts priekšnoteikumu saraksts kvalitatīvas publiskās ārtelpas veidošanai. Lai radītu kvalitātes kritēriju kopumu tika veidotas trīs citas – izveides metodes hierarhijā zemākas kārtas tabulas (1.1, 1.2., 1.3. pielikumos). Kritēriji ir sakārtoti tematiskajās nodaļās, piemēram, pirmā ir “Sasniedzamība un mobilitāte”. Zem katras nodaļas virsraksta, kritēriji ir sakārtoti pēc nozīmības, jeb pēc tā, cik bieži šis kritērijs ir minēts autoru darbos (kolonna “Nr. un Autori”). Vairāku autoru pieminēšana viena kritērija kontekstā nozīmē, ka autoriem ir līdzīga izpratne par konkrēto kritēriju un pēc būtības tiek aprakstīta viena un tā pati nozīme. Kolonnā “Grupa” parādīts kur šis kritērijs ir atradies iepriekšējā tabulā (1.2., 1.3. pielikumi), tādā veidā vienkārši izsekojot oriģinālo kontekstu, kas ļautu izveidoto materiālu viegli papildināt ar jebkurā citā teorijā minētiem noderīgiem kritērijiem. Tāpat kā iepriekšējās tabulās, ir uzrādīts vai šis kritērijs ir objektīvi (O) vai subjektīvi (S) vērtējams. Šeit ir redzamas tendences, piemēram, “Sasniedzamība un mobilitāte” uzskaitīto kritēriju grupā pārsvarā ir objektīvi vērtējami kritēriji, taču “Vietas plānojums un dizains” minētie kritēriji ir vērtējami abās kategorijās. Līdzīgi arī nākošajā kolonnā vērojamas tendences par to, vai šis parametrs atbilst objekta (O) vai pilsētai kopumā (P). Piemēram, “Sasniedzamība un mobilitāte” vērtējama galvenokārt pilsētas mērogā, taču “Ēkas un apbūve” vērtējama abās kategorijās, ar tendenci uz objekta vērtēšanu.

Turpmāk tabulās minētie autoru vārdu un nosaukumu saīsinājumi atšifrējami šādi: NU – Jaunā Pilsētplānošana, JG – Jans Gēls, LS – Lēvenas seminārs, HW – Viliams Vaits, NC – Naders Čalfons, KL –Kevins Linčs, AC – Olborgas saistības, JJ – Džeina Džeikobsa, SC – Stipo konsultantu pieeja.

3.1.1 tabula

Ārzemju teoriju publiskās ārtelpas kvalitātes kritēriji “sasniežamība un mobilitāte” grupā

Kritērija Nr.	Nr un Autori* (saīss.)	Grupa	Objektīvs / Subjektīvs	Objekta / Pilsētas mērogs	Kritērijs	Komentāri, skaidrojumi
Sasniedzamība un mobilitāte						
1	76 AC, 24 NU, 77 AC, 79 AC	C	O/S	P/O	samazināt nepieciešamību pēc privātā auto, pievilcīga un visiem pieejama, arī sabiedriskā transporta atbalstīšana	vai pilsēta atbalsta un nosaka prioritāti gājējiem un videi draudzīgam transportam. Vai konkrētā vieta ir saistīta ar šādu atbalstu
2	2 NU, 60 HW	A	O	O/P	Sasniedzamība 10 minūšu gājienā	piekļuve nepieciešamajam objektam, aptuveni 500 - 800m distancē.
3	8 NU, JG	B	O/s	P/o	Publikas interesēm paredzēts un augstvērtīgs gājēju ielu tīkls	Attiecas uz apkārtējo infrastruktūru. Taču veidojot vietu, jāievēro šie principi

4	6 NU	A	O	P	Savstarpēji saistīts ielu tīkls, kas izklidē satiksmi un atvieglo gājēju pārvietošanos	Vai vieta iekļaujas kādā ielu tīklā. Ja jā, tad, vai tiek ievērots šis princips. Novērš auto satiksmes plūsmas pa tranzīta ielām
5	23 NU	C	O	P	Augstas kvalitātes dzelzceļa savienojumi starp pilsētām, piepilsētām, perifērijām	Pamatā domāts pilsētām ar plašām perifērijām un tādām, kas ir liela vai ļoti liela izmēra

* NU – Jaunā Pilsētplānošana, JG – Jans Gēls, LS – Lēvenas seminārs, HW – Viliams Vaits, NC - Naders Čalfons, KL –Kevins Linčs, AC – Olborgas saistības, JJ – Džeina Džeikobsa, SC – Stīpo konsultantu pieeja

Kritēriju grupā “Sasniedzamība un mobilitāte” (3.1.1. tabula) biežāk sastopamais kritērijs, lai radītu kvalitatīvu publisko ārtelpu, ir pieejamība, kas skar tieši piekļūšanu un pārvietošanos ar nemotorizētiem transporta līdzekļiem, kā arī piekļūšanu ar sabiedrisko transportu. Mobilitāte un ilgtspējīgas satiksmes organizācija aprakstīta Olborgas saistībās, kur sestajā no desmit saistību grupām minēti vairāki apakšpunkti. Trīs no tiem apvienoti pirmajā “Sasniedzamības un mobilitātes” tematiskajās grupas kritērijā. Ceturtais pievienotais autors (24 NU) ir Jaunās Pilsētplānošanas viens no desmit principiem. Otrajā kritērijā konkretizēts saasniedzamās vienības attāluma/laika mērs, kas variē 500-800m/10min gājiena attālumā. Tas minēts divās – Jaunās Pilsētplānošanas un Viliama Vaita teorijās. Svarīgs ir ne tikai piekļuves veids un patērētais laiks ejot, bet arī pārvietošanās kvalitāte, ņemot vērā, ka arī ielas ir publiskā ārtelpa, kas norādīts arī (Ilgtspējīgas būvniecības padome, bez datējuma)

Tas attiecināms uz apkārtējo infrastruktūru, ielu tīklu, kvartālu savienojumiem un dažāda veida īpašumiem un 1.1.tabulā iekļauts 3. un 4. kritērijos. Par to savās teorijās runā Jans Gēls un Jaunā Pilsētplānošanas kustība. 3.un 4. kritēriji vērtējami objektīvi, veicot pilsētas telpisko analīzi, kā arī pētot iedzīvotāju un konkrēto vietu apmeklētāju paradumus un piekļuves īpatnības. Subjektīvais viedoklis būtu vērtējams piekļuves komforta un sajūtu līmenī, kam būtu jāveic lietotāju aptaujas. 4. kritērija kvalitāte, galvenokārt, vērtējama pilsētas tīklojuma kontekstā (P). 5.kritēriju salīdzinoši grūti piemērot konkrētas vietas pētīšanā, kas ir starppilsētu satiksmes (šajā gadījumā dzelzceļu) savienojumu vērtēšana, tāpēc kritērijs varētu nebūt piemērojams šī maģistra darba ietvaros veiktajā kritēriju aprobācijā, taču būtu nozīmīgs aspekts Rīgas teritorijas plānojuma tematiskā plānojuma “Apstādījumu struktūras un publisko ārtelpu tematiskā plānojuma” izstrādei, tāpat, kā visi pieci “Sasniedzamības un mobilitātes” grupā iekļautie kritēriji.

3.1.2.tabula
 Ārzemju teoriju publiskās ārtelpas kvalitātes kritēriji “gājējiem piemērota vide”
 tematiskajā grupā

Gājējiem piemērota vide						
6	3 NU, 34 JG, 38 JG, JJ 84 JJ	B	O/S	O	Gājējiem draudzīgs ielu dizains	Vai līdz objektam un pašā objektā ir gājēju infrastruktūra. Vai pats objekts nodrošina gājējiem draudzīgu vidi
7	4 NU, JG, 31 NU	B	O	P/o	Gājēju ielas bez auto	Vai gājējs ir primārā vai vienīgā kategorija; Vai vietas izmantošana ir saistīta ar auto lietošanu, un vai šajā vietā var iztikt bez auto
8	7 NU, JG,	B	O	P/o	Šauru ielu, bulvāru un aleju hierarhija	Vai gājējs jūtas “mājīgi” ejot. Šis kritērijs neizslēdz auto klātbūtni, bet vērsts uz gājēja komfortu
9	88 JJ	E	O	P	nelieli apbūves kvartāli, lai nodrošinātu maršruta dažādību no viena punkta uz otru	
10	85 JJ	B	O/s	O/P	Tieši bērniem droša ielu vide, kas garantē to drošu spēlēšanos un laika pavadīšanu	Vietas piemērotība tam, lai bērns varētu justies droši.

* NU – Jaunā Pilsētplānošana, JG – Jans Gēls, LS – Lēvenas seminārs, HW – Viliams Vaits, NC - Naders Čalfons, KL –Kevins Linčs, AC – Olborgas saistības, JJ – Džeina Džeikobsa, SC – Stīpo konsultantu pieeja

“Gājējiem piemērota vide” principi (3.1.2. tabula) daļēji minēti sasniedzamības un mobilitātes kontekstā, taču šajā nodaļā tie apskatīti konkrētāk un specifiskāk, piemēram, gājējiem draudzīgu ielu dizainu konkrētāk apraksta Džeina Džeikobsa un Jans Gēls, minot vairākus konkrētus priekšnoteikumus, tādus kā ielu dizaina principus: izskatu, apkārtnes saistošumu (6.kritērijs), kā arī vairākus funkcionālus priekšnoteikumus, piemēram, aizsardzību un drošību attiecībā uz auto kustību (7.kritērijs). Jaunā Pilsētplānošanas kustība arī savā priekšnoteikumu grupā iekļāvusi sadaļu par gājējiem piemērotu ielu dizainu. Gājējiem piemērotas vides galvenais priekšnoteikums ir autotransporta netraucēta gājēju kustība. To ar “mājīguma” priekšnoteikumiem apraksta Jans Gēls un Jaunā Pilsētplānošanas kustība (8.kritērijs). 9.kritērijs attiecināms uz pilsētas plānošanas procesu un nav realizējams viena objekta kontekstā, bet 10. kritēriju integrēt gan konkrēta objekta attīstībā, gan lielāka mēroga teritorijās. Arī šajā kritēriju grupā redzami 7.,8., un 9. kritēriji ir tieši attiecināmi uz tematiskā plānojuma izstrādi un ir ļoti svarīgi dažādu mērogu pilsētu veidojošu struktūru kvalitatīvas publiskās ārtelpas plānošanas procesā.

3.1.3. tabula
 Ārzemju teoriju publiskās ārtelpas kvalitātes kritēriji “ēkas, apbūve”
 tematiskajā grupā

Ēkas, apbūve						
11	87 JJ, 72 AC, 10NU, 67KL, 68KL, 83JJ, 35JG, 50LS	E	O/s	P/O	Multifunkcionalitāte: vismaz divas vai vairākas pamatfunkcijas apkaimes vienībai	apkaimei jābūt daudzfunkcionālai. Jaukta tipa dzīvojamā, darījumu uc. iestādes. Apkaimes vai kvartāla diennakts funkcionalitāte. Vai telpā nav monofunkcionāli šķēršļi. Privāti-publiskās telpas noteiktība.
12	12 NU, 89 JJ, 49 LS, 52LS, 45JG, 58LS	D	O	P/O	Būvju dažādība: ēku tipi, izmēri, harmonija ar atvērto telpu	Būvju dažādība, saistība ar atvērto telpu, harmonija plašākai apkārtnē, kas nodrošina vieglu orientēšanos pilsētā
13	96 SC, 91SC	D	O	P/o	“Bērnu ekonomikas” princips	vairāk ieguldīt vides kvalitātē, nevis rotaļlietas, kas paredzētas vienreizējam labumam. Universālā dizaina principu ievērošana, kas paredzēts ne tikai bērniem
14	17 NU	E	O/S	O/P	Publiskās sfēras kvalitātes nozīme, publiskā telpa veidojama kā iedzīvotāju mākslas izpausme	Vai vieta izpaužas kā sabiedrības mākslinieciskās cerības
15	30 NU	J	O/s	O/P	Vairāk vietējās produkcijas	Vai vietas veidošanai izmantoti vietējie materiāli

* NU – Jaunā Pilsētplānošana, JG – Jans Gēls, LS – Lēvenas seminārs, HW – Viliams Vaits, NC - Naders Čalfons, KL –Kevins Linčs, AC – Olborgas saistības, JJ – Džeina Džeikobsa, SC – Stīpo konsultantu pieeja

Ēkas un apbūve, kā arī to savstarpējā sasaiste, kvalitatīvas publiskās ārtelpas kvalitātes kontekstā ir nozīmīga daļa, kas ietekmē gan vietas izskatu, veidolu, funkcionalitāti un to, kā telpas lietotāji tajā jūtas. Par pilsētas apkaimes vai kvartāla funkciju dažādības nepieciešamību rakstīts vairāku autoru teorijās (Džeina Džeikobsa, Jans Gēls, Kevins Linčs, Olborgas saistības, Lēvenas seminārs), kas apkopots kritēriju grupā 3.1.3.tabulā. Multifunkcionalitāte, jeb daudzfunkcionalitāte ir priekšnoteikums tam, lai tīklojums pilsētas, apkaimes, kvartāla vai konkrētas publiskās ārtelpas vienības kontekstā būtu vienots un tajā nebūtu monofunkcionālu šķēršļu, jeb tādu elementu, kas publisko ārtelpu padara nedzīvu, tukšu, līdz ar to nepievilcīgu vai pat bīstamu kādā laika vienības mērogā, piemēram, monofunkcionāls administratīvu biroju ēku kvartāls ar auto stāvlaukumiem brīvdienās vai naktīs. Funkciju dažādība arī kādā konkrētā publiskās ārtelpas vienībā var noteikt plašākas apkārtnes raksturu – ietekmēt iedzīvotāju paradumus, to domas un sajūtas. Tāpat monofunkcionāls, piemēram, biroju vai banku ēku kvartāls rada šķēršļa efektu, jo nodrošina cilvēku maksimālu pieplūdumu apkaimē dienas laikā, taču naktīs un brīvdienās ir tukšs un apkārtnes iedzīvotājiem neizmantojams, ja tam nav piemērota multi-funkcija, par ko runā daudzu analizēto teoriju autori (11.kritērijs).

Tāpat kā funkcionālo lietojamības dažādību, arī fizisko – būvju, ēku un silueta dažādību var uzskatīt par kvalitatīvas publiskās ārtelpas priekšnoteikumu (12.kritērijs). Tas palīdz orientēties telpā, uztvert tās dažādību un vietu atpazīstamību. Šo pieeju apraksta Lēvenas Semināra kvalitātes principi, un tāpat kā multifunkcionalitāti, Jans Gēls un Jaunā pilsētplānošanas kustība. Šie kritēriji uzskatāmi par objektīviem un piemērojami vērtējot katras konkrētas publiskās ārtelpas atrašanās vietu. Tāpat arī vērtējams tas, vai kādā konkrētā vietā ir iekļauta tieši bērniem piemērota un pārdomāta infrastruktūra, kas izmantojama arī citu vecuma grupu lietotājiem, piemēram, nevis atsevišķa zona tikai bērniem, bet gan multifunkcionāla infrastruktūra (13.kritērijs). Kā vietas pievienotā vērtība “Jaunās pilsētplānošanas” teorijā minēta iedzīvotāju iesaistīšana vietas identitātes veidošanā, piemēram, māksliniecisku izpausmju veidā (14.kritērijs). Pilsētas teritorijas plānojuma izstrādes kontekstā no šīs kritēriju grupas ļoti nozīmīgs ir daudzfunkcionalitātes faktors, plānojot jaukta tipa apbūves kvartālus un apkaimes gan no arhitektoniskā, gan funkcionālā viedokļa.

3.1.4. tabula
Ārzemju teoriju publiskās ārtelpas kvalitātes kritēriji “pilsētas kopējais plānojums”
tematiskajā grupā

Pilsētas kopējais plānojums						
16	15 NU, 18NU, 71AC	E	O	P	Izteikts pilsētas centrs un nomales	Vai vieta nav kāda cita centra aizvietotājs / vai nenomāc centru
17	20 NU, 90JJ	D	O	P/O	Vairāk ēku un pakalpojumu centrā	centra blīvums ar vairāk funkcijām tieši tur.
18	14 NU	E	O	P	Tradicionāla pilsētas un apkaimju struktūra	
19	16 NU	E	O	P/o	Publiskā telpa vienības centrā	Vai šī ir dominējoša vieta un tai ir nozīme
20	53 LS	E	O/s	P/O	Laukumu, skvēru un ielu izkārtojums; seguma veids, pilsētvides ērtības tuvumā	
21	70 AC	E	O	P/O	degradēto un pamesto teritoriju atkārtota izmantošana un atjaunošana	Stratēģija, kas nodrošina degradēto objektu attīstību primāri. Vietas novērtēšanā – vai vieta ir iekārtota tādā teritorijā vai blakus, norobežojoties no šādas teritorijas
22	73 AC	E	O	P/O	pilsētas kultūras mantojuma pienācīga saglabāšana, izmantošana un atjaunošana	Pilsētas stratēģija. Vai vieta aizsargā un iekļaujas kultūras mantojuma sakarā
23	74 AC	K	O	P/o	prasību noteikšana ilgtspējīgai teritorijas izmantošanai un būvniecībai, kā arī augstas kvalitātes arhitektūras un būvniecības tehnoloģiju izmantošanas veicināšana	
24	94 SC	E	O/S	P	Iespējas ietekmēt lēmumus publiskās telpas izmantošanai	instrumenti un likumdošana, kas atbalsta bērniem piemērotus risinājumus

25	95 SC	E	O	P/O	Privātā ārtelpa kopējam labumam, ja nav pietiekami publiskās	risinājumu un atbalsta rašana šādām aktivitātēm pilsētas mērogā. Kompensāciju princips privātīpašniekiem, kas veicina kopējo labumu
----	-------	---	---	-----	--	---

* NU – Jaunā Pilsētplānošana, JG – Jans Gēls, LS – Lēvenas seminārs, HW – Viliams Vaits, NC - Naders Čalfons, KL –Kevins Linčs, AC – Olborgas saistības, JJ – Džeina Džeikobsa, SC – Stīpo konsultantu pieeja

Pilsētas kopējā plānojuma kvalitātes priekšnoteikumu grupai (3.1.4. tabula) raksturīgs pilsētas kopējās uzbūves konteksts, nosakot vienības uzbūves struktūru un plānojumu, balstoties uz pilsētas centriskuma nozīmi. Tas nozīmē publisko ārtelpu pakļaušanu pilsētas centrisko funkciju īpašībām – dinamiskākas un noslogotākas pilsētas centrā, plašākas un ar dabas klātbūtni savienotākas – nomalēs un perifērijās (16.,17. un 19. kritēriji), kas nav nodrošināms kāda konkrēta objekta kontekstā, bet gan iekļaujams pilsētas teritorijas plānojuma izstrādē. Vērtējot konkrētu objektu, būtu jāveic visas pilsētas uzbūves struktūras analīze, kas panākams objektīvas analīzes rezultātā. Tāpat arī vērtējama pilsētas ilgtspējas principu ievērošana, un vai konkrēti vērtējamā publiskā ārtelpa papildina un iekļaujas kopējā šo priekšnoteikumu tīklā, piemēram, vai pilsētas kopējā stratēģija dod priekšroku degradētu objektu primārai attīstībai (21.kritērijs), vai pienācīgi tiek saglabātas kultūrvēsturiskās vērtības (22.kritērijs), u.c. Šos principus papildināt un pilsētas publiskās ārtelpas kopējo kvalitāti var uzlabot jebkura arī privātā īpašumā esoša teritorija, kas veidota publikai pieejama, gadījumos, kad jūtams publiskās ārtelpas deficīts, piemēram, blīvi apdzīvotā apkaimē (25.kitērijs), ko iespējams veicinātu kompensācijas sistēmas izstrāde sabiedrisko labumu vairojošiem privātiem investoriem.

3.1.5. tabula
 Ārzemju teoriju publiskās ārtelpas kvalitātes kritēriji “sociālā dažādība” tematiskajā grupā

Sociālā dažādība						
26	11 NU, 61 HW, 93 SC	F	O/S	O/P	Dažāda sociālā, ekonomikas, vecuma, rases iedzīvotāji,	
27	55 LS, 63 HW, 56 LS	F	S/O	O/p	Indivīdu un grupu mijiedarbība, aktivitātes	Vai vieta ir veidota atvērta, lai cilvēki varētu nejauši satikties. Individuāli izklaidēti soliņi ir pretējs rādītājs
28	57 LS	F	S/o	O	Informācijas plūsma telpā – izolētās un sadarbības telpas	
29	92 SC	M	O/s	O	Bērniem pieejamas aktivitātes un infrastruktūra	

* NU – Jaunā Pilsētplānošana, JG – Jans Gēls, LS – Lēvenas seminārs, HW – Viliams Vaits, NC - Naders Čalfons, KL –Kevins Linčs, AC – Olborgas saistības, JJ – Džeina Džeikobsa, SC – Stīpo konsultantu pieeja

Sociālā dažādība izsaka daudz par kādas konkrētas vietas publiskās ārtelpas kvalitāti un tā pieminēta daudzu analizēto autoru darbos (3.1.5.tabula). Sociālā dažādība, dažādu vecumu lietotāju grupas, rases, indivīdu un grupu mijiedarbība (26.kritērijs) ir tas, kas veicina gan sociālo iekļaušanos, cieņas rašanos un citus labvēlīgus pilsētas telpas un sociālos apstākļus, nenoskaidrojot un nešķirojot publiskās ārtelpas lietotājus. Šo principu atbalsta vairums publiskās ārtelpas plānošanas teoriju, taču konkrēti par to runā Viljams Vaits, kā arī šis princips aprakstīts Jaunās pilsētplānošanas un Stipo pieejas pamatprincipos. Tāpat šo dažādo sociālo grupu komunikāciju principus apraksta Lēvenes Semināra rezumē. Sociālā labklājība veicināma ne tikai ar ekonomiskās un politiskās situācijas stabilitāti un atbalstu, bet arī ar publiskās ārtelpas izveides principiem, ko apraksta iepriekš minētās teorijas. Tas veicams, plānojot publisko telpu, ne vien kā vizuāli un estētiski baudāmu, bet arī sociāli funkcionālu vienību. Sociālās dažādības grupas kritēriju vērtēšanai veicama gan objektīvo, gan subjektīvo apstākļu izpēte, un šajā grupā minētie kritēriji lielā mērā var tikt attiecināti uz konkrēta objekta plānošanu.

3.1.6. tabula
Ārzemju teoriju publiskās ārtelpas kvalitātes kritēriji “tehnoloģijas” tematiskajā grupā

Tehnoloģijas						
30	27 NU, 78 AC, 26NU	H	O	O/p	Videi draudzīgas un drošas tehnoloģijas	Vai un kādi materiāli un tehnoloģijas izmantotas, vai tas neietekmē dabu
31	28 NU	H	O	O/p	Energoefektivitāte	
32	29 NU	H	O	O/p	atjaunojamo energoresursu izmantošana	Vai vietas darbības nodrošināšanā ir šis parametrs
33	80 AC	H	O	P/O	transporta kaitīgās ietekmes mazināšana uz sabiedrības veselību un vidi	Vai vieta ir pasargāta no transporta kaitīgās ietekmes. Vai tā atrodas pie lielas ielas ar intensīvu satiksmi

* NU – Jaunā Pilsētplānošana, JG – Jans Gēls, LS – Lēvenes seminārs, HW – Viliams Vaits, NC - Naders Čalfons, KL –Kevins Linčs, AC – Olborgas saistības, JJ – Džeina Džeikobsa, SC – Stipo konsultantu pieeja

Sadalā “Tehnoloģijas” (3.1.6.tabula) iekļauti Jaunās Pilsētplānošanas kustības un Olborgas saistību minētie principi, kas saprotami kā dažādu tehnoloģisku risinājumu priekšnoteikumi tam, lai publiskā ārtelpa būtu kvalitatīva un ilgtspējīga visas pilsētas vienības kontekstā. Šeit minēti tādi principi kā – vispārējas pilsētas attīstības minimāla ietekme uz dabu, izmantojot videi draudzīgas tehnoloģijas (30.kritērijs), kā arī jau nedaudz konkrētāk – videi draudzīga transporta izmantošana (33.kritērijs), energoefektivitātes principu ievērošana (31.kritērijs), atjaunojamo energoresursu izmantošana (32.kritērijs) konkrētas vietas un visas pilsētas kontekstā.

3.1.7. tabula
 Ārzemju teoriju publiskās ārtelpas kvalitātes kritēriji “vietas dizains un plānojums”
 tematiskajā grupā

Vietas dizains un plānojums						
34	36 JG, 64 NC, 65 NC, 66 NC	K	O	O	Aizsardzība no klimatiskajiem apstākļiem	vējš / bezvējš; lietus / sniegš; aukstums / karstums; saule / atspīdums
35	47 JG, 51LS	L	O/S	O	estētiskā kvalitāte (labs dizains un detaļu plānojums; skati, bildes; koki, augi, ūdens)	
36	43 JG, 62 NW	K	O/S	O	Iespēja spēlēties, nodarboties ar aktivitātēm	telpas aicinājums fiziskām aktivitātēm: spēlēties un izklaidēties dienā, naktī, vasarā un ziemā
37	40 JG	K	O/S	O	Komforts apsēsties, sēdēt	sēdēšanas zonas; plašas iespējas dažāda veida sēdēšanai vai tikai apsēšanās vajadzībām; vietas, lai sēdētu ilgstoši
38	41 JG	K	O/S	O	Iespēja redzēt, saredzēt. Redzamība	skata tālums; neaizsegti skati; interesanti skati; apgaismojums tumsā
39	42 JG	K	O/S	O	Iespēja klausīties, dzirdēt, sarunāties	zems trokšņu līmenis; solu izkārtojums – pietiekami tuvs, lai sarunātos
40	46 JG	K	O/S	O	iespēja baudīt klimatu	saule, ēna; siltums, vēsums; vējš, aizvējš
41	39 JG	K	O/S	O	apstāties, stāvēt, gaidīt	apstāšanās laukumi; “Malas efekts”; konkrēti apstāšanās laukumi vai vietas; atbalsta rīki
42	59 LS	L	S/o	O	Telpas simboliskā nozīme	Vai konkrētā telpa ir nozīmīga to lietotāju vidū ne tikai funkcionāli, bet arī garīgi

* NU – Jaunā Pilsētplānošana, JG – Jans Gēls, LS – Lēvenas seminārs, HW – Viliams Vaits, NC - Naders Čalfons, KL –Kevins Linčs, AC – Olborgas saistības, JJ – Džeina Džeikobsa, SC – Stipo konsultantu pieeja

Vietas dizains un plānojums kā atsevišķa sadaļa (3.1.7.tabula) kopējā publiskās ārtelpas kvalitātes priekšnoteikumu veidošanā un vērtēšanā ieņem salīdzinoši nelielu lomu, taču ir gana svarīga, lai radītu vēlmi un baudu uzturēties vai šķērsot kādu konkrētu vietu pilsētā. Šos principus savās teorijās minējis Jans Gēls. Viņa publiskās ārtelpas dizaina un plānošanas principi ir pietiekami objektīvi pamatoti, lai tie ieņemtu lielu lomu pilsētas telpas veidošanā (37.- 41. kritēriji). Gēls apraksta gan konkrētus principus, gan vispārējus priekšnoteikumus kvalitātes radīšanai – sākot no dažādiem universāliem principiem, līdz katras konkrētas vietas radīšanai, piemēram, nodrošinot labvēlīgus mikroklimata apstākļus, lai cilvēks, pašam nezinot, justos patīkami, kā arī, lai tam būtu nodrošināta visu funkciju klātesamība. Tieši mikroklimata principus pētījis Naders Čalfons, pamatojot to nozīmību un uzskatot, ka ārtelpai jābūt piemērotai jebkuru laikapstākļu baudīšanai (34.kritērijs). Lēvenas Semināra viens no punktiem “Telpa kā arhitektūras vienotības vērtība”, apraksta arī struktūras, materiālu un krāsu nozīmību publiskās ārtelpas kvalitātes izveidē. Vietas dizaina un plānojuma kritēriju grupa ir tieši piemērojama konkrēta objekta plānošanai, kā arī

vērtēšanai.

Apkopotajai ārzemju teoriju kritēriju klasifikācijai izmantoti deviņu autoru darbi, un rezultātā apkopotie kritēriji sadalīti septiņās grupās (3.1.1. – 3.1.7.tabulas), kas attiecināmas kā uz konkrēta objekta, tā arī uz visas pilsētas publiskās ārtelpas plānošanas kvalitāti. Ārzemju teoriju kritēriju kopsavilkums norāda uz daudzu minēto kritēriju potenciālu būt piemērojamiem ne vien konkrēta objekta, bet pilsētas teritorijas plānojuma izstrādes kontekstā, uzlabojot kopumā publiskās ārtelpas kvalitāti un tāpēc rekomendējami sekojoši priekšnoteikumi:

- Ņemt vērā daudzfunkcionalitātes nozīmīgumu plānošanā kā apkaimes, tā kvartāla mērogā, paredzot dažādu funkciju klātbūtni un jaukta tipa apbūves nodrošināšanu;
- Piemērot gājējiem draudzīgu ielu plānojumu – samazināt motorizētā transporta kustības ātrumu vai veidot pilnīgi, no satiksmes brīvas ielas, tās veidojot šauras, vai kā bulvāru un aleju hierarhiju kopējā satiksmes tīklojumā;
- Paredzēt nelielus apbūves kvartālus, lai nodrošinātu maršruta dažādību no viena punkta uz otru, ejot kājām vai izmantojot nemotorizētus transporta līdzekļus;
- Noteikt pilsētas apkaimju, un citu teritoriālu vienību plānojumu ar izteiktu, funkcionāli blīvu centru, savukārt, plašākām un ar dabas klātbūtni savienotākām nomalēm un perifērijām;
- Ieviest kompensācijas sistēmu modeli sabiedrisko labumu vairojošiem privātiem investoriem, publiskās ārtelpas kvalitātes uzlabošanā.
- Nodrošināt sociālo grupu savstarpējo mijiedarbību visa veida publiskās ārtelpas vienībās, izvairoties no atsevišķu, sociāli nošķirtu slāņu koncentrēšanās iespējas.

3.2. Latvijas speciālistu skatījuma analīze

Lai iegūtu viedokli par publiskās ārtelpas nozīmi un kvalitātēm Latvijā, tika veikta vietējo, ar nozari saistīto, speciālistu aptauja. Aptaujai uzrunāto speciālistu izvēli noteica to pamatnodarbošanās un ikdienas aktivitāšu jomas raksturs. Apkopojot Latvijas speciālistu sniegtās atbildes abās aptaujas kārtās, kur sākotnēji tika uzdots jautājums: “LŪDZU NOSAUCIET GALVENOS PUBLISKĀS ĀRTELAPAS KVALITĀTES KRITĒRIJUS, PĒC KURIEM VADĀTIES TO VEIDOJOT. KAS IR SVARĪGĀKAIS, LAI PUBLISKĀ ĀRTELPA BŪTU IZDEVUSIES / VEIKSMĪGA?”, ļāva saskatīt katras nozares pārstāvju dominējošās vērtības, kuras spēj speciālistus gan saliedēt, gan nostādīt lielu pretrunu priekšā. Otrā aptaujas kārtā tika veikta ar nolūku, lai respondenti iepazītos ar pārējo aptaujas dalībnieku atbildēm, un tādā veidā redzētu, kādi priekšnoteikumi tiem šķituši svarīgi kvalitatīvas publiskās ārtelpas veidošanai. Šajā nodaļā tiks apskatītas, galvenokārt, tās atbildes

un viedokļi, kas kontrastē ar pirmajā kārtā sniegtajām atbildēm, proti, tās pozīcijas, kur krasi mainījās respondentu domas. 3.2.1. tabulas otrajā kolonnā redzamas pirmās kārtas atbildes, kur iekavās minēts pirmās kārtas līdzīgo viedokļu skaits (tās pirmās kārtas atbildes, kas pēc būtības bija vienādas un varēja uzskatīt par līdzīgām). Šis skaitlis otrās kārtas aptaujā netika rādīts, lai tādā veidā neietekmētu respondentu atbildes. Trešajā kolonnā redzama atbilžu summa, kur “+” apzīmē piekrišanu vai viedokļa atbalstīšanu, “-“ nozīmē viedokļa noliegšanu, “_” nozīmē neatbildētu – tukšu atstātu lauku. Turpat kolonnā atzīmēts sniegto komentāru skaits. Pēdējā tabulas kolonnā atzīmēts koeficients “+” – “-“ / atb. sk., kur no pozitīvi atzīmēto viedokļu skaita atņemts negatīvo atbilžu skaits. Šī summa dalīta ar kopējo atbilžu skaitu. Maksimālais iespējamais koeficients ir 1, un negatīvais -1. Šis skaitlis uzrāda atbildējušo respondentu atbalstu kādam no viedokļiem. Turpmāk tekstā aprakstītas tikai tās atbildes, kas ieguvušas pārliecinošu viedokļu atbalstu (ar koeficientu, sākot no 0,63 līdz 1), vai pretēji – noliegumu (ar koeficientu 0,27 līdz -1).

3.2.1. tabula

Latvijas speciālistu minētie kvalitātes kritēriji vietas sasniedzamības tematiskajā grupā

Nr. p.k	A. Vietas sasniedzamība (piekļuve vietai un nokļūšana līdz tai)	atbilžu skaits				svērtais rezultāts: (+ - -)/ atb. sk (max. 1)
1	piekļuve vietai (6)	10		1	0,9	
2	ērta sasniedzamība (1)	10		3	0,9	
3	prioritāte tuvāk dzīvojošo iedzīvotāju pieejamībai (1)	6	4	6	0,27	
4	pieēja sabiedriskajam transportam (1)	9		3	0,82	

3.2.1.tabulā redzams, ka kritērijs “**piekļuve vietai**” ir šķitis svarīgs gandrīz visiem otrās kārtas respondentiem. Šo kritēriju pirmajā kārtā bija minējuši seši dalībnieki, kas ir viens no augstākajiem rādītājiem. Atbilžu skaits rāda, ka pirmās kārtas viens no populārākajiem viedokļiem ir apstiprināts arī otrajā kārtā. Savukārt “**ērta sasniedzamība**” pirmajā kārtā bija minēta tikai vienu reizi, bet otrajā kārtā redzams, ka šim viedoklim arī piekrituši gandrīz visi respondenti. Tas ir skaidrojams ar to, ka pēc būtības šis apstāklis papildina pirmo, līdz ar to respondenti ērtu sasniedzamību uztvēruši kā loģisku vietas piekļuves nosacījumu – ir jābūt ne tikai piekļuvei, bet tai jābūt arī ērtai. Kritērijs “**prioritāte tuvāk dzīvojošo iedzīvotāju pieejamībai**” aptaujas pirmajā kārtā minēta vienu reizi, bet aptaujas otrajā kārtā viedoklim pievienojušies vēl pieci respondenti, principā atbalstot kritēriju, taču norādot, ka tā pielietošana ir jāvērtē pēc būtības, katra objekta kontekstā.

Iespējams tāpēc, atbildot uz šo kritēriju, respondenti snieguši arī četras negatīvas atzīmes, kopsummā kritērijam iegūstot minimālu koeficientu. Turpretī kritēriju **“pieeja sabiedriskajam transportam”** kā būtisku pirmajā aptaujā minējis tikai viens respondents, bet otrajā kārtā pozitīvi novērtējuši deviņi respondenti.

3.2.2. tabula
Latvijas speciālistu minētie kvalitātes kritēriji “pieejamība” tematiskajā grupā

Nr. p.k	B. Pieejamība (vietas esošo objektu un infrastruktūras pieejamība)	atbilžu skaits				svērtais rezultāts: (+ - -)/ atb. sk (max. 1)
		“+”	“-“	“_”	Kom.	
5	pieejamība un lietojamība dažādām mērķa grupām (1)	10		1	3	0,82
6	vides pieejamība (2)	11				1

Kritēriju grupa “Pieejamība” (3.2.2. tabula) ietver divus respondentu minētos kritērijus. **“Pieejamība un lietojamība dažādām mērķa grupām”** aptaujas pirmajā kārtā minēta vienu reizi, bet otrajā kārtā ieguvusi pārliecinošu deviņu balsu pārsvaru, un visvairāk atbalstīts kritērijs **“vides pieejamība”**, kur otrajā kārtā 11 balsu pārkums iepriekš minētajām divām, tādā veidā iegūstot kritērija maksimālo vērtību “1”.

3.2.3. tabula
Latvijas speciālistu minētie kvalitātes kritēriji “dizains un estētika” tematiskajā grupā

Nr. p.k	C. Dizains un estētika	atbilžu skaits				svērtais rezultāts: (+ - -)/ atb. sk (max. 1)
		“+”	“-“	“_”	Kom.	
7	estētiskā kvalitāte (7)	4	3	2	6	0,09
8	kompozicionālā struktūra (5)	7	1	2	2	0,55
9	dabas klātbūtne un dizaina mijiedarbība (2)	9	2	1	3	0,64
12	atraktivitāte, interesantums (1)	4	3	2	4	0,09
13	mūsdienīgums (1)	4	4	2	3	0
15	materiālu kvalitāte un to ilgmūžība (3)	10	1	1	1	0,82
16	dabiski un otrreiz izmantojami materiāli (1)	8	1	2	2	0,64
17	harmonija, krāsu, formu harmonija (1)	5	2	1	3	0,27
18	koloristika (1)	3	5	2	2	-0,18
19	dažādība (1)	6	4	1	3	0,18
20	atmosfēra sajūtu līmenī un psiholoģiskais fons (Genius Loci) (6)	7	1		4	0,55
23	lielu koku un augu klātbūtne (2)	5	2	2	3	0,27
25	stilistika (1)	4	4	1	3	0

Kritēriji 3.2.3. tabulā “Dizains un estētika” ir ārkārtīgi plaši pieminēti pirmajā aptaujas kārtā (19 pozīcijas), šķietami piešķirot tam būtiskāko nozīmi kvalitatīvas publiskās ārtelpas izveidē, kas tomēr ir krasi mainījies otrajā aptaujas kārtā, uzsverot, ka **“estētiskās kvalitātes”** aspektiem nevajadzētu prevalēt pār funkcionalitātes, pieejamības u.c. būtiskām vietas īpašībām. Turklāt arī izpratnei par estētiku piemīt ļoti liels subjektivitātes faktors, ko otrās aptaujas kārtas komentāros norāda seši respondenti. Tāpat objektivitātes faktoru aptaujātie apšaubījuši tādiem pirmajā kārtā minētiem kritērijiem kā **“kompozicionālā struktūra”**, **“atraktivitāte”**, **“mūsdienīgums”**, **“stilistika”**, **“dažādība”**, utt. Brīžiem kāda speciālista minētais termins ir izraisījis neizpratni citos speciālistos, noliedzot piemēram, **“mūsdienīguma”** nepieciešamību vēsturiskā vidē, lai gan šajā kontekstā “mūsdienīgums” varētu izpausties arī kā ekoloģiska un ilgtspējīga pieeja nevis dizaina risinājumi. Visasāko kritiku izpelnījās kritērijs **“koloristika”** (koeficients -0,18), kas iespējams ir formulējuma neskaidrība, jo kritērijs **“krāsu un formu harmonija”** ir nedaudz pozitīvāk vērtēts (0,27). Jāņem vērā arī fakts, ka otrās kārtas respondentu skaits ir mazāks, salīdzinoši ar pirmo, un atkarībā no katras profesijas pārstāvju daudzuma, izmainās dominējošo kritēriju raksturs. Piemēram, publiskās ārtelpas kritērijs **“lieli koki”** ir atrodams tikai arborista profesijas pārstāvja atbildēs, kas netiek novērtēts otrajā kārtā, ja konkrētais arborists nav piedalījies. Šis un līdzīgi gadījumi norāda tendenci, ka viena profesionāļa specifisks viedoklis var netikt atbalstīts pārējo respondentu atbildēs, tāpēc daļa no 2.1. līdz 2.9. tabulās redzamo kritēriju kopējā publiskās ārtelpas kvalitātes kritēriju sarakstā nav iekļauti.

Kvalitātes kritēriju kopumu izstrādājot un aprobējot dabā, var secināt, ka rezultāti spēj būtiski atšķirties atkarībā no vērtētāju kvalifikācijas un skaita, jo pastāv liels subjektivitātes iespējamības faktors, tāpēc ideālā gadījumā, izmantojot kritērijus kā vērtēšanas indikatorus, paralēli būtu jāiesaista aptaujās arī konkrētās vietas lietotāji, jo tikai tā būtu iespējams izmērīt, piemēram, kritēriju **“atmosfēra sajūtu līmenī un psiholoģiskais fons (Genius Loci)”**, ko katrs vietas lietotājs uztver subjektīvi un sajūtu līmenī, kas var būt gan estētiski, gan funkcionāli, gan sociāli faktori, atkarībā no tā, kādas vajadzības un uztvere ir vietas lietotājam, jo vienīgais objektīvais publiskās vides kvalitātes kritērijs ir tās lietotāju apmierinātība un pozitīvu sociālo procesu stimulēšana.

3.2.4. tabula

Latvijas speciālistu minētie kvalitātes kritēriji “plānojums” tematiskajā grupā

Nr. p.k	D. Plānojums	atbilžu skaits				svērtais rezultāts: (+ - -)/ atb. sk (max. 1)
		“+”	“-“	“_”	Kom.	
26	viegli “nolasāma” un saprotama (saprotams dizains un plānojums) (2)	6	2	1	4	0,36
27	skaidrs funkcionālais zonējums (3)	6	2		3	0,36
28	skaidrs dalījums gājēju plūsmai un atpūtai (1)	5		4	4	0,09
29	vietas atbilstība funkcionālajam mērķim (2)	7		1	4	0,55
30	atbilstība vairākuma lietotāju vajadzībām (2)	7	2	1	1	0,55
31	vietas sakoptība (1)	4	2	2	4	0,18

D grupas “Plānojums” minētie kritēriji (3.2.4. tabula) Latvijas ekspertu vidū liek viedokļiem dalīties, jo tādi pirmajā kārtā norādītie, kā **“skaidrs funkcionālais zonējums”**, **“vietas atbilstība funkcionālajam mērķiem”**, **“atbilstība vairākuma lietotāju vajadzībām”** pusei respondentu šķiet svarīgi, bet otra puse pilnīgi noraida kritēriju **“skaidrs dalījums gājēju plūsmai un atpūtai”**, norādot uz tā specifisko piemērošanas iespēju, un iespējamām negatīvām sekām, ja tas būs nevietā, jo visdrīzāk arī intensīvu plūsmu gadījumā, starp gājēju un atpūtnieku nepieciešama kāda optimāla distance nevis barjera.

3.2.5. tabula

Latvijas speciālistu minētie kvalitātes kritēriji “ergonomika un lietojamība” tematiskajā grupā

Nr. p.k	E. Ergonomika un lietojamība	atbilžu skaits				svērtais rezultāts: (+ - -)/ atb. sk (max. 1)
		“+”	“-“	“_”	Kom.	
32	lietošanas kvalitāte (1)	7	2	2	4	0,45
33	droši lietojama (3)	7	1	2	2	0,55
34	komforts, ērtums (3)	7	1	2	2	0,55
35	kvalitatīvi lietojamo virsmu segumi (1)	9		2		0,81
36	teritorijas funkcionālā noslodze (iekļaujot transporta un inženierkomunikāciju funkcijas) (1)	7		2	3	0,64
37	pārvietošanās iespējas gan kājām, gan citiem nemotorizētiem līdzekļiem (1)	7		1	3	0,64
38	universālais dizains, koptelpas principi, utml. (2)	7	2		2	0,45
39	mikroklimata piemērotība (1)	7	1	1	2	0,55

40	piemērotība klimatam (2)	10		1	1	0,9
41	lietojamība visās sezonās (arī ziemā) (1)	10		1	1	0,9
42	multifunkcionalitāte; daudzfunkcionalitāte (5)	8	2	1	2	0,55
43	funkcionalitāte (6)	7	1	2	3	0,55

Ārtelpas “Ergonomikas un lietojamības” kritēriju grupā (3.2.5.tabula) izteikti pozitīvi vērtēti divi kritēriji – **“piemērotība klimatam”** un **“lietojamības iespējas visās sezonās”**, norādot kā pozitīvu īpašību vietas transformēšanas iespējas. Tālāk seko **“kvalitatīvi virsmu segumi”** un **“pārvietošanās iespējas ar kājām un nemotorizētiem pārvietošanās līdzekļiem”**. Pozitīvais un negatīvais vērtējums dalījies līdzvērtīgā proporcijā kritērijiem: **“lietošanas kvalitāte, drošums, ērtums”**, **“daudzfunkcionalitāte”** un **“universāls dizains”**.

3.2.6. tabula

Latvijas speciālistu minētie kvalitātes kritēriji “ilgtspējība” tematiskajā grupā

Nr. p.k	F. Ilgtspējība	atbilžu skaits				svērtais rezultāts: (+ - -)/ atb. sk (max. 1)
		“+”	“-“	“_”	Kom.	
44	esošo nozīmīgo pilsētas formu un silueta respektēšana (dabas terit, vēsturiskās vērt, u.c.) (7)	7		2	4	0,45
45	atbilstība apkārtējam pilsētas kontekstam (integritāte pilsētas kopumā) (3)	8		1	4	0,64
46	esošo formu izmantošana (1)	3	2	2	7	0,18
47	jaunizveidotā teritorija uzlabo kopējo pilsētvides kvalitāti (uzlabo gaisa kvalitāti, papildina zaļās teritorijas, u.c.) (1)	8		1	4	0,72
48	Iespēja tālāk attīstīt jau pabeigtu projektu (tā dinamika) (1)	7	2		4	0,45
49	vietas [plānotās] idejas dzīvotspēja (1)	8		1	2	0,64
50	Vietas semantiskā, loģiskā un emocionālā atbilstība (1)	5	1	1	2	0,36
51	vietas pēctecība (3)	7	1	1	4	0,55
52	ērta uzturēšana (3)	7	2	2	1	0,45
53	ilgtspējība (1)	6	1	1	5	0,45
54	ilgmūžība (1)	4	1	3	4	0,27
55	ekoloģija (1)	5	1	3	3	0,36
56	augu ekoloģija (1)	3		4	4	0,277

Ilgtspējības principiem pielāgotie speciālistu minētie kritēriji (3.2.6. tabula) nav jāuztver kā kādi absolūti universāli ilgtspējības rādītāji, ko varētu teikt arī par citu grupu principiem, taču tie raksturo lokālo izpratni un vērtības. Kā vērtīgākie minēti **“atbilstība**

apkārtējam pilsētas kontekstam”, uzsverot vietas identitātes nozīmību, tāpat “plānotās idejas dzīvotspēja” un “jaunradītās teritorijas spēja uzlabot pilsētvides kvalitāti”, savukārt viszemāk novērtētas tādas ārtelpas īpašības, kā “ilgmūžība”, jo domājams, ka ne katra risinājuma ilgmūžība ir ilgtspējīga. Maz novērtēts paliek kritērijs “esošo formu izmantošana”, kas šādā formulējumā nav saprasts, jo runa nav par formām kā ģeometriskām vienībām, bet gan par kādu vietai raksturīgu, ar identitāti saistītu elementu saglabāšanu un “otrās dzīves” piešķiršanu vai tās turpināšanu. Īpatnēji, ka zemu ir vērtēts tāds, šķietami dabas un cilvēka mijiedarbības kvalitāti vērtējošs kritērijs kā “ekoloģija” (0,36). Iespējams tas tāpēc, kā pēc respondentu komentāriem saprotams, ka tas varētu būtu apvienojams ar kritēriju par “jaunradītās teritorijas spēju uzlabot pilsētvides kvalitāti”. “Vietas pēctecība” un “iespēja attīstības turpinājumam jau pabeigtā projektā” guvuši atsaucību no puses respondentu, pie nosacījuma, ka šī publiskā ārtelpa jau ir bijusi nozīmīga un nākotnē pastāv iespēja pieļaut citas sākotnēji nedefinētas, neiedomājamas un tobrīd vēl nepastāvošas izmantošanas iespējas, nezaudējot kopējo ārtelpas kvalitāti un skaidrību.

3.2.7. tabula
Latvijas speciālistu minētie kvalitātes kritēriji “sociāla rakstura principi”
tematiskajā grupā

Nr. p.k	G. Sociāla rakstura principi:	atbilžu skaits				svērtais rezultāts: (+ - -)/ atb. sk (max. 1)
		“+”	“-“	“_”	Kom.	
57	Drošība (3)	9		1	1.	0,82
58	Kontrole (pretējs ārējai kontrolei – vietas izjūtas princips, kad ikviens pieskata ikvienu) (3)	8	1	1	2	0,64
59	sociāli integrējoša (3)	8	1	2	1	0,64
60	cieņu veicinoša (1)	4	2	2	3	0,18
61	komunikāciju veicinoša (1)	9	2	1	1	0,64
62	savstarpējo sapratni veicinoša (1)	4	1	3	3	0,27
63	iedzīvotāju iesaistīšana jau plānošanas procesā (3)	8	1	1	5	0,64
64	iespējama izglītošanās (1)	6	1	3	2	0,45
65	“dziedinošas” vides pamatprincipu veidošanas ievērošana (1)	3	3	4	2	0
66	piederības sajūta (3)	9	2	1		0,64
67	dzīvīgums (2)	5		3	3	0,45

Sociālā rakstura principu sadaļā (3.2.7. tabula) visaugstāk vērtēts kritērijs “drošība” (0,82), neraisot nekādas diskusijas un komentārus, kam seko apgalvojumi, ka publiskai ārtelpai jābūt “sociāli integrējošai”, jāveicina “piederības sajūtu” un tāpat jābūt

“**komunikāciju veicinošai**”, kas gan pirmajā aptaujā bija pieminēts vienreiz, bet otrajā ieguvis deviņas balsis. Tāpat astoņi no vienpadsmit respondenti piekrīt, ka ir svarīga “**iedzīvotāju iesaistīšana jau plānošanas procesā**”. Latvijas speciālisti ar astoņām balsīm atbalstījuši kāda pieminēto kritēriju “**Kontrole – vietas izjūtas princips, kad ikviens pieskata ikvienu**”, kas faktiski atkārto Džeinas Džeikobsas pausto “**acis uz ielas**” principu. Atsaucību nav guvis “**dziedinošas vides**” (0) kritērijs, norādot, ka tas nevar būt universāli piemērots visām ārtelpām un izpratne par dziedināšanu var būt subjektīva.

3.2.8. tabula
Latvijas speciālistu minētie kvalitātes kritēriji negrupēto kritēriju grupā

Nr. p.k	H. Negrupētie	atbilžu skaits				svērtais rezultāts: (+ - -)/ atb. sk (max. 1)
		“+”	“-“	“_”	Kom.	
68	Kvalitāti nodrošina vietas pirmsprojekta izpēte (1)	3	3	5	2	0
69	Pasūtītāja nesavtīgās intereses un kvalitātes izpratne (1)	4	1	2	5	0,27

Ārpus kritēriju grupām palikuši tādi atsevišķu speciālistu minētie kvalitātes kritēriji (3.2.8 tabula) kā “**pirmsprojekta izpētes nepieciešamība**” (0), kas nav guvis atsaucību, jo uztverts kā pašsaprotama lieta bez kuras vispār nav iespējams plānošanas darbs. Tāpat nelielu atsaucību guvis kritērijs “**pasūtītāja nesavtīgas intereses un kvalitātes izpratne**” (0,27), jo kvalitatīvas publiskās ārtelpas izveide var būt arī attīstītāja savtīgu interešu vadīta, izprotot, ka ieguldījumi ārtelpā atmaksāsies ilgtermiņā, un tam nav obligāti nepieciešama pasūtītāja kvalitātes izpratne, jo to nodrošina plānošanas procesā iesaistītie profesionāļi.

3.3. Ārzemju teoriju un Latvijas speciālistu viedokļu salīdzinājums

Apkopojot pasaules publiskās ārtelpas teorijās minētos kritērijus un Latvijas speciālistu viedokļus, tika veikts to savstarpējas atbilstības salīdzinājums. 3.3.1. – 3.3.7. tabulās tiek savienoti ārzemju teoriju un vietējo speciālistu paustie viedokļi par tiem priekšnoteikumiem, kas veido kvalitatīvu publisko ārtelpu.

3.3.1. tabula
Ārzemju teoriju un Latvijas speciālistu viedokļu salīdzinājums kvalitātes kritēriju
“sasniedzamība un mobilitāte” grupā

Kritērija Nr.	Nr. aptaujas tabulā un Autors* (saīss.)	Grupa	Objekts / Subjekts	Objekta / Pilsētas mērogs	Kritērijs	Komentāri, skaidrojumi
Sasniedzamība un mobilitāte						
1	Nr.1 (aptauja)				Piekluve vietai (0,9)	attiecināms uz sadaļu kopumā
2	Nr.2 (aptauja)				Ērta sniedzamība (0,9)	attiecināms uz sadaļu kopumā
3	76 AC, 24 NU, 77 AC, 79 AC	C	O/S	P/O	samazināt nepieciešamību pēc privātā auto, pievilcīga un visiem pieejama, arī sabiedriskā transporta atbalstīšana	vai pilsēta atbalsta un nosaka prioritāti gājējiem un videi draudzīgam transportam. Vai konkrētā vieta ir saistīta ar šādu atbalstu
4	Nr.4. (aptauja)				Pieeja sabiedriskajam transportam (0,82)	atbalsta mobilitātes nodrošināšanu ar sabiedrisko transportu, nevis privāto auto
5	2 NU, 60 HW	A	O	O/P	Sasniedzamība 10 minūšu gājienā	piekluve nepieciešamajam objektam, aptuveni 500 - 800m distancē.
6	Nr.3 (aptauja)				Prioritāte tuvāk dzīvojošo iedzīvotāju pieejamībai (0,27)	atkarībā no vietas konteksta – vai tā paredzēta vietējai lietošanai vai plašākam mērogam
7	Nr.5 (aptauja)				pieejamība un lietojamība dažādām mērķa grupām (0,82)	

* NU – Jaunā Pilsētplānošana, JG – Jans Gēls, LS – Lēvenas seminārs, HW – Viliams Vaits, NC - Naders Čalfons, KL –Kevins Linčs, AC – Olborgas saistības, JJ – Džeina Džeikobsa, SC – Stipo konsultantu pieeja

Sadaļā “Sasniedzamība un mobilitāte” (3.3.1. tabula) redzama vienprātība ārzemju teoriju un vietējo ekspertu skatījumā uz to, ka kvalitatīvi veidota publiskā ārtelpa ir tāda, ko var viegli un “ērti sasniegt” (2.kritērijs) , izmantojot nemotorizētos vai sabiedriskos transporta līdzekļus (3. un 4. kritērijs). Tāpat šī publiskā ārtelpa arī sniedzama ejot kājām (5. kritērijs), kas visizdevīgāk būtu tieši tuvākajā apkārtnē dzīvojošajiem cilvēkiem (6. kritērijs). Vietējo ekspertu vērtējumā gan šis parametrs ieguvis minimālu atbalsta koeficientu, taču tas saistīts ar to, ka eksperti uzskatījuši, ka jebkura vieta jāvērtē kontekstā ar tās nozīmību kopējā pilsētas un valsts mērogā, pieņemot, ka ne vienmēr valstiskas nozīmes publiskā ārtelpa prioritāri būtu izmantojama tuvākajā apkārtnē dzīvojošajiem. Taču tas neizslēdz faktu, ka jebkuras apkaimes

(ar nozīmi – kvartāla) iedzīvotājiem būtu jābūt pieejamai kvalitatīvai publiskajai ārtelpai gājiena attālumā no to dzīvesvietas (5.kritērijs). Tādēļ vietējo ekspertu negatīvais viedoklis šajā jautājumā netiek uzskatīts kā 5.kritērija nozīmes mazinātājs, taču iespējams ir atstājis ietekmi uz publiskās ārtelpas plānošanas kvalitāti līdz šim.

3.3.2. tabula
Ārzemju teoriju un Latvijas speciālistu viedokļu salīdzinājums kvalitātes kritēriju “gājējiem piemērota vide” grupā

Gājējiem piemērota vide						
8	Nr.6 (aptauja)				Vides pieejamība (1)	
9	3 NU, 34 JG, 38 JG, JJ 84 JJ	B	O/S	O	Gājējiem draudzīgs ielu dizains	Vai līdz objektam un pašā objektā ir gājēju infrastruktūra. Vai pats objekts nodrošina gājējiem draudzīgu vidi
10	Nr.36 (aptauja)				Kvalitatīvi lietojamo virsmu segumi (0.64)	
11	4 NU, JG, 31 NU	B	O	P/o	Gājēju ielas bez auto	Vai gājējs ir primārā vai vienīgā kategorija; Vai vietas izmantošana ir saistīta ar auto lietošanu, un vai šajā vietā var iztikt bez auto
12	Nr.37 (aptauja)				pārvietošanās iespējas gan kājām, gan citiem nemotorizētiem līdzekļiem (0.64)	
13	Nr.28 (aptauja)				skaidrs dalījums gājēju plūsmai un atpūtai (0.09)	
14	7 NU, JG,	B	O	P/o	Šauru ielu, bulvāru un aleju hierarhija	Vai gājējs jūtas “mājīgi” ejot. Šis kritērijs neizslēdz auto klātbūtni, bet vērsts uz gājēja komfortu

* NU – Jaunā Pilsētplānošana, JG – Jans Gēls, LS – Lēvenas seminārs, HW – Viliams Vaits, NC - Naders Čalfons, KL –Kevins Linčs, AC – Olborgas saistības, JJ – Džeina Džeikobsa, SC – Stipo konsultantu pieeja

“Gājējiem piemērotas vides” sadaļā (3.3.2. tabula) izteikta viedokļu sakrītība ir ārzemju teoriju populārākajiem kritērijiem – “gājējiem draudzīga ielu dizaina” (9. kritērijs) un vietējo ekspertu paustajam saistītajam viedokļu kopumam “vides pieejamībai” (8. kritērijs). Publiskās ārtelpas vides pieejamība vislabāk raksturojama ar vietas izmantošanas mērķa atbilstību lietotāju mērķauditorijas prasībām un to ergonomikas priekšnosacījumiem. Vietējo ekspertu neitrāli (koeficients 0,6) atbalstītais viedoklis par “kvalitatīviem lietojamo virsmu segumiem” (10. kritērijs) kā gājējiem draudzīgu vides dizaina elementu, ir papildinājums šim kritēriju kopumam.

Ārzemju teorijās minētā kvalitāte “gājēju ielas bez auto” (11. kritērijs) arī attiecināms uz kvalitatīvu publisko ārtelpu. Šis kritērijs var tikt papildināts ar vietējo ekspertu neitrāli (koef. 0,6) vērtēto kvalitātes kritēriju, kas atbalsta pārvietošanos kājām un citiem nemotorizētiem pārvietošanās līdzekļiem. Taču, kā redzams tabulas 13. kritērijā strikts “gājēju plūsmas un atpūtas dalījums” var netikt ņemts vērā kā kvalitātes nosacījums. Līdz ar to, noteicošais faktors, lai vērtētu publiskās ārtelpas kvalitāti, ir kājāmgājēju zonu nodalījums (pat prioritāte)

attiecībā pret auto kustību. Šis 14. kritērijs minēts arī ārzemju teorijās, uzsverot “mājīgumu” gājējiem, vairojot vēlmi uzturēties attiecīgajā vietā.

3.3.3. tabula
 Ārzemju teoriju un Latvijas speciālistu viedokļu salīdzinājums kvalitātes kritēriju
 “ēkas, apbūves” grupā

Ēkas, apbūve						
15	87 JJ, 72 AC, 10NU, 67KL, 68KL, 83JJ, 35JG, 50LS	E	O/s	P/O	Multifunkcionalitāte: vismaz divas vai vairākas pamatfunkcijas apkaimes vienībai	apkaimei jābūt daudzfunkcionālai. Jaukta tipa dzīvojamā, darījumu uc. iestādes. Apkaimes vai kvartāla diennakts funkcionalitāte. Vai telpā nav monofunkcionāli šķēršļi. Privāti-publiskās telpas noteiktība.
16	Nr.38 (aptauja)				universālais dizains, koptelpas principi, utml. (0.45)	transformēšanas un pielāgošanas iespējas vis dažādākiem izmantošanas mērķiem ilgtermiņā
17	Nr.42 (aptauja)				Multifunkcionalitāte, daudzfunkcionalitāte (0.55)	
18	Nr.43 (aptauja)				Funkcionalitāte (0.55)	
19	12 NU, 89 JJ, 49 LS, 52LS, 45JG, 58LS	D	O	P/O	Būvju dažādība: ēku tipi, izmēri, harmonija ar atvērto telpu	Būvju dažādība, saistība ar atvērto telpu, harmonija plašākai apkārtnē, kas nodrošina vieglu orientēšanos pilsētā
20	Nr.10 (aptauja)				Mēroga, proporcijas, silueta atbilstība (0.55)	
21	Nr.29 (aptauja)				vietas atbilstība funkcionālajam mērķim (0.55)	
22	96 SC, 91SC	D	O	P/o	“Bērnu ekonomikas” princips	vairāk ieguldīt vides kvalitātē, nevis rotaļlietās, kas paredzētas vienreizējam labumam. Universālā dizaina principu ievērošana, kas paredzēts ne tikai bērniem
23	17 NU	E	O/S	O/P	Publiskās sfēras kvalitātes nozīme, publiskā telpa veidojama kā iedzīvotāju mākslas izpausme	Vai vieta izpaužas kā sabiedrības mākslinieciskās cerības
24	Nr. 49 (aptauja)				Vietas (plānotās idejas) dzīvotspēja (0.64)	
25	30 NU	J	O/s	O/P	Vairāk vietējās produkcijas	Vai vietas veidošanai izmantoti vietējie materiāli

* NU – Jaunā Pilsētplānošana, JG – Jans Gēls, LS – Lēvenas seminārs, HW – Viliams Vaits, NC - Naders Čalfons, KL –Kevins Linčs, AC – Olborgas saistības, JJ – Džeina Džeikobsa, SC – Stipo konsultantu pieeja

Kritēriju sadaļā “Ēkas, apbūve” (3.3.3. tabula) vērojama samērā līdzsvarota viedokļu proporcija. Kā populārākais ārzemju teoriju kritērijs minams “multifunkcionalitāte (vismaz divas vai vairāk funkcijas apkaimes vienībai)” (15. kritērijs) un arī “būvju dažādība un to harmonija ar atvērto telpu” (19. kritērijs), kas sakrīt ar daļas vietējo speciālistu pausto nepieciešamību pēc daudzfunkcionalitātes ārtelpā (koef. 0,5). Tāpat vietējo speciālistu minētā “mēroga, proporcijas un silueta atbilstība” (20. kritērijs) ir atbilstoša pasaules ekspertu norādītajai būvju un ārtelpas ainavas harmonijai. Stipo konsultantu teorijā uzsvars tieši uz bērniem paredzētās ārtelpas aprīkojuma izvēles nozīmību, norādot, ka ilgtermiņā daudz

svarīgāk investēt vides kvalitātē vispār nevis atsevišķās rotaļu atrakcijās, un vadīties pēc universālā dizaina principiem, kam ar (koef. 0,45) piekrīt arī Latvijas speciālisti (16. kritērijs). Lielākā daļa Latvijas speciālisti piekrituši viedoklim, ka svarīga ir “plānotās ārtelpas idejas dzīvotspēja” (24. kritērijs), norādot uz to kā svarīgu ilgtspējības faktoru.

3.3.4. tabula
 Ārzemju teoriju un Latvijas speciālistu viedokļu salīdzinājums kvalitātes kritēriju
 “pilsētas kopējais plānojums” grupā

Pilsētas kopējais plānojums						
25	15 NU, 18NU, 71AC	E	O	P	Izteikts pilsētas centrs un nomales	Vai vieta nav kāda cita centra aizvietotājs / vai nenomāc centru
26	20 NU, 90JJ	D	O	P/O	Vairāk ēku un pakalpojumu centrā	centra blīvums ar vairāk funkcijām tieši tur.
27	14 NU	E	O	P	Tradicionāla pilsētas un apkaimju struktūra	
28	16 NU	E	O	P/o	Publiskā telpa vienības centrā	Vai šī ir dominējoša vieta un tai ir nozīme
29	Nr.8 (aptauja)				Kompozicionālā struktūra (0.55)	struktūra atkarīga no daudziem citiem blakus elementiem un konteksta
30	Nr.10 (aptauja)				Mēroga, proporcijas, silueta atbilstība (0.55)	
31	53 LS	E	O/s	P/O	Laukumu, skvēru un ielu izkārtojums; seguma veids, pilsētvides ērtības tuvumā	
32	Nr.26 (aptauja)				viegli “nolasāma” un saprotama (saprotams dizains un plānojums) (0.36)	Uzsvērts orientēšanās svarīgums
33	Nr.27 (aptauja)				skaidrs funkcionālais zonējums 0.36)	
34	70 AC	E	O	P/O	degradēto un pamesto teritoriju atkārtota izmantošana un atjaunošana	Stratēģija, kas nodrošina degradēto objektu attīstību primāri. Vietas novērtēšanā – vai vieta ir iekārtota tādā teritorijā vai blakus, norobežojoties no šādas teritorijas
35	73 AC	E	O	P/O	pilsētas kultūras mantojuma pienācīga saglabāšana, izmantošana un atjaunošana	Pilsētas stratēģija. Vai vieta aizsargā un iekļaujas kultūras mantojuma sakarā
36	Nr.68 (aptauja)				Kvalitāti nodrošina vietas pirmsprojekta izpēte (0)	Pašsaprotama darba daļa
37	Nr.50 (aptauja)				Vietas semantiskā, loģiskā un emocionālā atbilstība (0.36)	
38	Nr.51 (aptauja)				vietas pēctecība (0.55)	
39	Nr.53 (aptauja)				ilgtspējība (0.45)	
40	Nr.54 (aptauja)				Ilgmūžība (0.27)	
41	Nr.44 (aptauja)				esošo nozīmīgo pilsētas formu un silueta respektēšana (dabas terit, vēsturiskās vērt, u.c.) (0.45)	
42	74 AC	K	O	P/o	prasību noteikšana ilgtspējīgai teritorijas izmantošanai un būvniecībai, kā arī augstas kvalitātes arhitektūras un būvniecības tehnoloģiju	

					izmantošanas veicināšana	
43	Nr.69 (aptauja)				Pasūtītāja nesavtīgās intereses un kvalitātes izpratne (0.27)	Pretrunīgi vērtēts.
44	Nr.45 (aptauja)				Atbilstība apkārtējam pilsētas kontekstam (integritāte pilsētas kopumā) (0.64)	
45	Nr.46 (aptauja)				Esošo formu izmantošana (0.18)	Ja domāts atkārtota esošo resursu izmantošana
46	94 SC	E	O/S	P	Iespējas ietekmēt lēmumus publiskās telpas izmantošanai	instrumenti un likumdošana, kas atbalsta bērniem piemērotus risinājumus
47	Nr.63 (aptauja)				iedzīvotāju iesaistīšana jau plānošanas procesā (0.64)	
48	Nr.48 (aptauja)				Iespēja tālāk attīstīt jau pabeigtu projektu (tā dinamika) (0.45)	
49	95 SC	E	O	P/O	Privātā ārtelpa kopējam labumam, ja nav pietiekami publiskās	risinājumu un atbalsta rašana šādām aktivitātēm pilsētas mērogā. Kompensāciju princips privātpašniekiem, kas veicina kopējo labumu

* NU – Jaunā Pilsētplānošana, JG – Jans Gēls, LS – Lēvenas seminārs, HW – Viliams Vaits, NC - Naders Čalfons, KL –Kevins Linčs, AC – Olborgas saistības, JJ – Džeina Džeikobsa, SC – Stīpo konsultantu pieeja

Kritēriju grupa “Pilsētas kopējais plānojums” (3.3.4. tabula) sarežģītāk attiecināma uz kāda konkrēta objekta publiskās ārtelpas plānošanu jeb vērtēšanu, taču ļoti būtiska lielāku mērogu plānošanas darbam. Ārziemju teorijās biežāk pieminētās kvalitātes saistītas ar uzsvaru uz centra nozīmīgumu – gan konkrēti nolasāmu centra un nomaļu attiecību ar vairāk pieejamo pakalpojumu centrā un tradicionālu pilsētas vai apkaimju struktūru, gan publiskās ārtelpas centra svarīgumu (25.-28. kritēriji). Latvijas speciālistiem uzdots jautājums neietvēra sevī pilsētas kopējā plānojuma mērogu, tāpēc atšķiras šīs sadaļas atbilžu formāta, taču būtība saglabājas, uzsverot, ka svarīga ir “kompozicionālā struktūra” (29. kritērijs) un “skaidrs funkcionālais zonējums” (33. kritērijs) un esošo vērtību respektēšana: gan konkrētās pilsētāinas mēroga un proporciju, gan esošo nozīmīgo un kultūrvēsturiski svarīgo pilsētvides formu un siluetu un “integritāti pilsētas kopumā” (koef.0,7), kas sasaucas ar Olborgas saistībās minētiem principiem par pienācīgu attieksmi pret pilsētas kultūras mantojumu. Par pašsaprotamu uztverta vajadzība pēc pirmsprojekta izpētes, tāpēc kritērijam koeficients 0. Stīpo konsultantu norādītā nepieciešamība pēc “lietotāju iespējas ietekmēt lēmumus publiskās telpas izmantošanai” (46. kritērijs) sasaucas ar Latvijas speciālistu uzsvērto “iedzīvotāju iesaistīšanas plānošanas procesā” (47. kritērijs) svarīgumu (koef. 0,7).

3.3.5. tabula
 Ārzemju teoriju un Latvijas speciālistu viedokļu salīdzinājums kvalitātes kritēriju
 “sociālās dažādības” grupā

Sociālā dažādība						
50	11 NU, 61 HW, 93 SC	F	O/S	O/P	Dažāda sociālā, ekonomikas, vecuma, rases iedzīvotāji,	
51	Nr.59 (aptauja)				Sociāli integrējoša (0.64)	
52	Nr.60 (aptauja)				Cieņu veicinoša (0.18)	
53	Nr.61 (aptauja)				Komunikāciju veicinoša (0.64)	
54	Nr.62 (aptauja)				Savstarpējo sapratni veicinoša (0.27)	
55	Nr.5 (aptauja)				pieejamība un lietojamība dažādām mērķa grupām (0.73)	
56	Nr.30 (aptauja)				atbilstība vairākuma lietotāju vajadzībām (0.55)	
57	55 LS, 63 HW, 56 LS	F	S/O	O/p	Indivīdu un grupu mijiedarbība, aktivitātes	Vai vieta ir veidota atvērta, lai cilvēki varētu nejauši satikties. Individuāli izkliekti soliņi ir pretējs rādītājs
58	Nr.66 (aptauja)				Piederības sajūta (0.64)	
59	Nr.57 (aptauja)				Drošība (0.82)	
60	Nr.58 (aptauja)				Kontrole (pretējs ārējai kontrolei – vietas izjūtas princips, kad ikviens pieskata ikvienu) (0.64)	
61	57 LS	F	S/o	O	Informācijas plūsma telpā – izolētās un sadarbības telpas	
62	Nr.60 (aptauja)				“dziedinošas” vides pamatprincipu veidošanas ievērošana (0,18)	Atsevišķos gadījumos. Vai visām ārtelpām jādziedina?
63	Nr.64 (aptauja)				Iespējama izglītošanās (0.45)	
64	92 SC	M	O/s	O	Bērniem pieejamas aktivitātes un infrastruktūra	
65	Nr.67 (aptauja)				Dzīvīgums (0.45)	

* NU – Jaunā Pilsētplānošana, JG – Jans Gēls, LS – Lēvenas seminārs, HW – Viliams Vaits, NC - Naders Čalfons, KL –Kevins Linčs, AC – Olborgas saistības, JJ – Džeina Džeikobsa, SC – Stipo konsultantu pieeja

Kritēriju grupā “Sociālā dažādība” (3.3.5. tabula) no ārzemju teorijām visatbalstītākā vietas kvalitāte ir “dažāda sociālā, ekonomikas, vecuma, rases iedzīvotāju” (50. kritērijs) esamība vietas lietotāju vidū, kam pievienojas arī Latvijas speciālisti, norādot, ka “pieejamība un lietojamība dažādām mērķa grupām” (55. kritērijs) ar koeficientu 0,73 ir ļoti nozīmīgs vietas kvalitātes rādītājs, tāpat, kā 51. kritērijs “sociāli integrējoša vide” (koef. 0,64). Ārzemju kritērijs, kurš minēts divos avotos, ir “indivīdu un grupu mijiedarbība” (57. kritērijs) cieši sasaucas ar lokāli norādīto 53. un 54. kritēriji “komunikāciju un savstarpējo sapratni veicinošu” (koef. 0,64) , kas tāpat nodrošina Lēvenas seminārā uzsvērtu nepieciešamību pēc “informācijas plūsmas telpā” (61. kritērijs), apzināti veidojot sadarbības telpas, kuru

plānojums veicina cilvēkus komunicēt. Latvijas speciālisti augstu vērtē kvalitātes 59. kritēriju “drošība” (koef. 0,82), kas ārzemju kritērijos ir pieminēts vien integrēti, piemēram, Džeina Džeikobsa definējusi “acis uz ielas” principu, kur netieši katrs ir kārtības un drošības nodrošināšanas dalībnieks, un to, nosaucot par “kontroli” (60. kritērijs) ar koeficientu 0,64 ir minējuši un atbalstījuši arī vietējie speciālisti.

3.3.6. tabula
Ārzemju teoriju un Latvijas speciālistu viedokļu salīdzinājums kvalitātes kritēriju
“tehnoloģijas” grupā

Tehnoloģijas						
66	27 NU, 78 AC, 26NU	H	O	O/p	Videi draudzīgas un drošas tehnoloģijas	Vai un kādi materiāli un tehnoloģijas izmantotas, vai tas neietekmē dabu
67	28 NU	H	O	O/p	Energoefektivitāte	
68	29 NU	H	O	O/p	atjaunojamo energoresursu izmantošana	Vai vietas darbības nodrošināšanā ir šis parametrs
69	Nr.16 (aptauja)				Dabiski un otrreiz izmantojami materiāli (0.64)	
70	Nr. 15 (aptauja)				Materiālu kvalitāte un to ilgmūžība (0.82)	
71	80 AC	H	O	P/O	transporta kaitīgās ietekmes mazināšana uz sabiedrības veselību un vidi	Vai vieta ir pasargāta no transporta kaitīgās ietekmes. Vai tā atrodas pie lielas ielas ar intensīvu satiksmi
72	Nr. 47 (aptauja)				jaunizveidotā teritorija uzlabo KOPEJO pilsētvides kvalitāti (uzlabo gaisa kvalitāti, papildina zaļās teritorijas, u.c.) (0.72)	
73	Nr.36 (aptauja)				teritorijas funkcionālā noslodze (iekļaujot transporta un inženierkomunikāciju funkcijas) (0.64)	Kompakta vietas izmantošana respektējot visas infrastruktūras iespējas un prasības

* NU – Jaunā Pilsētplānošana, JG – Jans Gēls, LS – Lēvenas seminārs, HW – Viliams Vaits, NC - Naders Čalfons, KL –Kevins Linčs, AC – Olborgas saistības, JJ – Džeina Džeikobsa, SC – Stipo konsultantu pieeja

Publiskās ārtelpas kvalitātes kritēriju grupā “Tehnoloģijas” (3.3.6. tabula) visu speciālistu viedokļi ir līdzīgi un papildina viens otru. Ja ārzemju speciālisti uzsvēruši nepieciešamību pēc “videi draudzīgām un drošām tehnoloģijām” (66. kritērijs) un “atjaunojamo energoresursu izmantošanu” (68. kritērijs), kā arī “energoefektivitātes” (67. kritērijs), tad latvieši pauduši “materiālu kvalitātes un ilgmūžības” (70. kritērijs, kā arī “dabisku un otrreiz izmantojamu materiālu” (69. kritērijs) izmantošanas nozīmību. Tāpat līdzīgas domas nedaudz atšķirīgos formulējumos skar Olborgas saistībās minētā “transporta kaitīgās ietekmes mazināšana” (71. kritērijs) un vietējo speciālistu norādītais 72. kritērijs “jaunizveidotās teritorijas spēja uzlabot pilsētvides kopējo kvalitāti (koef. 0,72).

3.3.7. tabula
 Ārzemju teoriju un Latvijas speciālistu viedokļu salīdzinājums kvalitātes kritēriju
 “vietas dizains un plānojums” grupā

Vietas dizains un plānojums						
74	36 JG, 64 NC, 65 NC, 66 NC	K	O	O	Aizsardzība no klimatiskajiem apstākļiem	vējš / bezvējš; lietus / sniegš; aukstums / karstums; saule / atspīdums
75	Nr. 39 (aptauja)				Mikroklimata piemērotība (0.55)	
76	Nr. 40 (aptauja)				Piemērotība klimatam (0.9)	
77	Nr. 41 (aptauja)				Lietojamība visās sezonās, arī ziemā (0.9)	
78	Nr.7 (aptauja)				Estētiskā kvalitāte (0.09)	Estētiskā kvalitāte ir subjektīvi mērāms kritērijs
79	43 JG, 62 NW	K	O/S	O	Iespēja spēlēties, nodarboties ar aktivitātēm	telpas aicinājums fiziskām aktivitātēm: spēlēties un izklaidēties dienā, naktī, vasarā un ziemā
80	Nr. 9 (aptauja)				Dabas klātbūtnes un dizaina mijiedarbība (0.64)	(atkarībā no vietas konteksta un apkārtējās situācijas)
81	47 JG, 51LS	L	O/S	O	estētiskā kvalitāte (labs dizains un detaļu plānojums; skati, bildes; koki, augi, ūdens)	
82	Nr. 31 (aptauja)				Vietas sakoptība (0.1)	
83	Nr. 23 (aptauja)				lielu koku un augu klātbūtne (0.27)	
84	Nr. 24 (aptauja)				veselīgi augi (0.55)	
85	Nr. 55 (aptauja)				Ekoloģija (0.36)	
86	Nr. 56 (aptauja)				Augu ekoloģija (0.27)	
87	Nr. 12 (aptauja)				Atraktivitāte, interesantums (0.09)	Subjektivitātes faktors
88	Nr. 13 (aptauja)				Mūsdienīgums (0)	Ne vienmēr aktuāls
89	Nr. 14 (aptauja)				Oriģinalitāte (individuāla pieeja) (0.45)	
90	Nr. 17 (aptauja)				harmonija, krāsu, formu harmonija (0.27)	Subjektivitātes faktors
91	Nr. 18 (aptauja)				koloristika (-0.18)	
92	Nr. 19 (aptauja)				dažādība (0.18)	
93	Nr. 25 (aptauja)				Stilistika (0)	Subjektivitātes faktors
94	40 JG	K	O/S	O	Komforts apsēties, sēdēt	sēdēšanas zonas; plašas iespējas dažāda veida sēdēšanai vai tikai apsēšanās vajadzībām; vietas, lai sēdētu ilgstoši
95	Nr.32 (aptauja)				lietošanas kvalitāte (0.45)	
96	Nr.52 (aptauja)				Ērta uzturēšana (0.45)	
97	Nr.33 (aptauja)				droši lietojama (0.55)	
98	Nr.34 (aptauja)				komforts, ērtums (0.55)	

99	Nr.11 (aptauja)				Skatu līnijas (0.55)	Atsevišķos gadījumos
100	41 JG	K	O/S	O	Iespēja redzēt, saredzēt. Redzamība	skata tālums; neaizsegti skati; interesanti skati; apgaismojums tumsā
101	42 JG	K	O/S	O	Iespēja klausīties, dzirdēt, sarunāties	zems trokšņu līmenis; solu izkārtojums – pietiekami tuvs, lai sarunātos
102	46 JG	K	O/S	O	iespēja baudīt klimatu	saule, ēna; siltums, vēsums; vējš, aizvējš
103	39 JG	K	O/S	O	apstāties, stāvēt, gaidīt	apstāšanās laukumi; “Malas efekts”; konkrēti apstāšanās laukumi vai vietas; atbalsta rīki
104	59 LS	L	S/o	O	Telpas simboliskā nozīme	Vai konkrētā telpa ir nozīmīga to lietotāju vidū ne tikai funkcionāli, bet arī garīgi
105	Nr. 20 (aptauja)				atmosfēra sajūtu līmenī un psiholoģiskais fons (Genius Locī) (0.55)	
106	Nr. 21 (aptauja)				vietas identitātes nodrošināšana, vietas raksturs (0.45)	
107	Nr. 22 (aptauja)				uz vietas identitāti balstīts labiekārtojuma princips (0.55)	

* NU – Jaunā Pilsētplānošana, JG – Jans Gēls, LS – Lēvenas seminārs, HW – Viliams Vaits, NC - Naders Čalfons, KL –Kevins Linčs, AC – Olborgas saistības, JJ – Džeina Džeikobsa, SC – Stipo konsultantu pieeja

“Vietas dizains un plānojums” (3.3.7. tabula) ir visvairāk pieminēto kvalitātes kritēriju grupa Latvijas speciālistu vidū, kas ļoti uzskatāmi parāda, ka šīm kvalitātēm tiek pievērsta vislielākā nozīme vietējo arhitektu un ainavu arhitektu vidū. Visbiežāk ārzemju teorijās šajā kvalitātes vērtību jomā minēts “aizsardzība no klimatiskajiem apstākļiem” (74. kritērijs) un “iespēja nodarboties ar dažādām aktivitātēm” (79. kritērijs), ko norāda arī vietējie speciālisti, pieminot “piemērotību klimatam un mikroklimatam” (75., 76. kritēriji), “lietojamības iespējas visās sezonās” (77.kritērijs), kas mūsu platuma grādos ir ļoti būtiski, kā arī “dabas klātbūtnes un dizaina mijiedarbības” (80. kritērijs) nozīmi. Tālāk seko kvalitātes kritēriju uzskaitījums, ko varētu apzīmēt kā “estētisko kvalitāti” (81. kritērijs), par ko runā gan Jans Gēls, gan arī Lēvenas seminārā paustajā, pieminot šajā sadaļā gan labu dizainu un detaļas, gan augu un ūdens klātbūtni, ko ļoti plaši iztirzājuši arī vietēji speciālisti, pieminot gan arī daudzas ļoti subjektīvi vērtējamās īpašības, kā “stilistika”, “mūsdienīgums” un “atraktivitāte” (87., 88., 93. kritēriji), kas attiecīgi novērtētas ar zemiem koeficientiem. Vietējā mērogā uzsvērtas arī tādas kvalitātes, kā “lietošanas kvalitāte”, “droša lietošana” un “ērta uzturēšana” (95., 96., 97. kritēriji), kas ārzemju teorijās nav izdalīti. Jans Gēls daudz piemin vietas kvalitāti, ja tajā ir ērtas iespējas “redzēt, klausīties, dzirdēt, stāvēt, gaidīt, sēdēt un baudīt klimatu” (94., 100.-103. kritēriji). Kā ārzemju, tā Latvijas speciālisti ir vienoti savos uzskatos par telpas identitāti un simbolisko nozīmi kā vērtību (104.-107. kritēriji).

Ārzemju teoriju un Latvijas speciālistu viedokļus salīdzinot, redzams, ka vietējie

vairāk uzmanības pievērš uz vietu vērstām kvalitātes kritēriju grupām, bet mazāk, uz publisko ārtelpu kā ar pilsētu vienotu veselumu un tīklojumu, ko iespējams var skaidrot ar vietējiem speciālistiem aptaujās uzdotā jautājuma formulējumu. Attiecībā uz atsevišķiem kritērijiem, vietējo speciālistu atbildes vairumā gadījumu sakrīta ar “Sasniedzamības un mobilitātes”; “Gājējiem piemērotas vides”; “Ēkas un apbūves”; “Sociālās dažādības” kritēriju grupām, kur jaunpienesums kritēriju klāstā kā atsevišķi definēts parametrs bija drošības jautājums – drošība atrodoties publiskajā ārtelpā un lietojot publiskās ārtelpas infrastruktūru. Šajā gadījumā ārzemju eksperti šo drošības jautājumu bija skatījuši integrēti, iekļaujot tos citos kritērijos, kas “drošību” rada kā sekas citām plānotajām darbībām.

Atšķirīgākie uzskati bija vērojami pilsētas kopējā plānojuma un tehnoloģiju kritēriju grupās, kur vietējie eksperti nav pauduši vienprātību par to, ka pilsētai kopumā svarīga ir “tradicionāla” pilsētas struktūra ar izteiktu pilsētas centru un, attiecīgi, nomalēm, vairāk uzmanības vēršot uz konkrētas publiskās ārtelpas kompozicionālo atbilstību atsevišķai teritorijai. Tehnoloģiju kritēriju grupā vērojamā atšķirīgā tendence ir tāda, ka ārzemju eksperti vērta uzmanību uz ilgtspējīgu tehnoloģiju izmantošanu projekta tapšanas un uzturēšanas gaitā, turpretī vietējie eksperti uzskatījuši par svarīgāku tieši izmantojamo materiālu kvalitāti un ilgmūžību.

Īpaši izceļama ir dizaina un plānojuma kritēriju grupa, kur novērojamas vietējo ekspertu starpā radušās domstarpības par to, cik detalizēti skatāmi dizaina estētiskie kritēriji, kas ārzemju ekspertu teorijās nav uzskatīts par nozīmīgu publiskās ārtelpas kvalitāti noteicošu faktoru, vairāk vēršot uzmanību uz dizainu kā funkcionalitātes jautājumu, lai tādā veidā nodrošinātu publiskās ārtelpas lietotāju iespējas nodarboties ar dažādām aktivitātēm. Kritērijs par aktivitāšu daudzveidību, izņemot lietošanas iespējas visos gadalaikos, nav minēts vietējo ekspertu viedokļos.

Krāsu atšifrējums vietējo speciālistu viedokļiem atkarībā no to balsu koeficienta lieluma :

	Kritērija vērtējums ar koeficientu no 0,9 - 1
	Kritērija vērtējums ar koeficientu no 0,7 – 0,8
	Kritērija vērtējums ar koeficientu no 0,4 – 0,6
	Kritērija vērtējums ar koeficientu no 0,2 – 0,3
	Kritērija vērtējums ar koeficientu no 0 – 0,1
	Kritērija vērtējums ar koeficientu līdz 0

3.4. Rīgas publiskās ārtelpas veidošanai piemērotu kritēriju kopuma izveide

Kvalitātes kritēriju kopumu, kurš būtu piemērots Rīgas publiskās ārtelpas veidošanai sastāda sistemātiski atlasītu un sargrupētu ārzemju teoriju kritēriji (3.4.1. tabula), kuriem atbilstoši katrai tematiskajai grupai pievienoti Latvijas speciālistu kritēriji, kas šajā gadījumā kalpo kā ārzemju teorijās dominējošo kvalitātes kritēriju pozitīvs vai noliedzošs papildinājums. Lokālo kvalitātes kritēriju atlase veikta, vērtējot tiem piešķirtos koeficientus, kuru lielumu noteica katru konkrēto viedokli atbalstošais speciālistu skaits. Viedokļi, kuru koeficients nesasniedza vērtību 0,2, noliedz lielākā daļa aptaujāto Latvijas speciālistu, tāpēc tie nav iekļauti kritēriju sarakstā (4.1. tabula), kā papildinājums. Ārzemju teoriju kritēriji, kuriem tabulas pēdējā kolonnā nav atbilstošu lokālo kritēriju, atspoguļo to, ka šos kvalitātes publiskās ārtelpas izveides rādītājus Latvijas speciālisti nav pieminējuši veiktajā aptaujā.

3.4.1. tabula - Rīgas publiskās ārtelpas kvalitātes kritēriju kopums

Kritērija Nr.	Nr un Autors * (sāts.)	Objekts / Subjektīvs	Objekta / Pilsētas mērogs	Kritērijs	Komentāri, skaidrojumi	Vietējo speciālistu minētie kvalitātes kritēriji ar atbalsta koeficientu
SASNIEDZAMĪBA UN MOBILITĀTE						
1	76 AC, 24 NU, 77 AC, 79 AC	O/S	P/O	samazināt nepieciešamību pēc privātā auto, pievilcīga un visiem pieejama, arī sabiedriskā transporta atbalstīšana	vai pilsēta atbalsta un nosaka prioritāti gājējiem un videi draudzīgam transportam. Vai konkrētā vieta ir saistīta ar šādu atbalstu	Piekļuve vietai (0,9) Ērta sasniedzamība (0,9) Pieeja sabiedriskajam transportam (0,82)
2	2 NU, 60 HW	O	O/P	Sasniedzamība 10 minūšu gājienā	piekļuve nepieciešamajam objektam, aptuveni 500 - 800m distancē.	Prioritāte tuvāk dzīvojošo iedzīvotāju pieejamībai (0,27)
GAJĒJIEM PIEMĒROTA VIDE						
3	3 NU, 34 JG, 38 JG,JJ 84 JJ	O/S	O	Gājējiem draudzīgs ielu dizains	Vai līdz objektam un pašā objektā ir gājēju infrastruktūra. Vai pats objekts nodrošina gājējiem draudzīgu vidi	Kvalitatīvi lietojamo virsmu segumi (0.64) Vides pieejamība (1)
4	4 NU, JG, 31 NU	O	P/o	Gājēju ielas bez auto	Vai gājējs ir primārā vai vienīgā kategorija; Vai vietas izmantošana ir saistīta ar auto lietošanu, un vai šajā vietā var iztikt bez auto	Pārvietošanās iespējas gan kājām, gan citiem nemotorizētiem līdzekļiem (0.64)
5	7 NU, JG,	O	P/o	Šauru ielu, bulvāru un aleju hierarhija	Vai gājējs jūtas “mājīgi” ejot. Šis kritērijs neizslēdz auto klātbūtni, bet vērsts uz gājēja komfortu	
ĒKAS, APBŪVE						
6	87 JJ, 72 AC, 10NU, 67KL, 68KL,	O/s	P/O	Multifunkcionalitāte: vismaz divas vai vairākas pamatfunkcijas apkaimes vienībai	apkaimei jābūt daudzfunkcionālai. Jaukta tipa dzīvojamā, darījumu uc. iestādes. Apkaimes vai kvartāla diennakts	Multifunkcionalitāte, daudzfunkcionalitāte (0.55) Funkcionalitāte (0.55) Universālais dizains un

	83JJ, 35JG, 50LS				funkcionalitāte. Vai telpā nav monofunkcionāli šķēršļi. Privāti-publiskās telpas noteiktība.	transformēšanas iespējas, koptelpas principi, utml. (0.45)
7	12 NU, 89 JJ, 49 LS, 52LS, 45JG, 58LS	O	P/O	Būvju dažādība: ēku tipi, izmēri, harmonija ar atvērto telpu	Būvju dažādība, saistība ar atvērto telpu, harmonija plašākai apkārtnē, kas nodrošina vieglu orientēšanos pilsētā	Mēroga, proporcijas, silueta atbilstība (0.55) Vietas atbilstība funkcionālajam mērķim (0.55)
8	96 SC, 91SC	O	P/o	“Bērnu ekonomikas” princips	vairāk ieguldīt vides kvalitātē, nevis rotaļlietās, kas paredzētas vienreizējam labumam. Universālā dizaina principu ievērošana, kas paredzēts ne tikai bērniem	Vietas (plānotās idejas) dzīvotspēja (0.64)
9	17 NU	O/S	O/P	Publiskās sfēras kvalitātes nozīme, publiskā telpa veidojama kā iedzīvotāju mākslas izpausme	Vai vieta izpaužas kā sabiedrības mākslinieciskās cerības	
10	30 NU	O/s	O/P	Vairāk vietējās produkcijas	Vai vietas veidošanai izmantoti vietējie materiāli	
PILSĒTAS KOPĒJAIS PLĀNOJUMS						
11	15 NU, 18NU, 71AC	O	P	Izteikts pilsētas centrs un nomales	Vai vieta nav kāda cita centra aizvietotājs / vai nenomāc centru	Skaidrs funkcionālais zonējums (0.36)
12	20 NU, 90JJ	O	P/O	Vairāk ēku un pakalpojumu centrā	centra blīvums ar vairāk funkcijām tieši tur.	
13	14 NU	O	P	Tradicionāla pilsētas un apkaimju struktūra		Viegli “nolasāma” un saprotama (saprotams dizains un plānojums) (0.36)
14	16 NU	O	P/o	Publiskā telpa vienības centrā	Vai šī ir dominējoša vieta un tai ir nozīme	
15	53 LS	O/s	P/O	Laukumu, skvēru un ielu izkārtojums; seguma veids, pilsētvides ērtības tuvumā		Mēroga, proporcijas, silueta atbilstība (0.55) Kompozicionālā struktūra (0.55)
16	70 AC	O	P/O	degradēto un pamesto teritoriju atkārtota izmantošana un atjaunošana	Stratēģija, kas nodrošina degradēto objektu attīstību primāri. Vietas novērtēšanā – vai vieta ir iekārtota tādā teritorijā vai blakus, norobežojoties no šādas teritorijas	
17	73 AC	O	P/O	pilsētas kultūras mantojuma pienācīga saglabāšana, izmantošana un atjaunošana	Pilsētas stratēģija. Vai vieta aizsargā un iekļaujas kultūras mantojuma sakarā	Vietas pēctecība (0.55) Vietas semantiskā, Loģiskā un emocionālā atbilstība (0.36) Esošo nozīmīgo pilsētas formu un silueta respektēšana (dabas terit, vēsturiskās vērt, u.c.) (0.45)
18	74 AC	O	P/o	prasību noteikšana ilgtspējīgai teritorijas izmantošanai un būvniecībai, kā arī augstas kvalitātes		Ilgtspējība (0.45) Atbilstība apkārtējam pilsētas kontekstam (integritāte pilsētas kopumā) (0.64)

				arhitektūras un būvniecības tehnoloģiju izmantošanas veicināšana		
19	94 SC	O/S	P	Iespējas ietekmēt lēmumus publiskās telpas izmantošanai	instrumenti un likumdošana, kas atbalsta bērniem piemērotus risinājumus	Iedzīvotāju iesaistīšana jau plānošanas procesā (0.64) Iespēja tālāk attīstīt jau pabeigtu projektu (tā dinamika) (0.45)
20	95 SC	O	P/O	Privātā ārtelpa kopējam labumam, ja nav pietiekami publiskās	risinājumu un atbalsta rašana šādām aktivitātēm pilsētas mērogā. Kompensāciju princips privātīpašniekiem, kas veicina kopējo labumu	
SOCIĀLĀ DAŽĀDĪBA						
21	11 NU, 61 HW, 93 SC	O/S	O/P	Dažāda sociālā, ekonomikas, vecuma, rases iedzīvotāji,		Sociāli integrējoša (0.64) Komunikāciju veicinoša (0.64) Savstarpējo sapratni veicinoša (0.27) pieejamība un Lietojamība dažādām mērķa grupām (0.73)
22	55 LS, 63 HW, 56 LS	S/O	O/p	Indivīdu un grupu mijiedarbība, aktivitātes	Vai vieta ir veidota atvērta, lai cilvēki varētu nejauši satikties. Individuāli izklaidēti soliņi ir pretējs rādītājs	Atbilstība vairākuma lietotāju vajadzībām (0.55) Piederības sajūta (0.64) Kontrole (pretējs ārējai kontrolei – vietas izjūtas princips, kad ikviens pieskata ikvienu) (0.64)
23	57 LS	S/o	O	Informācijas plūsma telpā – izolētās un sadarbības telpas		
24	92 SC	O/s	O	Bērniem pieejamas aktivitātes un infrastruktūra		Iespējama izglītošanās (0.45) Drošība (0.82)
TEHNOLOĢIJAS						
25	27 NU, 78 AC, 26NU	O	O/p	Videi draudzīgas un drošas tehnoloģijas	Vai un kādi materiāli un tehnoloģijas izmantotas, vai tas neietekmē dabu	
26	28 NU	O	O/p	Energoefektivitāte		
27	29 NU	O	O/p	atjaunojamo energoresursu izmantošana	Vai vietas darbības nodrošināšanā ir šis parametrs	Dabiski un otrreiz izmantojami materiāli (0.64) Materiālu kvalitāte un to ilgmūžība (0.82)
28	80 AC	O	P/O	transporta kaitīgās ietekmes mazināšana uz sabiedrības veselību un vidi	Vai vieta ir pasargāta no transporta kaitīgās ietekmes. Vai tā atrodas pie lielās ielas ar intensīvu satiksmi	Jaunizveidotā teritorija uzlabo KOPEJO pilsētvides kvalitāti (uzlabo gaisa kvalitāti, papildina zaļās teritorijas, u.c.) (0.72) teritorijas funkcionālā noslodze – kompakta vietas izmantošana (iekļaujot transporta un

						inženierkomunikāciju funkcijas) (0.64)
VIETAS DIZAINS UN PLĀNOJUMS						
29	36 JG, 64 NC, 65 NC, 66 NC	O	O	Aizsardzība no klimatiskajiem apstākļiem	vējš / bezvējš; lietus / sniegs; aukstums / karstums; saule / atspīdums	Piemērotība klimatam (0.9) Lietojamība visās sezonās, arī ziemā (0.9) Mikroklimata piemērotība (0.55)
30	43 JG, 62 NW	O/S	O	Iespēja spēlēties, nodarboties ar aktivitātēm	telpas aicinājums fiziskām aktivitātēm: spēlēties un izklaidēties dienā, naktī, vasarā un ziemā	Dzīvīgums (0.45)
31	47 JG, 51LS	O/S	O	estētiskā kvalitāte (labs dizains un detaļu plānojums; skati, bildes; koki, augi, ūdens)		Estētiskā kvalitāte (0.09) Lielu koku un augu klātbūtne (0.27) Ekoloģija (0.36) veselīgi augi (0.55) Dabas klātbūtne un dizaina mijiedarbība (0.64) Ērta uzturēšana (0.45) Oriģinalitāte (individuāla pieeja) (0.45)
32	40 JG	O/S	O	Komforts apsēties, sēdēt	sēdēšanas zonas; plašas iespējas dažāda veida sēdēšanai vai tikai apsēšanās vajadzībām; vietas, lai sēdētu ilgstoši	Komforts, ērtums (0.55) lietošanas Kvalitāte (0.45) droši lietojama (0.55)
33	41 JG	O/S	O	Iespēja redzēt, saredzēt. Redzamība	skata tālums; neaizsegti skati; interesanti skati; apgaismojums tumsā	Skatu līnijas (0.55)
34	42 JG	O/S	O	Iespēja klausīties, dzirdēt, sarunāties	zems trokšņu līmenis; solu izkārtojums – pietiekami tuvs, lai sarunātos	
35	46 JG	O/S	O	iespēja baudīt klimatu	saule, ēna; siltums, vēsums; vējš, aizvējš	Piemērotība klimatam (0.9) Lietojamība visās sezonās, arī ziemā (0.9) Mikroklimata piemērotība (0.55)
36	39 JG	O/S	O	apstāties, stāvēt, gaidīt	apstāšanās laukumi; “Malas efekts”; konkrēti apstāšanās laukumi vai vietas; atbalsta rīki	
37	59 LS	S/o	O	Telpas simboliskā nozīme	Vai konkrētā telpa ir nozīmīga to lietotāju vidū ne tikai funkcionāli, bet arī garīgi	Atmosfēra sajūtu līmenī un psiholoģiskais fons (Genius Loci) (0.55) Vietas identitātes nodrošināšana, vietas raksturs (0.45) Uz vietas identitāti balstīts labiekārtojuma princips (0.55)

* NU – Jaunā Pilsētplānošana, JG – Jans Gēls, LS – Lēvenas seminārs, HW – Viliams Vaits, NC - Naders Čalfons, KL –Kevins Linčs, AC – Olborgas saistības, JJ – Džeina Džeikobsa, SC – Stipo konsultantu pieeja

4. PUBLISKĀS ĀRTELPAS KVALITĀTES KRITĒRIJU APROBĀCIJA IZVĒLĒTIEM OBJEKTIEM RĪGĀ

4.1. Kritēriju aprobācija

Izvērtējot atlasīto objektu kvantitāti un to pārklājumu pilsētā, tika izvēlēti un analizēti dažāda tipa pilotobjekti, cenšoties aptvert visas sabiedrisko objektu funkcijas, kas pieejamas darbā izmantotajā Rīgas būvvaldes ekspluatācijā nodoto objektu sarakstā (5. pielikums) un uzrādītas objektu pārklājuma kartēs (2.1. un 2.3. pielikumos). Īpaši pievērsta uzmanība lielas objektu koncentrācijas areāliem pilsētā, piemēram, Skanstes apkārtnē, lai identificētu integrētas plānošanas pazīmju esamību jeb iztrūkumu plānošanas procesā. Literatūras analīzes un speciālistu aptaujas rezultātā izstrādātais kritēriju kopums tika izmantots, lai vērtētu publiskās ārtelpas kvalitāti Rīgā, apsekojot tos klātienē. Šī vērtēšana nepieciešama, lai pārbaudītu, vai kritēriji ir izmantojami jau esošas publiskās ārtelpas vērtēšanā kā indikatori, lai uz šīs vērtēšanas pamata varētu novērst nepilnības, kā arī, lai veiktu vērtējumu, vai kritēriji izmantojami kā secīgs un strukturāls materiāls vēl neesošas publiskās ārtelpas plānošanas procesā. Kvalitātes kritēriju novērtēšanai izmantota sekojoša grafisku attēlu sistēma:

	ļoti labi
	labi
	apmierinoši
	neapmierinoši
	slikti
	ļoti slikti

Šajā darba nodaļā iekļauti divu objektu vērtēšanas paraugi apraksta un tabulas veidā, jo objektu vērtēšana pēc izstrādātajiem kritērijiem iespējama izmantojot abas formas, taču 4. pielikumā iekļautais darba ietvaros veiktais objektu vērtēšanas materiāls veidots apraksta formā, jo tā ir īsāka.

Vesetas iela 7. Bankas ēkas „Rietumu Capital Centre“ ārtelpa

1. Attēlu grupa - Bankas ēkas „Rietumu Capital Centre“ ārtelpa (autores foto)

Sasniedzamība un mobilitāte

↑ ↑ Samazināta nepieciešamība pēc privātā transporta. Piekluve vietai izmantojot nemotorizētus transporta līdzekļus vai ejot kājām

Šī teritorija ir piemērota sasniedzamībai ar kājām vai velosipēdu. Tuvākā sabiedriskā transporta pietura uz Sporta un Valdemāra ielas stūra atrodas 600m attālumā. Pie ēkas ir dažas velonovietnes, bet ēkas segtajā autostāvvietā ir speciāli paredzēta slēdzama telpa darbinieku velosipēdiem.

↑ Sasniedzamība 10 minūšu gājienā

10 minūšu gājiena attālumā no ēkas atrodas vairākas biroju un administratīvās ēkās, kā arī dzīvojamās ēkas un lielveikals. Taču tā kā publiskā ārtelpa nav plānota, lai tur uzkavētos cilvēki (ēkas priekšlaukumā darba laikā patstāvīgi atrodas aizrādījumiem gatavs apsardzes darbinieks), apkārtējo ēku iedzīvotājiem vai biroju darbiniekiem nav pamata mērķtiecīgi apmeklēt šo ārtelpu, izņemot teritorijas šķērsošanu tranzīta nolūkā.

↑ Piekluve vietai

Rietumu bankas ēkas ārtelpa ir daļēji pieejama ar atsevišķām barjeru norobežotām zonām, kurās iekļūšana ir aizliegta. Ēkas sānu fasādei piekļautā ārtelpa veic tikai tranzīta funkciju, savienojot Vesetas un Grostonas ielas ar 1,2m platu bruģētu celiņu.

↑ ↑ Pieeja sabiedriskajam transportam

Tuvākās sabiedriskā transporta pieturas K. Valdemāra ielā ir mazāk kā 10.min gājiena attālumā, tāpēc pieeju tam var raksturot kā labu.

Gājējiem piemērota vide

↑ ↑ Gājējiem piemērots ielu dizains teritorijā / ap to

Ielu, laukumu, ietvju un celiņu dizains teritorijā ap Rietumu banku ir vērtējams kā gājējiem piemērots un vides pieejamību nodrošināošs.

↑ Vides pieejamība

Ēkas priekšlaukumā ir nodrošināta vides pieejamība iekļūšanai ēkā.

↓ Gājēju ielas bez auto

Tuvākajā apkārtnē nav gājēju ielu bez auto (1.2. attēls).

Kritēriju grupa – Ēkas, apbūve (teritorijas apbūve)

↓↓↓ Multifunkcionalitāte

Šī objekta ārtelpa nodrošina auto novietnes, tranzīta kustības un ieejas priekšlaukuma funkcijas, taču nav aicinoša tajā uzkavēties.

↓↓↓ Būvju dažādība

Kvartālu veido vairākas monofunkcionālas ēkas – bankas, biroji, kā arī tirdzniecības centrs, skola un bērnudārzi. Visas šīs ēkas veido tikai atsevišķai vienībai piemērotu vienas funkcijas ārtelpu. Tām nav kopējas sasaistes vai kopīgs, saskaņots ārtelpas plānojums.

↑ Vietas plānotās idejas dzīvotspēja

Bankas ēkas ārtelpa nodrošina ieejas zonai nepieciešamās funkcionālās un reprezentatīvās pamatprasības, tāpēc tādā līmenī tā ir dzīvotspējīga.

Pilsētas kopējais plānojums

Pilsētas kopējā plānojuma kontekstā šis objekts atrodas 10 min attālumā no citām Skanstes apkaimē esošajām banku un administratīvajām ēkām, tāpat kā tiešā dzīvojamo ēku un izglītības iestāžu tuvumā, nodrošinot apkaimē multifunkcionālu pakalpojumu spektru, iespējams arī darba vietas blakus dzīvojošiem.

Sociālā dažādība

Izmantojot publiskās ārtelpas kvalitātes kritērijus šī objekta izveides procesā, iespējams būtu nodrošinātas tādas vietas īpašības, kas radītu vēlmi un iespējas cilvēkiem šajā publiskajā ārtelpā uzturēties, lai varētu tikt vērtēta tās pieejamība un lietojamība dažādām mērķa grupām, integrētības spēja un drošība.

Tehnoloģijas

Objekta ārtelpā nav novērots videi draudzīgu un drošu tehnoloģiju pielietojums, atjaunojamie energoresursi, jeb ilgtspējību nodrošinoši materiāli. Tieši pretēji – dekoratīvā seguma izveidei izmantoti no Ķīnas vesti oļi (1.1 attēls).

Vietas dizains un plānojums

Plānojums nodrošina ārtelpas tranzīta kustības iespējas. Ne vietas dizains, ne plānojums neparedz cilvēku uzkavēšanos ārtelpā, tieši pretēji, tā nav vēlama, uz ko norāda ārtelpā konstanti esošā apsardzes darbinieka modrā acs.

↑ Aizsardzību no klimatiskajiem apstākļiem ieejas zonā nodrošina ēkas pārkare.

Kopsavilkums

Rietumu Bankas ēkas ārtelpas labiekārtojums nodrošina reprezentatīvu un pasīvi lietojamu funkciju ar tranzīta un auto novietnes iespējām. Labiekārtojumu veidojot nav domāts ne par apmeklētāju, ne bankas un biroju darbinieku ērtībām ārtelpā, kurā ir 1(!) formāli novietots soliņš pie segtās autonovietnes sānu ieejas, taču ir domāts par to kāds skats paveras no iekštelpu logiem. Izmantoti augstvērtīgi ieseguma materiāli bez ilgtspējīgas materiālu izvēles pazīmēm, piemēram melnu no Ķīnas vestu oļu iesegums.

Grostonas iela, ņemot vērā blīvo bērnudārzu un skolas izvietojumu ar lielo bērnu skaitu uz ielas, kā arī nelielo satiksmes intensitāti, būtu ideāli piemērota “Dzīvojamās zonas” ielas statusam ar kustības ātruma ierobežojumu ātrumu 20km/h un gājēju un velosipēdistu prioritāti, jo, piemēram, dzīvojamās zonās un daudzdzīvokļu namu pagalmos bērniem neatkarīgi no to vecuma braukt ar velosipēdu atļauts patstāvīgi, taču tas nav iespējams bez pilsētas iniciatīvas.

Daudzfunkcionāla kvartāla starp Antonijas, Dzirnavu un Zaļo ielām ārtelpa

2.1.

2.2.

2.3.

2.4.

2. Attēlu grupa - Daudzfunkcionāla kvartāla starp Antonijas, Dzirnavu un Zaļo ielām ārtelpa (autores foto)

Daudzfunkcionāla kvartāla starp Antonijas, Dzirnavu un Zaļo ielām ārtelpas kvalitātes kritēriju vērtēšanas tabula

Kritērija Nr.	Nr un Autors * (saīss.)	Objekts / Subjekts	Objekta / Pilsētas mērogs	Kritērijs	Kometāri, skaidrojumi	Vietējo speciālistu minētie kvalitātes kritēriji ar atbalsta koeficientu	Vērtējums +/-
SASNIEDZAMĪBA UN MOBILITĀTE							
1	76 AC, 24 NU, 77 AC, 79 AC	O/S	P/O	samazināt nepieciešamību pēc privātā auto, pievilcīga un visiem pieejama, arī sabiedriskā transporta atbalstīšana	vai pilsēta atbalsta un nosaka prioritāti gājējiem un videi draudzīgam transportam. Vai konkrētā vieta ir saistīta ar šādu atbalstu	Pieklūve vietai (0,9) Ērta sasniedzamība (0,9) Pieeja sabiedriskajam transportam (0,82)	2+
2	2 NU, 60 HW	O	O/P	Sasniedzamība 10 minūšu gājienā	pieklūve nepieciešamajam objektam, aptuveni 500 - 800m distancē.	Prioritāte tuvāk dzīvojošo iedzīvotāju pieejamībai (0,27)	+
GĀJĒJIEM PIEMĒROTA VIDE							
3	3 NU, 34 JG, 38 JG, JJ 84, JJ	O/S	O	Gājējiem draudzīgs ielu dizains	Vai līdz objektam un pašā objektā ir gājēju infrastruktūra. Vai pats objekts nodrošina gājējiem draudzīgu vidi	Kvalitatīvi lietojamo virsmu segumi (0.64) Vides pieejamība (1)	2+
4	4 NU, JG, 31 NU	O	P/o	Gājēju ielas bez auto	Vai gājējs ir primārā vai vienīgā kategorija; Vai vietas izmantošana ir saistīta ar auto lietošanu, un vai šajā vietā var iztikt bez auto	Pārvietošanās iespējas gan kājām, gan citiem nemotorizētiem līdzekļiem (0.64)	-
5	7 NU, JG,	O	P/o	Šauru ielu, bulvāru un aleju hierarhija	Vai gājējs jūtas “mājīgi” ejot. Šis kritērijs neizslēdz auto klātbūtni, bet vērsts uz gājēja komfortu		n/a
ĒKAS, APBŪVE							
6	87 JJ, 72 AC, 10NU, 67KL, 68KL, 83JJ, 35JG, 50LS	O/s	P/O	Multifunkcionalitāte: vismaz divas vai vairākas pamatfunkcijas apkaimes vienībai	apkaimei jābūt daudzfunkcionālai. Jaukta tipa dzīvojamā, darījumu uc. iestādes. Apkaimes vai kvartāla diennakts funkcionalitāte. Vai telpā nav monofunkcionāli šķēršļi. Privāti-publiskās telpas noteiktība.	Multifunkcionalitāte, daudzfunkcionalitāte (0.55) Funkcionalitāte (0.55) Universālais dizains un transformēšanas iespējas, koptelpas principi, utml. (0.45)	+
7	12 NU, 89 JJ, 49 LS, 52LS, 45JG, 58LS	O	P/O	Būvju dažādība: ēku tipi, izmēri, harmonija ar atvērto telpu	Būvju dažādība, saistība ar atvērto telpu, harmonija plašākai apkārtni, kas nodrošina vieglu orientēšanos pilsētā	Mēroga, proporcijas, silueta atbilstība (0.55) Vietas atbilstība funkcionālajam mērķim (0.55)	+
8	96 SC, 91SC	O	P/o	“Bērnu ekonomikas” princips	vairāk ieguldīt vides kvalitātē, nevis rotāllietās, kas paredzētas vienreizējam labumam. Universālā dizaina principu ievērošana, kas paredzēts ne tikai bērniem	Vietas (plānotās idejas) dzīvotspēja (0.64)	+
9	17 NU	O/S	O/P	Publiskās sfēras kvalitātes nozīme, publiskā telpa	Vai vieta izpaužas kā sabiedrības mākslinieciskās cerības		-

				veidojama kā iedzīvotāju mākslas izpausme			
10	30 NU	O/s	O/P	Vairāk vietējās produkcijas	Vai vietas veidošanai izmantoti vietējie materiāli		-
PILSĒTAS KOPEJAIS PLĀNOJUMS							
11	15 NU, 18NU, 71AC	O	P	Izteikts pilsētas centrs un nomales	Vai vieta nav kāda cita centra aizvietotājs / vai nenomāc centru	Skaidrs funkcionālais zonējums (0.36)	+
12	20 NU, 90JJ	O	P/O	Vairāk ēku un pakalpojumu centrā	centra blīvums ar vairāk funkcijām tieši tur.		+
13	14 NU	O	P	Tradicionāla pilsētas un apkaimju struktūra		Viegli “nolasāma” un saprotama (saprotams dizains un plānojums) (0.36)	+
14	16 NU	O	P/o	Publiskā telpa vienības centrā	Vai šī ir dominējoša vieta un tai ir nozīme		n/a
15	53 LS	O/s	P/O	Laukumu, skvēru un ielu izkārtojums; seguma veids, pilsētvides ērtības tuvumā		Mēroga, proporcijas, silueta atbilstība (0.55) Kompozicionālā struktūra (0.55)	n/a
16	70 AC	O	P/O	degradēto un pamesto teritoriju atkārtota izmantošana un atjaunošana	Stratēģija, kas nodrošina degradēto objektu attīstību primāri. Vietas novērtēšanā – vai vieta ir iekārtota tādā teritorijā vai blakus, norobežojoties no šādas teritorijas		+
17	73 AC	O	P/O	pilsētas kultūras mantojuma pienācīga saglabāšana, izmantošana un atjaunošana	Pilsētas stratēģija. Vai vieta aizsargā un iekļaujas kultūras mantojuma sakarā	Vietas pēctecība (0.55) Vietas semantiskā, Loģiskā un emocionālā atbilstība (0.36) Esošo nozīmīgo pilsētas formu un silueta respektēšana (dabas terit, vēsturiskās vērt, u.c.) (0.45)	-
18	74 AC	O	P/o	prasību noteikšana ilgtspējīgai teritorijas izmantošanai un būvniecībai, kā arī augstas kvalitātes arhitektūras un būvniecības tehnoloģiju izmantošanas veicināšana		Ilgspējība (0.45) Atbilstība apkārtējam pilsētas kontekstam (integritāte pilsētas kopumā) (0.64)	+
19	94 SC	O/S	P	Iespējas ietekmēt lēmumus publiskās telpas izmantošanai	instrumenti un likumdošana, kas atbalsta bērniem piemērotus risinājumus	Iedzīvotāju iesaistīšana jau plānošanas procesā (0.64) Iespēja tālāk attīstīt jau pabeigtu projektu (tā dinamika) (0.45)	-
20	95 SC	O	P/O	Privātā ārtelpa kopējam labumam, ja nav pietiekami publiskās	risinājumu un atbalsta rašana šādām aktivitātēm pilsētas mērogā. Kompensāciju princips privātpašniekiem, kas veicina kopējo labumu		-
SOCIĀLĀ DAŽĀDĪBA							

21	11 NU, 61 HW, 93 SC	O/S	O/P	Dažāda sociālā, ekonomikas, vecuma, rases iedzīvotāji,		Sociāli integrējoša (0.64) Komunikāciju veicinoša (0.64) Savstarpējo sapratni veicinoša (0.27) pieejamība un Lietojamība dažādām mērķa grupām (0.73)	-
22	55 LS, 63 HW, 56 LS	S/O	O/p	Indivīdu un grupu mijiedarbība, aktivitātes	Vai vieta ir veidota atvērta, lai cilvēki varētu nejauši satikties. Individuāli izklaidēti soliņi ir pretējs rādītājs	Atbilstība vairākuma lietotāju vajadzībām (0.55) Piederības sajūta (0.64) Kontrole (pretējs ārējai kontrolai – vietas izjūtas princips, kad ikviens pieskata ikvienu) (0.64)	-
23	57 LS	S/o	O	Informācijas plūsma telpā – izolētās un sadarbības telpas			+
24	92 SC	O/s	O	Bēniem pieejamas aktivitātes un infrastruktūra		Iespējama izglītošanās (0.45) Drošība (0.82)	-
TEHNOLOĢIJAS							
25	27 NU, 78 AC, 26NU	O	O/p	Videi draudzīgas un drošas tehnoloģijas	Vai un kādi materiāli un tehnoloģijas izmantotas, vai tas neietekmē dabu		+
26	28 NU	O	O/p	Energoefektivitāte			+
27	29 NU	O	O/p	atjaunojamo energoresursu izmantošana	Vai vietas darbības nodrošināšanā ir šis parametrs	Dabiski un otrreiz izmantojami materiāli (0.64) Materiālu kvalitāte un to ilgmūžība (0.82)	-
28	80 AC	O	P/O	transporta kaitīgās ietekmes mazināšana uz sabiedrības veselību un vidi	Vai vieta ir pasargāta no transporta kaitīgās ietekmes. Vai tā atrodas pie lielas ielas ar intensīvu satiksmi	Jaunizveidotā teritorija uzlabo KOPĒJO pilsētvides kvalitāti (uzlabo gaisa kvalitāti, papildina zaļās teritorijas, u.c.) (0.72) teritorijas funkcionālā noslodze – kompakta vietas izmantošana (iekļaujot transporta un inženierkomunikāciju funkcijas) (0.64)	2+
VIETAS DIZAINS UN PLĀNOJUMS							
29	36 JG, 64 NC, 65 NC, 66 NC	O	O	Aizsardzība no klimatiskajiem apstākļiem	vējš / bezvējš; lietus / sniegs; aukstums / karstums; saule / atspīdums	Piemērotība klimatam (0.9) Lietojamība visās sezonās, arī ziemā (0.9) Mikroklimata piemērotība (0.55)	+
30	43 JG, 62 NW	O/S	O	Iespēja spēlēties, nodarboties ar aktivitātēm	telpas aicinājums fiziskām aktivitātēm: spēlēties un izklaidēties dienā, naktī, vasarā un ziemā	Dzīvīgums (0.45)	-
31	47 JG, 51LS	O/S	O	estētiskā kvalitāte (labs dizains un detāļu plānojums;		Estētiskā kvalitāte (0.09) Lielu koku un augu	2+

				skati, bildes; koki, augi, ūdens)		klātbūtne (0.27) Ekoloģija (0.36) veselīgi augi (0.55) Dabas klātbūtne un dizaina mijiedarbība (0.64) Ērta uzturēšana (0.45) Oriģinalitāte (individuāla pieeja) (0.45)	
32	40 JG	O/S	O	Komforts apsēsties, sēdēt	sēdēšanas zonas; plašas iespējas dažāda veida sēdēšanai vai tikai apsēšanās vajadzībām; vietas, lai sēdētu ilgstoši	Komforts, ērtums (0.55) lietošanas Kvalitāte (0.45) droši lietojama (0.55)	2+
33	41 JG	O/S	O	Iespēja redzēt, saredzēt. Redzamība	skata tālums; neaizsegti skati; interesanti skati; apgaismojums tumsā	Skatu līnijas (0.55)	2+
34	42 JG	O/S	O	Iespēja klausīties, dzirdēt, sarunāties	zems trokšņu līmenis; solu izkārtojums – pietiekami tuvs, lai sarunātos		2+
35	46 JG	O/S	O	iespēja baudīt klimatu	saule, ēna; siltums, vēsums; vējš, aizvējš	Piemērotība klimatam (0.9) Lietojamība visās sezonās, arī ziemā (0.9) Mikroklimata piemērotība (0.55)	2+
36	39 JG	O/S	O	apstāties, stāvēt, gaidīt	apstāšanās laukumi; “Malas efekts”; konkrēti apstāšanās laukumi vai vietas; atbalsta rīki		+
37	59 LS	S/o	O	Telpas simboliskā nozīme	Vai konkrētā telpa ir nozīmīga to lietotāju vidū ne tikai funkcionāli, bet arī garīgi	Atmosfēra sajūtu līmenī un psiholoģiskais fons (Genius Loci) (0.55) Vietas identitātes nodrošināšana, vietas raksturs (0.45) Uz vietas identitāti balstīts labiekārtojuma princips (0.55)	-

* NU – Jaunā Pilsētplānošana, JG – Jans Gēls, LS – Lēvenas seminārs, HW – Viliams Vaitis, NC - Naders Čalfons, KL –Kevins Linčs, AC – Olborgas saistības, JJ – Džeina Džeikobsa, SC – Stipo konsultantu pieeja

- + ir pazīmes
- 2+ ir ievērots
- 3+ pārliecinoši ievērots
- n/a nav pazīmes
- nav realizēts
- 2- radīti traucējumi tam, lai būtu
- 3- radīti neatgriezeniski šķēršļi

4.2. Aprobācijas rezultātu apkopojums

Pilsētas publisko ārtelpu vērtēšanas procesā tika apsekoti 25 sabiedriskas nozīmes objekti, mēģinot aptvert visas svarīgākās pēdējā desmitgadē ekspluatācijā nodoto sabiedriskas nozīmes objektu funkcionālās grupas. Apsekotos objektus var iedalīt sekojošās septiņās funkcionālās grupās:

- administratīvo, biroju un banku ēku ārtelpas
- daudzdzīvokļu, daudzstāvu, dzīvojamo ēku ārtelpas
- tirdzniecības centru ārtelpas
- kvartālu – jauktas apbūves bijušo rūpniecisko teritoriju ārtelpas
- teritoriju labiekārtošanas objekti, parki, ūdensmalas
- kultūras un izglītības iestāžu ārtelpas
- ārstniecības iestāžu ārtelpas
- ražošanas ēku ārtelpas

Administratīvo, biroju un banku ēkām raksturīga bieži sastopama novietnes īpašība - būt atsevišķām apbūves vienībām, bez savstarpējas saiknes ar apkārtējo apbūvi un kopējo pilsētas tīklojumu. Tāpat raksturojamas šo ēku publiskās ārtelpas, tāpēc vairums kritēriju uzskatīti par neizpildītiem, vai pat nevērtējamiem, lai šo ēku publiskā ārtelpa būtu raksturojama kā kvalitatīva. Izteikti negatīva tendence ir šo publisko ārtelpu monofunkcionalitāte, kas paredzēta tikai konkrētās ēkas vienas no pamatfunkciju nodrošināšanai – ar privāto auto atbraukušo klientu autostāvvietas un netraucēta iekļuve ēkā. Apkārtējā publiskā ārtelpa nerodina tajā uzturēties vai ierasties nejaušus vai mērķtiecīgus apmeklētājus. Vairumā gadījumu pat publiskās ārtelpas apmeklētāju klātbūtne raksturojama kā nevēlama, līdz ar to nav iespējams vērtēt, piemēram, vai kādā no šīm publiskajām ārtelpām ir iespēja izpausties dažādām sociālajām grupām. Vienīgie izņēmumi apsekoto objektu vidū ir Swedbank ēkas un biroju ēkas Matrožu ielā krastmalas zona ar labiekārtotām ārtelpām, kurās drīkst uzturēties ikviens interesents. Taču abos gadījumos šīs ārtelpas atrodas tālu no apdzīvotiem kvartāliem, tāpēc ikdienas lietotāju kontingents vērtējams papildus. Veidojot publisko ārtelpu šai objektu grupai, to dizains pārsvarā attiecināts tikai uz estētiskās kvalitātes risinājumiem katras konkrētās ēkas kontekstā, bet ne dizaina kā instrumenta aktivitāšu daudzveidībai.

Daudzdzīvokļu, daudzstāvu, dzīvojamo ēku ārtelpu grupai raksturīga daļēja pieejamība, kas dažos objektos ir iespējama, bet daļā pilnīgi izslēgta ne vienmēr tam

izmantojot žogus, bet rodot citus risinājumus, kā ārtelpu padarīt vien ēkas iedzīvotājiem pieejamu, apzināti piekopjot slēgto kopienu (angl. gated communities) principu un izveidojot vienmuļu, garlaicīgu un nedrošu ielu telpu, piemēram, “gaisā paceltajiem” labiekārtojumiem kalpojot kā telpiskiem šķēršļiem ārtelpā. Uz iekšu vērstas, noslēgtas un nepieejamas publiskās ārtelpas ir daudzu daudzdzīvokļu ēku un dzīvojamo kompleksu raksturiezīme. Dominē izteikta monofunkcionalitāte – autostāvvietas, kas jaunajos projektos tomēr pārsvarā tiek nodalītas no rekreācijas zonas. Savukārt rekreācijas zona orientēta tikai uz laika pavadīšanu vecākiem ar maziem bērniem, kas arī vērtējama kā monofunkcija, jo no vienas puses, ir labi, taču no otras – izslēdz komfortablu atpūtu citām interešu grupām – jauniešiem un cilvēkiem bez bērniem. Tāpat, balstoties uz pieredzi, var teikt, ka vairumā gadījumu apbūvētā teritorija plānota tā, lai panāktu maksimālu dzīvojamās ēkas platību ar autonomietni katram dzīvoklim, bet iespējami minimāli izpildītu publiskās ārtelpas nodrošināšanas prasības. Apsekojot dzīvojamo ēku kompleksus Skanstes apkaimē, kuru novietne blakus vējainiem un nekoptiem no grunts uzbēruma veidotiem laukiem, neviļus jādodomā par pasaules pieredzi šādās teritorijās rast iespēju īslaicīgai jeb pagaidu izmantošanai, kad ārtelpās ar nenoteiktu faktisko izmantošanu līdz brīdim, kad tiek īstenota plānotā atļautā izmantošana, uz noteiktu laiku tiek atļauti sabiedrībai nepieciešami, atšķirīgi no plānotās vai līdzīgi, izmantošanas veidi, teritorijā neveicot transformācijas ar ilglaicīgu ekoloģisku un/vai vizuālu ietekmi.

Tirdzniecības centru ārtelpas, tāpat kā vērtētās administratīvo ēku un dzīvojamo kvartālu publiskās ārtelpas pamatā pilda vienu funkciju – apmeklētāju piekļuvi objektam ar privāto automašīnu un iekļuvi objektā, ārtelpu lietojot tranzītam. Publiskā ārtelpa lielveikalu apkārtnē paredzēta objekta komerciālo funkciju nodrošināšanai. Vienīgais, “Sky&More” no vērtētajiem lielveikaliem Dunties ielā, teritorijā aiz sarkanās līnijas realizējis apstādījumu un ceļu sistēmu, nevis, raksturīgo autostāvvietu laukumu. Atsevišķos gadījumos (t/c “Spice”) publiskajā ārtelpā dominējošās auto stāvvietas kombinētas ar apjomīgiem apstādījumu laukumiem, tādā veidā nedaudz uzlabojot ekoloģiskos apstākļus un vizuālo pievilcību. Tādi kritēriji kā vides pieejamība vērtējami tikai monofunkcionālā skatījumā, jo ārpus lielveikala darba laika, auto stāvvietu klātā ārtelpa neveido citas papildus funkcijas, vien atsevišķos gadījumos var novērot “skeiteru” klātbūtni vai, runā, ka dragreisu cienītāju aktivitāti naktīs.

Jauktas funkcijas kvartālu ārtelpas - šī sadaļa, ietverot sevī gan dzīvojamo, gan tirdzniecības, gan kultūras un administratīvās funkcijas, pievēršas bijušo rūpniecisko teritoriju transformācijām, kas nodrošina tām pievienoto vērtību – iespēju būt īpašā, autentiskā vidē ar vēsturi un Kevina Linča mentālās kartēšanas vērtu vietas atmiņu. Apsekotajiem objektiem ir raksturīga vietas atpazīstamība, katram īpaša aura un objekta – orientiera nozīme. Kā Spīķeru,

tā Kalnciema kvartālam piemīt sava veida mājīgums, tikai Spīķeriem tas ir “atnests no malas un nolikts”, mēģinot radīt jaunu vietas tēlu un attiecīgi apmeklētāju kontingentu, taču vietai pierastais, sociāli marginālais vēl spītīgi turās un līdzdzīvo. Savukārt Kalnciema kvartāla šodienas imidžs ir izaudzis no vietas - lietotāju vajadzību ilgstošas apzināšanas un attiecīgi ideju realizācijas. Īpaša un gribētos domāt, ka arī mājīga ir Ģipša fabrikas kvartāla publiskā ārtelpa, ja vien tā būtu publiska un pieejama kādam, kas tur nedzīvo. Izteikti savrups, no pilsētas burzmas nošķirts, elitārs, to iedzīvotājiem pieejams, bet sabiedrībai slēgts iekšpagalmu kvartāls. Savukārt Valdemāra pasāža, neskatoties uz lielo potenciālu kļūt par gājēju ielu, savienojot “Miera ielas rebubliku” ar Kr. Valdemāra ielu un izmantot ielas telpu daudzo krodziņu un veikaliņu vasaras kafejnīcu funkcijai, diemžēl ir auto kustības un stāvvietu prioritārs kvartāls ar trijiem savstarpēji nesaistītiem auto stāvlaukumiem. Tā kā šādi kvartāli ir dažādi pēc sava rakstura, lieluma un pamatfunkcijas, tikpat dažāda ir to publiskās ārtelpas izmantojamība.

Teritoriju labiekārtošanas objekti, parki, ūdensmalas ir tie objekti, kas cilvēkiem parasti, runājot par publisko ārtelpu, nāk prātā kā pirmie. Visiem analizētajiem šīs grupas objektiem kopējā iezīme ir pašvaldības īpašums un iniciatīva. Ja Spīķeru promenāde un rekonstruētā A. Dombrovska radītā Ziemeļblāzmas pils ar parku ir plānveidīgi veidoti un ilgi gaidīti projekti, tad tā saucamā Ķīpsalas “pludmale” ir attīstīta spontāni, Daugavas gultnes padziļāšanas rezultātā. Vēsturiski Daugavas krastā ir bijušas pilsētas peldvietas, taču šis objekts atstāj nepārdomātības un nepabeigtības iespaidu. Līdzīgi ir ar Lucavsāls sezonālu aktivitāšu un izklaides parku. Iecere laba, taču pieejamības jautājums un labiekārtojuma realizācija vēl nav vērtējami kā paveikti. Sadaļā netiek vērtēti tikko restaurētie Grīziņparks un Ziedoņdārzs, jo to atklāšana paredzēta neilgi pēc šī darba nodošanas.

Kultūras un izglītības iestāžu ārtelpu kontekstā tika apsekota un vērtēta Latvijas Nacionālās Bibliotēkas – pretrunīgi un neviennozīmīgi vērtētā objekta ārtelpa. Jau pieminētajos Spīķeru un Kalnciema kvartālos arī ir integrēta kultūras funkcija, bet bez valstiskās nozīmes simbola būvei raksturīgā reprezentatīvā aukstuma. Varbūt reprezentatīvu funkciju ir neiespējami padarīt mājīgu? Patlaban šķiet, ka vienīgais ārtelpā dzīvību ienesošais faktors ir urbānie sportisti – skeiteri, bmx’eri, skrituļotāji u.c., kuru aizdzīšana ar tērauda pogu iestrādes palīdzību granīta atbalsta sienās, ļautu atgriezties pie cēlās, aukstās, vēja izpūstās vientulības.

Ārstniecības iestāžu ārtelpu vērtēšanā tika apsekota Rīgas pašvaldības poliklīnika “Šarlotes”, kas ietilpst Rīgas 1. slimnīcas apbūves kompleksā un ir esošā 23. korpusa piebūve. Pārsvārā visu slimnīcu teritorijām situācija ar autostāvvietu “invāziju” ir labāka kā citu

funkcionālo grupu objektiem. Slimnīcu teritorija visbiežāk ir zaļas ar pastaigu un sēdēšanas iespējām, šīm teritorijām pēc būtības būtu jādziedina. Lai arī “dziedinošas” ārtelpas kritērijs izbira cauri Latvijas profesionāļu vērtēšanas sietam, tomēr jāatzīst, ka vairums slimnīcu teritorijas ir mājīgas varbūt tieši pateicoties tam.

Ražošanas ēku ārtelpu vērtēšanas iecere darba procesā netika realizēta, jo jāsecina, ka šīs teritorijas nav vērtējamas no publiskās pieejamības skatpunkta, tāpēc, ka tās visbiežāk ir norobežotas ar caurlaides un kontroles sistēmu aprīkotas.

Maģistra darba rezultātā radīta metodika, lai vērtētu katru, pētījuma rezultātā apkopoto un noformulēto kritēriju vai to kopumu. Piemēram, sasniedzamība vērtējama, ņemot vērā vairākus, šajā grupā minētus kritērijus, kas novērojami vizuāli, klāt esot, tātad objektīvi, kā arī apstrādājot kartografisko materiālu. Turklāt sasniedzamība, publiskās ārtelpas kontekstā vērtējama tiešā, uz publisko ārtelpu vērstā, nevis šīs ārtelpas piekļautā objekta, piemēram, veikala, kontekstā, jo sasniedzams vēlamais objekts nenorāda uz to, ka būtu nepieciešamība vai vēlme sasniegt, apmeklēt un lietot tieši attiecīgā objekta publisko ārtelpu. Piemēram, veikalam, piekļautā publiskā ārtelpa pildītu citu funkciju gadījumā, ja pats veikals netiktu lietots paredzētajam nolūkam. Daļēji tas arī notiek brīžos, kad veikals ir slēgts. Šādā gadījumā publiskā ārtelpa vairs nepilda veikalam paredzēto, piemēram, autostāvvietas funkciju (kas novērots vairumā gadījumu), un šīs publiskās ārtelpas sasniedzamība zaudē savu nozīmi.

Kritēriju grupu “Gājējiem piemērota vide” ar tiem draudzīgu ielu dizainu nodrošina vairāki apstākļi, piemēram, tas, vai staigāt ir ērti, vai nav kādi šķēršļi, mulsinošas situācijas krustojumos, kā arī tas vai autotransporta dominance netraucē pārvietoties izvēlētajā virzienā. Svarīgi gājējiem nodrošināt publiskās ārtelpas atraktivitāti, izvairoties no vienmuļu, taisni ceļu plānošanas, kur apkārtnē nav nekā uzmanību saistoša. Šāds “šķēršļu zonas” raksturs ir Skanstes ielas apkārtnē ar atsevišķajiem apbūves kvartāliem “vienumiem”, kur īpašumu attīstītājiem nav bijusi vienota ārtelpas plānošanas stratēģija.

Ēku un apbūves kritēriju grupai pieder kritērijs “multifunkcionalitāte”, kas vērtējams kā nozīmīgs gan šīs grupas kritērijs, gan kritēriju kopumā, lai veidotu dzīvīgas un drošas ārtelpas, taču tieši šī kritērija ārtelpās ļoti trūkst. Saskaroties ar monofunkciju publiskajā ārtelpā, zūd iespēja vērtēt un interpretēt vairākus citus kritērijus. Funkciju dažādību var novērot klātesot, to kvalitāti un lietojamību var var pētīt kontekstā ar, piemēram, vietas sasniedzamības kritēriju grupu. Lieliski sasniedzamas publiskās ārtelpas nodrošinājums apkaimes vai kvartāla kontekstā būtu daudz nozīmīgāks tā iedzīvotājiem, nekā ārtelpai, kas sasniedzama tikai ar privāto auto, vai pavadot ilgu laiku publiskajā transportā. Šie apstākļi vienmēr skatāmi kopējā pilsētas tīklojuma un lokālo apstākļu kontekstā, kā arī novērojami uz

vietas un papildināmi, veicot dažādus papildus mērījumus un analīzes.

Aprobācijas procesā konsatētas pretrunas, jo it kā kritēriju varētu vērtēt pozitīvi, piemēram atpūtas vietas biroju darbiniekiem ir, bet tās nav tajās vietās, kur darbinieki pulcējas utt., kas tomēr liek vērtēt konkrēto kritēriju negatīvi, jo izpildījums ir formāls. Tātad, potenciālo vietu lietotāju iesaistīšana plānošanas procesā spētu risinājumus mainīt pozitīvā virzienā.

Aprobācijas rezultāti liecina, ka katrs šajā maģistra darbā formulētais kritērijs nevar tikt vērtēts atrauti cits no cita. Vērtējot vai piemērojot kritēriju kādai konkrētai vietai, veidojas vērtēšanas kritēriju hierarhija, jo viena kritērija neesamība var izslēgt arī citu kritēriju klātbūtni. Piemēram, ja publiskajai ārtelpai nav nodrošināta piekļuve, tad kopējā vietas telpiskā un funkcionālā kvalitāte nav vērtējama pilnībā, vai arī šai kvalitātei ir neliela nozīme kopējā vietas vērtējumā, jo nav īstenots hierarhiski nozīmīgākais kritērijs. Ja publiskā ārtelpa ir izteikti monofunkcionāla, tad grūti vai neiespējami izvērtēt sociālās integritātes principus. Iepriekš aprakstītie piemēri norāda uz to, ka jebkura publiskā ārtelpa ir plānojama kontekstā ar apkārtējo vidi, kas norāda uz interdisciplināras nozaru kopdarbības svarīgumu. Tāpēc nav iespējams apgalvot, ka izstrādātie vērtēšanas kritēriji ir pilnīgi un viennozīmīgi izmantojami jebkurai pētniecei, proti, radītie kritēriji ir vērtēšanas priekšnoteikumu kopums, kur daļai jāveic padziļināta kādas nozares pētniecība. Tāpat ir kritēriji, kurus nav iespējams vērtēt vienreizēja apsekojuma rezultātā. Tiem nepieciešami dažādu veidu mērījumi, padziļināta analīze un lietotāju aptaujas.

SECINĀJUMI

1. Darba rezultātā ir izveidots publiskās ārtelpas kvalitātes kritēriju kopums, kas paredzēts maksimāli kvalitatīvas publiskās ārtelpas veidošanai, savlaicīgi pielietojot kritērijus jau plānošanas procesā.
2. Darba ietvaros izveidotie publiskās ārtelpas kvalitātes kritēriji ir izmantojami un ir pārbaudīti jau esošas publiskās ārtelpas vērtēšanā kvalitātes indikatoru veidā, vērtējot atsevišķus pilotprojektus, lai uz šīs vērtēšanas pamata varētu novērst nepilnības, taču ne visi minētie kritēriji ir piemēroti vērtēšanai, jo to pamata uzdevums ir pielietošana jaunas ārtelpas izstrādes procesā.
3. Izstrādātā kvalitātes kritēriju kopuma pielietošanai objektu vērtēšanā, objektivitāte nodrošināma procesā iesaistot nozares profesionāļu grupu, tādā veidā izvairoties no vērtēšanas subjektivitātes. Atkarībā no vērtētāju profesijas un pieredzes, kā arī no to skaita, mainīsies ārtelpas uztvere un kritēriju izmantošanas jauda.
4. Objektu precīzākam vērtējumam vērtēšanas procesā mērķtiecīgi jāiesaista vietas lietotāji, jo galvenais objektīvais publiskās vides kvalitātes kritērijs ir tās lietotāju apmierinātība un pozitīvu sociālo procesu stimulēšana.
5. Kritēriju aprobācija pierādījusi, ka daudzu kritēriju vērtēšana piemērota dažādu mērogu pilsētu veidojošu struktūru kontekstā, nevis viena konkrēta objekta vērtēšanai, tāpēc iekļaujama pilsētplānošanas procesā.
6. Izveidotais publiskās ārtelpas kritēriju kopums labi darbojās kā objektu vērtēšanas instruments, norādot uz tādām Rīgas pilsētas publiskās ārtelpas problēmām, kā:
 - dominējoša monofunkcija, galvenokārt, auto stāvlaukumu,
 - stratēģiski plānotas sasaistes trūkums starp objektiem,
 - formāla pieeja publiskās ārtelpas plānojumiem un labiekārtojuma.
7. Lielai daļai vērtēto sabiedriskas nozīmes objektu ārtelpu uzlabošanai nepieciešama daudzveidības jeb multifunkcionalitātes veicināšana, jo ārtelpās dominē vienveidīgums un monofunkcijas.
8. Darba ietvaros veiktā analīze par sabiedrisku objektu būvniecību pēdējos 10 gados Rīgā liecina, ka lielākā daļa jaunradītās publiskās ārtelpas veidotas pēc privātu investoru iniciatīvas, būvējot vai labiekārtojot kādu konkrētu objektu, tam piesaistot arī esošo ārtelpu, kas nav primāri sabiedrības labumam plānots, un nepareizi interpretē publiskās ārtelpas nozīmi dēļ neapmierinošas kvalitātes un neievērotiem kvalitatīvas publiskās ārtelpas pamatprincipiem.

9. Esošie uz publisko ārtelpu attiecināmie normatīvie akti reti min publisko ārtelpu kā jēdzienu un nenosaka publiskās ārtelpas izveides un kvalitātes prasības, tāpēc bieži izpildīti formāli, ko apliecina vērtēto objektu apsekojums.

PRIEKŠLIKUMI UN REKOMENDĀCIJAS

1. Apsekoto objektu publiskās ārtelpas izvērtējums, piemērojot darbā izstrādātos publiskās ārtelpas vērtēšanas kritērijus, norāda uz sekojošiem, publiskās ārtelpas kvalitāti veicinošiem risinājumiem:
 - autostāvvietu skaita samazināšana publiskajā ārtelpā, sistemātiski plānojot vienotu auto stāvvietu tīklojumu pilsētā;
 - plānoto un esošo autostāvvietu dalītas izmantošanas iespēju plānošana, veicinot dažādu lietotāju grupas izmantot vienas un tās pašas autostāvvietas dažādos diennakts laikos;
 - savstarpējas saiknes veicināšana blakus plānoto vai esošo īpašumu ārtelpām, pēc iespējas veicinot to telpisko vienotību un mijiedarbību iespējami plašākam kvalitatīvas publiskās ārtelpas pārklājumam;
 - publiskās ārtelpas tīklojuma veidošana, pilsētas attīstības stratēģijā un plānā nosakot skaidras publiskās ārtelpas kvalitātes prasības;
 - objektu sasniedzamības uzlabošana, atsevišķiem objektiem radot iespējas ērti piekļūt ar nemotorizētiem transporta līdzekļiem, vai ejot kājām, kā arī ievērojot sabiedriskā transporta tīklojumu pilsētas kontekstā;
 - daudzfunkcionalitātes veicināšana, nodrošinot pēc iespējas daudzveidīgāku aktivitāšu pieejamību dzīvesvietas tuvumā, kā ārtelpu, tā apbūves kontekstā;
 - sociālas daudzveidības veicināšana, mazinot “slēgto kopienu” veidošanos;
 - likumdošanas pilnveidošana, definējot un nosakot publiskās ārtelpas kvalitāti un to veicinošas rīcības dažādos plānošanas dokumentu līmeņos.
2. Ar likumisku regulējumu noteikt privātam investoram līdz ar pilsētas zemes iegādāšanos īpašumā atbildību un pienākumus pret sabiedrību, kvalitatīvas publiskās ārtelpas un dzīves vides veicināšanā.
3. Ar likumisku regulējumu noteikt jauniem attīstības projektiem kā prioritāti kvalitatīvas publiskās ārtelpas izveides secību, neatstājot to kā pēdējo realizējamo būvniecības kārtu.
4. Privātiem attīstītājiem bieži nav ieinteresētības un motivācijas kvalitatīvas publiskās ārtelpas attīstīšanai uz savā īpašumā esošās zemes, tāpēc pilsētai būtu jāmeklē risinājumi kā šo ieinteresētību veicināt. Patlaban, likumdošanas ietvars neparedz nekādas priekšrocības vai jebkāda veida labumu tiem privātiem attīstītājiem, kuri būtu gatavi veidot un uzturēt kvalitatīvu publisko ārtelpu pilsētā, lai gan šādu interesi būtu

- iespējams veicināt, piemēram, izstrādājot likumisku kompensācijas mehānismu.
5. Rast iespēju īslaicīgai jeb pagaidu izmantošanai ārtelpās ar nenoteiktu faktisko izmantošanu līdz brīdim, kad tiek īstenota plānotā atļautā izmantošana, uz noteiktu laiku atļaujot sabiedrībai nepieciešamos, atšķirīgos no plānotās vai līdzīgos, izmantošanas veidus, teritorijā neveicot transformācijas ar ilglaicīgu ekoloģisku un vizuālu ietekmi.
 6. Radīt iespējas un veicināt iniciatīvas konkurētspējas nodrošināšanai par publiskās ārtelpas izmantošanu, piemēram, diskusijai par pagalmu izmantošanu bērnu laukumiem, nevis autostāvvietām, rodot risinājumus abu pušu apmierināšanai.
 7. Rast iespēju darba rezultātā izstrādāto publiskās ārtelpas kvalitātes kritēriju kopumu savlaicīgi pielietot jaunu objektu attīstības plānošanas procesā to publiskās ārtelpas kvalitātes veicināšanai.
 8. Darba turpinājumā būtu nepieciešama tālāka pētniecība par privāti-publisko ārtelpu, kā arī starpnozaru pētniecība un mijiedarbība, jo kvalitatīvas publiskās ārtelpas risināšana nav tikai plānotāju atbildība. Tāpat uzmanība pievēršama publiskās ārtelpas plānošanas procesa izpētei.
 9. Darbā izstrādātā publiskās ārtelpas kvalitātes kritēriju kopuma tālākai aprobācijai nepieciešams speciālistu komandas darbs, tos pielietojot publiskās ārtelpas veidošanas procesā, iesaistot tajā vietas lietotāju grupas.
 10. Nodrošināt izstrādātās vērtēšanas metodes dinamiku un nepārtrauktas papildināšanas iespējas, ar jebkuru citu, šajā darbā nepieminētu, bet vērā ņemamu kvalitātes kritēriju, jo ārzemju teorijās minētie kritēriji šajā secīgajā strukturēšanas procesā ir izvērtēti un apvienoti pēc to saturiskās būtības un pēc skaitliskā īpastvara atšķirīgajās teorijās, tā, lai jebkurā brīdī kritēriju kopums būtu papildināms ar tematiski atbilstoša jauna un aktuāla pētījuma rezultātiem.

IZMANTOTĀ LITERATŪRA

1. Alonso E.A., Diaz C.J., Oliver S.P. 2007. Urban Social Sustainability. In N. Munier (ed.), *Handbook of Urban Sustainability*. Springer, Spain, 89- 119.
2. Ashihara, Y., 1981. *Exterior Design in Architecture by Yoshinobu Ashihara*. Van Nostrand Reinhold
3. CABE and DETR. 2001. *The Value of Urban Design*. London: Thomas Telford
4. Carr, S, Francis, M. Rivlin, L.G., and Stone, A.M. 1992. *Public Space*. Cambridge: Cambridge University Press
5. Danisworo. 1989. *Konsep Peremajaan Kota*. Institut Teknologi Bandung
6. Das, D. 2008. *Urban Quality of Life: A Case Study of Guwahati*. Springer Science+Business Media B.V., Soc Indic Res (2008) 88:297–310
7. Davidoff P., 1965. *Advocacy and Pluralism in Planning*. Journal of the American Institute of Planners 11/1965; 31:331-338., ASV
8. Farr, D. 2007. Economic Benefits of Locally Owned Stores. *Sustainable Urbanism: Urban Design With Nature*. John Wiley & Sons, Inc. USA
9. Gehl, J. 1996. *Life Between Buildings: Using Public Space*. Arkitektens Forlag, The Danish Architectural Press. Copenhagen
10. Gehl, J., Gemoze, L. 1996. *Public Spaces- Public Life*. The danish architectural press and the royal danish academy of fine arts school of architecture publishers. Copenhagen
11. Gerus, K.T., Ritsema van Eck, J.R. 2003. *Evaluation of Accessibility Impacts of Land-use Scenarios: the Implications of Job Competition, Land Use, and Infrastructure Developments for the Netherlands*. Environment and Planning B: Planning and Design. 30, 69-87.
12. Jacobs, J. 1961. *The Death And Life of Great American Cities*. New York: Random House
13. Kaplan, S. and Kaplan, R. 1982. *Humancsape: Environment for People*. University of Michigan. Michigan: Ulrich's Book
14. Keller, M., Burke, B. 2009. *Fundamentals of Integrated Design for Sustainable Building*, New Jersey, John Wiley & Sons, 187. – 211.lpp
15. Kohn, M. 2004. *Brave New Nighborhood: The Privatization of Public Space*. New York: Routledge
16. Kressel, S. 1998. Privatizing the public realm. *New Democracy Newsletter*. July-August 1998.

17. Kultūras Ministrija, 2011. *Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādnes (2012–2018)*, Rīga.
18. Latvijas Fakti, 2013. *Pētījums: Pārskats par NVO sektoru Latvijā*. Projekta “Ilgspējīgas pilsoniskās sabiedrības attīstības atbalsta un monitoringa sistēmas pilnveidošana Latvijā” aktivitāte, Rīga, 2013. gada oktobris.
19. Lynch, K. 1960. *The image of the city*. The MIT press, Massachusetts Institute of Technology, Cambridge
20. Madanipour, A. 1999. Why Are the Design and Development of Public Spaces Significant for Cities, Environment and Planning B. *Planning and Design*. 26 (6), 879-891
21. Melluma, A., Leinerte, M. 1992. *Ainava un cilvēks*, Avots, Rīga
22. Nissen, S., 2008. Urban Transformation. From Public and Private Space to Spaces of Hybrid Character. *Sociologicky Časopis/Czech Sociological Review*, Vol.44, No.6, 1129-1149. lpp.
23. Pētījums “*Vadlīniju izstrāde apstādījumu struktūras un publisko ārtelpu tīklojuma nodrošināšanai Rīgā*”, Pasūtītājs: Rīgas domes pilsētas attīstības departaments, Izpildītājs: SIA “Ainavu projektēšanas darbnīca “ALPS”, Rīga, 2015.
24. Rivlin, L.G. 1994. Public spaces and public life in urban areas. In Neary, S.J., Symes, M.S., Brown, F.E. (Eds.). *The Urban Experience: A People-Environment Perspective*. pp. 289–296. London: Taylor & Francis Group.
25. Roze, A., 2009. 20. gadsimta 5 vecmeistari + 2. *Latvijas Architektūra*. Nr. 82, 02/2009. lpp. 97-99.
26. Rossi, A. 1982. *The Architecture of the City*. Cambridge: MIT Press
27. Setti, G., 2013. How to Define Design Strategies for Open Spaces. Beyond Public Spaces: Shared Spaces in the Contemporary City. *Journal of Civil Engineering and Architecture*, Vol.7, No.7, pp. 833-840, ASV
28. Shirvani, H. 1985. *The Urban Design Process*. Van Nostrand Reinhold Company, New York
29. Soja, E., 1996. *Thirdplace: Journeys to Los Angeles and Other Real-and Imagined Places*. Blackwell Publishers, UK
30. Strautmanis I., 1977. *Dialogs ar Telpu*, Liesma, Rīga
31. Treimanis, A. 2014. “*Thick descriptions*” – identifying and mapping the driving forces in an urban structure”. Maģistra darbs, Estonian University of Life Sciences”, Tartu
32. Whyte, William H. 1985. *The Social Life of Small Urban Space*. Washington DC: The

Conservation

33. Wang P., Gao J., 2012. Research on the Open Space in Urban Areas of Taiyuan. *Landscape Planning and Design*. Department of Architecture and Civil Engineering, Taiyuan University of Technology, Taiyuan, Shanxi, China.
34. Zigmunde, D, 2010, Estētiskās kvalitātes kritēriji urbanizētas ainavas izpētē, LLU raksti 25

Interneta resursi

35. Burden, A., 2014. Skatīts 20.05.2015. *How public spaces make cities work*, Ted talks. Pieejams:
https://www.ted.com/talks/amanda_burden_how_public_spaces_make_cities_work
36. Caune M., 2005. Skatīts 18.01.2015. *Rīgas pils priekšpils un kroņa priekšpils. Teritorija un iedzīvotāji*. žurnālu raksti, Latvijas Arhīvi, Vēsture. 08.01.2014. pieejams: http://www.arhivi.lv/sitedata/ZURNALS/zurnalu_raksti/35-60-VESTURE-Caune.pdf
37. Chalfoun, N.V. 2003. Skatīts 15.01.2014. Sustainable Urban Design and Outdoor Space Analysis: A Case Study of the Rio Nuevo Project in Tucson. *Journal of the Southwest*. Vol.45, No. 1/2, Architecture (Spring – Summer, 2003), pp. 131 -145. 08.01.2014. pieejams: <http://www.jstor.org/stable/40170253>
38. *Conclusion of the international Leuven seminar on the planning of collectively used spaces in towns*. Leuven, 1979. Skatīts 10.02.2014. Pieejams 10.02.2014:
http://www.international.icomos.org/monumentum/vol18-19/vol18-19_22.pdf
39. Dissart J.C., Deller S.C. 2000. Skatīts 17.04.2014. Quality of life in the planning literature. *Journal of Planning Literature*. 15(1), 135-161). 28.02.2014. pieejams:
<http://jpl.sagepub.com/content/15/1/135.full.pdf+html>
40. Gieryn, T.F. 2000. Skatīts 5.04.2014. A Space for Place in Sociology. *Annual Review of Sociology*. Vol. 26 (2000), pp. 463-496). 08.02.2014. pieejams:
<http://www.jstor.org/stable/223453>
41. Hasirci, D., Kural, N., Ozaloglu, S., Tanriover, S., Ural, E.S., 2014. Skatīts 26.02.2014. *A Participatory Process: Defining Urban Public Space for Children in a Squatter Settlement*. pieejams: http://eso.cnrs.fr/TELECHARGEMENTS/colloques/rennes_11_06/HASIRCIKURALOZALOGOUTANRIOVER.pdf
42. Herbert, M. 2003. Skatīts 13.01.2014. New Urbanism – the Movement in Context. *Built Environment* (1978-). Vol.29, No.3, *New Urbanism* (2003), pp. 193-209.

- Alexandrine Press. 03.03.2014. pieejams: <http://www.jstor.org/stable/23287649>
43. Ilgtspējīgas būvniecības padome, bez datējuma. Skatīts 25.05.2015. BREEAM-LV komercēku vērtēšanai Latvijā - pieejams publiski. Pieejams: <http://www.ibp.lv/lv/sertifikacija/breeam-lv/>
44. Kabuce N. 2003. Skatīts 15.03.2015. *Rīgas Apstādījumu Vēsture*. 20.03.2015. pieejams: <http://raksti.daba.lv/referati/2003/NKabuce/2.html>
45. Biedrība “Ideju TALKA” un Laikmetīgās arhitektūras informācijas centrs. *Labas vietas TALKA*. Skatīts 10.04.2015. pieejams: <http://riga2014.org/labasvietasTALKA>
46. Lohuis, D., Beamer, E., Karssenbergh, H., Ezra, H., Aquarius, I., Hellings, L., Peters, K., *Stipo Consult. Urban strategy advisors*. 24.02.2014. Pieejams: http://www.stipo.nl/documenten/pdf/200412_Childfriendly_Cities_TheForbiddenFruitsofUrbanExploration.pdf
47. Lotfi, S., Koohsari, M.J. 2009. Skatīts 08.01.2014. *Analyzing Accessibility Dimension of Urban Quality of Life: Where Urban Designers Face Duality between Subjective and Objective Reading of Place, Social Indicators Research*, Vol. 94, No.3. (Dec., 2009), pp. 417-435, Springer. Pieejams: <http://www.jstor.org/stable/40542264>
48. LZA (Latvijas zinātņu Akadēmijas) *Terminoloģijas Vārdnīca*. Skatīts 15.03.2014.. pieejams: <http://termini.lza.lv/term.php?>
49. *Mežaparka attīstības biedrība*, Skatīts 10.04.2015. pieejams: <http://www.mezaparks.eu/>
50. Nasution, A.D., Zahrah, W., 2012. Skatīts 2.03.2014. Public Open Space Privatization and Quality of Life, Case Study Mardeka Square Medan. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*. Vol. 36, pp. 466-475. 03.03.2014. pieejams: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042812005186>
51. *PPS, Project for Public Spaces*, Skatīts 12.02.2014. pieejams: <https://www.pps.org/reference/wwhyte/>
52. Rīgas vēsturiskā attīstība, red. Buks A. (2014.) *Vēstures enciklopediskā vārdnīca*. Skatīts 11.04.2015. pieejams: <http://vesture.eu/index.php/Riga>
53. *Sarkandaugavas attīstības biedrība*, Skatīts 10.05.2015. pieejams: <http://www.sarkandaugavai.lv/par-biedribu/>
54. Stuber, Fritz 1979, Skatīts 16.02.2014. *Collective spaces in their historical urban context, Momentum*, Vol. 18-19, p.15-23. pieejams: http://www.international.icomos.org/monumentum/vol18-19/vol18-19_3.pdf
55. USER (ES fondu URBACT II programmas līdzfinansētais projekts “Pilsētvides

ilgtspējīga atjaunošana”). Rīgas dome, 2013, Skatīts 01.03.2015. pieejams:

<http://rdpad.lv/user/>

56. *Vecmilgrāvja attīstības biedrība*. Skatīts 10.04.2015. pieejams:

<https://sites.google.com/site/vecmilgravjaattistibasbiedriba/>

57. Intervija: Anonīms, 2015. Saruna par publiskās ārtelpas kvalitāti 2015. gada 25. maijā Rīgā.

Politikas plānošanas dokumenti un tiesību akti

58. Aizsargjoslu likums (aktuālā redakcija 19.11.2014.);

59. Attīstības plānošanas sistēmas likums (aktuālā redakcija 01.01.2014.);

60. Būvniecības likums (nav aktuālās redakcijas);

61. Latvijas Republikas Likums “Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un aizsardzības likums”, (aktuālā redakcija 01.01.2011.);

62. Meža likums (aktuālā redakcija 19.02.2015.);

63. Par kultūras pieminekļu aizsardzību (aktuālā redakcija 23.01.2013.);

64. Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām (aktuālā redakcija 11.01.2014.);

65. Par pašvaldībām (aktuālā redakcija 28.06.2014.);

66. Par piesārņojumu (aktuālā redakcija 22.02.2014.);

67. Rīgas Domes lēmums Nr.142. Olborgas harta (2004. gada jūnijā)

68. Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un aizsardzības likums (aktuālā redakcija 01.01.2011.);

69. Rīgas Ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam;

70. Rīgas Attīstības programma 2014-2020. gadam;

71. Rīgas Vides programma 2011-2017. gadam;

72. Rīgas domes degradēto objektu un teritoriju revitalizācijas programma, RDPAD, 2009.

73. Sabiedrības vajadzībām nepieciešamā nekustamā īpašuma atsavināšanas likums (01.01.2011.);

74. Sugu un biotopu aizsardzības likums (aktuālā redakcija 21.03.2014.);

75. Teritorijas attīstības plānošanas likums (aktuālā redakcija 12.03.2014.);

76. Vides aizsardzības likums (aktuālā redakcija 16.05.2013.);

77. Nr.34. Rīgas teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi (18.06.2013.);

78. Nr.38. Rīgas vēsturiskā centra un tā aizsardzības zonas teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi (2006.);

79. Nr.44. Rīgas iekškvartālu teritorijas aizsardzības noteikumi (01.01.2014.);
80. Nr. 63. Meža aizsargjoslu ap pilsētām noteikšanas metodika (13.06.2009.);
81. Nr.93. Par neapbūvēta zemes gabala nomas maksas aprēķināšanas kārtību Rīgas pilsētā (22.04.2015.);
82. Nr.94. Rīgas pilsētas aizsargājamo koku aizsardzības un uzturēšanas noteikumi (10.03.2005.);
83. Nr.125. Rīgas pilsētas teritorijas kopšanas un būvju uzturēšanas noteikumi (nav spēkā);
84. Nr. 127. Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un aizsardzības noteikumi (13.08.2011.);
85. Nr.149. Rīgas pilsētas pašvaldības kapsētu darbības un uzturēšanas noteikumi (01.01.2014.);
86. Nr.204. Rīgas pilsētas apstādījumu uzturēšanas un aizsardzības saistošie noteikumi (24.01.2014.)
87. Nr. 212. Noteikumi par dabas liegumiem (15.06.1999.);
88. Nr.240. Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi (30.04.2013.);
89. Nr. 264. Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi (16.03.2010.);
90. Nr. 421. Noteikumi par īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstu (01.01.2014.);
91. Nr.500. Vispārīgie būvnoteikumi (19.08.2014.);
92. Nr.711. Noteikumi par pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem (16.10.2012.);
93. Nr. 936. Dabas aizsardzības noteikumi meža apsaimniekošanā (18.12.2012.);
94. Nr. 940. Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšana (18.12.2012.);
95. Nr. 970. Sabiedrības līdzdalības kārtība attīstības plānošanas procesā (01.07.2013.).

PIELIKUMI

1. PIELIKUMS – ĀRZEMJU TEORIJĀS MINĒTO KVALITĀTES KRITĒRIJU ANALĪZES PROCESA MATERIĀLI

1.1. PIELIKUMS – Ārzemju teorijās minētie publiskās ārtelpas kvalitātes kritēriji

Šajā pielikumā ir apkopoti visi kritēriji, kas minēti darbā izmantotajās teorijās un sīkāk aprakstīti teorētiskajā daļā. 1.1. pielikumā apkopoti deviņu autoru (iekrāsots zaļā krāsā) izvirzītie kritēriji pilsētas publiskās ārtelpas kvalitātes veidošanai. Teorijās minēto kvalitātes rādītāju tematisko grupu virsraksti iekrāsoti pelēkā krāsā. Tabulas pirmajā kolonnā uzrādīts kārtas numurs un nosaukuma vai vārda saīsinājums autoram. Piemēram, zaļā krāsā iekrāsotās Jaunās Pilsētplānošanas izvirzītie principi kopskaitā ir 32, tāpēc pie kārtas numura no 1 līdz 32 ir apzīmējums NU (saīsinājums no “New Urbanism”). Otrajā kolonnā norādīta kritēriju grupas piederība, no A līdz M. Katrs šis burts norāda grupu, pie kā kritērijs pieder. Tas detalizēti aprakstīts 1.2. pielikumā. Trešajā kolonnā teorijās minētie kvalitātes rādītāji.

1.1.1. tabula - Ārzemju teorijās minētie publiskās ārtelpas kvalitātes kritēriji dalīti pēc autorības

Nr / Autors (saīs.)	Kritēriju grupa	Kritērijs
		New Urbanism (Jaunā Pilsētplānošanas)
1 NU		Sasniedzamība kājāmgājējam:
2 NU	A	Sasniedzamība 10 minūšu gājienā
3 NU	B	Gājējiem draudzīgs ielu dizains
4 NU	B	Gājēju ielas bez auto
5 NU		Savienojamība
6 NU	A	Savstarpēji saistīts ielu tīkls, kas izkļiedē satiksmi un atvieglo gājēju pārvietošanos
7 NU	B	Šauru ielu, bulvāru un aleju hierarhija
8 NU	B	Publikas interesēm paredzēts un augstvērtīgs gājēju ielu tīkls
9 NU		Jaukta tipa apbūve un sociālā dažādība
10 NU	D	Jaukta tipa komerciestāžu un dzīvojamo platību novietojums, kas veido apkaimju sakļaušanos un pārklāšanos
11 NU	F	Dažāda sociālā, ekonomikas, vecuma, rases iedzīvotāji
12 NU	D	Būvju dažādība: ēku tipi, izmēri
13 NU		Kvalitatīva arhitektūra un pilsētas dizains
14 NU	E	Tradicionāla apkaimju struktūra
15 NU	E	Izteikts pilsētas centrs un nomales
16 NU	E	Publiskā telpa vienības centrā
17 NU	E	Publiskās sfēras kvalitātes nozīme, publiskā telpa veidojama kā iedzīvotāju mākslas izpausme
18 NU	E	pakāpeniska pilsētas apbūves un dabas hierarhija: pilsētas centrs – perifērija
19 NU	G	Sabalansēts blīvums
20 NU	D	Vairāk ēku un pakalpojumu centrā
21 NU		NU principi piemērojami jebkura izmēra apdzīvojuma vienībām
22 NU	C	Zaļā transporta pieejamība
23 NU	C	Augstas kvalitātes dzelzceļa savienojumi starp pilsētām, piepilsētām, perifērijām
24 NU	C	Prioritāra gājēju satiksme un velosipēdu, un mazgabarīta transporta kustība
25 NU	I	Ilgtspējība saistībā ar dabu
26 NU	EHI	Mīnīmāla pilsētas attīstības ietekme uz dabu
27 NU	H	Videi draudzīgas un drošas tehnoloģijas
28 NU	H	Energoefektivitāte
29 NU	H	atjaunojamo energoresursu izmantošana
30 NU	J	Vairāk vietējās produkcijas
31 NU	A	Vairāk iešana kājām, ne braukšana

32 NU		Dzīves kvalitāte
		Jan Gehl (Jans Gēls)
33 JG		Aizsardzība no
34 JG	B	Satiksmes un negadījumiem (satiksmes negadījumi; bailes no satiksmes; citi negadījumi)
35 JG	E	noziedzības un vardarbības (dzīvo uz vietas, izmanto; ielas dzīve; uzraugi; funkciju atkārtotāšanās)
36 JG	K	klīmatiskajiem apstākļiem (vējš / bezvējš; lietus / sniegs; aukstums / karstums; saule / atspīdums)
37 JG		Ārtelpas komforts, iespējas:
38 JG	B	pārvietoties ejot (piemērota telpa iešanai; atraktīvs ielu izskats; interesantas fasādes; kvalitatīvas virsmas; nav šķēršļu; laba pieeja pamatvietām)
39 JG	BK	apstāties, stāvēt, gaidīt (apstāšanās laukumi; “Malas efekts”; konkrēti apstāšanās laukumi vai vietas; atbalsta rīki)
40 JG	K	apsēties, sēdēt (sēdēšanas zonas; plašas iespējas dažāda veida sēdēšanai vai tikai apsēšanās vajadzībām; vietas, lai sēdētu ilgstoši)
41 JG	K	redzēt, saredzēt. Redzamība (skata tālums; neaizsegti skati; interesanti skati; apgaismojums tumsā)
42 JG	K	klausīties, dzirdēt, sarunāties (zems trokšņu līmenis; solu izkārtojums – pietiekami tuvs, lai sarunātos)
43 JG	K	spēlēties, nodarboties ar aktivitātēm (telpas aicinājums fiziskām aktivitātēm: spēlēties un izklaidēties dienā, naktī, vasarā un ziemā)
44 JG		Prieks, gandarījums:
45 JG	D	celtņu un vietu mērogs (lai saskanētu ar “cilvēka lielumu” – pareizs izvietojums, lai justos labi)
46 JG	K	iespēja baudīt klimatu (saule, ēna; siltums, vēsums; vējš, aizvējš)
47 JG	L	estētiskā kvalitāte (labs dizains un detaļu plānojums; skati, bildes; koki, augi, ūdens)
		Lēvenas seminārs, kritēriji publiskās telpas izveidei
48 LS		Telpa kā arhitektūras vienotības vērtība:
49 LS	D	Mērogs: ēkas un brīvās telpas attiecība
50 LS	E	Artikulācija: saistība, sakarība starp telpu un notikumu biežumu, telpas izmantojamība
51 LS	L	Struktūra, materiāli, krāsas (vizuālais, materiālu funkcijas)
52 LS	D	Apbūvei un brīvajai telpai raksturīgā plastiskā harmonija
53 LS	E	Laukumu, svēru un ielu izkārtojums; seguma veids, pilsētvides ērtības tuvumā
54 LS		Telpa kā sociālās vienības vērtība:
55 LS	F	Indivīdu un grupu mijiedarbība, aktivitātes
56 LS	F	neverbālās komunikācijas iespējas
57 LS	F	Informācijas plūsma telpā – izolētās un sadarbības telpas
58 LS	D	Objekti un orientieri telpā
59 LS	L	Telpas simboliskā nozīme
		Whyte H.V. (Viliams Vaits)
60 HW	A	Pieejamība vietai
61 HW	F	Cilvēku vienotība dažādās aktivitātēs
62 HW	KL	Vieta ir ērti lietojama, ar pozitīvu tēlu
63 HW	F	Telpa kā sociāli aktīva mijiedarbības vieta
		Nader Chalfoun (Naders Čālfons)
64 NC	K	Vietas ģeometrijas novērtējums
65 NC	K	Vietas mikroklimats
66 NC	K	Vietas virsmu izstaroto termisko apstākļu analīze
		Kevin Lynch (Kevins Linčs)
67 KL	AD	Telpas funkcionālā un fiziskā saistība ar apkārtni
68 KL	DK	Telpas piemērotība ikdienas lietošanai
		Aalborg Commitments (Olborgas saistības)
69 AC		Pilsētas plānošana un dizains
70 AC	E	degradēto un pamesto teritoriju atkārtota izmantošana un atjaunošana
71 AC	EG	izvairīšanās no pilsētas izplešanās, iedzīvotāju blīvuma palielināšana, un priekšrokas došana degradēto teritoriju pārveidei, kā arī izvairīšanās no esošo dabas teritoriju apbūves

“Publiskā ārtelpa kā dzīves vides kvalitātes priekšnoteikums pilsētā: kritēriju izstrāde Rīgas kontekstā”

72 AC	EGJ	daudzveidīgas attīstības iespējas un ēku jaukta izmantošana, saglabājot līdzsvaru: darba vietas, mājokļi un pakalpojumi, dodot priekšroku pilsētas centru izmantošanai priekš dzīvošanas
73 AC	EL	pilsētas kultūras mantojuma pienācīga saglabāšana, izmantošana un atjaunošana
74 AC	HK	prasību noteikšana ilgtspējīgai teritorijas izmantošanai un būvniecībai, kā arī augstas kvalitātes arhitektūras un būvniecības tehnoloģiju izmantošanas veicināšana
75 AC		Labāka mobilitāte, mazāk satiksmes
76 AC	C	samazināt nepieciešamību pēc privātā auto, pievilcīga un visiem pieejama transporta atbalstīšana
77 AC	C	sabiedriskā transporta, iešanas vai riteņbraukšanas intensitātes palielināšana
78 AC	H	pārejas veicināšana uz transporta līdzekļu izmantošanu, kam ir zems izplūdes gāzu līmenis
79 AC	E	jāveicina pilsētā integrēts un ilgtspējīgs transporta attīstības plāns
80 AC	H	transporta kaitīgās ietekmes mazināšana uz sabiedrības veselību un vidi
Jane Jacobs (Džeina Džeikobsa)		
81 JJ	B	Gājējiem draudzīga vide
82 JJ	BD	Privātās un publiskās telpas noteiktība
83 JJ		“acis uz ielas” princips. Drošāk ir uz ielas, kuru pa logiem redz vairāk cilvēku
84 JJ	B	saistoša apkārtnē. Aktivitātes ietvju malās – veikali, kafējnīcas, u.c.
85 JJ	BM	Bērniem droša ielu vide, kas nodrošina to drošu spēlēšanos un laika pavadīšanu
86 JJ		Funkciju mijiedarbība
87 JJ	E	vismaz divas vai vairākas pamatfunkcijas apkaimes vienībai
88 JJ	DE	nelieli apbūves kvartāli, lai nodrošinātu maršruta dažādību no viena punkta uz otru
89 JJ	D	apbūves dažādība un ar dažādu celtnu vecumu
90 JJ	G	pietiekami blīva apdzīvotība pilsētā
Stipo Consults (Stipo Konsultanti)		
91 SC	MK	Bērniem droša publiskā vide, saistībā ar universālo dizaina principu
92 SC	M	Bērniem pieejamas aktivitātes un infrastruktūra
93 SC	MF	Sociālā dažādība bērnu pulcēšanās vietās
94 SC	ME	Iespējas ietekmēt lēmumus publiskās telpas izmantošanai
95 SC	ME	Privātā ārtelpa kopējam labumam, ja nav pietiekami publiskās
96 SC	MDJ	“Bērnu ekonomikas” princips – vairāk ieguldīt vides kvalitātē, nevis rotaļlietās, kas paredzētas vienreizējam labumam

* NU – Jaunā Pilsētplānošana, JG – Jans Gēls, LS – Lēvenas seminārs, HW – Viliams Vaits, NC - Naders Čalfons, KL –Kevins Linčs, AC – Olborgas saistības, JJ – Džeina Džeikobsa, SC – Stipo konsultantu pieeja

1.2. PIELIKUMS

Pielikumā attēlots kritēriju sadalījums grupās pēc deviņās teorijās minēto kvalitātes rādītāju būtības, kuras apvienojot, tiek veidotas galvenās kritēriju kopuma grupas. Tabulā parādīts kārtas numurs un kritērija autora saīsinājums, piemēram, 2 NU nozīmē, ka 1.1.pielikumā tas ir otrais kritērijs pēc kārtas, kas ietilpst Jaunās Pilsētplānošanas (New Urbanism) izvirzīto kritēriju sadaļā, saīsināti NU. 1.1.pielikuma otrajā kolonnā un 1.3.pielikuma otrajā kolonnā burti no A līdz M apzīmē piederību kritēriju tematiskajai grupai un šis iedalījums kalpo par pamatu tālākai kritēriju apstrādei 1.3.pielikumā.

1.2.1. tabula - Ārzemju teoriju kvalitātes kritēriju 1. tematiskā dalījuma grupas

Pārvietošanās, tās kvalitāte			Apbūve, plānojums, pilsētas mērogs		Sociālā sfēra, iedzīvotāji		
A Sasniedzamība	B Gājējam draudzīga vide	C mobilitāte	D Ēkas, apbūve	E Pilsētas kopējais plānojums	F Sociālā dažādība	G Iedzīvotāju blīvums	M Bērniem labvēlīgi apstākļi
2 NU	3 NU	22 NU	10 NU	14 NU	11 NU	19 NU	85 JJ
6 NU	4 NU	23 NU	12 NU	15 NU	55 LS	71 AC	91 SC
31 NU	7 NU	24 NU	20 NU	16 NU	56 LS	72AC	92 SC
60 HW	8 NU	76 AC	45 JG	17 NU	57 LS	90 JJ	93 SC
67 KL	34 JG	77 AC	49 LS	18 NU	61 HW		94 SC
	38 JG		52 LS	26 NU	63 HW		95 SC
	39 JG		58 LS	35 JG	93 SC		96 SC
	81 JJ		67 KL	50 LS			
	82 JJ		68 KL	53 LS			
	84 JJ		82 JJ	70 AC			
	83 JJ		83 JJ	71 AC			
	85 JJ		88 JJ	72 AC			
			89 JJ	73 AC			
			96 SC	79 AC			
				87 JJ			
				88 JJ			
				95 SC			
				96 SC			
Tehnoloģija, ilgtspējas iespējas				Lokālā mēroga dizains un kvalitāte			
H Tehnoloģijas	I Dabas klātbūtne	J ekonomikas risinājumi	K Vietas dizains, plānojums	L Estētika, izskats			
26 NU	25 NU	30 NU	36 JG	47 JG			
27 NU	26 NU	72 AC	39 JG	51 LS			
28 NU		96 SC	40 JG	59 LS			
29 NU			41 JG	62 HW			
74 AC			42 JG	73 AC			
78 AC			43 JG				
80 AC			46 JG				
			62 HW				
			64 NC				
			65 NC				
			66 NC				
			68 KL				
			74 AC				
			91 SC				

1.3. PIELIKUMS

Šī pielikuma tabula ir detalizēts skaidrojums tabulu grupai 1.2.pielikumā. Šeit kritēriji sadalīti grupās, lai vieglāk orientētos un secīgi pielietotu kāda objekta publiskās ārtelpas kvalitātes izvērtējumā. Pelēkās krāsas rinda norāda kritēriju grupu. Gaiši sārtā krāsā iekrāsotās rindas norāda to, ka šis parametrs ir apvienots ar kādu citu, to norādot pirmajā kolonnā, ievietojot divus vai vairākus kārtas numurus. Šī rinda faktiski var nebūt vērtējamā un var tikt dzēsta. Dzeltēnā krāsā atzīmēti parametri, kas ir minēti divreiz vai trīsreiz un var tikt dzēsti. Pirmā kolonna norāda kārtas numuru 1.1.pielikumā un autora saīsinājumu. Otrā kolonna norāda piederību 1.2. pielikumā jau aprakstītajai kritēriju grupai. Trešā – norāda vai šis parametrs ir vērtējams objektīvi vai subjektīvi (O/S). Pēc svarīguma, ja pirmais burts ir O un otrais S, tas nozīmē, ka primāri to var vērtēt objektīvi jeb otrādi. Šīs kolonnas apzīmējumi var mainīties atkarībā no novērtējamā objekta rakstura, ģeogrāfiskā stāvokļa un citiem apstākļiem darba gaitā. Ceturtā kolonna norāda vai parametrs piemērojams objektam vai pilsētai kopumā (O/P) Piektā kolonna norāda kritēriju. Sestā – skaidrojums vai komentārs kritērijam.

1.3.1. tabula –Ārzemju teorijās minēto publiskās ārtelpas kvalitātes kritēriju 2. tematiskā dalījuma grupas

Nr un Autors* (sāts.)	Grupa	Objektīvs / Subjektīvs	Objekta / Pilsētas	Kritērijs	Komentāri, skaidrojumi
A – Sasniedzamība kājāmgājējam					
2 NU, 60 HW	A	O	O/P	Sasniedzamība 10 minūšu gājienā	piekļuve nepieciešamajam objektam, aptuveni 500 – 800m distancē.
6 NU	A	O	P	Savstarpēji saistīts ielu tīkls, kas izklidē satiksmi un atvieglo gājēju pārvietošanos	Vai vieta iekļaujas kādā ielu tīklā. Ja jā, tad, vai tiek ievērots šis princips. Novērš auto satiksmes plūsmas pa tranzīta ielām
31 NU	A	O	P/O	Vairāk iešana kājām, ne braukšana	Vai vietas izmantošana ir saistīta ar auto izmantošanu, vai uzsvars tiek likts uz auto izmantošanu un saistītām ērtībām
60 HW	A	O	P/o	Pieejamība vietai	Vai vietai var piekļūt ejot
67 KL	AD	O	O/p	Telpas funkcionālā un fiziskā saistība ar apkārtni	Vai telpa ir iekļaujoša vai tā atrodas atsevišķi
B – Gājējiem piemērota vide					
3 NU, 34 JG, 84 JJ	B	O/S	O	Gājējiem draudzīgs ielu dizains	Vai līdz objektam un pašā objektā ir gājēju infrastruktūra. Vai pats objekts nodrošina gājējiem draudzīgu vidi
4 NU, JG	B	O	P/o	Gājēju ielas bez auto	Vai gājējs ir primārā vai vienīgā kategorija
7 NU, JG	B	O	P/o	Šauru ielu, bulvāru un aleju hierarhija	Vai gājējs jūtas “mājīgi” ejot
8 NU, JG	B	O/s	P/o	Publikas interesēm paredzēts un augstvērtīgs gājēju ielu tīkls	Attiecas uz apkārtējo infrastruktūru. Taču veidojot vietu, jāievēro šie principi

“Publiskā ārtelpa kā dzīves vides kvalitātes priekšnoteikums pilsētā: kritēriju izstrāde Rīgas kontekstā”

34 JG	B	O		Aizsardzība no satiksmes un negadījumiem (satiksmes negadījumi; bailes no satiksmes; citi negadījumi)	
38 JG, JJ	B	O/S	O/P	Komforts pārvietoties ejot	(piemērota telpa iešanai; atraktīvs ielu izskats; interesantas fasādes; kvalitatīvas virsmas; nav šķēršļu; laba pieeja pamatvietām)
84 JJ	B	O/S		saistoša apkārtnē. Aktivitātes ietvju malās – veikali, kafējnīcas, u.c.	
85 JJ	B	O/s	O/P	Tieši bērniem droša ielu vide, kas nodrošina to drošu spēlēšanos un laika pavadīšanu	Vietas piemērotība tam, lai bērns varētu justies droši.
39 JG	BK	O/S	O	Komforts apstāties, stāvēt, gaidīt	(apstāšanās laukumi; “Malas efekts”; konkrēti apstāšanās laukumi vai vietas; atbalsta rīki)
82 JJ	BD	O	O/p	Privātās un publiskās telpas noteiktība	privāti-publiskās un semi-publiskās monofunkcionālās telpas var būt bīstamākas kā tās, kas pieejamas visiem visu laiku
83 JJ	BC	O/s	O/P	“acis uz ielas” princips.	Drošāk ir uz ielas, kuru pa logiem redz vairāk cilvēku, proti, ar apdzīvotām ēkām
C – Mobilitāte un transports					
23 NU	C	O	P	Augstas kvalitātes dzelzceļa savienojumi starp pilsētām, piepilsētām, perifērijām	Pamatā domāts pilsētām ar plašām perifērijām un tādām, kas ir liela vai ļoti liela izmēra
24 NU	C	O		Prioritāra gājēju satiksme un velosipēdu, un mazgabarīta transporta kustība	
76 AC, 24 NU	C	O/S	P/O	samazināt nepieciešamību pēc privātā auto, pievilcīga un visiem pieejama transporta atbalstīšana	vai pilsēta atbalsta un nosaka prioritāti gājējiem un videi draudzīgam transportam. Vai konkrētā vieta ir saistīta ar šādu atbalstu
77 AC	C	O/S	P	sabiedriskā transporta, iešanas vai riteņbraukšanas intensitātes palielināšana	
83 JJ	BC	S/o	O/P	“acis uz ielas” princips.	Drošāk ir uz ielas, kuru pa logiem redz vairāk cilvēku, proti, ar apdzīvotām ēkām
D – Ēkas, apbūve					
10 NU, 67 KL	D	O	O/p	Jaukta tipa komerciestāžu un dzīvojamo platību novietojums, kas veido apkaimju sakļaušanos un pārklāšanos	vai vieta nav anklāvs apkārtējā vidē
12 NU, 89 JJ, 49 LS	D	O	P/O	Būvju dažādība: ēku tipi, izmēri	Būvju dažādība, kas nodrošina dažādu pakalpojumu esamību
20 NU	D	O	P/O	Vairāk ēku un pakalpojumu centrā	centra blīvums un vairāk funkciju.
45 JG	D	O	O/P	celtņu un vietu mērogs	lai saskanētu ar “cilvēka lielumu” – pareizs izvietojums, lai justos labi
49 LS	D	O	P/O	Mērogs: ēkas un brīvās telpas attiecība	Vai uz apbūvēto platību ir pietiekami brīvās telpas
52 LS, 45 JG	D	O	O/P	Apbūvei un brīvajai telpai raksturīgā plastiskā harmonija	Vai objekts veiksmīgi izvietots attiecībā pret brīvo vai neapbūvēto telpu
58 LS	D	O/S	P/o	Objekti un orientieri telpā	vai ir iespējams labi orientēties. Konkrētā vieta var nebūt kā orientieris. Taču tā var būt orientieris, ja tuvumā tādu nav
89 JJ	D	O	P/O	apbūves dažādība un ar dažādu celtnu vecumu	
67 KL	AD	O/s	O/p	Telpas funkcionālā un fiziskā saistība ar apkārtni	

“Publiskā ārtelpa kā dzīves vides kvalitātes priekšnoteikums pilsētā: kritēriju izstrāde Rīgas kontekstā”

68 KL	DK	S/o	O	Telpas piemērotība ikdienas lietošanai	vai šajā telpā nav monofunkcionāli traucēkļi, kas ierobežo ikdienas lietošanu
82 JJ	BD	O/s	O/p	Privātās un publiskās telpas noteiktība	privāti-publiskās un semipubliskās monofunkcionālās telpas var būt bīstamākas kā tās, kas pieejamas visiem visu laiku
88 JJ	DE	O	P/o	nelieli apbūves kvartāli, lai nodrošinātu maršruta dažādību no viena punkta uz otru	
96 SC	MD J	O	P/o	“Bērnu ekonomikas” princips	vairāk ieguldīt vides kvalitātē, nevis rotaļlietās, kas paredzētas vienreizējam labumam
E – Pilsētas kopējais plānojums					
14 NU	E	O	P	Tradicionāla apkaimju struktūra	
15 NU	E	O	P	Izteikts pilsētas centrs un nomales	Vai vieta nav kāda cita centra aizvietotājs / vai nenomāc centru
16 NU	E	O	O/p	Publiskā telpa vienības centrā	Vai šī ir dominējoša vieta
17 NU	E	O/S	O/P	Publiskās sfēras kvalitātes nozīme, publiskā telpa veidojama kā iedzīvotāju mākslas izpausme	Vai vieta izpaužas kā sabiedrības mākslinieciskās cerības
18 NU	E	O	P	pakāpeniska pilsētas apbūves un dabas hierarhija: pilsētas centrs – perifērija	
35 JG, 50 LS	E	S/o	O/p	Aizsardzība no noziedzības un vardarbības	(dzīvo uz vietas, izmanto; ielas dzīve; uzraugi; funkciju atkārtošanās)
50 LS	E		O/p	Artikulācija: saistība, sakarība starp telpu un notikumu biežumu, telpas izmantojamība	
53 LS	E	O/s	O/P	Laukumu, skvēru un ielu izkārtojums; seguma veids, pilsētvides ērtības tuvumā	
87 JJ	E	O/s	P	vismaz divas vai vairākas pamatfunkcijas apkaimes vienībai	apkaimei jābūt daudzfunkcionālai. Vai vieta to nodrošina
70 AC	E	O	P/O	degradēto un pamesto teritoriju atkārtota izmantošana un atjaunošana	Stratēģija, kas nodrošina degradēto objektu attīstību primāri. Vietas novērtēšanā – vai vieta ir iekārtota tādā teritorijā vai blakus, norobežojoties no šādas teritorijas
79 AC	E	O	P/o	jāveicina pilsētā integrēts un ilgtspējīgs transporta attīstības plāns	Pilsētas attīstības stratēģija, kas balstīta uz ilgtspējīga transporta attīstību
26 NU	EHI	O	P/O	Mīnīmāla pilsētas attīstības ietekme uz dabu	
71 AC	EG	O	P	izvairīšanās no pilsētas izplešanās, iedzīvotāju blīvuma palielināšana, un priekšrokas došana degradēto teritoriju pārveidei, kā arī izvairīšanās no esošo dabas teritoriju apbūves	vai tas noteikts pilsētas attīstības plānā
72 AC	EGJ	O	P	daudzveidīgas attīstības iespējas un ēku jaukta izmantošana, saglabājot līdzsvaru: darba vietas, mājokļi un pakalpojumi, dodot priekšroku pilsētas centru izmantošanai priekš dzīvošanas	
73 AC	EL	O	P/O	pilsētas kultūras mantojuma pienācīga saglabāšana, izmantošana un atjaunošana	Pilsētas stratēģija. Vai vieta aizsargā un iekļaujas kultūras mantojuma sakarā
88 JJ	DE	O	P	nelieli apbūves kvartāli, lai nodrošinātu maršruta dažādību no viena punkta uz otru	
94 SC	ME	O/S	P	Iespējas ietekmēt lēmumus publiskās telpas izmantošanai	instrumenti un likumdošana, kas atbalsta bērniem piemērotus risinājumus
95 SC	ME	O	P/O	Privātā ārtelpa kopējam labumam, ja nav	risinājumu un atbalsta rašana šādām

“Publiskā ārtelpa kā dzīves vides kvalitātes priekšnoteikums pilsētā: kritēriju izstrāde Rīgas kontekstā”

				pietiekami publiskās	aktivitātēm pilsētas mērogā
F – Sociālā dažādība					
11 NU, 61 HW	F	O/S	O/P	Dažāda sociālā, ekonomikas, vecuma, rases iedzīvotāji	
55 LS, 63 HW	F	S/O	O/p	Indivīdu un grupu mijiedarbība, aktivitātes	
56 LS	F	S	O/p	neverbālās komunikācijas iespējas	
57 LS	F	S/o	O	Informācijas plūsma telpā – izolētās un sadarbības telpas	
61 HW	F	S/o	O/P	Cilvēku vienotība dažādās aktivitātēs	
63 HW	F	S/o	O	Telpa kā sociāli aktīva mijiedarbības vieta	
93 SC	MF	O/S	O	Sociālā dažādība bērnu pulcēšanās vietās	
G – Sabalansēts blīvums					
90 JJ, 72 AC	G	O	P	pietiekami blīva apdzīvotība pilsētā	
71 AC	EG	O	P	izvairīšanās no pilsētas izplešanās, iedzīvotāju blīvuma palielināšana, un priekšrokas došana degradēto teritoriju pārveidei, kā arī izvairīšanās no esošo dabas teritoriju apbūves	
72 AC	EGJ	O	P/o	daudzveidīgas attīstības iespējas un ēku jaukta izmantošana, saglabājot līdzsvaru: darba vietas, mājokļi un pakalpojumi, dodot priekšroku pilsētas centru izmantošanai priekš dzīvošanas	
M – Bērniem piemērota vide					
92 SC	M	O/s	O	Bērniem pieejamas aktivitātes un infrastruktūra	
91 SC	MK	O/s	O	Bērniem droša publiskā vide, saistībā ar universālo dizaina principu	ja pilsētas vide ir piemērota un droša bērniem, tad tā ir droša ikvienam
93 SC	MF	S/O	O/P	Sociālā dažādība bērnu pulcēšanās vietās	
94 SC	ME	O/S	P/o	Iespējas ietekmēt lēmumus publiskās telpas izmantošanai	instrumenti un likumdošana, kas atbalsta bērniem piemērotus risinājumus
95 SC	ME	O/s	P/o	Privātā ārtelpa kopējam labumam, ja nav pietiekami publiskās	risinājumu un atbalsta rašana šādām aktivitātēm pilsētas mērogā
96 SC	MD J	O/S	O/p	“Bērnu ekonomikas” princips	vairāk ieguldīt vides kvalitātē, nevis rotaļlietās, kas paredzētas vienreizējam labumam
85 JJ	BM	O/s	O/P	Bērniem droša ielu vide, kas nodrošina to drošu spēlēšanos un laika pavadīšanu	
H – Tehnoloģijas					
27 NU, 78 AC	H	O	O/p	Videi draudzīgas un drošas tehnoloģijas	Vai un kādi materiāli un tehnoloģijas izmantotas
28 NU	H	O	O/p	Energoefektivitāte	
29 NU	H	O	O/p	atjaunojamo energoresursu izmantošana	Vai vietas darbības nodrošināšanā ir šis parametrs
78 AC	H	O	P/O	pārejas veicināšana uz transporta līdzekļu izmantošanu, kam ir zems izplūdes gāzu līmenis	
80 AC	H	O	P/O	transporta kaitīgās ietekmes mazināšana uz sabiedrības veselību un vidi	Vai vieta ir pasargāta no transporta kaitīgās ietekmes. Vai tā atrodas pie lielas ielas ar intensīvu satiksmi
26 NU	EHI	O	O/P	Minimāla pilsētas attīstības ietekme uz dabu	
I – Dabas klātbūtne					
26 NU	EHI	O	O/P	Minimāla pilsētas attīstības ietekme uz	Vai veidojot šo vietu ir izjaukts kāds

“Publiskā ārtelpa kā dzīves vides kvalitātes priekšnoteikums pilsētā: kritēriju izstrāde Rīgas kontekstā”

				dabu	biotops, nozīmīgi stādījumi, izjaukts migrācijas ceļš, utml
J – Ekonomikas risinājumi					
30 NU	J	O/s	O/P	Vairāk vietējās produkcijas	Vai vietas veidošanai izmantoti vietējie materiāli
72 AC	EGJ	O	P/o	daudzveidīgas attīstības iespējas un ēku jaukta izmantošana, saglabājot līdzsvaru: darba vietas, mājokļi un pakalpojumi, dodot priekšroku pilsētas centru izmantošanai priekš dzīvošanas	vai vieta organiski iekļaujas starp šiem parametriem, vai tā ir nepieciešamību nodrošinātājs apkārtnē – periodisks vai lokāls tirdziņš utml.
96 SC	MD J	O/s	O/P	“Bērnu ekonomikas” princips	vairāk ieguldīt vides kvalitātē, nevis rotaļlietās, kas paredzētas vienreizējam labumam
K – Vietas dizains un plānojums					
36 JG, 64 NC, 65 NC, 66 NC	K	O	O	Aizsardzība no klimatiskajiem apstākļiem	vējš / bezvējš; lietus / sniegs; aukstums / karstums; saule / atspīdums
40 JG	K	O/S	O	Komforts apsēsties, sēdēt	sēdēšanas zonas; plašas iespējas dažāda veida sēdēšanai vai tikai apsēšanās vajadzībām; vietas, lai sēdētu ilgstoši
41 JG	K	O/S	O	Iespēja redzēt, saredzēt. Redzamība	skata tālums; neaizsegti skati; interesanti skati; apgaismojums tumsā
42 JG	K	O/S	O	Iespēja klausīties, dzirdēt, sarunāties	zems trokšņu līmenis; solu izkārtojums – pietiekami tuvs, lai sarunātos
43 JG, 62 NW	K	O/S	O	Iespēja spēlēties, nodarboties ar aktivitātēm	telpas aicinājums fiziskām aktivitātēm: spēlēties un izklaidēties dienā, naktī, vasarā un ziemā
46 JG	K	O/S	O	iespēja baudīt klimatu	saule, ēna; siltums, vēsums; vējš, aizvējš
64 NC	K	O	O	Vietas ģeometrijas novērtējums	
65 NC	K	O	O	Vietas mikroklimats	
66 NC	K	O	O	Vietas virsmu izstaroto termisko apstākļu analīze	
62 HW	KL	S/O	O	Vieta ir ērti lietojama, ar pozitīvu tēlu	
39 JG	BK	O/S	O	apstāties, stāvēt, gaidīt	apstāšanās laukumi; “Malas efekts”; konkrēti apstāšanās laukumi vai vietas; atbalsta rīki
74 AC	HK	O	P/o	prasību noteikšana ilgtspējīgai teritorijas izmantošanai un būvniecībai, kā arī augstas kvalitātes arhitektūras un būvniecības tehnoloģiju izmantošanas veicināšana	
91 SC	MK	O/s	O/p	Bērniem droša publiskā vide, saistībā ar universālo dizaina principu	ja pilsētas vide ir piemērota un droša bērniem, tad tā ir droša ikvienam
L – Vietas estētika, izskats					
47 JG	L	O/S	O	estētiskā kvalitāte (labs dizains un detaļu plānojums; skati, bildes; koki, augi, ūdens)	
51 LS	L	O/S	O	Struktūra, materiāli, krāsas (vizuālais, materiālu funkcijas)	
59 LS	L	S/o	O	Telpas simboliskā nozīme	
62 HW	KL	S/o	O	Vieta ir ērti lietojama, ar pozitīvu tēlu	vai vietai piemīt pozitīvs tēls sabiedrības acīs
73 AC	EL	O	O/P	pilsētas kultūras mantojuma pienācīga saglabāšana, izmantošana un atjaunošana	

1.4. PIELIKUMS

Šajā pielikumā esošā tabula ir rediģēta versija tabulai 1.3. pielikumā. Tas veikts, lai samazinātu apjomu kritērijiem, tos konkretizētu un apvienotu līdzīgos, kā arī novērstu dublēšanos. Kritēriji ir sakārtoti tematiskajās nodaļās. Zem katras nodaļas virsraksta, kritēriji ir sakārtoti pēc nozīmības, jeb pēc tā, cik bieži šis kritērijs ir minēts autoru darbos (skatīt kolonnu “Nr un autors”). Tiem ir līdzīgas izpratnes par katru kritēriju un pēc būtības tiek aprakstīta viena un tā pati nozīme. Kolonnā “Grupa” parādīts kur šis kritērijs ir atradies iepriekšējā tabulā, tādā veidā viegli izsekot oriģinālajam kontekstam. Tāpat kā iepriekšējās tabulās, trešajā kolonnā ir uzrādīts vai šis kritērijs ir objektīvi (O) vai subjektīvi (S) vērtējams. Šeit ir redzamas tendences, piemēram, “Sasniedzamība un mobilitāte” grupā pārsvarā ir objektīvi vērtējami kritēriji, taču “Vietas plānojums un dizains” šie parametri ir vērtējami abās kategorijās. Līdzīgi arī kolonnā “objekta/pilsētas mērogs” vērojamas tendences par to, vai šis parametrs vērtējams objektam (O) vai pilsētai kopumā (P). Piemēram, “Sasniedzamība un mobilitāte” vērtējama galvenokārt pilsētas mērogā, taču “Ēkas un apbūve” vērtējama abās kategorijās, ar tendenci uz objekta vērtēšanu.

1.4.1.- Ārziemju teoriju publiskās ārtelpas kvalitātes kritēriju apkopojums

Nr un autors * (saīss.)	Grupa	Objektīvs / Subjektīvs	Objekta / Pilsētas mērogs	Kritērijs	Komentāri, skaidrojumi
Sasniedzamība un mobilitāte					
76 AC, 24 NU, 77 AC, 79 AC	C	O/S	P/O	samazināt nepieciešamību pēc privātā auto, pievilcīga un visiem pieejama, arī sabiedriskā transporta atbalstīšana	vai pilsēta atbalsta un nosaka prioritāti gājējiem un videi draudzīgam transportam. Vai konkrētā vieta ir saistīta ar šādu atbalstu
2 NU, 60 HW	A	O	O/P	Sasniedzamība 10 minūšu gājienā	piekļuve nepieciešamajam objektam, aptuveni 500 - 800m distancē.
8 NU, JG	B	O/s	P/o	Publikas interesēm paredzēts un augstvērtīgs gājēju ielu tīkls	Attiecas uz apkārtējo infrastruktūru. Taču veidojot vietu, jāievēro šie principi
6 NU	A	O	P	Savstarpēji saistīts ielu tīkls, kas izklidē satiksmi un atvieglo gājēju pārvietošanos	Vai vieta iekļaujas kādā ielu tīklā. Ja jā, tad, vai tiek ievērots šis princips. Novērš auto satiksmes plūsmas pa tranzīta ielām
23 NU	C	O	P	Augstas kvalitātes dzelzceļa savienojumi starp pilsētām, piepilsētām, perifērijām	Pamatā domāts pilsētām ar plašām perifērijām un tādām, kas ir liela vai ļoti liela izmēra
Gājējiem piemērota vide					
3 NU, 34 JG, 38 JG, JJ 84 JJ	B	O/S	O	Gājējiem draudzīgs ielu dizains	Vai līdz objektam un pašā objektā ir gājēju infrastruktūra. Vai pats objekts nodrošina gājējiem draudzīgu vidi
4 NU, JG, 31 NU	B	O	P/o	Gājēju ielas bez auto	Vai gājējs ir primārā vai vienīgā kategorija; Vai vietas izmantošana ir saistīta ar auto lietošanu, un vai šajā vietā var iztikt bez auto
7 NU, JG,	B	O	P/o	Šauru ielu, bulvāru un aleju	Vai gājējs jūtas “mājīgi” ejot. Šis kritērijs

“Publiskā ārtelpa kā dzīves vides kvalitātes priekšnoteikums pilsētā: kritēriju izstrāde Rīgas kontekstā”

				hierarhija	neizslēdz auto klātbūtni, bet vērsts uz gājēja komfortu
88 JJ	E	O	P	nelieli apbūves kvartāli, lai nodrošinātu maršruta dažādību no viena punkta uz otru	
85 JJ	B	O/s	O/P	Tieši bērniem droša ielu vide, kas nodrošina to drošu spēlēšanos un laika pavadīšanu	Vietas piemērotība tam, lai bērns varētu justies droši.
Ēkas, apbūve					
87 JJ, 72 AC, 10NU, 67KL, 68KL, 83JJ, 35JG, 50LS	E	O/s	P/O	Multifunkcionalitāte: vismaz divas vai vairākas pamatfunkcijas apkaimes vienībai	apkaimei jābūt daudzfunkcionālai. Jaukta tipa dzīvojamā, darījumu uc. iestādes. Apkaimes vai kvartāla diennakts funkcionalitāte. Vai telpā nav monofunkcionāli šķēršļi. Privāti-publiskās telpas noteiktība.
12 NU, 89 JJ, 49 LS, 52LS, 45JG, 58LS	D	O	P/O	Būvju dažādība: ēku tipi, izmēri, harmonija ar atvērto telpu	Būvju dažādība, saistība ar atvērto telpu, harmonija plašākai apkārtni, kas nodrošina vieglu orientēšanos pilsētā
96 SC, 91SC	D	O	P/o	“Bērnu ekonomikas” princips	vairāk ieguldīt vides kvalitātē, nevis rotaļlietās, kas paredzētas vienreizējam labumam. Universālā dizaina principu ievērošana, kas paredzēts ne tikai bērniem
17 NU	E	O/S	O/P	Publiskās sfēras kvalitātes nozīme, publiskā telpa veidojama kā iedzīvotāju mākslas izpausme	Vai vieta izpaužas kā sabiedrības mākslinieciskās cerības
30 NU	J	O/s	O/P	Vairāk vietējās produkcijas	Vai vietas veidošanai izmantoti vietējie materiāli
Pilsētas kopējais plānojums					
15 NU, 18NU, 71AC	E	O	P	Izteikts pilsētas centrs un nomales	Vai vieta nav kāda cita centra aizvietotājs / vai nenomāc centru
20 NU, 90JJ	D	O	P/O	Vairāk ēku un pakalpojumu centrā	centra blīvums ar vairāk funkcijām tieši tur.
14 NU	E	O	P	Tradicionāla pilsētas un apkaimju struktūra	
16 NU	E	O	P/o	Publiskā telpa vienības centrā	Vai šī ir dominējoša vieta un tai ir nozīme
53 LS	E	O/s	P/O	Laukumu, skvēru un ielu izkārtojums; seguma veids, pilsētvides ērtības tuvumā	
70 AC	E	O	P/O	degradēto un pamesto teritoriju atkārtota izmantošana un atjaunošana	Stratēģija, kas nodrošina degradēto objektu attīstību primāri. Vietas novērtēšanā – vai vieta ir iekārtota tādā teritorijā vai blakus, norobežojoties no šādas teritorijas
73 AC	E	O	P/O	pilsētas kultūras mantojuma pienācīga saglabāšana, izmantošana un atjaunošana	Pilsētas stratēģija. Vai vieta aizsargā un iekļaujas kultūras mantojuma sakarā
74 AC	K	O	P/o	prasību noteikšana ilgtspējīgai teritorijas izmantošanai un būvniecībai, kā arī augstas kvalitātes arhitektūras un būvniecības tehnoloģiju izmantošanas veicināšana	
94 SC	E	O/S	P	Iespējas ietekmēt lēmumus publiskās telpas izmantošanai	instrumenti un likumdošana, kas atbalsta bērniem piemērotus risinājumus
95 SC	E	O	P/O	Privātā ārtelpa kopējam labumam, ja nav pietiekami	risinājumu un atbalsta rašana šādām aktivitātēm pilsētas mērogā.

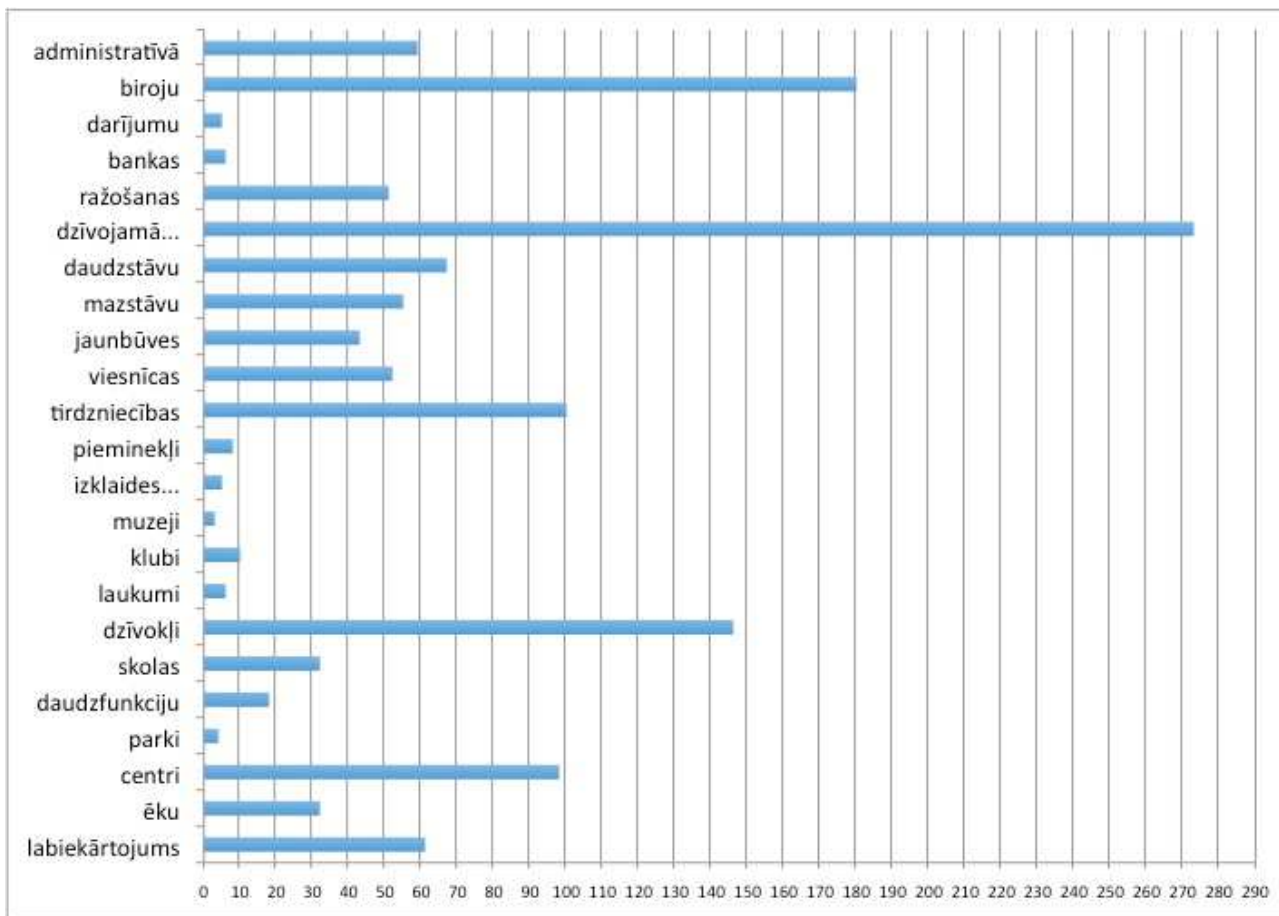
“Publiskā ārtelpa kā dzīves vides kvalitātes priekšnoteikums pilsētā: kritēriju izstrāde Rīgas kontekstā”

				publiskās	Kompensāciju princips privātīpašniekiem, kas veicina kopējo labumu
Sociālā dažādība					
11 NU, 61 HW, 93 SC	F	O/S	O/P	Dažāda sociālā, ekonomikas, vecuma, rases iedzīvotāji,	
55 LS, 63 HW, 56 LS	F	S/O	O/p	Indivīdu un grupu mijiedarbība, aktivitātes	Vai vieta ir veidota atvērta, lai cilvēki varētu nejauši satikties. Individuāli izklaidēti soliņi ir pretējs rādītājs
57 LS	F	S/o	O	Informācijas plūsma telpā – izolētās un sadarbības telpas	
92 SC	M	O/s	O	Bērniem pieejamas aktivitātes un infrastruktūra	
Tehnoloģijas					
27 NU, 78 AC, 26NU	H	O	O/p	Videi draudzīgas un drošas tehnoloģijas	Vai un kādi materiāli un tehnoloģijas izmantotas, vai tas neietekmē dabu
28 NU	H	O	O/p	Energoefektivitāte	
29 NU	H	O	O/p	atjaunojamo energoresursu izmantošana	Vai vietas darbības nodrošināšanā ir šis parametrs
80 AC	H	O	P/O	transporta kaitīgās ietekmes mazināšana uz sabiedrības veselību un vidi	Vai vieta ir pasargāta no transporta kaitīgās ietekmes. Vai tā atrodas pie lielas ielas ar intensīvu satiksmi
Vietas dizains un plānojums					
36 JG, 64 NC, 65 NC, 66 NC	K	O	O	Aizsardzība no klimatiskajiem apstākļiem	vējš / bezvējš; lietus / sniegs; aukstums / karstums; saule / atspīdums
43 JG, 62 NW	K	O/S	O	Iespēja spēlēt, nodarboties ar aktivitātēm	telpas aicinājums fiziskām aktivitātēm: spēlēt un izklaidēties dienā, naktī, vasarā un ziemā
47 JG, 51LS	L	O/S	O	estētiskā kvalitāte (labs dizains un detaļu plānojums; skati, bildes; koki, augi, ūdens)	
40 JG	K	O/S	O	Komforts apsēties, sēdēt	sēdēšanas zonas; plašas iespējas dažāda veida sēdēšanai vai tikai apsēšanās vajadzībām; vietas, lai sēdētu ilgstoši
41 JG	K	O/S	O	Iespēja redzēt, saredzēt. Redzamība	skata tālums; neaizsegti skati; interesanti skati; apgaismojums tumsā
42 JG	K	O/S	O	Iespēja klausīties, dzirdēt, sarunāties	zems trokšņu līmenis; solu izkārtojums – pietiekami tuvs, lai sarunātos
46 JG	K	O/S	O	iespēja baudīt klimatu	saule, ēna; siltums, vēsums; vējš, aizvējš
39 JG	K	O/S	O	apstāties, stāvēt, gaidīt	apstāšanās laukumi; “Malas efekts”; konkrēti apstāšanās laukumi vai vietas; atbalsta rīki
59 LS	L	S/o	O	Telpas simboliskā nozīme	Vai konkrētā telpa ir nozīmīga to lietotāju vidū ne tikai funkcionāli, bet arī garīgi

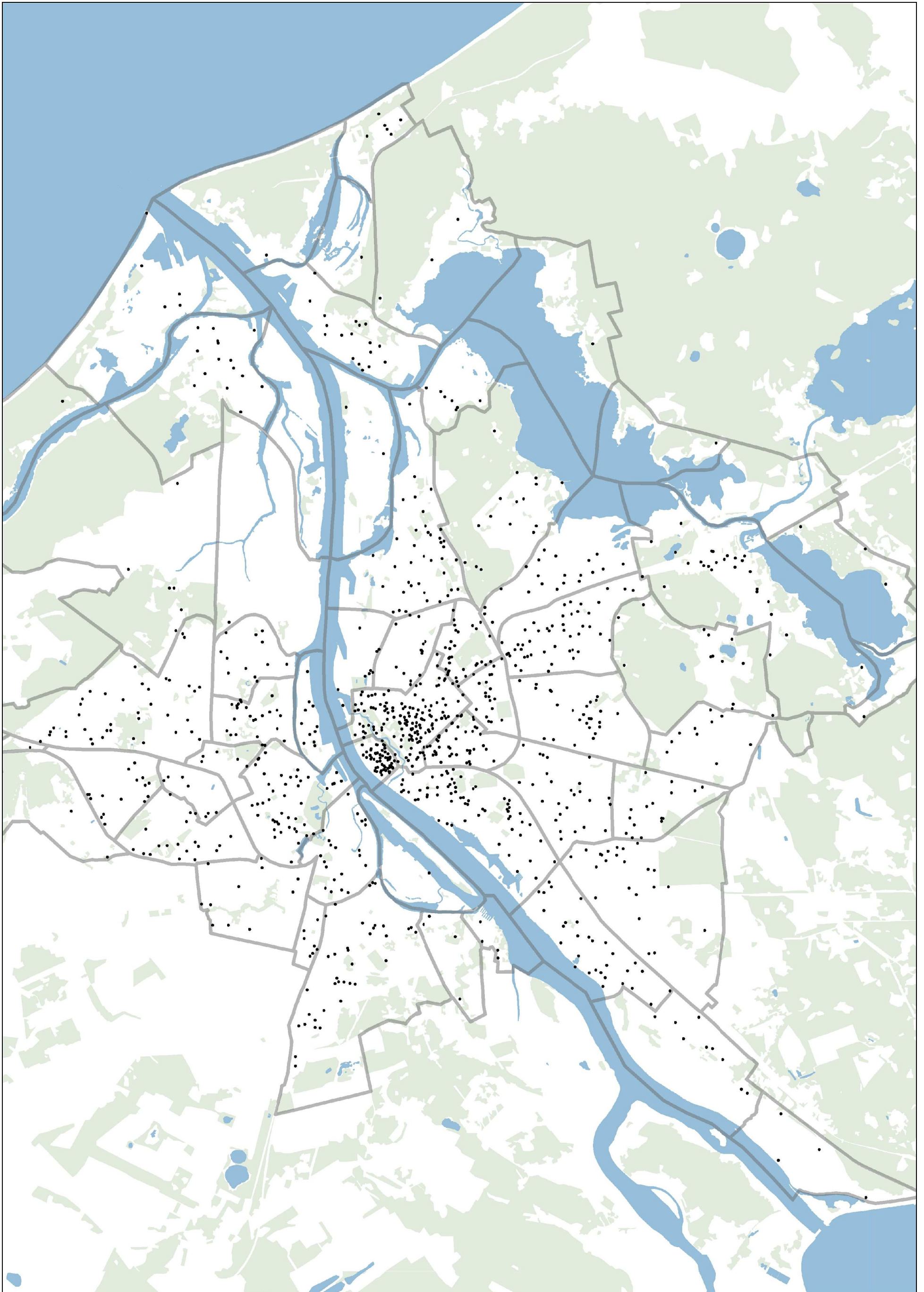
* NU – Jaunā Pilsētplānošana, JG – Jans Gēls, LS – Lēvenas seminārs, HW – Viliams Vaits, NC - Naders Čalfons, KL –Kevins Linčs, AC – Olborgas saistības, JJ – Džeina Džeikobsa, SC – Stipo konsultantu pieeja

2. PIELIKUMS – Objektu funkcionālais dalījums un pārklājuma kartes

2.1. PIELIKUMS - 2005. – 2015. ekspluatācijā nodoto sabiedriskas nozīmes objektu funkcionālās nozīmes un skaita grafiks

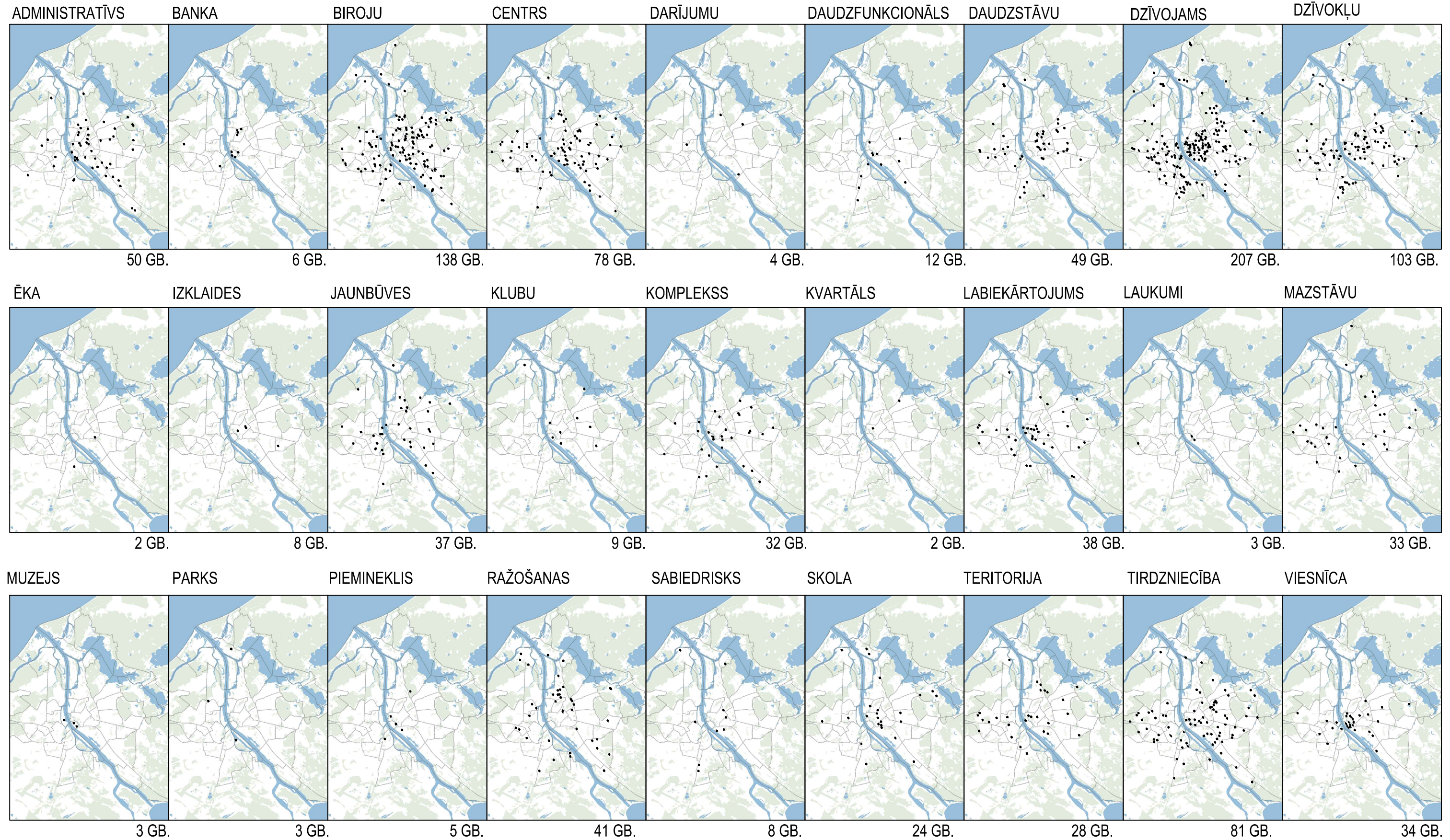

2.1. attēls - ekspluatācijā nodoto sabiedriskas nozīmes objektu funkcionālās nozīmes un skaita grafiks

2.3. PIELIKUMS

2005-2015.g. ekspluatācijā nodoto Rīgas sabiedrisko objektu dalījums pēc to nosaukumā minēto funkciju atslēgas vārdiem

3. PIELIKUMS – Latvijas speciālistu anketēšanas un interviju rezultāti

Latvijas projektēšanas un plānošanas ekspertu aptaujas pēc Delfi metodes 1. kārtas uzruna: “Šī aptauja tiek veidota, lai veiktu daļu pētījuma Lindas Zaļās maģistra darba izstrādei Latvijas Universitātes Ģeogrāfijas un Zemes Zinātņu Fakultātes Plānošanas nodaļā”. Lūdzu, nosauciet galvenos publiskās ārtelpas kvalitātes rādītājus! Kas ir principi, pēc kā Jūs – kā profesionālis vadāties, lai tiktu veidota kvalitatīva ārtelpa? Publiskā ārtelpa pilsētā šajā darbā un teorētiskajos rakstos minēta kā tā pilsētu veidojošā daļa, kas ir ārpus Jūsu privātās, vai telpas, kurā strādājat. Tā ir jebkura iedzīvotājiem pieejama ārtelpas vide. Publiskā ārtelpa var būt laukums, parks, skvērs, iela, pagalmi, utt. Šī maģistra darba ietvaros tiek pētīti publiskās ārtelpas objekti vai vienības, kas tapuši no jauna vai tikuši rekonstruēti tieši pēdējo (desmit) gadu laikā. Atbildot uz šo jautājumu, lūgums minēt konkrētus rādītājus. No Jums vēlētos sagaidīt vismaz piecus līdz desmit principus vai priekšnoteikumus.”

Latvijas projektēšanas un plānošanas speciālistu aptaujas pēc Delfi metodes 2. kārtā pēc pirmās kārtas rezultātu apkopošanas, Latvijas speciālisti tiek uzrunāti sekojoši: “Pirmajā kārtā respondentiem tika dota iespēja brīvi atbildēt uz jautājumu par to, kas ir tie principi un priekšnoteikumi, ko Jūs personīgi izmantojat vai pēc kā vadāties, veidojot publisko ārtelpu pilsētā. Tika saņemtas daudzveidīgas atbildes, kas apkopotas un sadalītas apakšnodaļās, iekļaujot gan konkrētus un detalizētus, gan vispārīgus pieņēmumus. Instrukcija turpmākajam: Jūsu uzdevums šoreiz ir atzīmēt nozīmīgākos viedokļus, ko uzskatāt par svarīgiem, kā arī svītrot vai komentēt citus, ko uzskatāt par nederīgiem vai nepilnīgiem. Tāpat Jūs varat atzīmēt kādu no atbildēm, kas Jūsprāt ietilpst vai neietilpst kādā no apakšgrupām. Lai vieglāk būtu rīkoties, atbildes ir ievietotas tabulā. Kolonnā pa labi Jūs varat atzīmēt “+” zīmi, ja piekrītat šī priekšnoteikuma svarīgumam, vai “-” zīmi, ja nepiekrītat. Tāpat šajā kolonnā varat rakstīt komentārus. Atbildes ir numurētas, lai vajadzības gadījumā varat norādīt atsauci uz kādu no viedokļiem, piemēram, atbilde 4 apkopojama ar atbildi 24, utml. Izkārtojums un kārtas numurs neatspoguļo viedokļa svarīgumu vai tendences.” Zemāk redzami tematiskās grupās sakārtoti visi pirmajā kārtā speciālistu minētie kvalitatīvas publiskās ārtelpas principi, kuri tika novērtēti otrajā kārtā.

3.1. tabula – Latvijas speciālistu minēto kritēriju dalījums tematiskās grupās

A Vietas sasniedzamība (piekļuve vietai un nokļūšana līdz tai)			
1	piekļuve vietai	3	prioritāte tuvāk dzīvojošo iedzīvotāju pieejamībai
2	ērta sasniedzamība	4	pieeja sabiedriskajam transportam
B Pieejamība (vietas esošo objektu un infrastruktūras pieejamība)			
5	pieejamība un lietojamība dažādām mērķa grupām	6	vides pieejamība
C Dizains un estētika			
7	estētiskā kvalitāte	8	kompozicionālā struktūra
9	dabas klātbūtne un dizaina mijiedarbība	10	mēroga, proporcijas, silueta atbilstība
11	skatu līnijas	12	atraktivitāte, interesantums
13	mūsdienīgums	14	oriģinalitāte (individuāla pieeja)
15	materiālu kvalitāte un to ilgmūžība	16	dabiski un otrreiz izmantojami materiāli
17	harmonija, krāsu, formu harmonija	18	koloristika
19	dažādība	20	atmosfēra sajūtu līmenī un psiholoģiskais fons (Genius Loci)
21	vietas identitātes nodrošināšana, vietas raksturs	22	uz vietas identitāti balstīts labiekārtojuma princips
23	lielu koku un augu klātbūtne	24	veselīgi augi
25	stilstika		
D Plānojums			
26	viegli “nolasāma” un saprotama (saprotams dizains un plānojums)	27	skaidrs funkcionālais zonējums
28	skaidrs dalījums gājēju plūsmai un atpūtai	29	vietas atbilstība funkcionālajam mērķim
30	atbilstība vairākuma lietotāju vajadzībām	31	vietas sakoptība
E Ergonomika un lietojamība			
32	lietošanas kvalitāte	33	droši lietojama
34	komforts, ērtums	35	kvalitatīvi lietojamo virsmu segumi
36	teritorijas funkcionālā noslodze (iekļaujot transporta un inženierkomunikāciju funkcijas)	37	pārvietošanās iespējas gan kājām, gan citiem nemotorizētiem līdzekļiem
38	universālais dizains, koptelpas principi, utml.	39	mikroklimata piemērotība

40	piemērotība klimatam	41	lietojamība visās sezonās (arī ziemā)
42	multifunkcionalitāte; daudzfunkcionalitāte	43	funkcionalitāte
F Ilgtspējības principi			
44	esošo nozīmīgo pilsētas formu un silueta respektēšana (dabas terit, vēsturiskās vērt, u.c.)	45	atbilstība apkārtējam pilsētas kontekstam (integritāte pilsētas kopumā)
46	esošo formu izmantošana	47	jaunizveidotā teritorija uzlabo KOPĒJO pilsētvides kvalitāti (uzlabo gaisa kvalitāti, papildina zaļās teritorijas, u.c.)
48	Iespēja tālāk attīstīt jau pabeigtu projektu (tā dinamika)	49	vietas [plānotās] idejas dzīvotspēja
50	Vietas semantiskā, loģiskā un emocionālā atbilstība	51	vietas pēctecība
52	ērta uzturēšana	53	ilgtspējība
54	ilgmūžība	55	ekoloģija
56	augu ekoloģija		
G Sociāla rakstura principi			
57	drošība	58	Kontrole (pretējs ārējai kontrolei – vietas izjūtas princips, kad ikviens pieskata ikvienu)
59	sociāli integrējoša	60	cieņu veicinoša
61	komunikāciju veicinoša	62	savstarpējo sapratni veicinoša
63	iedzīvotāju iesaistīšana jau plānošanas procesā	64	iespējama izglītošanās
65	“dziedinošas” vides pamatprincipu veidošanas ievērošana.	66	piederības sajūta
67	dzīvīgums		
H Negrupētie			
68	Kvalitāti nodrošina vietas pirmsprojekta izpēte	69	Pasūtītāja nesavtīgās intereses un kvalitātes izpratne

Aptaujās un intervijās uzrunāti aptuveni 50 ar nozari saistītie speciālisti, taču pievienotajā sarakstā redzami atbildējušie respondenti, kuru atbildes apkopotas un izmantotas šajā maģistra darbā.

Ansis Birznieks, sertificēts ainavu tehniķis, parku dārznieks

Kristīna Briķe, ainavu arhitekte

Ventis Didrihsons, arhitekts un pilsētplānotājs

Kristīne Dreija, ainavu arhitektūras doktore, pētniece, lektore LLU

Aleksandrs Feļtins, arhitekts, Rīgas pilsētas arhitekta biroja projektu vadītājs

Iveta Grīviņa, ainavu arhitekte

Māra Kalvāne, arhitekte, telpiskās plānošanas nozares vadītāja SIA Metrum

Uģis Kaugurs, arhitekts un pilsētplānotājs

Kristjan Kohu, ainavu arhitektūras maģistratūras students, praktikants uzņēmumā Vācijā

Irbe Karule, Rīgas Domes Pilsētas attīstības departamenta projekta “User” vadītāja

Inga Langenfelde, ainavu arhitekte

Margus Lillak, maģistrs ainavu arhitektūrā un plānošanā, Igaunija

Gundega Lināre, ainavu arhitekte, LLU viesdocente

Anita Neilande, ainavu arhitekte

Edgars Neilands, arborists

Natalija Ņitavska, arhitekte, arhitektūras doktore, LLU docente

Iļze Rukšāne, ainavu arhitekte, telpiskās attīstības plānotāja

Guntars Ruskuls, (Rīgas Domes Pilsētas attīstības departamenta Stratēģiskās plānošanas nodaļas vadītājs)

Rea Sepping, maģistrs ainavu arhitektūrā un plānošanā, Igaunija

Guntis Stirna, arhitekts un Mārketinga komunikāciju profesionālis

Atis Treimanis, maģistrs ainavu arhitektūrā un plānošanā, Igaunija

Kristīne Vugule, arhitekte, LLU lektore

Aija Ziemeļniece, arhitekte, arhitektūras doktore, asociētā profesore

Daiga Zigmunde, arhitekte, arhitektūras doktore, asociētā profesore LLU Lauku Inženieru fakultātes dekāne

Daiga Veinberga, ainavu arhitekte, Salaspils novada ainavu arhitekte

4. PIELIKUMS – IZVĒLĒTO PILOTOBJEKTU VĒRTĒŠANA, APROBĒJOT IZSTRĀDĀTOS KVALITĀTES KRITĒRIJUS

4.1. Administratīvo ēku publiskās ārtelpas

Ir vairākas Rīgas centram pieguļošas teritorijas, kurās dominē banku un biroju ēku, sporta centru un dzīvojamo ēku puduri. Skanstes apkaimē ir viens no tādiem. "Šīs būves virtuāli ir supersavienotas un superintegrētas globālajos finanšu un datu tīklojumos, tajā pat laikā šo ēku arhitektūru un fizisko klātbūtni raksturo pilnīga atrautība vienai no otras, artikulētas publiskās ārtelpas neesamība un atsvešinātība no apkārtējās pilsētvides. Vienīgo saikni savā starpā un ar pārējo pilsētu šīs ēkas demonstrē vien personīgā transporta infrastruktūras līmenī. Šīs pretenciozās ēkas un ēku puduri jeb arhipelāgi ir pilsētvidē "izmētāti" objekti, kurus raksturo iekšējā autonomija" (O. Redbergs, J. Lejnieks, u.c., 2013).

4.1.1. Biznesa centra „Jupiter Centre” ārtelpa, Skanstes ielā 7, k.-1

1. Attēlu grupa – Biznesa centra “Jupiter Centre” ārtelpa (autores foto)

Sasniedzamība un mobilitāte

↓ ↓ Samazināta nepieciešamība pēc privātā transporta. Piekļuve vietai izmantojot nemotorizētus transporta līdzekļus vai ejot kājām

Biznesa centra ēkai vienīgā plānotā pieejamība organizēta no Skanstes ielas puses, kur paredzēta iebraukšana pazemes auto novietnē un gājēju ieeja virzoties cauri reprezentablām un vēja izpūstam priekšdārzam (4.1.1.-d attēls), kas ņemot vērā faktu, ka vismaz šobrīdējā

Skanstes apkaimes attīstības stadijā cilvēki ar kājām pa Skanstes ielu uz šo ēku praktiski neierodas, šis plānotais ieejas veids nefunkcionē. Savukārt pārliecinoši funkcionē gājēju plūsma no Kr.Valdemāra ielas puses (600m līdz tuvākajai sabiedriskā transporta pieturai, atskaitot 24. autobusu, kurš kursē pa Skanstes ielu, bet nenodrošina ērtu saikni ar pilsētas centru), kura virzās pa zālienā iemītu taku gar lielveikala Prizma saimniecības zonu un šķērso abu teritoriju robežas zonā esošo reljefa starpību ar uzslietu pagaidu kāpņu palīdzību, kuras nenodrošina ne vien vides pieejamību, bet arī rada pārvietošanās grūtības cilvēkiem bez speciālām vajadzībām (4.1.1.-a, 4.1.1.-b attēli) . Velo transporta novietnes iespējas ēkas ārtelpā nav redzamas.

↓ Sasniedzamība 10 minūšu gājienā

10 minūšu gājiena attālumā no ēkas atrodas vairākas biroju un administratīvās ēkās, kā arī skola, bērnudārzi un lielveikals. Ēkas ieejas zonā ir labiekārtots priekšdārzs ar stādījumiem, soliņiem un atkritumu urnām (4.1.1.-d attēls), kas varētu būt lieliska pieturas un atpūtas vieta Skanstes ielu izmantojošiem skrējējiem un riteņbraucējiem kā darba dienās, tā brīvdienās, taču nav informācijas par to, vai bankas apsardzes prasības to pieļauj.

↓ ↓ Piekļuve vietai

Biznesa centra piekļuve ir neapmierinoša (skat. Sasniedzamība un mobilitāte)

Gājējiem piemērota vide

↓ ↓ Gājējiem piemērots ielu dizains teritorijā / ap to

Gājējiem piemērota vide ir ēkas galvenajā plānotajā ieejas zonā, taču tā netiek lietota. Savukārt plaši lietotajā gājēju plūsmas teritorijā vide ir nekvalitatīva un funkcionāli nepiemērota.

↓ ↓ Vides pieejamība / gājēju ielas bez auto

Ēkas priekšlaukumā ir nodrošināta vides pieejamība, taču tas nav virziens, no kura cilvēki ierodas ēkā. Galvenajā virzienā vides pieejamība nav nodrošināta.

Kritēriju grupa – Ēkas, apbūve (teritorijas apbūve)

↓ ↓ Multifunkcionalitāte

Gadījumā, ja ēkas ieejas zonas atpūtas vieta drīkstētu būt izmantojama garāmgājējiem un velobraucējiem (skat. sociālā dažādība).

↓ ↓ Būvju dažādība

Kvartālu veido atsevišķas, brīvtāvošas monofunkcionālas ēkas – bankas, biroji, kā arī tirdzniecības centrs, skola un sporta halle ar samērā lielām pieguļošajām teritorijām, kurām nav savstarpējās sasaistes vai kopīgs, saskaņots ārtelpas plānojums.

Sociālā dažādība

Būtu iespējama gadījumā, ja ēkas ieejas zonas atpūtas vieta drīkstētu būt izmantojama garāmgājējiem un velobraucējiem, jo Skanstes ielas patreizējā attīstības stadijā šādas

funkcijas nav vispār. Vēl jo vairāk tāpēc, ka bankas darbinieki atpūtas brīžiem un smēķēšanai izmanto ēkas 2. stāva balkonkus, nevis ēkas ieejas zonā esošo rekreācijas vietu.

Tehnoloģijas

Objekta ārtelpā nav novērots videi draudzīgu un drošu tehnoloģiju pielietojums, atjaunojamie energoresursi, jeb ilgtspējību nodrošinoši materiāli.

Vietas dizains un plānojums

Šis ir lielisks piemērs tam, ka izstrādājot projektu ir domāts par dizainu nevis par cilvēku. Ārtelpa ir aprīkota ar augstvērtīga dizaina elementiem, taču tie neveic nekādu funkcionālu cilvēku ērtību nodrošināšanu (4.1.1.-c attēls). Plānojums izslēdz jebkādu iespēju ārtelpu sasaistei ar blakus esošiem objektiem.

Kopsavilkums

Publiskās ārtelpas labiekārtojums ir plānots formāli un absolūti atrauti no apkārtējo teritoriju attīstības plāniem, neanalizējot ēkas darbinieku un apmeklētāju plūsmas un to vajadzības, kā arī neveicinot sasaisti ar kaimiņiem. Pašmērķīgs dizaina elementu pielietojums, kurš ne vien neveic paredzēto funkciju (koki lielajos puķupodos iznīkst), bet arī kalpo par traucēkli cilvēku pārvietošanās zonās. Iespējams, ka situācija uzlabosies pēc plānotās ēkas (starp Biznesa centru un lielveikalu Prizma) būvniecības beigām, kā arī Skanstes apkaimes infrastruktūras sakārtošanas, bet tas patlaban nav vērtējams.

4.1.2. Skanstes iela 12, DNB bankas ārtelpa

4.1.2.-a

4.1.2.-b

2. Attēlu grupa – DNB bankas ārtelpa (autores foto)

Sasniedzamība un mobilitāte

↓ ↓ Samazināta nepieciešamība pēc privātā transporta. Piekluve vietai izmantojot nemotorizētus transporta līdzekļus vai ejot kājām

Šī teritorija nav piemērota sasniedzamībai ar kājām. Ar velosipēdu sasniedzamība nodrošināta, taču pie ēkas nav manāmas velo novietnes. Līdz K. Valdemāra ielai jāiet 14 min

jeb 1km 100m.

↓ Sasniedzamība 10 minūšu gājienā

10 minūšu gājiena attālumā no ēkas atrodas vairākas biroju un administratīvās ēkās, kā arī dzīvojamās ēkas un sporta arēna. Publiskā ārtelpa nav plānota, lai tur uzkavētos cilvēki (ēka ir apsargāta un, piemēram, teritorijas fotografēšanu apsardzes darbinieks aizliedza), apkārtējo ēku iedzīvotājiem vai biroju darbiniekiem nav pamata mērķtiecīgi apmeklēt šo ārtelpu.

↑ Piekluve vietai

DNB bankas ēkas ārtelpa ir pieejama.

↓ ↓ Pieeja sabiedriskajam transportam

Tuvākā sabiedriskā transporta pietura uz Šarlotes un Valdemāra ielas stūra atrodas tālu 14 min jeb 1km 100m jeb 24. autobuss, kurš kursē pa Skanstes ielu, bet nenodrošina ērtu saikni ar pilsētas centru.

Gājējiem piemērota vide

↑ Gājējiem piemērots ielu dizains teritorijā / ap to

Ielu, laukumu, ietvju un celiņu dizains teritorijā ap DNB banku ir vērtējams kā gājējiem piemērots un vides pieejamību nodrošināošs, taču vietas novietne gājējiem nepiemērota attāluma un klimatisko apstākļu dēļ.

↓ Vides pieejamība

Vides pieejamība iekļūšanai ēkā ir nodrošināta formāli izvietojot pandusu nepiemērotākajā un no ieejas tālākajā virzienā. Galvenās ieejas pakāpienu dalījums un augstums ir daļēji apmierinošs no lietotāja ērtības viedokļa (4.1.2.-a attēls).

Gājēju ielas bez auto

Tuvākajā apkārtnē nav gājēju ielu bez auto, bet nav arī tādas nepieciešamības novietnes mēroga dēļ.

Kritēriju grupa – Ēkas, apbūve (teritorijas apbūve)

↓ ↓ ↓ Multifunkcionalitāte

Šī objekta ārtelpa nodrošina auto novietnes un ieejas priekšlaukuma funkcijas, taču nav aicinoša tajā uzkavēties. Apkaimes vai kvartāla daudzfunkcionalitāti neveicinošs objekts.

↓ ↓ ↓ Būvju dažādība

Kvartālu veido vairākas monofunkcionālas ēkas – bankas, biroji, kā arī sporta centrs, autoveikali un dzīvojamās ēkas. Visas šīs ēkas veido tikai atsevišķai vienībai piemērotu vienas funkcijas ārtelpu. Tām nav kopējas sasaistes vai kopīgs, saskaņots ārtelpas plānojums.

↑ Vietas plānotās idejas dzīvotspēja

Bankas ēkas ārtelpa nodrošina ieejas zonai nepieciešamās funkcionālās un reprezentatīvās

pamatprasības, tāpēc tādā līmenī tā ir dzīvotspējīga.

Pilsētas kopējais plānojums

Pilsētas kopējā plānojuma kontekstā šis objekts ir viens no daudzām jaunās Skanstes apkaimes banku un administratīvajām ēkām, kuras kopīgi veido biznesa un darījumu centru pagaidām atrautu no sabiedriskā transporta tīkla un sajūtu līmeņa integrētības pilsētā.

Sociālā dažādība

↓ ↓ **Drošība un sociāli integrējošas pazīmes** nav ieviestas pat attieksmē pret saviem darbiniekiem, kuru vienīgā redzamā atpūtas vieta un smēķētava ir zemē iedziļināts ar žogu apjots bruģēts laukums bez neviena labiekārtojuma elementa (4.1.2.-b attēls).

↓ ↓ ↓ **Pieejamība un lietojamība dažādām mērķa** grupām nav atļauta.

Tehnoloģijas

Objekta ārtelpā nav novērots videi draudzīgu un drošu tehnoloģiju pielietojums, atjaunojamie energoresursi, jeb ilgtspējību nodrošinoši materiāli.

Vietas dizains un plānojums

Ne vietas dizains, ne plānojums neparedz cilvēku uzkavēšanos ārtelpā, nenodrošinot pat savu darbinieku ērtības.

Kopsavilkums

Publiskās ārtelpas labiekārtojums ir plānots, lai nodrošinātu ieeju ēkā un auto novietnes. Patlaban tas ir atrauts un grūti analizējams no sasaistes viedokļa, jo apkārtējos gruntsgabalos vēl vērojamas pamesto dārziņu platības un neorganizēta piekļūšana. Iespējams, ka situācija uzlabosies pēc Skanstes apkaimes infrastruktūras izveidošanas, bet tas patlaban nav vērtējams.

4.1.3. Latvijas Krājbankas ēkas ārtelpa, Jāņa Daliņa iela 15

4.1.3.-a

4.1.3.-b

3. Attēlu grupa – Latvijas Krājbankas ēkas ārtelpa (autore foto)

Sasniedzamība un mobilitāte

↑ Samazināta nepieciešamība pēc privātā transporta. Piekluve vietai izmantojot nemotorizētus transporta līdzekļus vai ejot kājām

Šī teritorija ir piemērota sasniedzamībai ar kājām. Ar velosipēdu sasniedzamība nodrošināta, taču pie ēkas nav manāmas velo novietnes. Tuvākā sabiedriskā transporta pietura uz Kr.Valdemāra- Alojas ielu stūrī atrodas tālu 900m attālumā.

↓ Sasniedzamība 10 minūšu gājienā

10 minūšu gājiena attālumā no ēkas atrodas dzīvojamās ēkas un sporta arēna. Publiskā ārtelpa nav plānota, lai tur uzkavētos cilvēki, apkārtējo ēku iedzīvotājiem nav pamata mērķtiecīgi apmeklēt šo ārtelpu, ja nu vienīgi bērniem rastos interese dekoratīviem bērziem apstādīto nogāzi ziemā izmantot kā slidkalniņu.

↑ Piekluve vietai

Ēkas ārtelpa ir pieejama gan lokācijas, gan ārtelpas plānojuma kontekstā. Ārtelpā nav kustību ierobežojošu elementu.

↑ Pieeja sabiedriskajam transportam

Tuvākās sabiedriskā transporta pieturas K. Valdemāra ielā ir vairāk kā 10.min gājiena attālumā jeb 24. autobuss, kurš kursē pa Skanstes ielu, bet nenodrošina ērtu saikni ar pilsētas centru, tāpēc pieeju tam var raksturot kā vidēju.

Gājējiem piemērota vide

↑ Gājējiem piemērots ielu dizains teritorijā / ap to

Ielu, laukumu, ietvju un celiņu dizains teritorijā ap ēku ir vērtējams kā gājējiem piemērots un vides pieejamību nodrošināošs.

↑ Vides pieejamība

Vides pieejamība iekļūšanai ēkā ir.

↑ Gājēju ielas bez auto

Tuvākajā apkārtnē nav gājēju ielu bez auto, bet ir daudz dzīvojamo ēku iekšpagalmi ar lielāku vai mazāku pieejamību atpūtas vietām.

Kritēriju grupa – Ēkas, apbūve (teritorijas apbūve)

↓↓↓ Multifunkcionalitāte

Šī objekta ārtelpa nodrošina auto novietnes un ieejas priekšlaukuma funkcijas, taču nav aicinoša tajā uzkavēties, nenodrošinot citus pakalpojumus vai laika pavadīšanas veidus (4.1.3.-a attēls).

↑ Būvju dažādība

Kvartālu veido daudzdzīvokļu ēku apbūve ar vairāk vai mazāk savienotu labiekārtojumu un

ielu tīklu.

↑ Vietas plānotās idejas dzīvotspēja

Bankas ēkas ārtelpa nodrošina ieejas zonai nepieciešamās funkcionālās un reprezentatīvās pamatprasības, kā arī daudzveidīgu apstādījumu klāstu. Tā ir integrēta apkārtējā dzīvojamo ēku apbūvē.

Pilsētas kopējais plānojums

Pilsētas kopējā plānojuma kontekstā šis objekts ir viens no daudzām jaunās Skanstes apkaimes banku un administratīvajām ēkām, kuras kopīgi veido biznesa un darījumu centru, kas šai gadījumā veiksmīgi sasaistīts ar blakus esošu dzīvojamo ēku infrastruktūru un nerada atrautības iespaidu.

Sociālā dažādība

↓ ↓ Drošība un sociāli integrējošas pazīmes. Ārtelpa paredzēta bankas apmeklētāju un darbinieku tranzītam. Darbinieku atpūtas vietas vērtētāju redzamajā ārtelpas daļā nav organizētas un labiekārtotas.

↓ ↓ ↓ Pieejamība un lietojamība dažādām mērķa grupām nav novērota, jo nenodrošina nekādu aktivitāšu iespējas. Ēkas 1.stāva telpās redzama kafejnīca, kurai iespējama āra terases izvietošana ēkas ieejas zonā, bet nav informācijas vai tas tiek darīts un vai tas būtu pieejams ar bankas apmeklējumu nesaistītiem lietotājiem.

Tehnoloģijas

Objekta ārtelpā nav novērots videi draudzīgu un drošu tehnoloģiju pielietojums, atjaunojamie energoresursi, jeb ilgtspējību nodrošinoši materiāli, izņemot lielu koku veidotus apstādījumu ieejas zonā.

Vietas dizains un plānojums

Par vietas dizainu ir domāts, radot lielas apstādījumu platības gan ēkas ieejas zonā, gan pret Skanstes ielu, taču tie ir pasīvai vērošanai paredzēti, nenodrošinot iespēju apsēsties un atpūsties ne ēkā strādājošiem darbiniekiem, ne garāmejošiem gājējiem vai velobraucējiem.

Kopsavilkums

Publiskās ārtelpas labiekārtojums ir plānots, lai nodrošinātu ieeju ēkā un auto novietnes, domājot par dizainu un apstādījumiem, bet jau atkal izpaliek lietotāja ērtību nodrošinošais faktors. Darbinieku komunikācija smēķējot iespējama stāvēt kājās pie vējā izpūstas ēkas sānu fasādes, turpretī ieejas zonā, kur varētu būt izvietoti soliņi un kas, sadalot zonas, būtu izmantojama arī smēķēšanai, jo ir tālāk par 10m no ieejas, atrodas tikai un vienīgi puķu kastes (4.1.3.-b attēls). Tāpat apstādījumiem klātā zona gar Skanstes ielas ietvi un veloceļu būtu daudz draudzīgāka piedāvājot atpūtas vietu garāmgājējiem, jo vismaz patlaban Skanstes ielas

visā garumā nav novērotas nevienas publiski pieejamas iespējas pietāt un apsēties ne skrējējam, ne velosipēdistam, ne māmiņai ar ratiem.

4.1.4. Biroju ēkas ārtelpa Duntē ielā 11

4.1.4.-a

4.1.4.-b

4. Attēlu grupa – Biroju ēkas ārtelpa (autores foto)

Sasniedzamība un mobilitāte

↑ Samazināta nepieciešamība pēc privātā transporta. Piekļuve vietai izmantojot nemotorizētus transporta līdzekļus vai ejot kājām

Duntē ielas 11 biroju ēkai ir ērta pieejamība no K. Valdemāra ielā kursējošā sabiedriskā transporta, kā arī daļēji apmierinoša velosipēdistiem, kam ieejas zonā ir paredzētas pāris velonovietnes. Taču uzsvars ir uz privāto auto, jo novietošana paredzēta kā ēkas pazemē, tā visā ēkas iekšpagalmā un arī visā ietves garumā gar ēkas galveno fasādi uz Duntē ielas.

↑ ↑ Sasniedzamība 10 minūšu gājienā

Labā sasniedzamība minūtes gājienā no visiem K. Valdemāra ielas sabiedriskajiem transportiem.

↓ Piekļuve vietai

Biroju ēkas piekļuve ir daļēji apmierinoša, jo galvenās fasādes ielas mala atvēlēta auto novietnēm (4.1.4.-b attēls), neskatoties uz to, ka salīdzinoši liels stāvlaukums ir arī aiz ēkas pagalmā un pazemē (4.1.4.-a attēls). Tāpat galvenā ieeja biroju ēkā ir tālākajā tās stūrī attiecībā pret blakus esošo krustojumu un sabiedriskā transporta pieturām, kā arī nav izteiksmīga un aicinoša. Skaidri nolasās ieejas 1. stāvā esošajos salonos.

Gājējiem piemērota vide

↓ ↓ ↓ Gājējiem piemērots ielu dizains teritorijā / ap to

Gājējiem vide nav piemērota, jo ietves platums samazināts līdz minimumam, lai izvietotu no brauktuves nodalītu vēl vienu brauktuvi ar stāvlaukumu (5m platu) ēkas priekšā. Uz šaurās ietves izvietoti ceļa zīmju un apgaismojuma balsti, kas izslēdz iespēju pārvietoties ar bērnu

ratiņiem jeb cilvēkiem ratiņkrēslā.

↓ ↓ Vides pieejamība / gājēju ielas bez auto

Vides pieejamība nodrošināta formāli, galvenokārt piekļūšanai ar auto. Neskatoties, ka līmeņu atšķirību vietās ir izbūvēti pandusi, ēkas ieejas zonas priekšlaukums klāts ar plēsta granīta bruģakmeni, kas ir sliktākais vides pieejamību nodrošinošais ieseguma veids. Cilvēkam ratiņkrēslā vienīgā pārvietošanās iespēja gar ēku ir auto stāvlaukuma brauktuve.

Kritēriju grupa – Ēkas, apbūve (teritorijas apbūve)

↓ ↓ ↓ Multifunkcionalitāte

Ēkas fasādes daļā ir novietoti soliņi, kurus iespējams var izmantot garāmgājēji, bet nav zināms vai ēkas apsardzes noteikumi to atbalsta.

↓ ↓ ↓ Būvju dažādība

Kvartālu veido atsevišķas, brīvstāvošas biroju ēkas un tām pieguļošas industriālas nozīmes būves, kas novietnes kontekstā nerada vajadzību tāpat vien pastaigāties garām. Netālu dzīvojamā apbūve un izglītības iestāde.

Sociālā dažādība

Publiskā ārtelpa, atskaitot dažus soliņus pie ēkas fasādes, nav paredzēta, lai tur uzturētos ar ēkas apmeklējumu nesaistīti cilvēki.

Tehnoloģijas

Objekta ārtelpā nav novērots videi draudzīgu un drošu tehnoloģiju pielietojums, atjaunojamie energoresursi, jeb ilgtspējību nodrošinoši materiāli.

Vietas dizains un plānojums

Vietas dizains un plānojums orientēts uz piebraukšanu ar auto un maksimālām auto novietnes iespējām, kas ir absolūta prioritāte. Gājēju pārvietošanās iespējas kā gar ielu, tā gar ēkas fasādi ir apgrūtinātas un cilvēkam nedraudzīgas.

Kopsavilkums

Ja auto novietņu maksimālais skaits ir vienīgā projekta ārtelpas prioritāte, tad uzdevums ir izpildīts. Ņemot vērā ēkas novietni, nejaušo garāmgājēju īpatsvars nav liels, taču ēkā ir daudz darbinieku, kuru labsajūtai varēja atvēlēt nelielu atpūtas laukumu ēkas iekšpagalma aizvējā, ziedojoš tam vismaz 2 auto stāvvietas, kā arī organizēt ēkas galveno fasādi brīvu no autotransporta plūsmas un stāvlaukumiem, ņemot vērā Duntē ielas transporta kustības intensitāti.

4.1.5. Biroju ēkas „Ostas skati” ārtelpa Matrožu iela 15

4.1.5.-a

4.1.5.-b

4.1.5.-c

4.1.5.-d

5. Attēlu grupa – Biroju ēkas “Ostas skati” ārtelpa (autores foto)

Sasniedzamība un mobilitāte

↓↓↓ Samazināta nepieciešamība pēc privātā transporta. Piekļuve vietai izmantojot nemotorizētus transporta līdzekļus vai ejot kājām

Biroju ēkai “Ostas skati” ģeogrāfiskās novietnes dēļ praktiski nav pieejamības ar kājām, kā arī daļēji apmierinoša velosipēdistiem, kam ieejas zonā ir paredzēta viena novietne, bet pazemes stāvvietā vairāk. Uzsvars ir uz privāto auto (4.1.5.-a, 4.1.5.-b attēli).

↓↓↓ Sasniedzamība 10 minūšu gājienā

Nav sasniedzamības 10 minūšu gājiena attālumā. 12 min gājiena attālumā atrodas autobusa pietura, kurš kursē reti. Līdz regulārai satiksmei 2km.

↓↓ Piekļuve vietai

Piekļuve ēkai ir apmierinoša, taču varētu būt ļoti laba, attīstot gājēju un velosipēdistu piekļūšanas iespējas gar upes krastu.

Gājējiem piemērota vide

↑ Gājējiem piemērots ielu dizains teritorijā / ap to

Gājējiem vide ārtelpā ir piemērota.

↓ Vides pieejamība / gājēju ielas bez auto

Vides pieejamība teritorijā ir nodrošināta, taču vairums ietvju klātas ar plēsta granīta bruģi, kas ir slikts ieseguma materiāls no vides pieejamības aspekta (4.1.5.-b attēls).

Kritēriju grupa – Ēkas, apbūve (teritorijas apbūve)

↑ Multifunkcionalitāte

Ēkas ārtelpas ieejas priekšlaukums paredzēts auto novietnei un dažiem ārtelpas vides objektiem. Rekreācija vērojot upi un ainavu iespējama krasta zonā (4.1.5.-c., 4.1.5.-d. attēls), taču modrās apsardzes darbinieka acs pavadībā. Upes pusē pieejams restorāns ar āra terasi.

↓ Būvju dažādība

Šī ir vienīgā administratīva rakstura ēka apkārtnē un orientēta uz mērķtiecīgu apmeklējumu, jo nav iespēju tai nejauši pastaigāties garām. Tuvākajā apkārtnē nav dzīvojamās funkcijas apbūves, bet ir būvmateriālu veikals un auto servisi.

Sociālā dažādība

Publiskā ārtelpa paredzēta gan ēkas apmeklētājiem un darbiniekiem, gan velosipēdistiem un garāku pastaigu cienītājiem. Balasta dambī vērojama patstāvīga gājēju – tūristu kustība, taču līdz šim objektam viņi reti nonāk, jo nezinot, to ir grūti pamanīt, un pieeja tam gar upes krastu nav iespējama.

Tehnoloģijas

Objekta ārtelpā nav novērots videi draudzīgu un drošu tehnoloģiju pielietojums, atjaunojamie energoresursi, jeb ilgtspējību nodrošinoši materiāli.

Vietas dizains un plānojums

Teritorijā ir augstvērtīgi un daudzveidīgi ieseguma materiāli, kā arī daudz vides mākslas objektu un labiekārtotas atpūtas vietas upes krastā. Plānojums ir paredzējis auto stāvlaukuma fizisku nošķiršanu no rekreācijas zonas, ļaujot nejust tā klātbūtni upes krastā (4.1.5.-c.attēls).

Kopsavilkums

Objekta pievienotā vērtība ir tā atrašanās vieta. Šis ir vistālāk uz jūras pusi Daugavas krastā esošais labiekārtotais objekts ar skata un sēdvietu iespējām uz upi un Andrejsalu. Analizējot no publiskās ārtelpas tipa viedokļa, šī ir uz mērķtiecīgu apmeklējumu orientēta telpa, kur palikt. Ideāla iespēja kļūt par velosipēdistu maršruta galamērķi, ja tiktu nodrošināta velosipēdistu pārvietošanās iespēja Balasta dambī gar upi līdz pat “Ostas skatiem”.

4.1.6. „Swedbank“ centrālās ēkas ārtelpa Balasta dambī 1a

4.1.6.-a

4.1.6.-b

4.1.6.-c

4.1.6.-d

4.1.6.-e

4.1.6.-f

6. Attēlu grupa – Sweedbank centrālās ēkas ārtelpa (autores foto)

Sasniedzamība un mobilitāte

↑ ↑ Samazināta nepieciešamība pēc privātā transporta. Piekluve vietai izmantojot nemotorizētus transporta līdzekļus vai ejot kājām

Swedbankas ēka ir piemērota pieejamībai ar kājām no K. Valdemāra ielā kursējošā sabiedriskā transporta (ērtāk virzienā uz centru), kā arī ļoti labi piemērota velosipēdistiem.

↑ ↑ Sasniedzamība 10 minūšu gājienā

Laba sasniedzamība 10 minūšu gājienā no visiem K. Valdemāra ielas sabiedriskajiem transportiem un nedaudz ilgākā laikā ejot kājām pār Vanšu tiltu.

↑ Piekļuve vietai

Piekļuve ēkas kvalitatīvajai publiskajai ārtelpai ir nodrošināta no vairākiem piekļuves virzieniem, orientēta uz ainaviski vērtīgo skatu vietām upes krastmalā (4.1.6.-e., 4.1.6.-b attēls).

Gājējiem piemērota vide

↑ ↑ Gājējiem piemērots ielu dizains teritorijā / ap to

Gājējiem piemērota un kvalitatīva vide, nodrošinot daudzveidīgas pārvietošanās iespējas teritorijā, stādījumu ielokā ar rekreācijas iespējām (4.1.6.-e, 4.1.6.-f attēls).

↑ ↑ Vides pieejamība / gājēju ielas bez auto

Vides pieejamība nodrošināta ārtelpā nodrošināta, veidojot gan kāpnes, gan pandusus reljefa maiņas zonās.

Kritēriju grupa – Ēkas, apbūve (teritorijas apbūve)

↑ ↑ Multifunkcionalitāte

Ēkas pievienotā vērtība ir tās novietne ar plašajiem un tālajiem skatiem labiekārtotā ārtelpā, tāpēc no ārtelpu iedalījuma tipa tā ir mērķtiecīga apmeklējuma vieta. Ēkas specifiski funkcionālo vajadzību nodrošināšana notiek tās ieejas pusē, nodrošinot ar stādījumiem nodalītas autostāvvietas (4.1.6.-a attēls) un, arī bankas apmeklētāju un darbinieku ieejas zonas tranzīta kustību nodalītu no rekreācijas iespējām upes pusē (4.1.6.-b, 4.1.6.-e attēls).

Būvju dažādība

Ēka un tās ārtelpa ir brīvpstāvošs objekts, kam tuvumā nav citu objektu, izņemot preses namu, kura patreizējais statuss neatbilst kopīgas ārtelpas veidošanai.

Sociālā dažādība

↑ ↑ ↑ Publiskā ārtelpa ir sociālo daudzveidību veicinoša, jo publiski pieejamā labiekārtotā krastmala un ainavas baudīšana ir saistoša pilsētniekiem un tūristiem, velosipēdistiem un makšķerniekiem, kuri visi tika manīti vērtēšanas procesā.

Tehnoloģijas

↓ ↓ Objekta ārtelpā ir daudz apstādījumu un vairāki dekoratīvie baseini (4.1.6.-e attēls), bet tie gan nav vērtējami kā ilgtspējības faktors. Nav novērots videi draudzīgu tehnoloģiju pielietojums, atjaunojamie energoresursi, jeb ilgtspējību nodrošinoši materiāli.

Vietas dizains un plānojums

↑ ↓ Vietas dizains un plānojums nodrošina kā funkcionālās nepieciešamības, tā rekreācijas iespējas. Labiekārtota pieeja upes krastam, apstādījumi. Funkcijai neatbilstoši maz labiekārtotu sēdēšanas iespēju, kas nav paredzētas ne ūdens malā, ne teritorijā ar skatu uz baseiniem vai stādījumiem. Parka zonā upes krastā pie celiņiem ir novietoti 5 nelieli soliņi,

kas nav pietiekami šādas nozīmes objektam. Nekādā mērā nav risināta sasaiste ar blakus esošo, spontāni veidoto smilšu pludmali Vanšu tilta otrā pusē, tāpat degradēta un nekopta ir ārtelpa zem Vanšu tilta (4.1.6.-d attēls).

Kopsavilkums

Publiskā ārtelpa ar ļoti lielu potenciālu, kas nav izmantots pilnībā, neskatoties uz labu pieejamību, sasniedzamību, draudzīgumu gājējiem u.c. Objektu savstarpējas saiknes trūkums plānošanas līmenī sevišķi labi redzams pašvaldībai piederošās pludmales Vanšu tilta otrā pusē un Swedbank teritorijas saskarsmes zonā, kur katra puse ir parūpējusies līdz savai robežai, atstājot tilta platumā nekoptu zonu zem tā. Kvalitatīvas publiskās ārtelpas plānošanas gadījumā, šis būtu gājēju un velosipēdistu celiņu sasaistes posms, lai tālāk pa Balasta Dambi virzītos gar Daugavu līdz pat iepriekš minētajam biroju namam “Ostas skati”. Tāpat kā citiem objektiem tiešā ūdens tuvumā, būtu lietderīgi izmantot lietus ūdeņu virszemes novadīšanas potenciālu, veidojot dekoratīvas, ūdensaugu pildītas ūdenstilpnes ilgtspējīgai lietus ūdeņu drenēšanai, nevis mākslīgi uzturamus, sezonālus un intensīvi kopjamus dekoratīvos baseinus.

4.2. Daudzdzīvokļu, daudzstāvu, dzīvojamo ēku ārtelpas

Šai funkcionālajai apbūves grupai raksturīga daļēja pieejamība, kas dažos objektos ir iespējama, bet daļā pilnīgi izslēgta ne vienmēr tam izmantojot žogus, bet atrodot citus risinājumus, kā ārtelpu padarīt vien ēkas iedzīvotājiem pieejamu, apzināti piekopjot slēgtu kopienu (angl. gated communities) principu un izveidojot vienmuļu, garlaicīgu un nedrošu ielu telpu, “gaisā paceltajiem” labiekārtojumiem kalpojot kā telpiskiem šķēršļiem ārtelpā. Uz iekšu vērstas, noslēgtas un nepieejamas publiskās ārtelpas ir daudzu daudzdzīvokļu ēku un dzīvojamo kompleksu raksturiezīme.

4.2.1. Daudzdzīvokļu ēku kompleksa ārtelpa Grostonas ielā 17

4.2.1.-a

4.2.1.-b

7. Attēlu grupa – Daudzdzīvokļu ēku kompleksa ārtelpa (autores foto)

Sasniedzamība un mobilitāte

↓ Samazināta nepieciešamība pēc privātā transporta. Piekluve vietai izmantojot nemotorizētus transporta līdzekļus vai ejot kājām

Dzīvokļu ēku novietne ir 1km attālumā no Kr.Valdemāra ielā kursējošā sabiedriskā transporta, un tuvu 24. autobusa pieturai, kurš nenodrošina ērtu saikni ar pilsētas centru, tāpēc piekluve vērtējama kā vidēji laba. Piekluve ļoti piemērota velosipēdistiem. Privātā transporta vajadzība ir uzsvērtā ar milzīga mēroga autostāvvietu izvietojumu.

↑ Sasniedzamība 10 minūšu gājienā

Sasniedzamība 15 min gājienā no visiem K. Valdemāra ielas sabiedriskajiem transportiem. Tiešā tuvumā Latvijas Krājbankas ēka un sporta cents, kā arī skola un bērnudārzi ir netālu.

Gājējiem piemērota vide

↓ Gājējiem piemērots ielu dizains teritorijā / ap to

Dzīvojamo ēku komplekss ar ārtelpu ir būvlaukumu un nekoptas, degradētas vides (4.2.1.-b attēls) ieskauds no vairākām pusēm, tāpēc patlaban ir lieki vērtēt ielu dizainu. Formāli piekļūšana ir nodrošināta.

↑ Vides pieejamība / gājēju ielas bez auto

Vides pieejamība ārtelpā nodrošināta primārās nepieciešamības līmenī.

Kritēriju grupa – Ēkas, apbūve (teritorijas apbūve)

↓ Multifunkcionalitāte

Dzīvojamā kompleksa ārtelpā viennozīmīgi dominē maksas autostāvlaukums, kas veic arī blakus esošās sporta arēnas stāvlaukuma funkcijas vajadzības gadījumā. Tiešā ēku tuvumā ir veidota bērnu atrakciju zona (4.2.1.-a attēls), taču ar skatu uz stāvvietām vēja izpūstā laukā un nav nekādu citu rekreatīvas nozīmes funkciju.

↓↓↓ Būvju dažādība

Apkārtnē izteikta augstas intensitātes un blīvuma vienvēidīgas apbūves koncentrācija, atsevišķos skatu punktus atgādinot Āzijas pilsētu apbūves principus.

Sociālā dažādība

↓ Publiskā ārtelpa nav sociālo daudzveidību veicinoša, jo nav aicinoša un mājīga pat ēku iedzīvotāju laika pavadīšanas vieta.

Tehnoloģijas

↓ Objekta ārtelpā nav novērots videi draudzīgu tehnoloģiju pielietojums, atjaunojamie energoresursi, jeb ilgtspējību nodrošinoši materiāli.

Vietas dizains un plānojums

↑ ↓ Vietas dizains un plānojums nodrošina primārās funkcionālās nepieciešamības un atbilst

formālām prasībām.

↓ ↓ Aizsardzību no klimatiskajiem apstākļiem ārtelpa nenodrošina nekādā mērā, neņemot vērā vietas izteikto vējainību.

Kopsavilkums

Blīva un masīvi nomācoša apbūve ar tikpat masīvu maksas (!) auto stāvlaukuma tiešu klātbūtni, iespējams arēnas “Rīga” vajadzībām ar mērogam proporcionāli neatbilstošu citām funkcijām atvēlēto ārtelpas sajūtu, ko iespējams var attaisnot ar apkaimes nepabeigto attīstības procesu. Šajā darbā nav pētīts vai sarūkošas pilsētas kontekstā, kāda ir Rīga, tiešām ir nepieciešamība pēc šāda vērienīguma dzīvojamās platības pienesuma pilsētai. Ņemot vērā apkārt esošos būvlaukumus un degradētās pļavas, kas vēl tikai gaida attīstību, grūti spriest par savstarpējo nākotnē iespējamo objektu savstarpējo sasaisti. Pieņemama sasaiste šim objektam ir ar blakus esošo Latvijas Krājbankas ēkas teritoriju. Objekta apsekošanas laikā (darba dienas vidū) ārtelpā nav redzams neviens cilvēks.

4.2.2. Daudzdzīvokļu ēku kompleksa ārtelpa Skanstes ielā 29a

4.2.2.-a

4.2.2.-b

8. Attēlu grupa – Daudzdzīvokļu ēku kompleksa ārtelpa (autores foto)

Sasniedzamība un mobilitāte

↓ Samazināta nepieciešamība pēc privātā transporta. Piekluve vietai izmantojot nemotorizētus transporta līdzekļus vai ejot kājām

Dzīvokļu ēku novietne ir 1km attālumā no Kr.Valdemāra ielā kursējošā sabiedriskā transporta, un tuvu 24. autobusa pieturai, kurš nenodrošina ērtu saikni ar pilsētas centru, tāpēc piekluve vērtējama kā vidēji laba. Piekluve ļoti piemērota velosipēdistiem. Privātā transporta novietne nav uzkrītoši redzama, jo laikam atrodas aizbūvētajā 1. stāva līmenī.

↑ Sasniedzamība 10 minūšu gājienā

Sasniedzamība 15 min gājienā no visiem K. Valdemāra ielas sabiedriskajiem transportiem. Tiešā tuvumā Latvijas Krājbankas ēka un sporta cents, kā arī 10 min. attālumā skola un

bērnudārzi.

Gājējiem piemērota vide

↑ Gājējiem piemērots ielu dizains teritorijā / ap to

Principā ēku publiskā ārtelpa ir nepieejama. Tranzītā iespējams šķērsot šauru apstādījumu zonu, kur gājēju ietves nodrošina iekļūšanu ēkās, kas aiz slēgtām durvīm iespējams ved uz 2. stāva līmenī esošu publisko ārtelpu iedzīvotājiem (4.2.2.-a attēls).

↑ Vides pieejamība / gājēju ielas bez auto

Vides pieejamība līdz ieejas durvīm ēkā ir nodrošināta. Tālāk vērtēšanai nav pieejama.

Kritēriju grupa – Ēkas, apbūve (teritorijas apbūve)

↓↓↓ Multifunkcionalitāte

Redzamajā ārtelpas daļā ir, galvenokārt gar Skanstes ielas ietvi un veloceļu veidoti ēku mērogam atbilstoši apstādījumi (4.2.2.-b attēls), jau atkal bez nevienas integrētas atpūtas vietas garāmgājējiem un velobraucējiem, un nedaudz stāvvietas, tāpēc multifunkcionalitāti var vērtēt kā neesošu.

↓↓↓ Būvju dažādība

Apkārtnē izteikta augstas intensitātes un blīvuma vienveidīgas apbūves koncentrācija.

Sociālā dažādība

↓↓↓ Publiskā ārtelpa nav sociālo daudzveidību veicinoša.

Tehnoloģijas

↓ Objekta ārtelpā nav novērots videi draudzīgu tehnoloģiju pielietojums, atjaunojamie energoresursi, jeb ilgtspējību nodrošinoši materiāli.

Vietas dizains un plānojums

Vietas dizains un plānojums ir uz iekšu vērsts, veidojot vienmuļu un garlaicīgu ielas fronti, ko mēģināts risināt ar mērogam atbilstošu viendabīgu stādījumu laukumiem gar Skanstes ielu, taču tas neuzlabo vietas sajūtas. Iespējams, kvalitatīvie risinājumi ir nepieejamā iekšpagalmā.

Kopsavilkums

Augstceltņu dzīvojamo ēku grupa ar sajūtu “mana māja – mans cietoksnis”. Pilsētai paredzētā publiskā ārtelpa ir korekti apzaļumota, neradot vēlēšanos apstāties, kā arī nepadarot ielas telpu dzīvāku un mājīgāku.

4.2.3. Daudzdzīvokļu ēkas „Primavera“ ārtelpa Ūnijas ielā 82

4.2.3.-a

4.2.3.-b.

9. Attēlu grupa – Daudzdzīvokļu ēkas ārtelpa (autore un A.Starka foto)

Sasniedzamība un mobilitāte

↑ ↑ Samazināta nepieciešamība pēc privātā transporta. Piekļuve vietai izmantojot nemotorizētus transporta līdzekļus vai ejot kājām

Ēkai ir samērā laba pieeja no Dzelzavas, Ūnijas ielām, šķērsojot esošos pagalmus. Ir laba sabiedriskā transporta satiksme. Novietne ir tālu no maģistrāliem pilsētas veloceļiem, taču velonovietnes ārtelpā ir.

↑ ↑ Sasniedzamība 10 minūšu gājienā

Laba sasniezamība 6 minūšu gājienā līdz Dzelzavas vai Stirnu ielas sabiedriskajiem transportiem.

↑ Piekļuve vietai

Ēkas ārtelpa integrēta esošu padomju laika dzīvojamo masīvu pagalmu vidū un nodrošina piekļuvi vietai no visām trim apkārt esošām ielām (4.2.3.-b attēls).

Gājējiem piemērota vide

↓ ↓ Gājējiem piemērots ielu dizains teritorijā / ap to

Šis ēkas ārtelpas projekts ir nodrošinājis kvalitatīvu piekļuvi ēkai, bet nav respektējis apkārt esošo ēku iedzīvotāju ierastās gājēju plūsmas un virzienus, uz ko norāda iemītās takas zālienā un cilvēku mērķtiecīga kustība ierastos virzienos, izlaužot takas cauri jaunajiem apstādījumiem, kas izveidoti līdz ar pagalma jaunpienācēju “Primaveru”.

↑ ↑ Vides pieejamība / gājēju ielas bez auto

Vides pieejamība ārtelpā nodrošināta.

Kritēriju grupa – Ēkas, apbūve (teritorijas apbūve)

↑ ↓ Multifunkcionalitāte

Multifunkcionalitāte ir nodrošināta ēkas iedzīvotājiem uz elitāri smalkās jumta terases, kur pieejamas daudzveidīgas sporta un rekreācijas aktivitātes, taču zemes līmenī viss pa vecam –

gājēju tranzīta funkcija, barjeru ierobežojošs stāvlaukums un tā pievedceļi. Jaunais objekts nav daudzfunkcionalitāti veicinošs.

↓ ↓ Būvju dažādība

Ēka un tās ārtelpa iekļauta padomju laiku daudzstāvu dzīvokļu apbūvē, bet ne struktūrā.

Sociālā dažādība

↑ ↓ ↓ Publiskā ārtelpa ir duāla rakstura – no vienas puses komunikāciju un sociālo daudzveidību veicina 90 dzīvokļu ēkas iedzīvotājiem paredzētā iespēja socializēties kopīgā košā ārtelpā (4.2.3.-a), no otras puses - sociālo nošķirtību veicinoša, jo rada milzīgu sociālo plaisu starp agrākajiem pagalma iedzīvotājiem un jaunpienācējiem

Tehnoloģijas

↑ ↓ Ilgtspējības faktors izpaužas bagātīgi zaļojošā dārzā uz stāvvietas jumta betona pārseguma salīdzinājumā ar situāciju, ja būtu tikai stāvvietā bez zaļojoša pārseguma, taču zinot objekta būvniecības vārdā izcirsto koku skaitu, ilgtspējības faktors zaudē.

Vietas dizains un plānojums

↑ ↓ Vietas dizains un plānojums tāpat kā visi citi kritēriji šajā objektā izpaužas augstvērtīgos risinājumos ēkas iedzīvotājiem pieejamajā daļā un pievedceļu nodrošināšanā zemes līmenī.

Kopsavilkums

Līdz ar jaunās apbūves ienākšanu kvartāla iekšpagalmā ir mainījusies visu apkārtējo dzīve. Pirms tam bija zaļojošs, bet degradētas vides pagalmi, tagad ir aizbūvēti pagalmi. It kā jau nekas nav mainījies – soliņi bija salauzti pirms tam, tagad to nav vispār. Vienīgais, agrākajā situācijā nebija tik ārkārtīgi stipri uzsvērtā nevienlīdzība. Lieliskā iecere autostāvvietu paslēpt skatam zem levitējoša gaisa dārza, rezultējusies situācijā, ka apkārtējo ēku iedzīvotāju bērniem atliek vien noskatīties pa logiem uz daudzveidīgajām atrakcijām nepieejamā “sapņu valstībā”, un no agras bērņības kultivēt sevī negatīvismu un daudzas citas ne tās vēlamākās emocionālās izpausmes. Maģistra darba autore, būdama arī šīs publiskās ārtelpas labiekārtojuma autore 2005. gadā uzklauzījusi attīstītāja vēlmes un nav pretojusies iecerei, risinot pēc inovatīvākajiem kvalitātes paraugiem jumta dārza dizaina jautājumus, un tāpat kā būvapjoma arhitekti un pašvaldība, nemēģinot novērst pilnīgi nehumānas un sociālo nošķirtību veicinošas ārtelpas risinājuma realizāciju. Ir daudz “gated communities” paraugi pasaulē, bet šis ir īpaši cietsirdīgs.

4.3. TIRDZNIECĪBAS CENTRI

4.3.1. Lielveikala „Sky & More“ ārtelpa, Duntē ielā 19

4.3.1-a

4.3.1.-b

10. Attēlu grupa – Tirdzniecības centra “Sky&More” ārtelpa (autore un I. Stūrmaņa foto)

Sasniedzamība un mobilitāte

↑ ↑ Samazināta nepieciešamība pēc privātā transporta. Piekluve vietai izmantojot nemotorizētus transporta līdzekļus vai ejot kājām

Lielveikala “Sky & More” ēkai gājējiem ir ērta pieejamība no K. Valdemāra ielā kursējošā sabiedriskā transporta, kā arī velosipēdistiem.

↑ ↑ Sasniedzamība 10 minūšu gājienā

Tiešā tuvumā no visiem K. Valdemāra ielas sabiedriskajiem transportiem, apkārtnē esošām biroju un dzīvojamām ēkām un slimnīcas.

↑ ↑ Piekluve vietai

Veikala ēkai ir laba piekluve, ko nodrošina skaidri uzsvērtā gājējiem paredzētā ieejas zona ar rekreatīvas un reprezentatīvas funkcijas kvalitatīvu labiekārtojumu (4.3.1.-a, 4.3.1.-b attēli).

Gājējiem piemērota vide

↑ ↑ ↑ Gājējiem piemērots ielu dizains teritorijā / ap to

Gājēju zona ir skaidri nošķirta no brauktuves. Tā ir plaša un lietotājam draudzīga (4.3.1.-a, 4.3.1.-b attēli). Esošajai Duntē ielai paralēli gar ēkas fasādi izveidots vēl viens gājējiem paredzēts ceļš, nošķirts ar stādījumiem no garām braucošās intensīvās transporta kustības, radot mājīgu dabas klātbūtnes sajūtu.

↑ ↑ Vides pieejamība / gājēju ielas bez auto

Ēkai ir nodrošināta vides pieejamība tās centrālajā ieejas zonas daļā, nedaudz apgrūtinot pārvietošanos pa pārējiem gājējiem paredzētajiem celiņiem dēļ irdenā oļu grantsveidīgā seguma, kurš ir neērts gan velobraucējiem, gan citiem pārvietošanās līdzekļiem ar mazākiem riteņiem.

Kritēriju grupa – Ēkas, apbūve (teritorijas apbūve)

↑ ↑ Multifunkcionalitāte

Ēkas ieejas zonā ir brīvi pieejama atpūtas zona ar soliņiem un skatu uz stādījumiem. Ēkas zemes līmeņa stāvlaukumā ir uzstādītas tirgošanās vietas nojumes, kur tirgus notiek regulāri vairākas dienas nedēļā, kā arī šis laikam ir vienīgais lielveikals, kura ārtelpā visu darba laiku konstanti skan kvalitatīva mūzika, kas nav radio.

↓ ↓ Būvju dažādība.

Šī ir lineāras struktūras apbūve un ainava, kas neveido kvartālus un diemžēl arī ne sasaisti savā starpā.

Sociālā dažādība

↑ Tirdzniecības centra publiskai ārtelpai ir sociālās daudzveidības potenciāls, jo stratēģiski izvietotā labiekārtotā ieejas zona kalpo gan veikala un tirgus apmeklētājiem, gan sabiedriskā transporta pieturas lietotājiem, gan blakus esošās slimnīcas pacientu pastaigām un garām braucošo velosipēdistu atpūtai.

Tehnoloģijas

Objekta ārtelpā kā videi draudzīgs raksturojams ir dero materiālu grants/oļu seguma pielietojums gājēju zonā, ļaujot lietus ūdeņiem drenēties zemē, kā arī vietai raksturīga, ekoloģiski atbilstoša apstādījumu sortimenta izvēle (4.3.1.-a, 4.3.1.-b attēli), nodrošinot ekstensīvu kopšanas iespēju, taču Sarkandaugavas upītes kā vērtības uzsvēršana un ilgtspējības principu integrēšana plānošanā tās kontekstā diemžēl nav veikta.

Vietas dizains un plānojums

Vietas dizains un plānojums ir orientēts gan piebraukšanai ar auto, gan arī komfortablai piekļuvei ar sabiedrisko transportu un velosipēdu. Cilvēkiem, kas ierodas ar sabiedrisko transportu ir skaidri uztverama un no transporta nodalīta kustības zona. Apstādījumi veic ne tikai dizaina lomu, bet no brauktuves un stāvvietām nodalošo un mājīguma radošo funkciju.

↓ ↓ **Aizsardzību no klimatiskajiem apstākļiem** ārtelpa nenodrošina nekādā mērā, neņemot vērā vietas izteikto vējainību.

Kopsavilkums

Lielveikala plānošanas procesā ir domāts vairāk nekā tikai par pamatfunkcijas vajadzību nodrošināšanu. Ārtelpa ir estētiski pievilcīga un funkcionāli daudzveidīga, taču vēl augstvērtīgāku to padarītu Sarkandaugavas upītes ilgtspējīga integrēšana ainavā.

4.3.2. Tirdzniecības centra „Prisma“ ārtelpa Grostonas ielā 1

4.3.2.-a

4.3.2.-b

4.3.2.-c

11. Attēlu grupa – Tirdzniecības centra Prizma ārtelpa (autores foto)

Sasniedzamība un mobilitāte

↓↓ Samazināta nepieciešamība pēc privātā transporta. Piekluve vietai izmantojot nemotorizētus transporta līdzekļus vai ejot kājām

Tā kā šī ārtelpa veido vienu pamata funkciju – auto novietne, tad arī uzsvars tiek likts uz šīs vietas piekļuvi, izmantojot privāto auto. Ārtelpas funkcija nav aicinoša tiem, kas šeit ierodas ar velosipēdu vai sabiedrisko transportu. Tuvākā sabiedriskā transporta pietura ir aptuveni 600m attālumā.

↓↓ Sasniedzamība 10 minūšu gājienā

10 minūšu gājiena attālumā no lielveikala atrodas vairākas biroju, banku un administratīvās ēkās, kā arī dzīvojamās ēkas. Taču tā kā publisko ārtelpu veido auto stāvvietas, iedzīvotājiem vai biroju darbiniekiem nav pamata mērķtiecīgi apmeklēt šo ārtelpu vai tajā uzkavēties. Pārējie sasniežamības un mobilitātes kritēriji nav vērtējami, jo šī publiskā ārtelpa paredzēta monofunkcijai, kas nav piemērota tam, lai tur uzturētos cilvēki.

Gājējiem piemērota vide

↓↓↓ Gājējiem piemērots ielu dizains teritorijā / ap to

Lielveikalam piekļautajā publiskajā ārtelpā vērojamas spontāni iestaigātas takas, kas ved no

un uz citiem, ar veikalu nesaistītiem objektiem. Šis apstāklis norāda to, ka apkārt esošās, gājēju galamērķa teritorijas, nav veidotas saskaņā cita ar citu, un nav mērķtiecīgi plānotas gājēju plūsmas un infrastruktūra.

↓ ↓ Vides pieejamība / gājēju ielas bez auto

Esošajā auto stāvlaukumā nav vērtējama vides pieejamība, jo šeit sastopamā izmantojamā publiskā ārtelpa veidota auto stāvvietām. Nedaudzie publikai izmantojamie elementi ir pamatfunkcijai atbilstoši – gājēju celiņi ir lietojami, uz soliņiem var sēdēt, un rotaļu laukumā var atrasties bērni, taču rotaļu laukums no blakus esošās ietves un brauktuves nav nekā norobežots.

Kritēriju grupa – Ēkas, apbūve (teritorijas apbūve)

↓ ↓ ↓ Multifunkcionalitāte

Šī objekta ārtelpa raksturojama kā mono-funkcionāla – tirdzniecības centra autostāvvietu vajadzībām. Lielākā daļa publiskās ārtelpas ir tieši autostāvvietā. Neliels bērnu spēļu laukums novietots Grostonas ielas malā pie tirdzniecības centra fasādes. Neskaitot slēgtas teritorijas bērnu dārzus un privātās teritorijas, šis ir vienīgais rotaļu laukums tuvākajā apkārtnē. Tā kā rotaļu laukumā ir necīgs uz pārējā – autostāvvietu fona, tad šo lielveikala apkārtnes telpu nevar raksturot kā multifunkcionālu.

↓ ↓ ↓ Būvju dažādība

Kvartālu veido vairākas monofunkcionālas ēkas – bankas, biroji, kā arī tirdzniecības centrs, skola un bērnu dārzi. Visas šīs ēkas veido tikai atsevišķai vienībai piemērotu vienas funkcijas ārtelpu. Tām nav kopējas sasaistes vai kopīgs, saskaņots ārtelpas plānojums.

Sociālā dažādība

↓ ↓ Šo kritēriju grupu dotajā gadījumā nav iespējams vērtēt, jo publiskā ārtelpa nav paredzēta, lai tajā uzskatītos cilvēki.

Tehnoloģijas

↓ Objekta ārtelpā nav novērots videi draudzīgu materiālu pielietojums un ilgtspējīgi risinājumi.

Vietas dizains un plānojums

Nelielajai publikas izmantojamai ārtelpas daļai (rotaļu laukumam un dažiem soliņiem) nav novērojamas īpašības, kas būtu raksturojamas kā piemērošana vai nodrošināšana dažādiem klimatiskiem apstākļiem.

Kopsavilkums

Iespējams, pie konkrētās publiskā ārtelpas veidošanas netika domāts par ļoti daudz kritērijos minētām kvalitātēm, tāpēc šī ārtelpa ir mono-funkcionāla. Kopumā šī objekta piekļautā

ārtelpa veidota, bez apkārtējo objektu ārtelpu sasaistes. Papildus analīze var tikt veikta atsevišķām kritēriju grupām, piemēram, sociālo faktoru noskaidrošanai, kā arī pieejas un piekļuves paradumu pētīšanai.

4.3.3. Tirdzniecības centra “Spice” ārtelpa, Lielirbes ielā

4.3.3.- a

12. Attēlu grupa – Tirdzniecības centra “Spice” ārtelpa (autores foto)

Sasniedzamība un mobilitāte

↓↓↓ Samazināta nepieciešamība pēc privātā transporta. Piekļuve vietai izmantojot nemotorizētus transporta līdzekļus vai ejot kājām

Lielveikala “Spice” apmeklētāju loku pamatā nodrošina pircēji, kas ierodas ar personīgo auto, taču gājējiem pieejamība iespējama arī ar sabiedrisko transportu. Auto stāvlaukums veic ne vien veikala apmeklētāju auto novietnes funkciju, bet gan pilsētas nozīmes “Park&Ride” laukuma funkciju.

↓↓ Sasniedzamība 10 minūšu gājienā

Laba sasniedzamība 10 minūšu gājienā iespējama no apkārtnē esošajām dzīvojamām ēkām.

↓↓↓ Piekļuve vietai

Veikala ēkai laba piekļuve ir galvenokārt autotransportam, kas ir prioritāte ārtelpā, taču pieejamība ir arī sabiedriskajam transportam Lielirbes ielā 2 minūšu gājiena attālumā.

Gājējiem piemērota vide

↓↓ Gājējiem piemērots ielu dizains teritorijā / ap to

Lai arī ārtelpas labiekārtojumu veidojot, ir domāts par gājēju kustības organizāciju (daudzās gājēju pārejas un “guļošie policisti”), tomēr gājējs šeit nav prioritāte un ir spiests ļoti uzmanīgi šķērsot brauktuves un stāvvietas, nemaz nerunājot par bērnu patstāvīgu atrašanos

šajā teritorijā.

↓ ↓ Vides pieejamība / gājēju ielas bez auto

Ēkai ir nodrošināta formāla vides pieejamība.

Kritēriju grupa – Ēkas, apbūve (teritorijas apbūve)

↑ ↑ Multifunkcionalitāte

Teritorijā dominē auto stāvlaukuma funkcija, kas atšķirībā no citām tirdzniecības centru ārtelpām ir zaļāka un apstādījumiem bagātāka. Teritorijā eksistē labiekārtota atpūtas vieta un rotaļu laukums, kas pieejami arī laikā, kad tirdzniecības centrs slēgts. Uz daudzstāvu auto novietnes jumta veikala darba laikā darbojas maksas kartinga trase (4.3.3.-b attēls). Neoficiāli stāvlaukums veic arī pilsētas nozīmes “Park & Ride” laukuma funkciju.

↓ ↓ Būvju dažādība.

Tirdzniecības ēku komplekss, kā arī blakus esošā boulinga ēka, santehnikas veikals un autocentrs veido kvartālu, kam netālu arī daudzstāvu dzīvojamo ēku komplekss.

Sociālā dažādība

Lielveikala publiskā ārtelpa galvenokārt tomēr nav paredzēta, lai tajā uzturētos cilvēki, veikalu neapmeklējot. Neliels izņēmums ir sezonāli uzstādītie tirgus galdi stāvvietas centrālajā daļā, taču arī tas ir uz iepirkšanos vērsts pasākums. Stāvvietas malā ierīkots atpūtas laukums ar sociāliem procesiem labvēlīgu labiekārtojuma principu, kā arī apstādījumiem nodalīts neliels bērnu rotaļu laukums atstatus.

Tehnoloģijas

Objekta ārtelpā nav novērots videi draudzīgu materiālu pielietojums.

Vietas dizains un plānojums

Vietas dizains un plānojums ir orientēts gan piebraukšanai ar auto, gan arī piekļuvei ar sabiedrisko transportu. Cilvēkiem, kas ierodas ar sabiedrisko transportu nākas šķērsot autostāvvietu laukumus. Salīdzinoši daudz košu apstādījumu (4.3.3.-a attēls) gan stāvvietas atdalošajās joslās, gan objektam piekļautajās ielu malās.

Kopsavilkums

Monofunkcionāla lielveikala publiskā ārtelpa ar nedaudz vairāk apstādījumiem un krāsu negaidīti labi. it kā jau parkings, bet ļoti daudz apstādījumu. ir atpūtas vieta un neliels bērnu rotaļu laukums pieejams jebkurā laikā. uz daudzstāvu parkinga jumta – kartinga trase!!!! pavisam jauki būtu, ja arhitektūras apjoma pirmā stāva līmenis būtu transparents, neveidojot garu, monotonu sienu. ir sasaiste spicei ar spice home, vēl boulings un santehnikas veikals.

4.4. KVARTĀLU – JAUKTAS IZMANTOŠANAS BIJUŠO RŪPNIECISKO TERITORIJU ĀRTELPAS

Šī sadaļa, ietverot sevī gan dzīvojamo, gan tirdzniecības, gan kultūras un administratīvās funkcijas, pievēršas bijušo rūpniecisko teritoriju transformācijām, vēršot uzmanību uz 19.gs. beigu industriālā mantojuma potenciālu. Pirms Pirmā pasaules kara celtās sarkanā vai dzeltenā ķieģeļa mūra ražošanas ēkas tiek uzlūktas kā estētiska vērtība, turklāt to atvērtais plānojums ir viegli pielāgojams patstāvīgi mainīgajām šodienas funkcionālajām prasībām, tāpēc veikta vesela rinda bijušo industriālo teritoriju transformācija, ražošanas funkcijas aizvietojot dzīvojamo, darījumu vai pakalpojumu funkcijām, kam visbiežāk ir hibrīds raksturs - nevērtīgāko nojaucot, bet vērtīgāko un potenciālajai attīstībai piemērojamāko – saglabājot un pārbūvējot (O. Redbergs, J.Lejnieks....., 2013).

4.4.1. „Valdemāra pasāža” ārtelpa, K. Valdemāra ielā 69

4.4.1.-a

4.4.1.-b

4.4.1.-c

4.4.1.-d

13. Attēlu grupa – “Valdemāra pasāža” ārtelpa (autores foto)

Sasniedzamība un mobilitāte

↑ ↑ Samazināta nepieciešamība pēc privātā transporta. Piekluve vietai izmantojot nemotorizētus transporta līdzekļus vai ejot kājām

Valdemāra pasāža atrodas aktīvo K.Valdemāra un Miera ielas vidū. Valdemāra iela ir piemērota velobraucējiem un Miera ielā ir īpaša subkultūras klātbūtne, tāpēc pieeja ar velosipēdu vai ejot kājām vērtējama kā pozitīva.

↑ ↑ Sasniedzamība 10 minūšu gājienā

Apkārt esošā dzīvojamā kvartālu sabiedrība varētu būt mērķauditorija šim kvartālam. 10 minūšu gājiena attālumā no ēkas atrodas vairākas biroju un administratīvās ēkās, kā arī skola, un daudzveidīga sabiedriskā transporta uz K. Valdemāra, Miera un Briāna ielām.

Gājējiem piemērota vide

↓ ↓ ↓ Gājējiem piemērots ielu dizains teritorijā / ap to

Gājējiem šī kvartāla iekšiene ir nepiemērota, jo galvenā funkcija šai ārtelpai ir auto novietošana un kustība (4.4.1.-a līdz 4.4.1.-d attēli). Gājēji var pārvietoties pa kvartāla ielas malām, kas dažbrīd nav skaidri noteiktas.

↓ ↓ Vides pieejamība / gājēju ielas bez auto

Esošā auto dominance šajā kvartālā nosaka prioritāti auto transportam. Dažviet, kur nav skaidri definēta gājēju un auto plūsmas dalījuma, var rasties pārpratumi un apdraudējums gājējiem.

Kritēriju grupa – Ēkas, apbūve (teritorijas apbūve)

↓ ↓ Multifunkcionalitāte

Ja pats kvartāla ēkās esošo funkciju piedāvājums ir dažāds (kafejnīcas, veikali, restorāni, klubi, biroji, u.c), tad publiskai ārtelpai dažādībaniecīga. Starp auto plūsmu un stāvvietām, ielu malās ir kafejnīcu galdiņi, kā arī uz atsevišķām, samērā plašām terasēm ir izklaižu kluba un restorānu ārtelpa, kas funkcionāli nav vienota ar ielas līmeni.

↑ ↑ Būvju dažādība

Kvartālā ir ievērojama būvju dažādība, kur daļa ēku ir bijušās industriālās celtnes, kas piemērotas mūsdienu vajadzībām, un jaunas ēkas – bankas sānu fasādes ieeja un RIMI veikals. Ēku kopējā struktūra nosaka kvartāla vizuālo dažādību un atraktivitāti.

↓ ↓ ↓ Bērniem piemērota infrastruktūra

Nav novērojama atbilstība šim kritērijam.

Pilsētas kopējais plānojums

Šis kvartāls nodrošina pilnvērtīgu pilsētas satiksmes šķērsojuma funkciju, kā arī ar bijušo ražošanas ēku attīstību, radījis īpašu dzīvīgumu šajā apkārtnē, kas nepretendē uz kādu šai pilsētas daļai nepiemērotu vai negatīvu funkciju esamību.

Sociālā dažādība

Sociālās dažādības priekšnoteikumi ārtelpā ir, ko varētu vien pilnveidot, atbrīvojot pasāžas centrālo daļu no stāvvietām un ieviešot teritorijā dzīvojamās zonas satiksmes ierobežojumus, jo brauktuve lielā mērā tiek izmantota ērtam auto tranzītam (4.4.1.-a līdz 4.4.1.-d attēli).

Tehnoloģijas

Nav novērojama videi draudzīgu un energoefektivitāti veicinošu tehnoloģiju klātbūtne.

Vietas dizains un plānojums

Publiskā ārtelpa veidojusies spontāni, apkārtējo iesaistīto dalībnieku funkcionālu vajadzību nodrošinot. Pāris soliņi pie Rimi veikala, pāris galdiņi pie krodziņa uz ietves un pāris puķupodu pie veikala, bet tomēr to visu nomācošs autostāvvietu pārsvars.

Kopsavilkums

Valdemāra pasāžas publiskās ārtelpas pamata funkcija ir auto novietnes un auto tranzīts. Aktivitātes vērojamas ēku tiešā tuvumā: kafejnīcu terases, veikalu ieejas un neliels priekšlaukumiņš lielveikalam. Publiskā ārtelpa raksturojama kā tranzīta tipa telpa, taču ar lielu potenciālu būt mājīgai un dzīvīgai cilvēku pulcēšanās vietai, ieviešot nedaudzus ar auto saistītus ierobežojumus un veicinot aktivitāšu daudzveidību.

4.4.2. Daudzdzīvokļu kompleksa „Ģipša fabrika“ ārtelpa, Balasta dambis 70

4.4.2.-a

4.4.2.-b

4.4.2.-c

4.4.2.-d

14. Attēlu grupa - Daudzdzīvokļu kompleksa “Ģipša fabrika” ārtelpa (autores foto)

Sasniedzamība un mobilitāte

↑ Samazināta nepieciešamība pēc privātā transporta. Piekluve vietai izmantojot nemotorizētus transporta līdzekļus vai ejot kājām

Piekluves prioritāte šai vietai ir auto, kaut gan veicamais attālums no tuvākā veloceļa arī nav visai liels, un nelielā autosatiksmē var netraucēt velobraucējiem. Atkarībā no laika apstākļiem, kājām veicamais ceļš ir patīkams un baudāms, ejot gar Daugavas krastu. Regulāra sabiedriskā transporta satiksme sasniedzama kilometra attālumā, taču tuvāk sastopama pietura, kur sabiedriskais transports kursē reti.

↑ Sasniedzamība 10 minūšu gājienā

Šis kvartāls ir paredzēts elitāru dzīvokļu īpašniekiem, kas, kā novērots pārvietojas ar privāto auto, taču ejot kājām, 12 minūšu attālumā ir regulāra sabiedriskā transporta satiksme. Tikpat tālu ir lielveikals “Origo”. Tuvāk atrodas dažādi citi servisi – peldbaseins, sporta zāle, izstāžu centrs.

Gājējiem piemērota vide

↑ Gājējiem piemērots ielu dizains teritorijā / ap to

Gājējiem piemērotas vides kritēriju galvenokārt izpilda Daugavas klātbūtne un kluso ielu gar to. Taču pašu Ģipša fabrikas kvartāla publisko ārtelpu veido pamatā slēgta teritorija, kas paredzēta tās iedzīvotājiem un svešinieku iekļūšana nav paredzēta. Taču, kā novērots, iekšpagalmos esošā infrastruktūra ir augstvērtīga un paredzēta, lai gājējs tajā justos komfortabli.

↑ Vides pieejamība / gājēju ielas bez auto

Iekšpagalmos nav novērota auto stāvvietu klātbūtne, un tā paredzēta iedzīvotāju rekreācijai.

Kritēriju grupa – Ēkas, apbūve (teritorijas apbūve)

↑ Multifunkcionalitāte

Multifunkcionalitāte raksturojama slēgta pagalma ietvaros, taču paredzēta iedzīvotāju mierīgai atpūtai, komunicējot un bērniem spēlējoties apkārtnē. Pagalms izpilda vajadzīgo

iedzīvotāju pamatfunkciju – mieru un klusumu, ar iespēju staigāt, sēdēt.

↑ Bērniem piemērota infrastruktūra

Pagalms veidots neitrāli – bez dominējošiem rotaļu laukumiem, taču iekšpagalms bez auto klātbūtnes ir piemērots un drošs bērniem.

Pilsētas kopējais plānojums

Kvartāls nodrošina pilsētas tēlam, siluetam, formai atbilstošu plānojumu un netraucē Ķīpsalas krastmalas mierīgo plūdumu (4.4.2.-a attēls). Pozitīvi vērtējams moments ir bijušās degradētās rūpnieciskās teritorijas atgriešana jaunai dzīvei.

Sociālā dažādība

Sociālā dažādība kvartālā nav novērojama, jo pamata tās lietotājs ir elitāro dzīvokļu īpašnieks. Krastmalā apsekošanas laikā manīti patstāvīga tūristu klātbūtne ar un bez velosipēdiem.

Tehnoloģijas

Lai raksturotu tehnoloģiju izmantošanu kvartālā, veicama papildu analīze, taču novērojot, var secināt, ka nav izmantoti videi nedraudzīgi materiāli vai tehnoloģijas.

Vietas dizains un plānojums

Vietas dizains ir atbilstošs tās lietotāju vajadzībām ar augstvērtīgu lebiekārtojumu (4.4.2.-b, 4.4.2.-c attēli).

Kopsavilkums

Ģipša fabrika vērtējama kā samērā pozitīvs objekts vairākos aspektos, piemēram, tas iekļaujas pilsētas kopējā plānojumā, ir salīdzinoši ērti pieejams, ir vieta, kur sabalansēts dizains ar funkcionalitāti. Taču kvartāla iekšpagalmi ir nejaušam apmeklētājam slēgti un pilda tikai elitāru dzīvokļu īpašnieku nepieciešamības. Taču, tā kā apkārt esošā publiskā ārtelpa ir pieejama visu diennakti jebkuram, turklāt Daugavas krastmala un klusās ieliņas rada mājīgu lauku sajūtu pilsētā, maršruts ir pastaigu aicinošs ikvienam.

4.4.3. Spīķeru kvartāla ārtelpa

4.4.3.-a

4.4.3.-b

15. Attēlu grupa – Spīķeru kvartāla ārtelpa (autores foto)

Sasniedzamība un mobilitāte

↑ ↑ ↑ Samazināta nepieciešamība pēc privātā transporta. Piekluve vietai izmantojot nemotorizētus transporta līdzekļus vai ejot kājām

Spīķeru kvartāls, starp Maskavas un Krasta ielu, atrodas vienā no infrastruktūras visnoslogotākajiem rajoniem Rīgā, blakus Krasta ielas intensīvā satiksme, Centrāltirgus, kur starp tiem nav īpašu šķēršļu – atdalošā iela ir pietiekami šaura un salīdzinoši lēnu satiksmi, lai tā netraucētu lietotājiem šķērsošanai.

↑ ↑ ↑ Sasniedzamība 10 minūšu gājienā

Kvartāls sasniedzams no pilsētas svarīgākajiem satiksmes mezgliem – autoostas un dzelzceļa stacijas, tāpat arī pilsētas centrs un vecpilsētas gājiena attālumā.

Gājējiem piemērota vide

↑ ↑ Gājējiem piemērots ielu dizains teritorijā / ap to

Lielākā daļa teritorijas ir paredzēta gājējiem un auto stāvvietas aizņem visai nelielu daļu platības. Tāpat kvartālā nav novēroti kādi šķēršļi vai mulsinoši objekti, kas neļautu orientēties. Vienīgais negatīvais aspekts ir plašā un vienmuļā ārtelpa, kas var mazināt “mājīguma” sajūtu ikdienā.

↑ ↑ Vides pieejamība / gājēju ielas bez auto

Iepriekš minētās nedaudzās stāvvietas nerada gājējiem būtiskus šķēršļus.

Kritēriju grupa – Ēkas, apbūve (teritorijas apbūve)

↑ Multifunkcionalitāte

Multifunkcionalitāte šajā ārtelpā īpaši izpaužas tikai organizēto pasākumu laikā (koncerti, tirdziņi, ziemā – slidotava) (4.4.3.-a, 4.4.3.-b attēli), un ikdienā tā paredzēta brīvai apmeklētāju plūsmai, arī tiem, kas vēlas sasniegt promenādi Daugavmalā. Daudzo kultūras iestāžu īpatsvars Spīķeru ēkās, kā arī kafejnīcu terases, nodrošina daudzfunkcionālas laika

pavadīšanas iespējas, bet tas nav ārtelpas nopelns.

↑ Bērniem piemērota infrastruktūra

Kvartāla teritorija ir bez auto satiksmes, līdz ar to bērni var izmantot šo teritoriju dažādām aktivitātēm. Teritorijā ir dažas rotaļu atrakcijas, taču īpaša infrastruktūra bērniem nav novērota .

Pilsētas kopējais plānojums

Kvartāls nodrošina pilsētas tēlam, siluetai, formai atbilstošu plānojumu un veidots vēsturisku ēku kvartālā, kur dažas no tām bijušas degradētu objektu statusā. Tāpat kvartāla revitalizācija piešķirusi tam dzīvīgumu, un nodrošina sasaisti ar Daugavas krastmalu. Tā kā ēku tēls ir saglabāts, pilsētas siluets un vēsturiskās formas nav zaudējušas savu īpašo identitāti.

Sociālā dažādība

Kvartālā novērota izteikta sociālā dažādība, kur vienlaicīgi ārtelpu šķērso un tajā uzskatās dažādu sociālo slāņu apmeklētāji – sākot no kultūras baudītājiem, tūristiem, tirgus apmeklētājiem, beidzot ar bezpajumtniekiem, kuru īpatsvars, kopš Spīķeru atjaunošanas ir mazinājies, ko var raksturot kā ģentrifikāciju.

Tehnoloģijas

Lai raksturotu tehnoloģiju izmantojumu šajā kvartālā, veicama papildu analīze, taču novērojot, var secināt, ka nav izmantoti kādi videi nedraudzīgi materiāli vai tehnoloģijas, bet nav arī ilgtspējīgu paņēmienu pielietošanas pazīmes.

Vietas dizains un plānojums

Vietas dizains un plānojums piemērots dažādu publisku pasākumu rīkošanai, kas arī tiek darīts, taču ikdienas apmeklētājam vide var šķist nemājīga un bezpersoniska, lielo betona bruģa segto platību dēļ. Tāpat plašajā ārtelpā nav veiktas nekādas mikroklimatu veidojošas ārtelpas darbības, neņemot vērā plašās, atklātās ārtelpas un novietnes vējainību.

Kopsavilkums

Spīķeru kvartāla publiskā ārtelpa pilda lielu, pilsētas centram atbilstošu, sabiedrisku pasākumu norises vietas (4.4.3.-b attēls) funkciju kas ir ērti pieejama jebkurā laikā. Kvartālā saglabātā kultūrvēsturiskā apbūvē daudzas ar kultūru saistītas iestādes. Publiskā ārtelpa piemērota gājēju plūsmai, jo tajā nav dominējošas auto kustības un citu šķēršļu, kas kavētu pārvietošanos. Revitalizētā ārtelpa ir labs piemērs tam, kā viens objekts spēj mainīt visas apkāmes sociālo statusu un lomu pilsētā, kas gan konkrētajā gadījumā balansē uz ģentrifikācijas robežas. Veicot nestrukturētu interviju 2013.gada rudenī, neilgi pēc objekta nodošanas ekspluatācijā, ar vietas lietotāju radošās apvienības Moodwork vadītāju Arni Asperu, kurš bija telpu nomnieks Spīķeros, izskanēja apgalvojums, ka nomāt iespējams vairs

nevarēšot atļauties, jo cenas telpu īrei kopš ārtelpas labiekārtošanas pabeigšanas esot dubultojušās (Aspers, 2013).

4.5. TERITORIJU LABIEKĀRTOŠANA, PARKI, ŪDENSMALAS, SKVĒRI

4.5.1. Kultūras nama “Ziemeļblāzma” parks, adrese

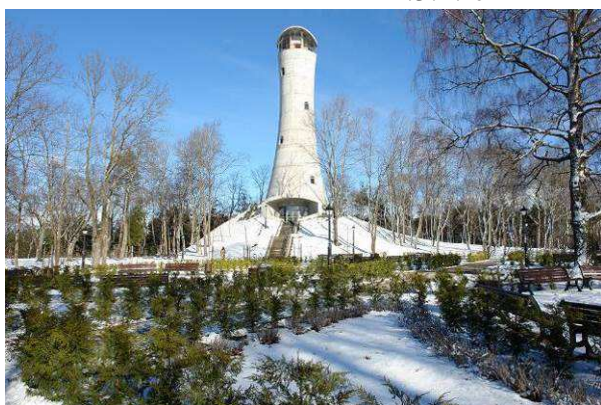
4.5.1.-a

4.5.1.-b

4.5.1.-c

4.5.1.-d

16. Attēlu grupa – Kultūras nama “Ziemeļblāzma” parks (autores foto)

Sasniedzamība un mobilitāte

↓ Samazināta nepieciešamība pēc privātā transporta. Piekluve vietai izmantojot nemotorizētus transporta līdzekļus vai ejot kājām

Apkaimes lokālo iedzīvotāju pieejamībai sasniedzamība ar kājām ir laba, bet tā kā objekts ir arī pilsētas nozīmes, tad piekļūšana ar privāto auto ir nozīmīga. Sabiedriskā transporta pieejamība apmierinoša. Samērā liels autostāvvietu laukums ir izvietots parkā (!) (4.5.1.-b attēls).

↑ Sniedzamība 10 minūšu gājienā

10 minūšu gājiena attālumā sasniedzamība ir apkaimes dzīvojamo ēku iedzīvotājiem un bērniem no blakus esošām izglītības iestādēm.

Gājējiem piemērota vide

↑ ↑ ↑ Gājējiem piemērots ielu dizains teritorijā / ap to

Vide gājējiem ir piemērota, jo parka funkcijas objektā uzsvars ir tieši uz to. Daudzveidīgu segumu un celiņu sistēmas, nodarbes bērniem.

↑ Vides pieejamība

Vides pieejamība ir nodrošināta.

↓ Gājēju ielas bez auto

Tuvākajā apkārtnē nav gājēju ielu bez auto.

Kritēriju grupa – Ēkas, apbūve (teritorijas apbūve)

↑ ↑ ↑ Multifunkcionalitāte

Parkā ir izteikti multifunkcionālas iespējas, gan pavadot laiku pastaigās un dabas baudīšanā, gan apmeklējot skatu torni (4.5.1.-c attēls) ar kultūrvēsturiskas izziņas iespējām un Ziemeļblāzmas kultūras namu dažādiem pasākumiem. Parkā ir arī zona ārtelpas koncertu iespējām un slidotavai ziemā (4.5.1.-a attēls).

↑ ↑ ↑ Vietas plānotās idejas dzīvotspēja

Parkam ir ļoti labs dzīvotspējas potenciāls.

Pilsētas kopējais plānojums

Parks ir kā lokālas, tā pilsētas nozīmes objekts ar kultūrvēsturisku nozīmi, tāpēc kalpo kā rekreatīva vide apkaimes kontekstā, un apmeklēšanas vērts objekts pilsēta kontekstā izvietots pilsētas ziemeļu daļā.

Sociālā dažādība

Izteikta sociālā dažādība, jo parks izmantojams kā regulārai laika pavadīšana, tā pasākumiem. Pārsvārā novērotas ģimenes ar maziem bērniem un pensionāri kā ikdienas lietotāji. Cita kategorija apmeklētāju ir tie, kas ierodas tieši skatu torņa apskatei, taču šķiet, ka parka teritorijā nav īpaši domāts par jauniešiem.

Tehnoloģijas

Veidojot publisko ārtelpu, nav novērota ilgtspējīgu tehnoloģiju un materiālu izmantošana.

Vietas dizains un plānojums

Vietas dizains un plānojums veidots respektējot vēsturisko novietni un kompozicionālās īpašības. Restaurēti tādi vēsturiski parka elementi, pergolas, lapenes (4.5.1.-d attēls), rozārijs ar strūklakām. Jaunpienesums ir skatu tornis. Parkā ērti izvietoti soliņi, un ir dažādu vecuma grupu bērniem rotaļu laukums.

Kopsavilkums

Kā lokālas, tā pilsētas nozīmes objekts ar multifunkcionālām rekreācijas iespējām – kultūrvēsturiska vērtības un izziņas iespējas, skatu torņa pakalpojumi, pastaigas parkā, kultūras pasākumi iekštelpās un ārtelpās. Sabiedriskais transports nodrošina saikni ar centru.

4.5.2. Ķīpsalas “pludmale”

4.5.2.-a

4.5.2.-b

17. Attēlu grupa - Ķīpsala “pludmale” (autores foto)

Sasniedzamība un mobilitāte

↑ ↑ Samazināta nepieciešamība pēc privātā transporta. Piekluve vietai izmantojot nemotorizētus transporta līdzekļus vai ejot kājām

Pludmalei labāka sniedzamība ir ar kājām un velosipēdu nekā ar privāto auto. Pieejama arī ar sabiedrisko transportu.

↑ Sasniedzamība 10 minūšu gājienā

10 minūšu gājiena attālumā var nokļūt Vecrīgā, ejot ar kājām pāri Vanšu tiltam (4.5.2.-a attēls)

↑ ↑ Pieeja sabiedriskajam transportam

Labā pieeja sabiedriskajam transportam

Gājējiem piemērota vide

↓ Gājējiem piemērots ielu dizains teritorijā / ap to

Nav domāts par piekļūšanas labiekārtošanu.

↓ Vides pieejamība

Neapmierinoša vides pieejamība.

↑ Gājēju ielas bez auto

Tuvākajā apkārtnē ir Balsta dambis – iela ar zemu satiksmes intensitāti.

Kritēriju grupa – Ēkas, apbūve (teritorijas apbūve)

↑ ↑ Multifunkcionalitāte

Vietas pamatfunkcija ir rekreācija un šādu uzdevumu tā pilda. Nākošais ir jautājums par

iespējamo aktivitāšu daudzveidību un par to, vai daudzveidību garantē maksimāli liels uzstādītā aprīkojuma daudzums.

↑ ↑ ↑ Vietas plānotās idejas dzīvotspēja

Rīgā ir maz šādas rekreācijas iespējas ar pieeju ūdensmalām, tāpēc sabiedrība priecājas arī par mazumiņu. No tāda viedokļa, vieta ir dzīvotspējīga.

Pilsētas kopējais plānojums

Spontāni izveidojusies ārtelpa pamatā ir jauniešu lietota, kuru aktivitātēm ierīkots volejbola laukums un periodiski parādās sezonāli bāri vai kafejnīcas. Ir daži soliņi un rotaļu atrakcijas, taču nav izstrādāta labiekārtošanas projekta un plānotas ieceres pazīmju. Ļoti pietrūkst loģiskas sasaistes ar blakus esošā Swedbank ēkas ārtelpas labiekārtojumu (4.5.2.-b attēls).

Sociālā dažādība

Apmeklētāju kontingentu pamatā nodrošina jaunieši gan ierodoties kājām, gan velosipēdiem.

Tehnoloģijas

Veidojot publisko ārtelpu, nav novērota ilgtspējīgu tehnoloģiju un materiālu izmantošana.

Vietas dizains un plānojums

Izteikti lineāras struktūras plānojums, kas vērsts kā uz tranzītu, tā uz mērķtiecīgu vietas apmeklējumu. Pārdomāts dizains, daudzveidīgas sēdēšanas un skata vērošanas iespējas.

Kopsavilkums

Stihijiski, Daugavas gultnes padziļināšanas rezultātā izsmeltu smilšu krāvamam pārtopot pilsētas mēroga ūdensmalas labiekārtojumā, svarīgs posms ir izpalicis - vietai trūkst ainaviski pārdomātas labiekārtošanas ieceres, piekļūšanas risinājuma un lietotāju vajadzību apzināšanas. Šķiet, ka mērķa auditorija ir jaunieši, bet varbūt tomēr vecāki ar bērniem, jeb bāra apmeklētāji? Plānošana palīdzētu sadzīvot visiem, bet patlaban redzamais rada asociāciju ar izbirušu mantiņu klāstu smilšu laukā.

4.5.2. “Spīķeru” promenāde, Daugavas labā krasta krastmala starp Dzelzceļa un Salu tiltiem

4.5.2.-a

4.5.2.-b

4.5.2.-c

4.5.2.-d

18. Attēlu grupa – “Spīķeru promenāde” (autores foto)

Sasniedzamība un mobilitāte

↑ ↑ Samazināta nepieciešamība pēc privātā transporta. Piekļuve vietai izmantojot nemotorizētus transporta līdzekļus vai ejot kājām

Promenāde nav orientēta uz nepieciešamību piekļūt tai ar auto. Apmeklētāju kontingents ir ļoti plašs. Labai promenādes sasaistei ar pilsētas centru risināmas virszemes ielu šķērsojuma iespējas 13. Novembra krastmalā pie dzelzceļa tilta. Ierīkota visa nepieciešamā infrastruktūra piekļuvei ar velosipēdu.

↑ ↑ ↑ Sniedzamība 10 minūšu gājienā

10 minūšu gājiena attālumā var nokļūt Vecrīgā, Centrālā tirgū, dzelzceļa stacijā un daudzās citās vietās.

↑ ↑ ↑ Pieeja sabiedriskajam transportam

Lieliska pieeja visu veidu sabiedriskajam transportam

Gājējiem piemērota vide

↑ ↑ ↑ Gājējiem piemērots ielu dizains teritorijā / ap to

Dizains ir piemērots, taču bērnus bez uzmanības šeit atstāt nav vēlams, jo krastmalai daudz

posmos nav aizsargbarjeru (4.5.2.-b attēls), kas no vienas puses ir simpātiski, bet no otras – bīstami. Kāpnes izkāpšanai no upes iekrišanas gadījumā, ir uzstādītas atbilstoši prasībām.

↑ ↑ Vides pieejamība

Vides pieejamība ir nodrošināta un par to ir pastiprināti domāts (4.5.2.-c attēls).

↓ Gājēju ielas bez auto

Tuvākajā apkārtnē nav gājēju ielu bez auto. Publiskā ārtelpa no visām pusēm ir norobežota.

Kritēriju grupa – Ēkas, apbūve (teritorijas apbūve)

↑ ↑ Multifunkcionalitāte

Daugavmalas promenādes pamatfunkcija ir rekreācija, kas šajā gadījumā nodrošināta daudzveidīgām skatu baudīšanas iespējām. Pieejams arī urbāno sporta veidu laukums.

↑ ↑ ↑ Vietas plānotās idejas dzīvotspēja

Šai ārtelpai ir ne vien lieliska dzīvotspēja, bet tās virsuzdevums bijis, atspoguļot sabiedrības lielo ilgošanās pēc pieejamām ūdensmalām Rīgā, kas sekmētu līdzīgu projektu attīstību citur pilsētā (4.5.2.-a attēls).

Pilsētas kopējais plānojums

Ārkārtīgi svarīgs objekts pilsētas kopējā plānojumā kā norāde uz ūdensmalu neizmantoto potenciālu, jo šīs vietas pieprasījums redzams regulāro apmeklētāju kvantitatē.

Sociālā dažādība

Apmeklētāju kontingents ir ļoti plašs – gan pilsētas viesi, tūristi, pilsētnieki, apkārtnes iedzīvotāji, tirgus apmeklētāji, velosipēdisti, skeiteri u.c. Šī ir vieta ar izteiktām sociālās dažādības pazīmēm.

Tehnoloģijas

Veidojot publisko ārtelpu, nav novērota ilgtspējīgu tehnoloģiju un materiālu izmantošana.

Vietas dizains un plānojums

Izteikti lineāras struktūras plānojums, kas vērsti kā uz tranzītu, tā uz mērķtiecīgu vietas apmeklējumu. Pārdomāts dizains, daudzveidīgas sēdēšanas un skata vērošanas iespējas (4.5.2.-c attēls).

Kopsavilkums

Pretēji iepriekš vērtētā objekta pienesumam, šis ir kvalitatīvs un sen gaidīts pienesums Rīgas publiskajā ārtelpā – daudzsološs sākums pilsētas ūdensmalu pieejamības jautājumu risināšanai un jaunas perspektīvas atklāšanai pilsētniekiem un tūristiem. Neskaitāmās apmeklējuma reizēs, vieta vienmēr ir lietotāju pieprasīta un apmeklēta. Objekts liek domāt par to, ka iespējams radīt labas kvalitātes publiskā ārtelpas tad, kad jau sākotnēji par to tiek domāts kā par publisko ārtelpu.

4.6. KULTŪRAS IESTĀŽU ĀRTELPAS

4.6.1. Latvijas Nacionālās bibliotēkas ārtelpa, Valguma ielā ?

4.6.1.-a

4.6.1.-b

4.6.1.-c

19. Attēlu grupa (autores foto un no publicitātes materiāliem)

Sasniedzamība un mobilitāte

↑ ↑ Samazināta nepieciešamība pēc privātā transporta. Piekluve vietai izmantojot nemotorizētus transporta līdzekļus vai ejot kājām

Ēka ar tai piekļauto publisko ārtelpu atrodas Daugavas kreisajā krastā, intensīvas satiksmes un salīdzinoši blīvas apbūves tuvumā. Šie apstākļi raisījuši situāciju tam, ka publiskajā ārtelpā vispār nav auto stāvvietas (!), bez tam to nav arī praktiski nekur citur, atskaitot nelielu stāvlaukumu uz Mūkusalas ielas starp satiksmes joslām. Ārtelpa ir pieejama ar jebkuriem satiksmes līdzekļiem. Šobrīd, saistībā ar Latvijas kā prezidējošās valsts ES pasākumiem bibliotēkas telpās, ēkas galvenā ieeja apmeklētājiem ir slēgta, un izteikti jūtams velosipēdu novietnes iespēju trūkums. Pie ēkas patlaban lietotās apmeklētāju ieejas velosipēdi tiek novietoti spontāni – “pieslēgti” pie margām uz ieejas kāpnēm (4.6.1.-a attēls), vai citur. Šis apstāklis mazina vēlmi turp doties ar velosipēdu.

↑ ↑ ↑ Sniedzamība 10 minūšu gājienā

10 minūšu gājiena attālumā var nokļūt Vecrīgā, šķērsojot Akmens tiltu ejot kājām. Tāpat sasniedzamas ir sabiedriskā transporta pieturas.

↑ ↑ ↑ Pieeja sabiedriskajam transportam

Intensīvas satiksmes autobusa pieturas atrodas tieši pie ēkas ielas malā, kur nodrošināta satiksme dažādos maršrutos.

Gājējiem piemērota vide

↑ Gājējiem piemērots ielu dizains teritorijā / ap to

Pati ēkas publiskā ārtelpa nerada šķēršļus, lai tiktu nodrošināta gājēju kustība, izņemot atsevišķi laicīgi neizanalizēti gājēju plūsmu virzieni, kas attiecīgi vēl pirms projekta nodošanas ekspluatācijā, ieminuši takas zālienā sev vajadzīgajā virzienā. Problēmas ir piekļuvē šai vietai. Ejot no Akmens tilta puses, ir neskaidri gājēju satiksmes šķērsojumi un nav skaidra dalījuma intensīvās satiksmes pievadam Akmens tiltam un gājēju plūsmai. Apstākļi rosina gājēju šķērsot krustojumu neatļautajā, bet daudzkārt ērtākajā vietā, nevis izmantot garo apvedceļu, turklāt, pārvarot kāpnis. Tā kā šī ir vienīgā pieeja, ejot kājām no pilsētas centra puses, šis apstākļis uzskatāms par vērā ņemamu.

↑ Vides pieejamība

Ēkas priekšlaukumā ir nodrošināta vides pieejamība iekļūšanai ēkā. Visa publiskā ārtelpa vide pieejama.

↓ Gājēju ielas bez auto

Tuvākajā apkārtnē nav gājēju ielu bez auto. Publiskā ārtelpa no visām pusēm ir norobežota ar aktīvas satiksmes ielām.

Kritēriju grupa – Ēkas, apbūve (teritorijas apbūve)

↓ Multifunkcionalitāte

Valsts nozīmes ēkas ārtelpai jāspēj pildīt reprezentācijas funkciju, taču nodrošinot labvēlīgus apstākļus bibliotēkas apmeklētājiem, kā arī vietējiem apkārtnes iedzīvotājiem. Telpa ir atklāta, tai nav sasaistes ar tuvumā esošo Daugavu. Tā kā izveidotais labiekārtojums nejauši izrādījies ļoti piemērots urbāniem sporta veidiem, ārtelpu aktīvi izmanto skeiteri, skrituļotāji u.c. Labiekārtojums sākotnēji nav paredzēts šādām slodzēm, radušies bojājumi un diskusijas par to, vai skeiteru aktivitātes ir pieļaujamas. Taču šis piemērs parāda tendences un publiskās ārtelpas aktuālo nozīmību kādai sabiedrības grupai un rosina domāt par līdzāspastāvēšanu un sadzīvošanu. Izņemot šīs aktivitātes, citas funkcijas ārtelpā nav novērotas.

↓ Būvju dažādība

Bibliotēkas ēka ir brīvstāvoša būve – simbols un orientieris, kurai nav sasaiste ar apkārt esošā kvartāla apbūvi, kas šajā gadījumā nav bijis mērķis.

↓ ↓ ↓ Vietas plānotās idejas dzīvotspēja

Publiskā ārtelpa ir veidota no jauna, un jau paredzama tās remontēšana un pilnveidošana, ko pamatā noteikusi negaidītā vietas izmantošana. Tāpat ir novērojamas sasaistes un funkcionālās nepilnības, līdz ar to līdzšinējā ārtelpas idejas dzīvotspēja novērtēta kā apšaubāma.

Pilsētas kopējais plānojums

Pagaidām bibliotēkas ārtelpa ir atrauta no apkārtnes nenodrošinātās piekļuves un sasaistes ar krastmalu dēļ. Tās ir tuvākajā nākotnē risināt paredzētas lietas, tāpēc iespējams situācija uzlabosies pēc šīs puses krastmalas promenādes izveides.

Sociālā dažādība

Sociālo dažādību var novērot bibliotēkas apmeklētāju vidū – tie, kas lieto arī publisko ārtelpu nevis tikai dodas no/uz bibliotēku, bet arī pavada tajā laiku. “Skeiteri” un viņu fani veido lielo daļu dažādības, taču citu – mērķtiecīgi ārtelpu apmeklējošu sociālo grupu nav novērots.

Tehnoloģijas

Veidojot publisko ārtelpu, nav novērota ilgspējīgu tehnoloģiju un materiālu izmantošana. Nav realizēta arī kādu brīdi apspriestā saules kolektoru uzstādīšana uz ēkas jumta.

Vietas dizains un plānojums

Vietas dizains un plānojums ir pakārtots ēkas raksturam, taču nav domāts par aktivitātēm un dzīvīgumu ārtelpā. “Nejauši” izdevusies infrastruktūra skrituļotājiem, kalpo kā vienīgā aktīvās atpūtas funkcija. Pārējais plānojums un dizains nodrošina pārvietošanos ap/pa publisko ārtelpu bez uzmanību saistošiem pieturas punktiem vai vēlmi uzkavēties. Tāpat nav novēroti mikroklimata apstākļu veidošanas pasākumi lietotāju ērtībām.

Kopsavilkums

Latvijas Nacionālā Bibliotēka ir valsts, pat starptautiskas nozīmes objekts Rīgā, kas raisījis daudzas diskusijas kā arhitektūras, tā simboliskās nozīmes jautājumos. Celtne novietota vizuāli reprezentatīvā vietā un eksponējas plašiem skatiem kā no Vecrīgas, tā daudzām citām Rīgas vietām, un ēkas tēls no katra skatupunkta mainās. Taču ārtelpa ir tam pakārtota un atklājas tikai tuvumā esot. Darba autorei aktuāls vaicājums – Vai reprezentatīvu funkciju ārtelpā ir iespējams padarīt mājīgu, bez valstiskās nozīmes simbola būvei raksturīgā reprezentatīvā aukstuma. Patlaban šķiet, ka vienīgais ārtelpā dzīvību ienesošais faktors ir urbānie sportisti – skeiteri, bmx’eri, skrituļotāji u.c., kuru aizdzīšana ar tērauda pogu iestrādes palīdzību granīta atbalsta sienās, ļautu atgriezties pie cēlās, aukstās, vēja izpūstās vientulības. Neilgajā darbības laikā ēkas bibliotēkas funkcijas tikušas papildinātas ar vairākiem starptautiskas nozīmes pasākumiem, kas traucējis, ēkas sākotnējās pamatfunkcijas norisi.

4.7. ĀRSTNIECĪBAS IESTĀŽU ĀRTELPAS

4.7.1. Poliklīnikas “Šarlotes” ārtelpas, Bruņinieku ielā 5 k.23

4.7.1.-a

4.7.1.-b

20. Attēlu grupa (autores foto)

Sasniedzamība un mobilitāte

↑ ↑ Samazināta nepieciešamība pēc privātā transporta. Piekluve vietai izmantojot nemotorizētus transporta līdzekļus vai ejot kājām

Poliklīnikas ēkai un tās ārtelpai ir laba piekluve un samazināta nepieciešamība lietot privāto transportu. Pie poliklīnikas ir velonovietnes.

↑ ↑ ↑ Sasniedzamība 10 minūšu gājienā

Poliklīnikai ir ļoti centrāla novietne ar labu sasniedzamību.

↑ ↑ ↑ Pieeja sabiedriskajam transportam

Intensīvas satiksmes autobusa pieturas atrodas tieši pie ēkas ielas malā, kur nodrošināta satiksme dažādos maršrutos.

Gājējiem piemērota vide

↑ Gājējiem piemērots ielu dizains teritorijā / ap to

Poliklīnikas ārtelpa atrodas ar žogu norobežotā Rīgas 1. slimnīcas teritorijā, kas ir pieejama darba laikā, taču izmantojot citus slimnīcas vārtus, arī brīvdienās.

↑ Vides pieejamība

Vides pieejamība ir nodrošināta.

↓ Gājēju ielas bez auto

Tuvākajā apkārtnē nav gājēju ielu bez auto, taču ielas nav ar lielu satiksmes intensitāti, ir zaļas ar lieliem kokiem.

Kritēriju grupa – Ēkas, apbūve (teritorijas apbūve)

↑ ↑ Multifunkcionalitāte

Jaunas funkcijas pienesums esošā ārtelpas struktūrā. Laika pavadīšanas iespējas gan pamatā

nodrošina bērnu rotaļu laukuma funkcijas.

↑ Būvju dažādība

Ēka ir piebūve esošās slimnīcas korpusa ēkai un veiksmīgi iekļauta esošā apbūvē.

↑ ↑ ↑ Vietas plānotās idejas dzīvotspēja

Publiskā ārtelpa ir absolūti dzīvotspējīga, jo slimnīca ir jau sen izveidojusies struktūra, bet jaunas funkcijas – bērnu laika pavadīšanas vieta līdz šim teritorijā nebija bijusi. Pavadot rotaļu laukumā laiku ar mazmeitu, darba autore sarunās ar lietotājiem noskaidro, ka svētdienas dienā kāds tēvs ar bērnu uz šo rotaļu laukumu ir braucis ar sabiedrisko transportu no Teikas, jo tuvāk neesot (!).

Pilsētas kopējais plānojums

Tā kā bibliotēkas ēka un tās arhitektūra ir unikāla visas valsts kontekstā, un ēka uzskatāma par “pieminekli” uz apkārtnes fona, arī publiskajai ārtelpai vajadzētu papildināt šīs ēkas nozīmi, padarot ārtelpu par funkcionālītes un sasaistes paraugu.

Sociālā dažādība

Jaunie publiskās ārtelpas pilnveidošanas darbi nodrošina sociālo dažādību slimnīcas teritorijā. Bērnu rotaļu laukumu var apmeklēt kā slimnīcas pacientu ciemos atnākušie bērni, tā poliklīnikas apmeklētāji un apkārtējo kvartālu un pat pilsētas bērni ar vecākiem.

Tehnoloģijas

Veidojot publisko ārtelpu, nav novērota ilgtspējīgu tehnoloģiju un materiālu izmantošana.

Vietas dizains un plānojums

Vietas dizains un plānojums integrēts esošajā slimnīcas ārtelpā, sakārtojot jaunās poliklīnikas tuvumā esošo ārtelpu un papildinot to ar bērnu rotaļu laukumu un 1 soliņu. Nebūtu slikti izveidot arī atpūtas vietas cilvēkiem bez bērniem.

Kopsavilkums

Jaunās poliklīnikas ēka veidota kā piebūve jau esošam slimnīcas korpusam, un ārtelpa veidojusies, sakārtojot un pilnveidojot esošo slimnīcas ārtelpu, papildinot to ar jaunu funkciju – bērnu rotaļu laukumu, kas līdz šim trūcis iespējams vairāk apkārtnes kontekstā nekā slimnīcas un poliklīnikas.

- 5. PIELIKUMS – - 2005. līdz 2015.g. ekspluatācijā nodoto sabiedriskas nozīmes objektu saraksts ar funkcionālo dalījumu (digitālā formāta pievienots darbam CD).**

Informācija par darbu un tā aizstāvēšanu

Ar šo apliecinām, ka maģistra darbs

**“Publiskā ārtelpa kā dzīves vides kvalitātes priekšnoteikums pilsētā:
kritēriju izstrāde Rīgas kontekstā”**

ir sagatavots aizstāvēšanai gala pārbaudījumu komisijā maģistra grāda un profesionālās
kvalifikācijas Telpiskās attīstības plānošanā iegūšanai

Autors: Linda Zaļā..... Paraksts datums

Zinātniskais vadītājs: Kristīne Āboliņa Paraksts datums
Dr. geogr., docente

Konsultants: Pēteris Šķinkis..... Paraksts datums
Asoc.prof.

Noslēguma darba saņemšanas reģistrācija:

Darba reģistrācijas Nr.

Nodaļas lietvede Paraksts datums

Noslēguma darba aizstāvēšanas rezultāti:

Darbs aizstāvēts studiju gala pārbaudījumu komisijā

.....
gads, datums, mēnesis

un aizstāvēts ar atzīmi

PriekšsēdētājsParaksts,datums
Vārds, uzvārds

Sekretārs Paraksts, datums
Vārds, uzvārds

PIELIKUMI

1. PIELIKUMS – ĀRZEMJU TEORIJĀS MINĒTO KVALITĀTES KRITĒRIJU ANALĪZES PROCESA MATERIĀLI

1.1. PIELIKUMS – Ārzemju teorijās minētie publiskās ārtelpas kvalitātes kritēriji

Šajā pielikumā ir apkopoti visi kritēriji, kas minēti darbā izmantotajās teorijās un sīkāk aprakstīti teorētiskajā daļā. 1.1. pielikumā apkopoti deviņu autoru (iekrāsots zaļā krāsā) izvirzītie kritēriji pilsētas publiskās ārtelpas kvalitātes veidošanai. Teorijās minēto kvalitātes rādītāju tematisko grupu virsraksti iekrāsoti pelēkā krāsā. Tabulas pirmajā kolonnā uzrādīts kārtas numurs un nosaukuma vai vārda saīsinājums autoram. Piemēram, zaļā krāsā iekrāsotās Jaunās Pilsētplānošanas izvirzītie principi kopskaitā ir 32, tāpēc pie kārtas numura no 1 līdz 32 ir apzīmējums NU (saīsinājums no “New Urbanism”). Otrajā kolonnā norādīta kritēriju grupas piederība, no A līdz M. Katrs šis burts norāda grupu, pie kā kritērijs pieder. Tas detalizēti aprakstīts 1.2. pielikumā. Trešajā kolonnā teorijās minētie kvalitātes rādītāji.

1.1.1. tabula - Ārzemju teorijās minētie publiskās ārtelpas kvalitātes kritēriji dalīti pēc autorības

Nr / Autors (saīs.)	Kritēriju grupa	Kritērijs
		New Urbanism (Jaunā Pilsētplānošanas)
1 NU		Sasniedzamība kājāmgājējam:
2 NU	A	Sasniedzamība 10 minūšu gājienā
3 NU	B	Gājējiem draudzīgs ielu dizains
4 NU	B	Gājēju ielas bez auto
5 NU		Savienojamība
6 NU	A	Savstarpēji saistīts ielu tīkls, kas izkļiedē satiksmi un atvieglo gājēju pārvietošanos
7 NU	B	Šauru ielu, bulvāru un aleju hierarhija
8 NU	B	Publikas interesēm paredzēts un augstvērtīgs gājēju ielu tīkls
9 NU		Jaukta tipa apbūve un sociālā dažādība
10 NU	D	Jaukta tipa komerciestāžu un dzīvojamo platību novietojums, kas veido apkaimju sakļaušanos un pārklāšanos
11 NU	F	Dažāda sociālā, ekonomikas, vecuma, rases iedzīvotāji
12 NU	D	Būvju dažādība: ēku tipi, izmēri
13 NU		Kvalitatīva arhitektūra un pilsētas dizains
14 NU	E	Tradicionāla apkaimju struktūra
15 NU	E	Izteikts pilsētas centrs un nomales
16 NU	E	Publiskā telpa vienības centrā
17 NU	E	Publiskās sfēras kvalitātes nozīme, publiskā telpa veidojama kā iedzīvotāju mākslas izpausme
18 NU	E	pakāpeniska pilsētas apbūves un dabas hierarhija: pilsētas centrs – perifērija
19 NU	G	Sabalansēts blīvums
20 NU	D	Vairāk ēku un pakalpojumu centrā
21 NU		NU principi piemērojami jebkura izmēra apdzīvojuma vienībām
22 NU	C	Zaļā transporta pieejamība
23 NU	C	Augstas kvalitātes dzelzceļa savienojumi starp pilsētām, piepilsētām, perifērijām
24 NU	C	Prioritāra gājēju satiksme un velosipēdu, un mazgabarīta transporta kustība
25 NU	I	Ilgtspējība saistībā ar dabu
26 NU	EHI	Mīnīmāla pilsētas attīstības ietekme uz dabu
27 NU	H	Videi draudzīgas un drošas tehnoloģijas
28 NU	H	Energoefektivitāte
29 NU	H	atjaunojamo energoresursu izmantošana
30 NU	J	Vairāk vietējās produkcijas
31 NU	A	Vairāk iešana kājām, ne braukšana

32 NU		Dzīves kvalitāte
		Jan Gehl (Jans Gēls)
33 JG		Aizsardzība no
34 JG	B	Satiksmes un negadījumiem (satiksmes negadījumi; bailes no satiksmes; citi negadījumi)
35 JG	E	noziedzības un vardarbības (dzīvo uz vietas, izmanto; ielas dzīve; uzraugi; funkciju atkārtotāšanās)
36 JG	K	klīmatiskajiem apstākļiem (vējš / bezvējš; lietus / sniegs; aukstums / karstums; saule / atspīdums)
37 JG		Ārtelpas komforts, iespējas:
38 JG	B	pārvietoties ejot (piemērota telpa iešanai; atraktīvs ielu izskats; interesantas fasādes; kvalitatīvas virsmas; nav šķēršļu; laba pieeja pamatvietām)
39 JG	BK	apstāties, stāvēt, gaidīt (apstāšanās laukumi; “Malas efekts”; konkrēti apstāšanās laukumi vai vietas; atbalsta rīki)
40 JG	K	apsēties, sēdēt (sēdēšanas zonas; plašas iespējas dažāda veida sēdēšanai vai tikai apsēšanās vajadzībām; vietas, lai sēdētu ilgstoši)
41 JG	K	redzēt, saredzēt. Redzamība (skata tālums; neaizsegti skati; interesanti skati; apgaismojums tumsā)
42 JG	K	klausīties, dzirdēt, sarunāties (zems trokšņu līmenis; solu izkārtojums – pietiekami tuvs, lai sarunātos)
43 JG	K	spēlēties, nodarboties ar aktivitātēm (telpas aicinājums fiziskām aktivitātēm: spēlēties un izklaidēties dienā, naktī, vasarā un ziemā)
44 JG		Prieks, gandarījums:
45 JG	D	celtņu un vietu mērogs (lai saskanētu ar “cilvēka lielumu” – pareizs izvietojums, lai justos labi)
46 JG	K	iespēja baudīt klimatu (saule, ēna; siltums, vēsums; vējš, aizvējš)
47 JG	L	estētiskā kvalitāte (labs dizains un detaļu plānojums; skati, bildes; koki, augi, ūdens)
		Lēvenas seminārs, kritēriji publiskās telpas izveidei
48 LS		Telpa kā arhitektūras vienotības vērtība:
49 LS	D	Mērogs: ēkas un brīvās telpas attiecība
50 LS	E	Artikulācija: saistība, sakarība starp telpu un notikumu biežumu, telpas izmantojamība
51 LS	L	Struktūra, materiāli, krāsas (vizuālais, materiālu funkcijas)
52 LS	D	Apbūvei un brīvajai telpai raksturīgā plastiskā harmonija
53 LS	E	Laukumu, svēru un ielu izkārtojums; seguma veids, pilsētvides ērtības tuvumā
54 LS		Telpa kā sociālās vienības vērtība:
55 LS	F	Indivīdu un grupu mijiedarbība, aktivitātes
56 LS	F	neverbālās komunikācijas iespējas
57 LS	F	Informācijas plūsma telpā – izolētās un sadarbības telpas
58 LS	D	Objekti un orientieri telpā
59 LS	L	Telpas simboliskā nozīme
		Whyte H.V. (Viliams Vaits)
60 HW	A	Pieejamība vietai
61 HW	F	Cilvēku vienotība dažādās aktivitātēs
62 HW	KL	Vieta ir ērti lietojama, ar pozitīvu tēlu
63 HW	F	Telpa kā sociāli aktīva mijiedarbības vieta
		Nader Chalfoun (Naders Čālfons)
64 NC	K	Vietas ģeometrijas novērtējums
65 NC	K	Vietas mikroklimats
66 NC	K	Vietas virsmu izstaroto termisko apstākļu analīze
		Kevin Lynch (Kevins Linčs)
67 KL	AD	Telpas funkcionālā un fiziskā saistība ar apkārtni
68 KL	DK	Telpas piemērotība ikdienas lietošanai
		Aalborg Commitments (Olborgas saistības)
69 AC		Pilsētas plānošana un dizains
70 AC	E	degradēto un pamesto teritoriju atkārtota izmantošana un atjaunošana
71 AC	EG	izvairīšanās no pilsētas izplešanās, iedzīvotāju blīvuma palielināšana, un priekšrokas došana degradēto teritoriju pārveidei, kā arī izvairīšanās no esošo dabas teritoriju apbūves

“Publiskā ārtelpa kā dzīves vides kvalitātes priekšnoteikums pilsētā: kritēriju izstrāde Rīgas kontekstā”

72 AC	EGJ	daudzveidīgas attīstības iespējas un ēku jaukta izmantošana, saglabājot līdzsvaru: darba vietas, mājokļi un pakalpojumi, dodot priekšroku pilsētas centru izmantošanai priekš dzīvošanas
73 AC	EL	pilsētas kultūras mantojuma pienācīga saglabāšana, izmantošana un atjaunošana
74 AC	HK	prasību noteikšana ilgtspējīgai teritorijas izmantošanai un būvniecībai, kā arī augstas kvalitātes arhitektūras un būvniecības tehnoloģiju izmantošanas veicināšana
75 AC		Labāka mobilitāte, mazāk satiksmes
76 AC	C	samazināt nepieciešamību pēc privātā auto, pievilcīga un visiem pieejama transporta atbalstīšana
77 AC	C	sabiedriskā transporta, iešanas vai riteņbraukšanas intensitātes palielināšana
78 AC	H	pārejas veicināšana uz transporta līdzekļu izmantošanu, kam ir zems izplūdes gāzu līmenis
79 AC	E	jāveicina pilsētā integrēts un ilgtspējīgs transporta attīstības plāns
80 AC	H	transporta kaitīgās ietekmes mazināšana uz sabiedrības veselību un vidi
Jane Jacobs (Džeina Džeikobsa)		
81 JJ	B	Gājējiem draudzīga vide
82 JJ	BD	Privātās un publiskās telpas noteiktība
83 JJ		“acis uz ielas” princips. Drošāk ir uz ielas, kuru pa logiem redz vairāk cilvēku
84 JJ	B	saistoša apkārtnē. Aktivitātes ietvju malās – veikali, kafejnīcas, u.c.
85 JJ	BM	Bērniem droša ielu vide, kas nodrošina to drošu spēlēšanos un laika pavadīšanu
86 JJ		Funkciju mijiedarbība
87 JJ	E	vismaz divas vai vairākas pamatfunkcijas apkaimes vienībai
88 JJ	DE	nelieli apbūves kvartāli, lai nodrošinātu maršruta dažādību no viena punkta uz otru
89 JJ	D	apbūves dažādība un ar dažādu celtnu vecumu
90 JJ	G	pietiekami blīva apdzīvotība pilsētā
Stipo Consults (Stipo Konsultanti)		
91 SC	MK	Bērniem droša publiskā vide, saistībā ar universālo dizaina principu
92 SC	M	Bērniem pieejamas aktivitātes un infrastruktūra
93 SC	MF	Sociālā dažādība bērnu pulcēšanās vietās
94 SC	ME	Iespējas ietekmēt lēmumus publiskās telpas izmantošanai
95 SC	ME	Privātā ārtelpa kopējam labumam, ja nav pietiekami publiskās
96 SC	MDJ	“Bērnu ekonomikas” princips – vairāk ieguldīt vides kvalitātē, nevis rotaļlietās, kas paredzētas vienreizējam labumam

* NU – Jaunā Pilsētplānošana, JG – Jans Gēls, LS – Lēvenas seminārs, HW – Viliams Vaits, NC - Naders Čalfons, KL –Kevins Linčs, AC – Olborgas saistības, JJ – Džeina Džeikobsa, SC – Stipo konsultantu pieeja

1.2. PIELIKUMS

Pielikumā attēlots kritēriju sadalījums grupās pēc deviņās teorijās minēto kvalitātes rādītāju būtības, kuras apvienojot, tiek veidotas galvenās kritēriju kopuma grupas. Tabulā parādīts kārtas numurs un kritērija autora saīsinājums, piemēram, 2 NU nozīmē, ka 1.1.pielikumā tas ir otrais kritērijs pēc kārtas, kas ietilpst Jaunās Pilsētplānošanas (New Urbanism) izvirzīto kritēriju sadaļā, saīsināti NU. 1.1.pielikuma otrajā kolonnā un 1.3.pielikuma otrajā kolonnā burti no A līdz M apzīmē piederību kritēriju tematiskajai grupai un šis iedalījums kalpo par pamatu tālākai kritēriju apstrādei 1.3.pielikumā.

1.2.1. tabula - Ārzemju teoriju kvalitātes kritēriju 1. tematiskā dalījuma grupas

Pārvietošanās, tās kvalitāte			Apbūve, plānojums, pilsētas mērogs		Sociālā sfēra, iedzīvotāji		
A Sasniedzamība	B Gājējam draudzīga vide	C mobilitāte	D Ēkas, apbūve	E Pilsētas kopējais plānojums	F Sociālā dažādība	G Iedzīvotāju blīvums	M Bērniem labvēlīgi apstākļi
2 NU	3 NU	22 NU	10 NU	14 NU	11 NU	19 NU	85 JJ
6 NU	4 NU	23 NU	12 NU	15 NU	55 LS	71 AC	91 SC
31 NU	7 NU	24 NU	20 NU	16 NU	56 LS	72AC	92 SC
60 HW	8 NU	76 AC	45 JG	17 NU	57 LS	90 JJ	93 SC
67 KL	34 JG	77 AC	49 LS	18 NU	61 HW		94 SC
	38 JG		52 LS	26 NU	63 HW		95 SC
	39 JG		58 LS	35 JG	93 SC		96 SC
	81 JJ		67 KL	50 LS			
	82 JJ		68 KL	53 LS			
	84 JJ		82 JJ	70 AC			
	83 JJ		83 JJ	71 AC			
	85 JJ		88 JJ	72 AC			
			89 JJ	73 AC			
			96 SC	79 AC			
				87 JJ			
				88 JJ			
				95 SC			
				96 SC			
Tehnoloģija, ilgtspējas iespējas				Lokālā mēroga dizains un kvalitāte			
H Tehnoloģijas	I Dabas klātbūtne	J ekonomikas risinājumi	K Vietas dizains, plānojums	L Estētika, izskats			
26 NU	25 NU	30 NU	36 JG	47 JG			
27 NU	26 NU	72 AC	39 JG	51 LS			
28 NU		96 SC	40 JG	59 LS			
29 NU			41 JG	62 HW			
74 AC			42 JG	73 AC			
78 AC			43 JG				
80 AC			46 JG				
			62 HW				
			64 NC				
			65 NC				
			66 NC				
			68 KL				
			74 AC				
			91 SC				

1.3. PIELIKUMS

Šī pielikuma tabula ir detalizēts skaidrojums tabulu grupai 1.2.pielikumā. Šeit kritēriji sadalīti grupās, lai vieglāk orientētos un secīgi pielietotu kāda objekta publiskās ārtelpas kvalitātes izvērtējumā. Pelēkās krāsas rinda norāda kritēriju grupu. Gaiši sārtā krāsā iekrāsotās rindas norāda to, ka šis parametrs ir apvienots ar kādu citu, to norādot pirmajā kolonnā, ievietojot divus vai vairākus kārtas numurus. Šī rinda faktiski var nebūt vērā ņemama un var tikt dzēsta. Dzeltēnā krāsā atzīmēti parametri, kas ir minēti divreiz vai trīsreiz un var tikt dzēsti. Pirmā kolonna norāda kārtas numuru 1.1.pielikumā un autora saīsinājumu. Otrā kolonna norāda piederību 1.2. pielikumā jau aprakstītajai kritēriju grupai. Trešā – norāda vai šis parametrs ir vērtējams objektīvi vai subjektīvi (O/S). Pēc svarīguma, ja pirmais burts ir O un otrais S, tas nozīmē, ka primāri to var vērtēt objektīvi jeb otrādi. Šīs kolonnas apzīmējumi var mainīties atkarībā no novērtējamā objekta rakstura, ģeogrāfiskā stāvokļa un citiem apstākļiem darba gaitā. Ceturtā kolonna norāda vai parametrs piemērojams objektam vai pilsētai kopumā (O/P) Piektā kolonna norāda kritēriju. Sestā – skaidrojums vai komentārs kritērijam.

1.3.1. tabula –Ārzemju teorijās minēto publiskās ārtelpas kvalitātes kritēriju 2. tematiskā dalījuma grupas

Nr un Autors* (sāks.)	Grupa	Objektīvs / Subjektīvs	Objekta / Pilsētas	Kritērijs	Komentāri, skaidrojumi
A – Sasniedzamība kājāmgājējam					
2 NU, 60 HW	A	O	O/P	Sasniedzamība 10 minūšu gājienā	piekļuve nepieciešamajam objektam, aptuveni 500 – 800m distancē.
6 NU	A	O	P	Savstarpēji saistīts ielu tīkls, kas izklidē satiksmi un atvieglo gājēju pārvietošanos	Vai vieta iekļaujas kādā ielu tīklā. Ja jā, tad, vai tiek ievērots šis princips. Novērš auto satiksmes plūsmas pa tranzīta ielām
31 NU	A	O	P/O	Vairāk iešana kājām, ne braukšana	Vai vietas izmantošana ir saistīta ar auto izmantošanu, vai uzsvars tiek likts uz auto izmantošanu un saistītām ērtībām
60 HW	A	O	P/o	Pieejamība vietai	Vai vietai var piekļūt ejot
67 KL	AD	O	O/p	Telpas funkcionālā un fiziskā saistība ar apkārtni	Vai telpa ir iekļaujoša vai tā atrodas atsevišķi
B – Gājējiem piemērota vide					
3 NU, 34 JG, 84 JJ	B	O/S	O	Gājējiem draudzīgs ielu dizains	Vai līdz objektam un pašā objektā ir gājēju infrastruktūra. Vai pats objekts nodrošina gājējiem draudzīgu vidi
4 NU, JG	B	O	P/o	Gājēju ielas bez auto	Vai gājējs ir primārā vai vienīgā kategorija
7 NU, JG	B	O	P/o	Šauru ielu, bulvāru un aleju hierarhija	Vai gājējs jūtas “mājīgi” ejot
8 NU, JG	B	O/s	P/o	Publikas interesēm paredzēts un augstvērtīgs gājēju ielu tīkls	Attiecas uz apkārtējo infrastruktūru. Taču veidojot vietu, jāievēro šie principi

“Publiskā ārtelpa kā dzīves vides kvalitātes priekšnoteikums pilsētā: kritēriju izstrāde Rīgas kontekstā”

34 JG	B	O		Aizsardzība no satiksmes un negadījumiem (satiksmes negadījumi; bailes no satiksmes; citi negadījumi)	
38 JG, JJ	B	O/S	O/P	Komforts pārvietoties ejot	(piemērota telpa iešanai; atraktīvs ielu izskats; interesantas fasādes; kvalitatīvas virsmas; nav šķēršļu; laba pieeja pamatvietām)
84 JJ	B	O/S		saistoša apkārtnē. Aktivitātes ietvju malās – veikali, kafējnīcas, u.c.	
85 JJ	B	O/s	O/P	Tieši bērniem droša ielu vide, kas nodrošina to drošu spēlēšanos un laika pavadīšanu	Vietas piemērotība tam, lai bērns varētu justies droši.
39 JG	BK	O/S	O	Komforts apstāties, stāvēt, gaidīt	(apstāšanās laukumi; “Malas efekts”; konkrēti apstāšanās laukumi vai vietas; atbalsta rīki)
82 JJ	BD	O	O/p	Privātās un publiskās telpas noteiktība	privāti-publiskās un semi-publiskās monofunkcionālās telpas var būt bīstamākas kā tās, kas pieejamas visiem visu laiku
83 JJ	BC	O/s	O/P	“acis uz ielas” princips.	Drošāk ir uz ielas, kuru pa logiem redz vairāk cilvēku, proti, ar apdzīvotām ēkām
C – Mobilitāte un transports					
23 NU	C	O	P	Augstas kvalitātes dzelzceļa savienojumi starp pilsētām, piepilsētām, perifērijām	Pamatā domāts pilsētām ar plašām perifērijām un tādām, kas ir liela vai ļoti liela izmēra
24 NU	C	O		Prioritāra gājēju satiksme un velosipēdu, un mazgabarīta transporta kustība	
76 AC, 24 NU	C	O/S	P/O	samazināt nepieciešamību pēc privātā auto, pievilcīga un visiem pieejama transporta atbalstīšana	vai pilsēta atbalsta un nosaka prioritāti gājējiem un videi draudzīgam transportam. Vai konkrētā vieta ir saistīta ar šādu atbalstu
77 AC	C	O/S	P	sabiedriskā transporta, iešanas vai riteņbraukšanas intensitātes palielināšana	
83 JJ	BC	S/o	O/P	“acis uz ielas” princips.	Drošāk ir uz ielas, kuru pa logiem redz vairāk cilvēku, proti, ar apdzīvotām ēkām
D – Ēkas, apbūve					
10 NU, 67 KL	D	O	O/p	Jaukta tipa komerciestāžu un dzīvojamo platību novietojums, kas veido apkaimju sakļaušanos un pārklāšanos	vai vieta nav anklāvs apkārtējā vidē
12 NU, 89 JJ, 49 LS	D	O	P/O	Būvju dažādība: ēku tipi, izmēri	Būvju dažādība, kas nodrošina dažādu pakalpojumu esamību
20 NU	D	O	P/O	Vairāk ēku un pakalpojumu centrā	centra blīvums un vairāk funkciju.
45 JG	D	O	O/P	celtņu un vietu mērogs	lai saskanētu ar “cilvēka lielumu” – pareizs izvietojums, lai justos labi
49 LS	D	O	P/O	Mērogs: ēkas un brīvās telpas attiecība	Vai uz apbūvēto platību ir pietiekami brīvās telpas
52 LS, 45 JG	D	O	O/P	Apbūvei un brīvajai telpai raksturīgā plastiskā harmonija	Vai objekts veiksmīgi izvietots attiecībā pret brīvo vai neapbūvēto telpu
58 LS	D	O/S	P/o	Objekti un orientieri telpā	vai ir iespējams labi orientēties. Konkrētā vieta var nebūt kā orientieris. Taču tā var būt orientieris, ja tuvumā tādu nav
89 JJ	D	O	P/O	apbūves dažādība un ar dažādu celtnu vecumu	
67 KL	AD	O/s	O/p	Telpas funkcionālā un fiziskā saistība ar apkārtni	

“Publiskā ārtelpa kā dzīves vides kvalitātes priekšnoteikums pilsētā: kritēriju izstrāde Rīgas kontekstā”

68 KL	DK	S/o	O	Telpas piemērotība ikdienas lietošanai	vai šajā telpā nav monofunkcionāli traucēkļi, kas ierobežo ikdienas lietošanu
82 JJ	BD	O/s	O/p	Privātās un publiskās telpas noteiktība	privāti-publiskās un semipubliskās monofunkcionālās telpas var būt bīstamākas kā tās, kas pieejamas visiem visu laiku
88 JJ	DE	O	P/o	nelieli apbūves kvartāli, lai nodrošinātu maršruta dažādību no viena punkta uz otru	
96 SC	MD J	O	P/o	“Bērnu ekonomikas” princips	vairāk ieguldīt vides kvalitātē, nevis rotaļlietās, kas paredzētas vienreizējam labumam
E – Pilsētas kopējais plānojums					
14 NU	E	O	P	Tradicionāla apkaimju struktūra	
15 NU	E	O	P	Izteikts pilsētas centrs un nomales	Vai vieta nav kāda cita centra aizvietotājs / vai nenomāc centru
16 NU	E	O	O/p	Publiskā telpa vienības centrā	Vai šī ir dominējoša vieta
17 NU	E	O/S	O/P	Publiskās sfēras kvalitātes nozīme, publiskā telpa veidojama kā iedzīvotāju mākslas izpausme	Vai vieta izpaužas kā sabiedrības mākslinieciskās cerības
18 NU	E	O	P	pakāpeniska pilsētas apbūves un dabas hierarhija: pilsētas centrs – perifērija	
35 JG, 50 LS	E	S/o	O/p	Aizsardzība no noziedzības un vardarbības	(dzīvo uz vietas, izmanto; ielas dzīve; uzraugi; funkciju atkārtošanās)
50 LS	E		O/p	Artikulācija: saistība, sakarība starp telpu un notikumu biežumu, telpas izmantojamība	
53 LS	E	O/s	O/P	Laukumu, skvēru un ielu izkārtojums; seguma veids, pilsētvides ērtības tuvumā	
87 JJ	E	O/s	P	vismaz divas vai vairākas pamatfunkcijas apkaimes vienībai	apkaimei jābūt daudzfunkcionālai. Vai vieta to nodrošina
70 AC	E	O	P/O	degradēto un pamesto teritoriju atkārtota izmantošana un atjaunošana	Stratēģija, kas nodrošina degradēto objektu attīstību primāri. Vietas novērtēšanā – vai vieta ir iekārtota tādā teritorijā vai blakus, norobežojoties no šādas teritorijas
79 AC	E	O	P/o	jāveicina pilsētā integrēts un ilgtspējīgs transporta attīstības plāns	Pilsētas attīstības stratēģija, kas balstīta uz ilgtspējīga transporta attīstību
26 NU	EHI	O	P/O	Mīnīmāla pilsētas attīstības ietekme uz dabu	
71 AC	EG	O	P	izvairīšanās no pilsētas izplešanās, iedzīvotāju blīvuma palielināšana, un priekšrokas došana degradēto teritoriju pārveidei, kā arī izvairīšanās no esošo dabas teritoriju apbūves	vai tas noteikts pilsētas attīstības plānā
72 AC	EGJ	O	P	daudzveidīgas attīstības iespējas un ēku jaukta izmantošana, saglabājot līdzsvaru: darba vietas, mājokļi un pakalpojumi, dodot priekšroku pilsētas centru izmantošanai priekš dzīvošanas	
73 AC	EL	O	P/O	pilsētas kultūras mantojuma pienācīga saglabāšana, izmantošana un atjaunošana	Pilsētas stratēģija. Vai vieta aizsargā un iekļaujas kultūras mantojuma sakarā
88 JJ	DE	O	P	nelieli apbūves kvartāli, lai nodrošinātu maršruta dažādību no viena punkta uz otru	
94 SC	ME	O/S	P	Iespējas ietekmēt lēmumus publiskās telpas izmantošanai	instrumenti un likumdošana, kas atbalsta bērniem piemērotus risinājumus
95 SC	ME	O	P/O	Privātā ārtelpa kopējam labumam, ja nav	risinājumu un atbalsta rašana šādām

“Publiskā ārtelpa kā dzīves vides kvalitātes priekšnoteikums pilsētā: kritēriju izstrāde Rīgas kontekstā”

				pietiekami publiskās	aktivitātēm pilsētas mērogā
F – Sociālā dažādība					
11 NU, 61 HW	F	O/S	O/P	Dažāda sociālā, ekonomikas, vecuma, rases iedzīvotāji	
55 LS, 63 HW	F	S/O	O/p	Indivīdu un grupu mijiedarbība, aktivitātes	
56 LS	F	S	O/p	neverbālās komunikācijas iespējas	
57 LS	F	S/o	O	Informācijas plūsma telpā – izolētās un sadarbības telpas	
61 HW	F	S/o	O/P	Cilvēku vienotība dažādās aktivitātēs	
63 HW	F	S/o	O	Telpa kā sociāli aktīva mijiedarbības vieta	
93 SC	MF	O/S	O	Sociālā dažādība bērnu pulcēšanās vietās	
G – Sabalansēts blīvums					
90 JJ, 72 AC	G	O	P	pietiekami blīva apdzīvotība pilsētā	
71 AC	EG	O	P	izvairīšanās no pilsētas izplešanās, iedzīvotāju blīvuma palielināšana, un priekšrokas došana degradēto teritoriju pārveidei, kā arī izvairīšanās no esošo dabas teritoriju apbūves	
72 AC	EGJ	O	P/o	daudzveidīgas attīstības iespējas un ēku jaukta izmantošana, saglabājot līdzsvaru: darba vietas, mājokļi un pakalpojumi, dodot priekšroku pilsētas centru izmantošanai priekš dzīvošanas	
M – Bērniem piemērota vide					
92 SC	M	O/s	O	Bērniem pieejamas aktivitātes un infrastruktūra	
91 SC	MK	O/s	O	Bērniem droša publiskā vide, saistībā ar universālo dizaina principu	ja pilsētas vide ir piemērota un droša bērniem, tad tā ir droša ikvienam
93 SC	MF	S/O	O/P	Sociālā dažādība bērnu pulcēšanās vietās	
94 SC	ME	O/S	P/o	Iespējas ietekmēt lēmumus publiskās telpas izmantošanai	instrumenti un likumdošana, kas atbalsta bērniem piemērotus risinājumus
95 SC	ME	O/s	P/o	Privātā ārtelpa kopējam labumam, ja nav pietiekami publiskās	risinājumu un atbalsta rašana šādām aktivitātēm pilsētas mērogā
96 SC	MD J	O/S	O/p	“Bērnu ekonomikas” princips	vairāk ieguldīt vides kvalitātē, nevis rotaļlietās, kas paredzētas vienreizējam labumam
85 JJ	BM	O/s	O/P	Bērniem droša ielu vide, kas nodrošina to drošu spēlēšanos un laika pavadīšanu	
H – Tehnoloģijas					
27 NU, 78 AC	H	O	O/p	Videi draudzīgas un drošas tehnoloģijas	Vai un kādi materiāli un tehnoloģijas izmantotas
28 NU	H	O	O/p	Energoefektivitāte	
29 NU	H	O	O/p	atjaunojamo energoresursu izmantošana	Vai vietas darbības nodrošināšanā ir šis parametrs
78 AC	H	O	P/O	pārejas veicināšana uz transporta līdzekļu izmantošanu, kam ir zems izplūdes gāzu līmenis	
80 AC	H	O	P/O	transporta kaitīgās ietekmes mazināšana uz sabiedrības veselību un vidi	Vai vieta ir pasargāta no transporta kaitīgās ietekmes. Vai tā atrodas pie lielas ielas ar intensīvu satiksmi
26 NU	EHI	O	O/P	Minimāla pilsētas attīstības ietekme uz dabu	
I – Dabas klātbūtne					
26 NU	EHI	O	O/P	Minimāla pilsētas attīstības ietekme uz	Vai veidojot šo vietu ir izjaukts kāds

“Publiskā ārtelpa kā dzīves vides kvalitātes priekšnoteikums pilsētā: kritēriju izstrāde Rīgas kontekstā”

				dabu	biotops, nozīmīgi stādījumi, izjaukts migrācijas ceļš, utml
J – Ekonomikas risinājumi					
30 NU	J	O/s	O/P	Vairāk vietējās produkcijas	Vai vietas veidošanai izmantoti vietējie materiāli
72 AC	EGJ	O	P/o	daudzveidīgas attīstības iespējas un ēku jaukta izmantošana, saglabājot līdzsvaru: darba vietas, mājokļi un pakalpojumi, dodot priekšroku pilsētas centru izmantošanai priekš dzīvošanas	vai vieta organiski iekļaujas starp šiem parametriem, vai tā ir nepieciešamību nodrošinātājs apkārtnē – periodisks vai lokāls tirdziņš utml.
96 SC	MD J	O/s	O/P	“Bērnu ekonomikas” princips	vairāk ieguldīt vides kvalitātē, nevis rotaļlietās, kas paredzētas vienreizējam labumam
K – Vietas dizains un plānojums					
36 JG, 64 NC, 65 NC, 66 NC	K	O	O	Aizsardzība no klimatiskajiem apstākļiem	vējš / bezvējš; lietus / sniegs; aukstums / karstums; saule / atspīdums
40 JG	K	O/S	O	Komforts apsēties, sēdēt	sēdēšanas zonas; plašas iespējas dažāda veida sēdēšanai vai tikai apsēšanās vajadzībām; vietas, lai sēdētu ilgstoši
41 JG	K	O/S	O	Iespēja redzēt, saredzēt. Redzamība	skata tālums; neaizsegti skati; interesanti skati; apgaismojums tumsā
42 JG	K	O/S	O	Iespēja klausīties, dzirdēt, sarunāties	zems trokšņu līmenis; solu izkārtojums – pietiekami tuvs, lai sarunātos
43 JG, 62 NW	K	O/S	O	Iespēja spēlēties, nodarboties ar aktivitātēm	telpas aicinājums fiziskām aktivitātēm: spēlēties un izklaidēties dienā, naktī, vasarā un ziemā
46 JG	K	O/S	O	iespēja baudīt klimatu	saule, ēna; siltums, vēsums; vējš, aizvējš
64 NC	K	O	O	Vietas ģeometrijas novērtējums	
65 NC	K	O	O	Vietas mikroklimats	
66 NC	K	O	O	Vietas virsmu izstaroto termisko apstākļu analīze	
62 HW	KL	S/O	O	Vieta ir ērti lietojama, ar pozitīvu tēlu	
39 JG	BK	O/S	O	apstāties, stāvēt, gaidīt	apstāšanās laukumi; “Malas efekts”; konkrēti apstāšanās laukumi vai vietas; atbalsta rīki
74 AC	HK	O	P/o	prasību noteikšana ilgtspējīgai teritorijas izmantošanai un būvniecībai, kā arī augstas kvalitātes arhitektūras un būvniecības tehnoloģiju izmantošanas veicināšana	
91 SC	MK	O/s	O/p	Bērniem droša publiskā vide, saistībā ar universālo dizaina principu	ja pilsētas vide ir piemērota un droša bērniem, tad tā ir droša ikvienam
L – Vietas estētika, izskats					
47 JG	L	O/S	O	estētiskā kvalitāte (labs dizains un detaļu plānojums; skati, bildes; koki, augi, ūdens)	
51 LS	L	O/S	O	Struktūra, materiāli, krāsas (vizuālais, materiālu funkcijas)	
59 LS	L	S/o	O	Telpas simboliskā nozīme	
62 HW	KL	S/o	O	Vieta ir ērti lietojama, ar pozitīvu tēlu	vai vietai piemīt pozitīvs tēls sabiedrības acīs
73 AC	EL	O	O/P	pilsētas kultūras mantojuma pienācīga saglabāšana, izmantošana un atjaunošana	

1.4. PIELIKUMS

Šajā pielikumā esošā tabula ir rediģēta versija tabulai 1.3. pielikumā. Tas veikts, lai samazinātu apjomu kritērijiem, tos konkretizētu un apvienotu līdzīgos, kā arī novērstu dublēšanos. Kritēriji ir sakārtoti tematiskajās nodaļās. Zem katras nodaļas virsraksta, kritēriji ir sakārtoti pēc nozīmības, jeb pēc tā, cik bieži šis kritērijs ir minēts autoru darbos (skatīt kolonnu “Nr un autors”). Tiem ir līdzīgas izpratnes par katru kritēriju un pēc būtības tiek aprakstīta viena un tā pati nozīme. Kolonnā “Grupa” parādīts kur šis kritērijs ir atradies iepriekšējā tabulā, tādā veidā viegli izsekot oriģinālajam kontekstam. Tāpat kā iepriekšējās tabulās, trešajā kolonnā ir uzrādīts vai šis kritērijs ir objektīvi (O) vai subjektīvi (S) vērtējams. Šeit ir redzamas tendences, piemēram, “Sasniedzamība un mobilitāte” grupā pārsvarā ir objektīvi vērtējami kritēriji, taču “Vietas plānojums un dizains” šie parametri ir vērtējami abās kategorijās. Līdzīgi arī kolonnā “objekta/pilsētas mērogs” vērojamas tendences par to, vai šis parametrs vērtējams objektam (O) vai pilsētai kopumā (P). Piemēram, “Sasniedzamība un mobilitāte” vērtējama galvenokārt pilsētas mērogā, taču “Ēkas un apbūve” vērtējama abās kategorijās, ar tendenci uz objekta vērtēšanu.

1.4.1.- Ārzemju teoriju publiskās ārtelpas kvalitātes kritēriju apkopojums

Nr un autors * (saīss.)	Grupa	Objektīvs / Subjektīvs	Objekta / Pilsētas mērogs	Kritērijs	Komentāri, skaidrojumi
Sasniedzamība un mobilitāte					
76 AC, 24 NU, 77 AC, 79 AC	C	O/S	P/O	samazināt nepieciešamību pēc privātā auto, pievilcīga un visiem pieejama, arī sabiedriskā transporta atbalstīšana	vai pilsēta atbalsta un nosaka prioritāti gājējiem un videi draudzīgam transportam. Vai konkrētā vieta ir saistīta ar šādu atbalstu
2 NU, 60 HW	A	O	O/P	Sasniedzamība 10 minūšu gājienā	piekļuve nepieciešamajam objektam, aptuveni 500 - 800m distancē.
8 NU, JG	B	O/s	P/o	Publikas interesēm paredzēts un augstvērtīgs gājēju ielu tīkls	Attiecas uz apkārtējo infrastruktūru. Taču veidojot vietu, jāievēro šie principi
6 NU	A	O	P	Savstarpēji saistīts ielu tīkls, kas izklidē satiksmi un atvieglo gājēju pārvietošanos	Vai vieta iekļaujas kādā ielu tīklā. Ja jā, tad, vai tiek ievērots šis princips. Novērš auto satiksmes plūsmas pa tranzīta ielām
23 NU	C	O	P	Augstas kvalitātes dzelzceļa savienojumi starp pilsētām, piepilsētām, perifērijām	Pamatā domāts pilsētām ar plašām perifērijām un tādām, kas ir liela vai ļoti liela izmēra
Gājējiem piemērota vide					
3 NU, 34 JG, 38 JG, JJ 84 JJ	B	O/S	O	Gājējiem draudzīgs ielu dizains	Vai līdz objektam un pašā objektā ir gājēju infrastruktūra. Vai pats objekts nodrošina gājējiem draudzīgu vidi
4 NU, JG, 31 NU	B	O	P/o	Gājēju ielas bez auto	Vai gājējs ir primārā vai vienīgā kategorija; Vai vietas izmantošana ir saistīta ar auto lietošanu, un vai šajā vietā var iztikt bez auto
7 NU, JG,	B	O	P/o	Šauru ielu, bulvāru un aleju	Vai gājējs jūtas “mājīgi” ejot. Šis kritērijs

“Publiskā ārtelpa kā dzīves vides kvalitātes priekšnoteikums pilsētā: kritēriju izstrāde Rīgas kontekstā”

				hierarhija	neizslēdz auto klātbūtni, bet vērsts uz gājēja komfortu
88 JJ	E	O	P	nelieli apbūves kvartāli, lai nodrošinātu maršruta dažādību no viena punkta uz otru	
85 JJ	B	O/s	O/P	Tieši bērniem droša ielu vide, kas nodrošina to drošu spēlēšanos un laika pavadīšanu	Vietas piemērotība tam, lai bērns varētu justies droši.
Ēkas, apbūve					
87 JJ, 72 AC, 10NU, 67KL, 68KL, 83JJ, 35JG, 50LS	E	O/s	P/O	Multifunkcionalitāte: vismaz divas vai vairākas pamatfunkcijas apkaimes vienībai	apkaimei jābūt daudzfunkcionālai. Jaukta tipa dzīvojamā, darījumu uc. iestādes. Apkaimes vai kvartāla diennakts funkcionalitāte. Vai telpā nav monofunkcionāli šķēršļi. Privāti-publiskās telpas noteiktība.
12 NU, 89 JJ, 49 LS, 52LS, 45JG, 58LS	D	O	P/O	Būvju dažādība: ēku tipi, izmēri, harmonija ar atvērto telpu	Būvju dažādība, saistība ar atvērto telpu, harmonija plašākai apkārtni, kas nodrošina vieglu orientēšanos pilsētā
96 SC, 91SC	D	O	P/o	“Bērnu ekonomikas” princips	vairāk ieguldīt vides kvalitātē, nevis rotaļlietās, kas paredzētas vienreizējam labumam. Universālā dizaina principu ievērošana, kas paredzēts ne tikai bērniem
17 NU	E	O/S	O/P	Publiskās sfēras kvalitātes nozīme, publiskā telpa veidojama kā iedzīvotāju mākslas izpausme	Vai vieta izpaužas kā sabiedrības mākslinieciskās cerības
30 NU	J	O/s	O/P	Vairāk vietējās produkcijas	Vai vietas veidošanai izmantoti vietējie materiāli
Pilsētas kopējais plānojums					
15 NU, 18NU, 71AC	E	O	P	Izteikts pilsētas centrs un nomales	Vai vieta nav kāda cita centra aizvietotājs / vai nenomāc centru
20 NU, 90JJ	D	O	P/O	Vairāk ēku un pakalpojumu centrā	centra blīvums ar vairāk funkcijām tieši tur.
14 NU	E	O	P	Tradicionāla pilsētas un apkaimju struktūra	
16 NU	E	O	P/o	Publiskā telpa vienības centrā	Vai šī ir dominējoša vieta un tai ir nozīme
53 LS	E	O/s	P/O	Laukumu, skvēru un ielu izkārtojums; seguma veids, pilsētvides ērtības tuvumā	
70 AC	E	O	P/O	degradēto un pamesto teritoriju atkārtota izmantošana un atjaunošana	Stratēģija, kas nodrošina degradēto objektu attīstību primāri. Vietas novērtēšanā – vai vieta ir iekārtota tādā teritorijā vai blakus, norobežojoties no šādas teritorijas
73 AC	E	O	P/O	pilsētas kultūras mantojuma pienācīga saglabāšana, izmantošana un atjaunošana	Pilsētas stratēģija. Vai vieta aizsargā un iekļaujas kultūras mantojuma sakarā
74 AC	K	O	P/o	prasību noteikšana ilgtspējīgai teritorijas izmantošanai un būvniecībai, kā arī augstas kvalitātes arhitektūras un būvniecības tehnoloģiju izmantošanas veicināšana	
94 SC	E	O/S	P	Iespējas ietekmēt lēmumus publiskās telpas izmantošanai	instrumenti un likumdošana, kas atbalsta bērniem piemērotus risinājumus
95 SC	E	O	P/O	Privātā ārtelpa kopējam labumam, ja nav pietiekami	risinājumu un atbalsta rašana šādām aktivitātēm pilsētas mērogā.

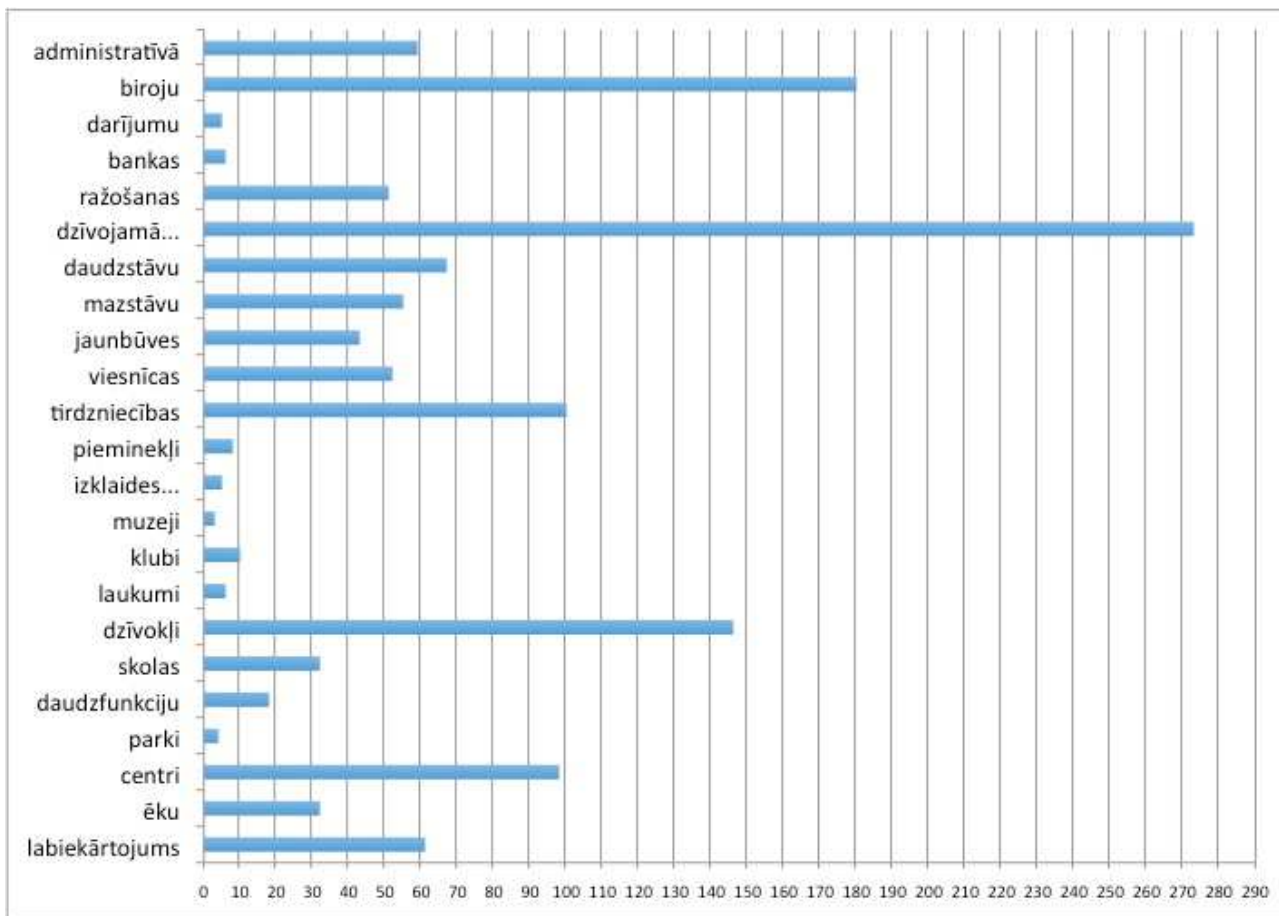
“Publiskā ārtelpa kā dzīves vides kvalitātes priekšnoteikums pilsētā: kritēriju izstrāde Rīgas kontekstā”

				publiskās	Kompensāciju princips privātīpašniekiem, kas veicina kopējo labumu
Sociālā dažādība					
11 NU, 61 HW, 93 SC	F	O/S	O/P	Dažāda sociālā, ekonomikas, vecuma, rases iedzīvotāji,	
55 LS, 63 HW, 56 LS	F	S/O	O/p	Indivīdu un grupu mijiedarbība, aktivitātes	Vai vieta ir veidota atvērta, lai cilvēki varētu nejauši satikties. Individuāli izklaidēti soliņi ir pretējs rādītājs
57 LS	F	S/o	O	Informācijas plūsma telpā – izolētās un sadarbības telpas	
92 SC	M	O/s	O	Bērniem pieejamas aktivitātes un infrastruktūra	
Tehnoloģijas					
27 NU, 78 AC, 26NU	H	O	O/p	Videi draudzīgas un drošas tehnoloģijas	Vai un kādi materiāli un tehnoloģijas izmantotas, vai tas neietekmē dabu
28 NU	H	O	O/p	Energoefektivitāte	
29 NU	H	O	O/p	atjaunojamo energoresursu izmantošana	Vai vietas darbības nodrošināšanā ir šis parametrs
80 AC	H	O	P/O	transporta kaitīgās ietekmes mazināšana uz sabiedrības veselību un vidi	Vai vieta ir pasargāta no transporta kaitīgās ietekmes. Vai tā atrodas pie lielas ielas ar intensīvu satiksmi
Vietas dizains un plānojums					
36 JG, 64 NC, 65 NC, 66 NC	K	O	O	Aizsardzība no klimatiskajiem apstākļiem	vējš / bezvējš; lietūs / sniegs; aukstums / karstums; saule / atspīdums
43 JG, 62 NW	K	O/S	O	Iespēja spēlēt, nodarboties ar aktivitātēm	telpas aicinājums fiziskām aktivitātēm: spēlēt un izklaidēties dienā, naktī, vasarā un ziemā
47 JG, 51LS	L	O/S	O	estētiskā kvalitāte (labs dizains un detaļu plānojums; skati, bildes; koki, augi, ūdens)	
40 JG	K	O/S	O	Komforts apsēties, sēdēt	sēdēšanas zonas; plašas iespējas dažāda veida sēdēšanai vai tikai apsēšanās vajadzībām; vietas, lai sēdētu ilgstoši
41 JG	K	O/S	O	Iespēja redzēt, saredzēt. Redzamība	skata tālums; neaizsegti skati; interesanti skati; apgaismojums tumsā
42 JG	K	O/S	O	Iespēja klausīties, dzirdēt, sarunāties	zems trokšņu līmenis; solu izkārtojums – pietiekami tuvs, lai sarunātos
46 JG	K	O/S	O	iespēja baudīt klimatu	saule, ēna; siltums, vēsums; vējš, aizvējš
39 JG	K	O/S	O	apstāties, stāvēt, gaidīt	apstāšanās laukumi; “Malas efekts”; konkrēti apstāšanās laukumi vai vietas; atbalsta rīki
59 LS	L	S/o	O	Telpas simboliskā nozīme	Vai konkrētā telpa ir nozīmīga to lietotāju vidū ne tikai funkcionāli, bet arī garīgi

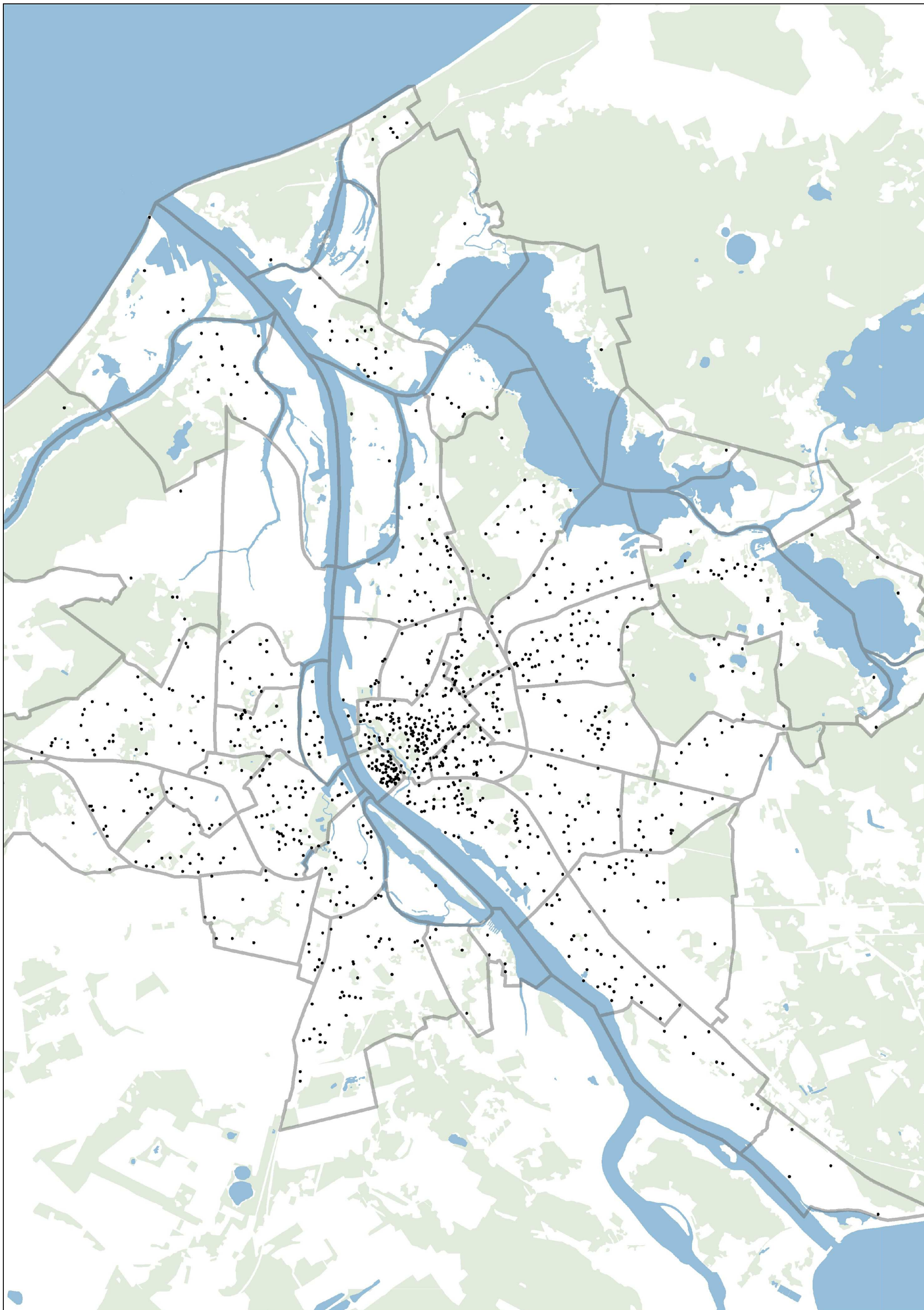
* NU – Jaunā Pilsētplānošana, JG – Jans Gēls, LS – Lēvenas seminārs, HW – Viliams Vaits, NC - Naders Čalfons, KL –Kevins Linčs, AC – Olborgas saistības, JJ – Džeina Džeikobsa, SC – Stipo konsultantu pieeja

2. PIELIKUMS – Objektu funkcionālais dalījums un pārklājuma kartes

2.1. PIELIKUMS - 2005. – 2015. ekspluatācijā nodoto sabiedriskas nozīmes objektu funkcionālās nozīmes un skaita grafiks

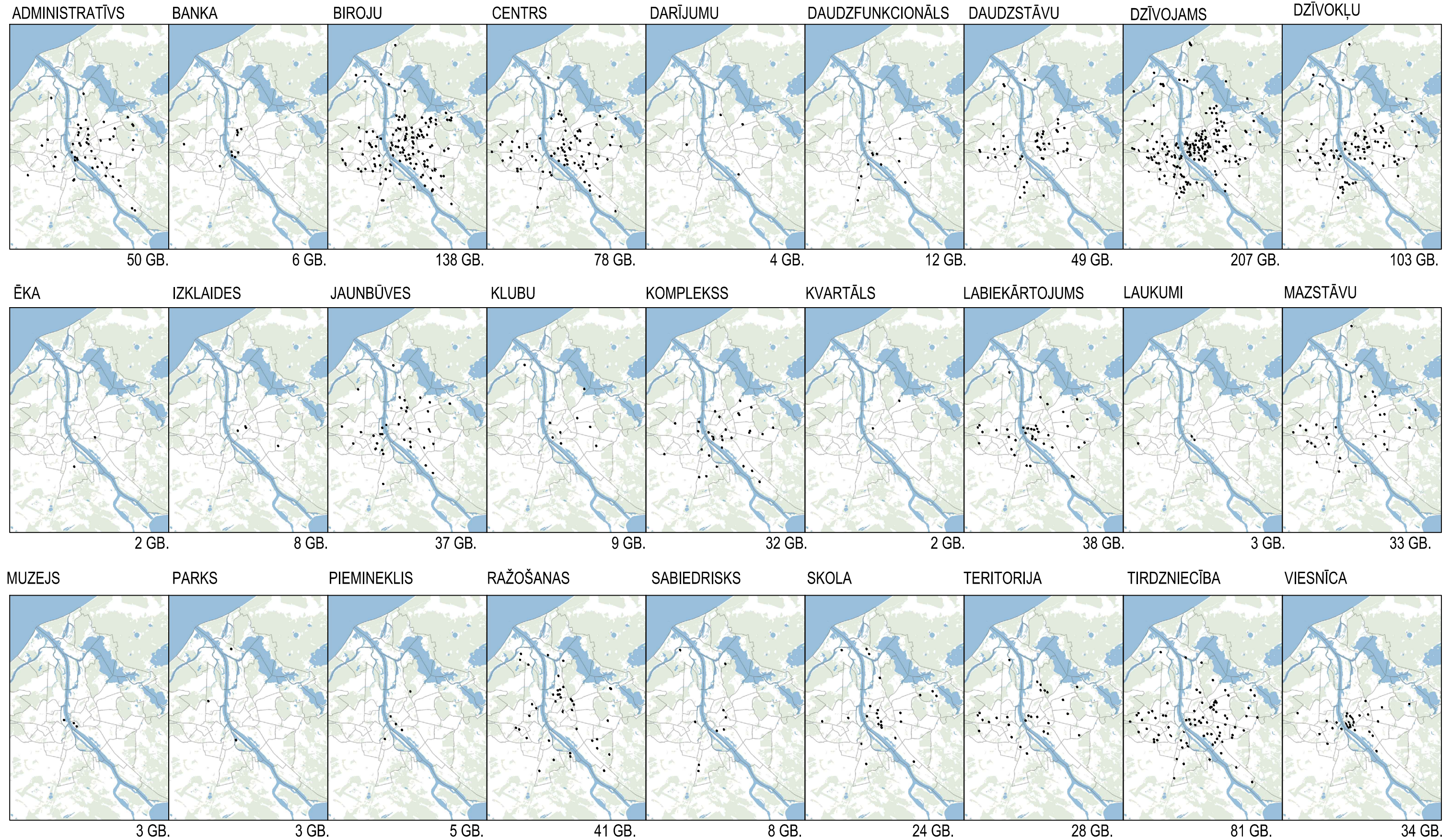

2.1. attēls - ekspluatācijā nodoto sabiedriskas nozīmes objektu funkcionālās nozīmes un skaita grafiks

2.3. PIELIKUMS

2005-2015.g. ekspluatācijā nodoto Rīgas sabiedrisko objektu dalījums pēc to nosaukumā minēto funkciju atslēgas vārdiem

3. PIELIKUMS – Latvijas speciālistu anketēšanas un interviju rezultāti

Latvijas projektēšanas un plānošanas ekspertu aptaujas pēc Delfi metodes 1. kārtas uzruna: “Šī aptauja tiek veidota, lai veiktu daļu pētījuma Lindas Zaļās maģistra darba izstrādei Latvijas Universitātes Ģeogrāfijas un Zemes Zinātņu Fakultātes Plānošanas nodaļā”. Lūdzu, nosauciet galvenos publiskās ārtelpas kvalitātes rādītājus! Kas ir principi, pēc kā Jūs – kā profesionālis vadāties, lai tiktu veidota kvalitatīva ārtelpa? Publiskā ārtelpa pilsētā šajā darbā un teorētiskajos rakstos minēta kā tā pilsētu veidojošā daļa, kas ir ārpus Jūsu privātās, vai telpas, kurā strādājat. Tā ir jebkura iedzīvotājiem pieejama ārtelpas vide. Publiskā ārtelpa var būt laukums, parks, skvērs, iela, pagalmi, utt. Šī maģistra darba ietvaros tiek pētīti publiskās ārtelpas objekti vai vienības, kas tapuši no jauna vai tikuši rekonstruēti tieši pēdējo (desmit) gadu laikā. Atbildot uz šo jautājumu, lūgums minēt konkrētus rādītājus. No Jums vēlētos sagaidīt vismaz piecus līdz desmit principus vai priekšnoteikumus.”

Latvijas projektēšanas un plānošanas speciālistu aptaujas pēc Delfi metodes 2. kārtā pēc pirmās kārtas rezultātu apkopošanas, Latvijas speciālisti tiek uzrunāti sekojoši: “Pirmajā kārtā respondentiem tika dota iespēja brīvi atbildēt uz jautājumu par to, kas ir tie principi un priekšnoteikumi, ko Jūs personīgi izmantojat vai pēc kā vadāties, veidojot publisko ārtelpu pilsētā. Tika saņemtas daudzveidīgas atbildes, kas apkopotas un sadalītas apakšnodaļās, iekļaujot gan konkrētus un detalizētus, gan vispārīgus pieņēmumus. Instrukcija turpmākajam: Jūsu uzdevums šoreiz ir atzīmēt nozīmīgākos viedokļus, ko uzskatāt par svarīgiem, kā arī svītrot vai komentēt citus, ko uzskatāt par nederīgiem vai nepilnīgiem. Tāpat Jūs varat atzīmēt kādu no atbildēm, kas Jūsprāt ietilpst vai neietilpst kādā no apakšgrupām. Lai vieglāk būtu rīkoties, atbildes ir ievietotas tabulā. Kolonnā pa labi Jūs varat atzīmēt “+” zīmi, ja piekrītat šī priekšnoteikuma svarīgumam, vai “-” zīmi, ja nepiekrītat. Tāpat šajā kolonnā varat rakstīt komentārus. Atbildes ir numurētas, lai vajadzības gadījumā varat norādīt atsauci uz kādu no viedokļiem, piemēram, atbilde 4 apkopojama ar atbildi 24, utml. Izkārtojums un kārtas numurs neatspoguļo viedokļa svarīgumu vai tendences.” Zemāk redzami tematiskās grupās sakārtoti visi pirmajā kārtā speciālistu minētie kvalitatīvas publiskās ārtelpas principi, kuri tika novērtēti otrajā kārtā.

3.1. tabula – Latvijas speciālistu minēto kritēriju dalījums tematiskās grupās

A Vietas sasniedzamība (piekļuve vietai un nokļūšana līdz tai)			
1	piekļuve vietai	3	prioritāte tuvāk dzīvojošo iedzīvotāju pieejamībai
2	ērta sasniedzamība	4	pieeja sabiedriskajam transportam
B Pieejamība (vietas esošo objektu un infrastruktūras pieejamība)			
5	pieejamība un lietojamība dažādām mērķa grupām	6	vides pieejamība
C Dizains un estētika			
7	estētiskā kvalitāte	8	kompozicionālā struktūra
9	dabas klātbūtne un dizaina mijiedarbība	10	mēroga, proporcijas, silueta atbilstība
11	skatu līnijas	12	atraktivitāte, interesantums
13	mūsdienīgums	14	oriģinalitāte (individuāla pieeja)
15	materiālu kvalitāte un to ilgmūžība	16	dabiski un otrreiz izmantojami materiāli
17	harmonija, krāsu, formu harmonija	18	koloristika
19	dažādība	20	atmosfēra sajūtu līmenī un psiholoģiskais fons (Genius Loci)
21	vietas identitātes nodrošināšana, vietas raksturs	22	uz vietas identitāti balstīts labiekārtojuma princips
23	lielu koku un augu klātbūtne	24	veselīgi augi
25	stilstika		
D Plānojums			
26	viegli “nolasāma” un saprotama (saprotams dizains un plānojums)	27	skaidrs funkcionālais zonējums
28	skaidrs dalījums gājēju plūsmai un atpūtai	29	vietas atbilstība funkcionālajam mērķim
30	atbilstība vairākuma lietotāju vajadzībām	31	vietas sakoptība
E Ergonomika un lietojamība			
32	lietošanas kvalitāte	33	droši lietojama
34	komforts, ērtums	35	kvalitatīvi lietojamo virsmu segumi
36	teritorijas funkcionālā noslodze (iekļaujot transporta un inženierkomunikāciju funkcijas)	37	pārvietošanās iespējas gan kājām, gan citiem nemotorizētiem līdzekļiem
38	universālais dizains, koptelpas principi, utml.	39	mikroklimata piemērotība

40	piemērotība klimatam	41	lietojamība visās sezonās (arī ziemā)
42	multifunkcionalitāte; daudzfunkcionalitāte	43	funkcionalitāte
F Ilgtspējības principi			
44	esošo nozīmīgo pilsētas formu un silueta respektēšana (dabas terit, vēsturiskās vērt, u.c.)	45	atbilstība apkārtējam pilsētas kontekstam (integritāte pilsētas kopumā)
46	esošo formu izmantošana	47	jaunizveidotā teritorija uzlabo KOPĒJO pilsētvides kvalitāti (uzlabo gaisa kvalitāti, papildina zaļās teritorijas, u.c.)
48	Iespēja tālāk attīstīt jau pabeigtu projektu (tā dinamika)	49	vietas [plānotās] idejas dzīvotspēja
50	Vietas semantiskā, loģiskā un emocionālā atbilstība	51	vietas pēctecība
52	ērta uzturēšana	53	ilgtspējība
54	ilgmūžība	55	ekoloģija
56	augu ekoloģija		
G Sociāla rakstura principi			
57	drošība	58	Kontrole (pretējs ārējai kontrolei – vietas izjūtas princips, kad ikviens pieskata ikvienu)
59	sociāli integrējoša	60	cieņu veicinoša
61	komunikāciju veicinoša	62	savstarpējo sapratni veicinoša
63	iedzīvotāju iesaistīšana jau plānošanas procesā	64	iespējama izglītošanās
65	“dziedinošas” vides pamatprincipu veidošanas ievērošana.	66	piederības sajūta
67	dzīvīgums		
H Negrupētie			
68	Kvalitāti nodrošina vietas pirmsprojekta izpēte	69	Pasūtītāja nesavtīgās intereses un kvalitātes izpratne

Aptaujās un intervijās uzrunāti aptuveni 50 ar nozari saistītie speciālisti, taču pievienotajā sarakstā redzami atbildējušie respondenti, kuru atbildes apkopotas un izmantotas šajā maģistra darbā.

Ansis Birznieks, sertificēts ainavu tehniķis, parku dārznieks

Kristīna Briķe, ainavu arhitekte

Ventis Didrihsons, arhitekts un pilsētplānotājs

Kristīne Dreija, ainavu arhitektūras doktore, pētniece, lektore LLU

Aleksandrs Felčins, arhitekts, Rīgas pilsētas arhitekta biroja projektu vadītājs

Iveta Grīviņa, ainavu arhitekte

Māra Kalvāne, arhitekte, telpiskās plānošanas nozares vadītāja SIA Metrum

Uģis Kaugurs, arhitekts un pilsētplānotājs

Kristjan Kohu, ainavu arhitektūras maģistratūras students, praktikants uzņēmumā Vācijā

Irbe Karule, Rīgas Domes Pilsētas attīstības departamenta projekta “User” vadītāja

Inga Langenfelde, ainavu arhitekte

Margus Lillak, maģistrs ainavu arhitektūrā un plānošanā, Igaunija

Gundega Lināre, ainavu arhitekte, LLU viesdocente

Anita Neilande, ainavu arhitekte

Edgars Neilands, arborists

Natalija Ņitavska, arhitekte, arhitektūras doktore, LLU docente

Iļze Rukšāne, ainavu arhitekte, telpiskās attīstības plānotāja

Guntars Ruskuls, (Rīgas Domes Pilsētas attīstības departamenta Stratēģiskās plānošanas nodaļas vadītājs)

Rea Sepping, maģistrs ainavu arhitektūrā un plānošanā, Igaunija

Guntis Stirna, arhitekts un Mārketinga komunikāciju profesionālis

Atis Treimanis, maģistrs ainavu arhitektūrā un plānošanā, Igaunija

Kristīne Vugule, arhitekte, LLU lektore

Aija Ziemeļniece, arhitekte, arhitektūras doktore, asociētā profesore

Daiga Zigmunde, arhitekte, arhitektūras doktore, asociētā profesore LLU Lauku Inženieru fakultātes dekāne

Daiga Veinberga, ainavu arhitekte, Salaspils novada ainavu arhitekte

**4. PIELIKUMS – IZVĒLĒTO PILOTOBJEKTU VĒRTĒŠANA, APROBĒJOT
IZSTRĀDĀTOS KVALITĀTES KRITĒRIJUS**

4.1. Administratīvo ēku publiskās ārtelpas

Ir vairākas Rīgas centram pieguļošas teritorijas, kurās dominē banku un biroju ēku, sporta centru un dzīvojamo ēku puduri. Skanstes apkaimē ir viens no tādiem. "Šīs būves virtuāli ir supersavienotas un superintegrētas globālajos finanšu un datu tīklojumos, tajā pat laikā šo ēku arhitektūru un fizisko klātbūtni raksturo pilnīga atrautība vienai no otras, artikulētas publiskās ārtelpas neesamība un atsvešinātība no apkārtējās pilsētvides. Vienīgo saikni savā starpā un ar pārējo pilsētu šīs ēkas demonstrē vien personīgā transporta infrastruktūras līmenī. Šīs pretenciozās ēkas un ēku puduri jeb arhipelāgi ir pilsētvidē "izmētāti" objekti, kurus raksturo iekšējā autonomija" (O. Redbergs, J. Lejnieks, u.c., 2013).

4.1.1. Biznesa centra „Jupiter Centre” ārtelpa, Skanstes ielā 7, k.-1

1. Attēlu grupa – Biznesa centra “Jupiter Centre” ārtelpa (autores foto)

Sasniedzamība un mobilitāte

↓ ↓ Samazināta nepieciešamība pēc privātā transporta. Piekluve vietai izmantojot nemotorizētus transporta līdzekļus vai ejot kājām

Biznesa centra ēkai vienīgā plānotā pieejamība organizēta no Skanstes ielas puses, kur paredzēta iebraukšana pazemes auto novietnē un gājēju ieeja virzoties cauri reprezentablām un vēja izpūstam priekšdārzam (4.1.1.-d attēls), kas ņemot vērā faktu, ka vismaz šobrīdējā

Skanstes apkaimes attīstības stadijā cilvēki ar kājām pa Skanstes ielu uz šo ēku praktiski neierodas, šis plānotais ieejas veids nefunkcionē. Savukārt pārliecinoši funkcionē gājēju plūsma no Kr.Valdemāra ielas puses (600m līdz tuvākajai sabiedriskā transporta pieturai, atskaitot 24. autobusu, kurš kursē pa Skanstes ielu, bet nenodrošina ērtu saikni ar pilsētas centru), kura virzās pa zālienā iemītu taku gar lielveikala Prizma saimniecības zonu un šķērso abu teritoriju robežas zonā esošo reljefa starpību ar uzslietu pagaidu kāpņu palīdzību, kuras nenodrošina ne vien vides pieejamību, bet arī rada pārvietošanās grūtības cilvēkiem bez speciālām vajadzībām (4.1.1.-a, 4.1.1.-b attēli) . Velo transporta novietnes iespējas ēkas ārtelpā nav redzamas.

↓ Sasniedzamība 10 minūšu gājienā

10 minūšu gājiena attālumā no ēkas atrodas vairākas biroju un administratīvās ēkās, kā arī skola, bērnudārzi un lielveikals. Ēkas ieejas zonā ir labiekārtots priekšdārzs ar stādījumiem, soliņiem un atkritumu urnām (4.1.1.-d attēls), kas varētu būt lieliska pieturas un atpūtas vieta Skanstes ielu izmantojošiem skrējējiem un riteņbraucējiem kā darba dienās, tā brīvdienās, taču nav informācijas par to, vai bankas apsardzes prasības to pieļauj.

↓ ↓ Piekļuve vietai

Biznesa centra piekļuve ir neapmierinoša (skat. Sasniedzamība un mobilitāte)

Gājējiem piemērota vide

↓ ↓ Gājējiem piemērots ielu dizains teritorijā / ap to

Gājējiem piemērota vide ir ēkas galvenajā plānotajā ieejas zonā, taču tā netiek lietota. Savukārt plaši lietotajā gājēju plūsmas teritorijā vide ir nekvalitatīva un funkcionāli nepiemērota.

↓ ↓ Vides pieejamība / gājēju ielas bez auto

Ēkas priekšlaukumā ir nodrošināta vides pieejamība, taču tas nav virziens, no kura cilvēki ierodas ēkā. Galvenajā virzienā vides pieejamība nav nodrošināta.

Kritēriju grupa – Ēkas, apbūve (teritorijas apbūve)

↓ ↓ Multifunkcionalitāte

Gadījumā, ja ēkas ieejas zonas atpūtas vieta drīkstētu būt izmantojama garāmgājējiem un velobraucējiem (skat. sociālā dažādība).

↓ ↓ Būvju dažādība

Kvartālu veido atsevišķas, brīvdzīvošas monofunkcionālas ēkas – bankas, biroji, kā arī tirdzniecības centrs, skola un sporta halle ar samērā lielām pieguļošajām teritorijām, kurām nav savstarpējās sasaistes vai kopīgs, saskaņots ārtelpas plānojums.

Sociālā dažādība

Būtu iespējama gadījumā, ja ēkas ieejas zonas atpūtas vieta drīkstētu būt izmantojama garāmgājējiem un velobraucējiem, jo Skanstes ielas patreizējā attīstības stadijā šādas

funkcijas nav vispār. Vēl jo vairāk tāpēc, ka bankas darbinieki atpūtas brīžiem un smēķēšanai izmanto ēkas 2. stāva balkonus, nevis ēkas ieejas zonā esošo rekreācijas vietu.

Tehnoloģijas

Objekta ārtelpā nav novērots videi draudzīgu un drošu tehnoloģiju pielietojums, atjaunojamie energoresursi, jeb ilgtspējību nodrošinoši materiāli.

Vietas dizains un plānojums

Šis ir lielisks piemērs tam, ka izstrādājot projektu ir domāts par dizainu nevis par cilvēku. Ārtelpa ir aprīkota ar augstvērtīga dizaina elementiem, taču tie neveic nekādu funkcionālu cilvēku ērtību nodrošināšanu (4.1.1.-c attēls). Plānojums izslēdz jebkādu iespēju ārtelpu sasaistei ar blakus esošiem objektiem.

Kopsavilkums

Publiskās ārtelpas labiekārtojums ir plānots formāli un absolūti atrauti no apkārtējo teritoriju attīstības plāniem, neanalizējot ēkas darbinieku un apmeklētāju plūsmas un to vajadzības, kā arī neveicinot sasaisti ar kaimiņiem. Pašmērķīgs dizaina elementu pielietojums, kurš ne vien neveic paredzēto funkciju (koki lielajos puķupodos iznīkst), bet arī kalpo par traucēkli cilvēku pārvietošanās zonās. Iespējams, ka situācija uzlabosies pēc plānotās ēkas (starp Biznesa centru un lielveikalu Prizma) būvniecības beigām, kā arī Skanstes apkaimes infrastruktūras sakārtošanas, bet tas patlaban nav vērtējams.

4.1.2. Skanstes iela 12, DNB bankas ārtelpa

4.1.2.-a

4.1.2.-b

2. Attēlu grupa – DNB bankas ārtelpa (autores foto)

Sasniedzamība un mobilitāte

↓ ↓ Samazināta nepieciešamība pēc privātā transporta. Piekluve vietai izmantojot nemotorizētus transporta līdzekļus vai ejot kājām

Šī teritorija nav piemērota sasniedzamībai ar kājām. Ar velosipēdu sasniedzamība nodrošināta, taču pie ēkas nav manāmas velo novietnes. Līdz K. Valdemāra ielai jāiet 14 min

jeb 1km 100m.

↓ Sasniedzamība 10 minūšu gājienā

10 minūšu gājiena attālumā no ēkas atrodas vairākas biroju un administratīvās ēkās, kā arī dzīvojamās ēkas un sporta arēna. Publiskā ārtelpa nav plānota, lai tur uzkavētos cilvēki (ēka ir apsargāta un, piemēram, teritorijas fotografēšanu apsardzes darbinieks aizliedza), apkārtējo ēku iedzīvotājiem vai biroju darbiniekiem nav pamata mērķtiecīgi apmeklēt šo ārtelpu.

↑ Piekļuve vietai

DNB bankas ēkas ārtelpa ir pieejama.

↓ ↓ Pieeja sabiedriskajam transportam

Tuvākā sabiedriskā transporta pietura uz Šarlotes un Valdemāra ielas stūra atrodas tālu 14 min jeb 1km 100m jeb 24. autobuss, kurš kursē pa Skanstes ielu, bet nenodrošina ērtu saikni ar pilsētas centru.

Gājējiem piemērota vide

↑ Gājējiem piemērots ielu dizains teritorijā / ap to

Ielu, laukumu, ietvju un celiņu dizains teritorijā ap DNB banku ir vērtējams kā gājējiem piemērots un vides pieejamību nodrošināošs, taču vietas novietne gājējiem nepiemērota attāluma un klimatisko apstākļu dēļ.

↓ Vides pieejamība

Vides pieejamība iekļūšanai ēkā ir nodrošināta formāli izvietojot pandusu nepiemērotākajā un no ieejas tālākajā virzienā. Galvenās ieejas pakāpienu dalījums un augstums ir daļēji apmierinošs no lietotāja ērtības viedokļa (4.1.2.-a attēls).

Gājēju ielas bez auto

Tuvākajā apkārtnē nav gājēju ielu bez auto, bet nav arī tādas nepieciešamības novietnes mēroga dēļ.

Kritēriju grupa – Ēkas, apbūve (teritorijas apbūve)

↓ ↓ ↓ Multifunkcionalitāte

Šī objekta ārtelpa nodrošina auto novietnes un ieejas priekšlaukuma funkcijas, taču nav aicinoša tajā uzkavēties. Apkaimes vai kvartāla daudzfunkcionalitāti neveicinošs objekts.

↓ ↓ ↓ Būvju dažādība

Kvartālu veido vairākas monofunkcionālas ēkas – bankas, biroji, kā arī sporta centrs, autoveikali un dzīvojamās ēkas. Visas šīs ēkas veido tikai atsevišķai vienībai piemērotu vienas funkcijas ārtelpu. Tām nav kopējas sasaistes vai kopīgs, saskaņots ārtelpas plānojums.

↑ Vietas plānotās idejas dzīvotspēja

Bankas ēkas ārtelpa nodrošina ieejas zonai nepieciešamās funkcionālās un reprezentatīvās

pamatprasības, tāpēc tādā līmenī tā ir dzīvotspējīga.

Pilsētas kopējais plānojums

Pilsētas kopējā plānojuma kontekstā šis objekts ir viens no daudzām jaunās Skanstes apkaimes banku un administratīvajām ēkām, kuras kopīgi veido biznesa un darījumu centru pagaidām atrautu no sabiedriskā transporta tīkla un sajūtu līmeņa integrētības pilsētā.

Sociālā dažādība

↓ ↓ Drošība un sociāli integrējošas pazīmes nav ieviestas pat attieksmē pret saviem darbiniekiem, kuru vienīgā redzamā atpūtas vieta un smēķētava ir zemē iedziļināts ar žogu apjots brūģēts laukums bez neviena labiekārtojuma elementa (4.1.2.-b attēls).

↓ ↓ ↓ Pieejamība un lietojamība dažādām mērķa grupām nav atļauta.

Tehnoloģijas

Objekta ārtelpā nav novērots videi draudzīgu un drošu tehnoloģiju pielietojums, atjaunojamie energoresursi, jeb ilgtspējību nodrošinoši materiāli.

Vietas dizains un plānojums

Ne vietas dizains, ne plānojums neparedz cilvēku uzkavēšanos ārtelpā, nenodrošinot pat savu darbinieku ērtības.

Kopsavilkums

Publiskās ārtelpas labiekārtojums ir plānots, lai nodrošinātu ieeju ēkā un auto novietnes. Patlaban tas ir atrauts un grūti analizējams no sasaistes viedokļa, jo apkārtējos gruntsgabalos vēl vērojamas pamesto dārziņu platības un neorganizēta piekļūšana. Iespējams, ka situācija uzlabosies pēc Skanstes apkaimes infrastruktūras izveidošanas, bet tas patlaban nav vērtējams.

4.1.3. Latvijas Krājbankas ēkas ārtelpa, Jāņa Daliņa iela 15

4.1.3.-a

4.1.3.-b

3. Attēlu grupa – Latvijas Krājbankas ēkas ārtelpa (autore foto)

Sasniedzamība un mobilitāte

↑ Samazināta nepieciešamība pēc privātā transporta. Piekļuve vietai izmantojot nemotorizētus transporta līdzekļus vai ejot kājām

Šī teritorija ir piemērota sniedzamībai ar kājām. Ar velosipēdu sniedzamība nodrošināta, taču pie ēkas nav manāmas velo novietnes. Tuvākā sabiedriskā transporta pietura uz Kr.Valdemāra- Alojas ielu stūrī atrodas tālu 900m attālumā.

↓ Sniedzamība 10 minūšu gājienā

10 minūšu gājiena attālumā no ēkas atrodas dzīvojamās ēkas un sporta arēna. Publiskā ārtelpa nav plānota, lai tur uzkavētos cilvēki, apkārtējo ēku iedzīvotājiem nav pamata mērķtiecīgi apmeklēt šo ārtelpu, ja nu vienīgi bērniem rastos interese dekoratīviem bērziem apstādīto nogāzi ziemā izmantot kā slidkalniņu.

↑ Piekļuve vietai

Ēkas ārtelpa ir pieejama gan lokācijas, gan ārtelpas plānojuma kontekstā. Ārtelpā nav kustību ierobežojošu elementu.

↑ Pieeja sabiedriskajam transportam

Tuvākās sabiedriskā transporta pieturas K. Valdemāra ielā ir vairāk kā 10.min gājiena attālumā jeb 24. autobuss, kurš kursē pa Skanstes ielu, bet nenodrošina ērtu saikni ar pilsētas centru, tāpēc pieeju tam var raksturot kā vidēju.

Gājējiem piemērota vide

↑ Gājējiem piemērots ielu dizains teritorijā / ap to

Ielu, laukumu, ietvju un celiņu dizains teritorijā ap ēku ir vērtējams kā gājējiem piemērots un vides pieejamību nodrošināošs.

↑ Vides pieejamība

Vides pieejamība iekļūšanai ēkā ir.

↑ Gājēju ielas bez auto

Tuvākajā apkārtnē nav gājēju ielu bez auto, bet ir daudz dzīvojamo ēku iekšpagalmi ar lielāku vai mazāku pieejamību atpūtas vietām.

Kritēriju grupa – Ēkas, apbūve (teritorijas apbūve)

↓↓↓ Multifunkcionalitāte

Šī objekta ārtelpa nodrošina auto novietnes un ieejas priekšlaukuma funkcijas, taču nav aicinoša tajā uzkavēties, nenodrošinot citus pakalpojumus vai laika pavadīšanas veidus (4.1.3.-a attēls).

↑ Būvju dažādība

Kvartālu veido daudzdzīvokļu ēku apbūve ar vairāk vai mazāk savienotu labiekārtojumu un

ielu tīklu.

↑ Vietas plānotās idejas dzīvotspēja

Bankas ēkas ārtelpa nodrošina ieejas zonai nepieciešamās funkcionālās un reprezentatīvās pamatprasības, kā arī daudzveidīgu apstādījumu klāstu. Tā ir integrēta apkārtējā dzīvojamo ēku apbūvē.

Pilsētas kopējais plānojums

Pilsētas kopējā plānojuma kontekstā šis objekts ir viens no daudzām jaunās Skanstes apkaimes banku un administratīvajām ēkām, kuras kopīgi veido biznesa un darījumu centru, kas šai gadījumā veiksmīgi sasaistīts ar blakus esošu dzīvojamo ēku infrastruktūru un nerada atrautības iespaidu.

Sociālā dažādība

↓ ↓ Drošība un sociāli integrējošas pazīmes. Ārtelpa paredzēta bankas apmeklētāju un darbinieku tranzītam. Darbinieku atpūtas vietas vērtētāju redzamajā ārtelpas daļā nav organizētas un labiekārtotas.

↓ ↓ ↓ Pieejamība un lietojamība dažādām mērķa grupām nav novērota, jo nenodrošina nekādu aktivitāšu iespējas. Ēkas 1.stāva telpās redzama kafejnīca, kurai iespējama āra terases izvietošana ēkas ieejas zonā, bet nav informācijas vai tas tiek darīts un vai tas būtu pieejams ar bankas apmeklējumu nesaistītiem lietotājiem.

Tehnoloģijas

Objekta ārtelpā nav novērots videi draudzīgu un drošu tehnoloģiju pielietojums, atjaunojamie energoresursi, jeb ilgtspējību nodrošinoši materiāli, izņemot lielu koku veidotus apstādījumu ieejas zonā.

Vietas dizains un plānojums

Par vietas dizainu ir domāts, radot lielas apstādījumu platības gan ēkas ieejas zonā, gan pret Skanstes ielu, taču tie ir pasīvai vērošanai paredzēti, nenodrošinot iespēju apsēsties un atpūsties ne ēkā strādājošiem darbiniekiem, ne garāmejošiem gājējiem vai velobraucējiem.

Kopsavilkums

Publiskās ārtelpas labiekārtojums ir plānots, lai nodrošinātu ieeju ēkā un auto novietnes, domājot par dizainu un apstādījumiem, bet jau atkal izpaliek lietotāja ērtību nodrošinošais faktors. Darbinieku komunikācija smēķējot iespējama stāvēt kājās pie vējā izpūstas ēkas sānu fasādes, turpretī ieejas zonā, kur varētu būt izvietoti soliņi un kas, sadalot zonas, būtu izmantojama arī smēķēšanai, jo ir tālāk par 10m no ieejas, atrodas tikai un vienīgi puķu kastes (4.1.3.-b attēls). Tāpat apstādījumiem klātā zona gar Skanstes ielas ietvi un veloceļu būtu daudz draudzīgāka piedāvājot atpūtas vietu garāmgājējiem, jo vismaz patlaban Skanstes ielas

visā garumā nav novērotas nevienas publiski pieejamas iespējas pietāt un apsēties ne skrējējam, ne velosipēdistam, ne māmiņai ar ratiem.

4.1.4. Biroju ēkas ārtelpa Duntē ielā 11

4.1.4.-a

4.1.4.-b

4. Attēlu grupa – Biroju ēkas ārtelpa (autores foto)

Sasniedzamība un mobilitāte

↑ Samazināta nepieciešamība pēc privātā transporta. Piekļuve vietai izmantojot nemotorizētus transporta līdzekļus vai ejot kājām

Duntē ielas 11 biroju ēkai ir ērta pieejamība no K. Valdemāra ielā kursējošā sabiedriskā transporta, kā arī daļēji apmierinoša velosipēdistiem, kam ieejas zonā ir paredzētas pāris velonovietnes. Taču uzsvars ir uz privāto auto, jo novietošana paredzēta kā ēkas pazemē, tā visā ēkas iekšpagalmā un arī visā ietves garumā gar ēkas galveno fasādi uz Duntē ielas.

↑ ↑ Sasniedzamība 10 minūšu gājienā

Labā sasniedzamība minūtes gājienā no visiem K. Valdemāra ielas sabiedriskajiem transportiem.

↓ Piekļuve vietai

Biroju ēkas piekļuve ir daļēji apmierinoša, jo galvenās fasādes ielas mala atvērta auto novietnēm (4.1.4.-b attēls), neskatoties uz to, ka salīdzinoši liels stāvlaukums ir arī aiz ēkas pagalmā un pazemē (4.1.4.-a attēls). Tāpat galvenā ieeja biroju ēkā ir tālākajā tās stūrī attiecībā pret blakus esošo krustojumu un sabiedriskā transporta pieturām, kā arī nav izteiksmīga un aicinoša. Skaidri nolasās ieejas 1. stāvā esošajos salonos.

Gājējiem piemērota vide

↓ ↓ ↓ Gājējiem piemērots ielu dizains teritorijā / ap to

Gājējiem vide nav piemērota, jo ietves platums samazināts līdz minimumam, lai izvietotu no brauktuves nodalītu vēl vienu brauktuvi ar stāvlaukumu (5m platu) ēkas priekšā. Uz šaurās ietves izvietoti ceļa zīmju un apgaismojuma balsti, kas izslēdz iespēju pārvietoties ar bērnu

ratiņiem jeb cilvēkiem ratiņkrēslā.

↓ ↓ Vides pieejamība / gājēju ielas bez auto

Vides pieejamība nodrošināta formāli, galvenokārt piekļūšanai ar auto. Neskatoties, ka līmeņu atšķirību vietās ir izbūvēti pandusi, ēkas ieejas zonas priekšlaukums klāts ar plēsta granīta bruģakmeni, kas ir sliktākais vides pieejamību nodrošinošais ieseguma veids. Cilvēkam ratiņkrēslā vienīgā pārvietošanās iespēja gar ēku ir auto stāvlaukuma brauktuve.

Kritēriju grupa – Ēkas, apbūve (teritorijas apbūve)

↓ ↓ ↓ Multifunkcionalitāte

Ēkas fasādes daļā ir novietoti soliņi, kurus iespējams var izmantot garāmgājēji, bet nav zināms vai ēkas apsardzes noteikumi to atbalsta.

↓ ↓ ↓ Būvju dažādība

Kvartālu veido atsevišķas, brīvstāvošas biroju ēkas un tām pieguļošas industriālas nozīmes būves, kas novietnes kontekstā nerada vajadzību tāpat vien pastaigāties garām. Netālu dzīvojamā apbūve un izglītības iestāde.

Sociālā dažādība

Publiskā ārtelpa, atskaitot dažus soliņus pie ēkas fasādes, nav paredzēta, lai tur uzturētos ar ēkas apmeklējumu nesaistīti cilvēki.

Tehnoloģijas

Objekta ārtelpā nav novērots videi draudzīgu un drošu tehnoloģiju pielietojums, atjaunojamie energoresursi, jeb ilgtspējību nodrošinoši materiāli.

Vietas dizains un plānojums

Vietas dizains un plānojums orientēts uz piebraukšanu ar auto un maksimālām auto novietnes iespējām, kas ir absolūta prioritāte. Gājēju pārvietošanās iespējas kā gar ielu, tā gar ēkas fasādi ir aprūtinātas un cilvēkam nedraudzīgas.

Kopsavilkums

Ja auto novietņu maksimālais skaits ir vienīgā projekta ārtelpas prioritāte, tad uzdevums ir izpildīts. Ņemot vērā ēkas novietni, nejaušo garāmgājēju īpatsvars nav liels, taču ēkā ir daudz darbinieku, kuru labsajūtai varēja atvēlēt nelielu atpūtas laukumu ēkas iekšpagalma aizvējā, ziedojot tam vismaz 2 auto stāvvietas, kā arī organizēt ēkas galveno fasādi brīvu no autotransporta plūsmas un stāvlaukumiem, ņemot vērā Duntē ielas transporta kustības intensitāti.

4.1.5. Biroju ēkas „Ostas skati” ārtelpa Matrožu iela 15

4.1.5.-a

4.1.5.-b

4.1.5.-c

4.1.5.-d

5. Attēlu grupa – Biroju ēkas “Ostas skati” ārtelpa (autores foto)

Sasniedzamība un mobilitāte

↓↓↓ Samazināta nepieciešamība pēc privātā transporta. Piekļuve vietai izmantojot nemotorizētus transporta līdzekļus vai ejot kājām

Biroju ēkai “Ostas skati” ģeogrāfiskās novietnes dēļ praktiski nav pieejamības ar kājām, kā arī daļēji apmierinoša velosipēdistiem, kam ieejas zonā ir paredzēta viena novietne, bet pazemes stāvvietā vairāk. Uzsvars ir uz privāto auto (4.1.5.-a, 4.1.5.-b attēli).

↓↓↓ Sasniedzamība 10 minūšu gājienā

Nav sasniedzamības 10 minūšu gājiena attālumā. 12 min gājiena attālumā atrodas autobusa pietura, kurš kursē reti. Līdz regulārai satiksmei 2km.

↓↓ Piekļuve vietai

Piekļuve ēkai ir apmierinoša, taču varētu būt ļoti laba, attīstot gājēju un velosipēdistu piekļūšanas iespējas gar upes krastu.

Gājējiem piemērota vide

↑ Gājējiem piemērots ielu dizains teritorijā / ap to

Gājējiem vide ārtelpā ir piemērota.

↓ Vides pieejamība / gājēju ielas bez auto

Vides pieejamība teritorijā ir nodrošināta, taču vairums ietvju klātas ar plēsta granīta bruģi, kas ir slikts ieseguma materiāls no vides pieejamības aspekta (4.1.5.-b attēls).

Kritēriju grupa – Ēkas, apbūve (teritorijas apbūve)

↑ Multifunkcionalitāte

Ēkas ārtelpas ieejas priekšlaukums paredzēts auto novietnei un dažiem ārtelpas vides objektiem. Rekreācija vērojot upi un ainavu iespējama krasta zonā (4.1.5.-c., 4.1.5.-d. attēls), taču modrās apsardzes darbinieka acs pavadībā. Upes pusē pieejams restorāns ar āra terasi.

↓ Būvju dažādība

Šī ir vienīgā administratīva rakstura ēka apkārtnē un orientēta uz mērķtiecīgu apmeklējumu, jo nav iespēju tai nejauši pastaigāties garām. Tuvākajā apkārtnē nav dzīvojamās funkcijas apbūves, bet ir būvmateriālu veikals un auto servisi.

Sociālā dažādība

Publiskā ārtelpa paredzēta gan ēkas apmeklētājiem un darbiniekiem, gan velosipēdistiem un garāku pastaigu cienītājiem. Balasta dambī vērojama patstāvīga gājēju – tūristu kustība, taču līdz šim objektam viņi reti nonāk, jo nezinot, to ir grūti pamanīt, un pieeja tam gar upes krastu nav iespējama.

Tehnoloģijas

Objekta ārtelpā nav novērots videi draudzīgu un drošu tehnoloģiju pielietojums, atjaunojamie energoresursi, jeb ilgtspējību nodrošinoši materiāli.

Vietas dizains un plānojums

Teritorijā ir augstvērtīgi un daudzveidīgi ieseguma materiāli, kā arī daudz vides mākslas objektu un labiekārtotas atpūtas vietas upes krastā. Plānojums ir paredzējis auto stāvlaukuma fizisku nošķiršanu no rekreācijas zonas, ļaujot nejust tā klātbūtni upes krastā (4.1.5.-c.attēls).

Kopsavilkums

Objekta pievienotā vērtība ir tā atrašanās vieta. Šis ir vistālāk uz jūras pusi Daugavas krastā esošais labiekārtotais objekts ar skata un sēdvietu iespējām uz upi un Andrejsalu. Analizējot no publiskās ārtelpas tipa viedokļa, šī ir uz mērķtiecīgu apmeklējumu orientēta telpa, kur palikt. Ideāla iespēja kļūt par velosipēdistu maršruta galamērķi, ja tiktu nodrošināta velosipēdistu pārvietošanās iespēja Balasta dambī gar upi līdz pat “Ostas skatiem”.

4.1.6. „Swedbank“ centrālās ēkas ārtelpa Balasta dambī 1a

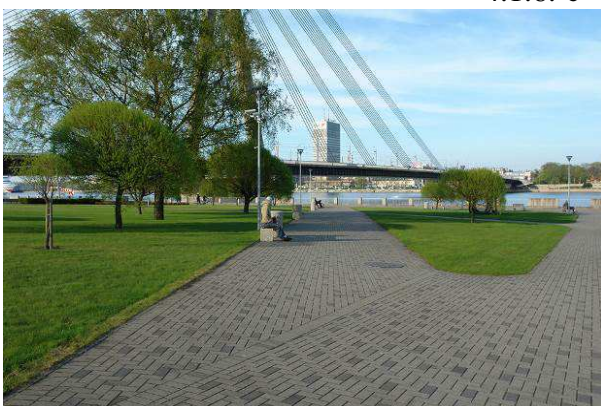
4.1.6.-a

4.1.6.-b

4.1.6.-c

4.1.6.-d

4.1.6.-e

4.1.6.-f

6. Attēlu grupa – Sweedbank centrālās ēkas ārtelpa (autores foto)

Sasniedzamība un mobilitāte

↑ ↑ Samazināta nepieciešamība pēc privātā transporta. Piekluve vietai izmantojot nemotorizētus transporta līdzekļus vai ejot kājām

Swedbankas ēka ir piemērota pieejamībai ar kājām no K. Valdemāra ielā kursējošā sabiedriskā transporta (ērtāk virzienā uz centru), kā arī ļoti labi piemērota velosipēdistiem.

↑ ↑ Sasniedzamība 10 minūšu gājienā

Laba sasniezamība 10 minūšu gājienā no visiem K. Valdemāra ielas sabiedriskajiem transportiem un nedaudz ilgākā laikā ejot kājām pār Vanšu tiltu.

↑ Piekļuve vietai

Piekļuve ēkas kvalitatīvajai publiskajai ārtelpai ir nodrošināta no vairākiem piekļuves virzieniem, orientēta uz ainaviski vērtīgo skatu vietām upes krastmalā (4.1.6.-e., 4.1.6.-b attēls).

Gājējiem piemērota vide

↑ ↑ Gājējiem piemērots ielu dizains teritorijā / ap to

Gājējiem piemērota un kvalitatīva vide, nodrošinot daudzveidīgas pārvietošanās iespējas teritorijā, stādījumu ielokā ar rekreācijas iespējām (4.1.6.-e, 4.1.6.-f attēls).

↑ ↑ Vides pieejamība / gājēju ielas bez auto

Vides pieejamība nodrošināta ārtelpā nodrošināta, veidojot gan kāpnes, gan pandusus reljefa maiņas zonās.

Kritēriju grupa – Ēkas, apbūve (teritorijas apbūve)

↑ ↑ Multifunkcionalitāte

Ēkas pievienotā vērtība ir tās novietne ar plašajiem un tālajiem skatiem labiekārtotā ārtelpā, tāpēc no ārtelpu iedalījuma tipa tā ir mērķtiecīga apmeklējuma vieta. Ēkas specifiski funkcionālo vajadzību nodrošināšana notiek tās ieejas pusē, nodrošinot ar stādījumiem nodalītas autostāvvietas (4.1.6.-a attēls) un, arī bankas apmeklētāju un darbinieku ieejas zonas tranzīta kustību nodalītu no rekreācijas iespējām upes pusē (4.1.6.-b, 4.1.6.-e attēls).

Būvju dažādība

Ēka un tās ārtelpa ir brīvstāvošs objekts, kam tuvumā nav citu objektu, izņemot preses namu, kura patreizējais statuss neatbilst kopīgas ārtelpas veidošanai.

Sociālā dažādība

↑ ↑ ↑ Publiskā ārtelpa ir sociālo daudzveidību veicinoša, jo publiski pieejamā labiekārtotā krastmala un ainavas baudīšana ir saistoša pilsētniekiem un tūristiem, velosipēdistiem un makšķerniekiem, kuri visi tika manīti vērtēšanas procesā.

Tehnoloģijas

↓ ↓ Objekta ārtelpā ir daudz apstādījumu un vairāki dekoratīvie baseini (4.1.6.-e attēls), bet tie gan nav vērtējami kā ilgtspējības faktors. Nav novērots videi draudzīgu tehnoloģiju pielietojums, atjaunojamie energoresursi, jeb ilgtspējību nodrošinoši materiāli.

Vietas dizains un plānojums

↑ ↓ Vietas dizains un plānojums nodrošina kā funkcionālās nepieciešamības, tā rekreācijas iespējas. Labiekārtota pieeja upes krastam, apstādījumi. Funkcijai neatbilstoši maz labiekārtotu sēdēšanas iespēju, kas nav paredzētas ne ūdens malā, ne teritorijā ar skatu uz baseiniem vai stādījumiem. Parka zonā upes krastā pie celiņiem ir novietoti 5 nelieli soliņi,

kas nav pietiekami šādas nozīmes objektam. Nekādā mērā nav risināta sasaiste ar blakus esošo, spontāni veidoto smilšu pludmali Vanšu tilta otrā pusē, tāpat degradēta un nekopta ir ārtelpa zem Vanšu tilta (4.1.6.-d attēls).

Kopsavilkums

Publiskā ārtelpa ar ļoti lielu potenciālu, kas nav izmantots pilnībā, neskatoties uz labu pieejamību, sasniedzamību, draudzīgumu gājējiem u.c. Objektu savstarpējas saiknes trūkums plānošanas līmenī sevišķi labi redzams pašvaldībai piederošās pludmales Vanšu tilta otrā pusē un Swedbank teritorijas saskarsmes zonā, kur katra puse ir parūpējusies līdz savai robežai, atstājot tilta platumā nekoptu zonu zem tā. Kvalitatīvas publiskās ārtelpas plānošanas gadījumā, šis būtu gājēju un velosipēdistu celiņu sasaistes posms, lai tālāk pa Balasta Dambi virzītos gar Daugavu līdz pat iepriekš minētajam biroju namam “Ostas skati”. Tāpat kā citiem objektiem tiešā ūdens tuvumā, būtu lietderīgi izmantot lietus ūdeņu virszemes novadīšanas potenciālu, veidojot dekoratīvas, ūdensaugu pildītas ūdenstilpnes ilgtspējīgai lietus ūdeņu drenēšanai, nevis mākslīgi uzturamus, sezonālus un intensīvi kopjamus dekoratīvos baseinus.

4.2. Daudzdzīvokļu, daudzstāvu, dzīvojamo ēku ārtelpas

Šai funkcionālajai apbūves grupai raksturīga daļēja pieejamība, kas dažos objektos ir iespējama, bet daļā pilnīgi izslēgta ne vienmēr tam izmantojot žogus, bet atrodot citus risinājumus, kā ārtelpu padarīt vien ēkas iedzīvotājiem pieejamu, apzināti piekopjot slēgtu kopienu (angl. gated communities) principu un izveidojot vienmuļu, garlaicīgu un nedrošu ielu telpu, “gaisā paceltajiem” labiekārtojumiem kalpojot kā telpiskiem šķēršļiem ārtelpā. Uz iekšu vērstas, noslēgtas un nepieejas publiskās ārtelpas ir daudzu daudzdzīvokļu ēku un dzīvojamo kompleksu raksturiezīme.

4.2.1. Daudzdzīvokļu ēku kompleksa ārtelpa Grostonas ielā 17

4.2.1.-a

4.2.1.-b

7. Attēlu grupa – Daudzdzīvokļu ēku kompleksa ārtelpa (autores foto)

Sasniedzamība un mobilitāte

↓ Samazināta nepieciešamība pēc privātā transporta. Piekluve vietai izmantojot nemotorizētus transporta līdzekļus vai ejot kājām

Dzīvokļu ēku novietne ir 1km attālumā no Kr.Valdemāra ielā kursējošā sabiedriskā transporta, un tuvu 24. autobusa pieturai, kurš nenodrošina ērtu saikni ar pilsētas centru, tāpēc piekluve vērtējama kā vidēji laba. Piekluve ļoti piemērota velosipēdistiem. Privātā transporta vajadzība ir uzsvērtā ar milzīga mēroga autostāvvietu izvietojumu.

↑ Sasniedzamība 10 minūšu gājienā

Sasniedzamība 15 min gājienā no visiem K. Valdemāra ielas sabiedriskajiem transportiem. Tiešā tuvumā Latvijas Krājbankas ēka un sporta cents, kā arī skola un bērnudārzi ir netālu.

Gājējiem piemērota vide

↓ Gājējiem piemērots ielu dizains teritorijā / ap to

Dzīvojamo ēku komplekss ar ārtelpu ir būvlaukumu un nekoptas, degradētas vides (4.2.1.-b attēls) ieskauds no vairākām pusēm, tāpēc patlaban ir lieki vērtēt ielu dizainu. Formāli piekļūšana ir nodrošināta.

↑ Vides pieejamība / gājēju ielas bez auto

Vides pieejamība ārtelpā nodrošināta primārās nepieciešamības līmenī.

Kritēriju grupa – Ēkas, apbūve (teritorijas apbūve)

↓ Multifunkcionalitāte

Dzīvojamā kompleksa ārtelpā viennozīmīgi dominē maksas autostāvlaukums, kas veic arī blakus esošās sporta arēnas stāvlaukuma funkcijas vajadzības gadījumā. Tiešā ēku tuvumā ir veidota bērnu atrakciju zona (4.2.1.-a attēls), taču ar skatu uz stāvvietām vēja izpūstā laukā un nav nekādu citu rekreatīvas nozīmes funkciju.

↓↓↓ Būvju dažādība

Apkārtnē izteikta augstas intensitātes un blīvuma vienvēidīgas apbūves koncentrācija, atsevišķos skatu punktus atgādinot Āzijas pilsētu apbūves principus.

Sociālā dažādība

↓ Publiskā ārtelpa nav sociālo daudzveidību veicinoša, jo nav aicinoša un mājīga pat ēku iedzīvotāju laika pavadīšanas vieta.

Tehnoloģijas

↓ Objekta ārtelpā nav novērots videi draudzīgu tehnoloģiju pielietojums, atjaunojamie energoresursi, jeb ilgtspējību nodrošinoši materiāli.

Vietas dizains un plānojums

↑ ↓ Vietas dizains un plānojums nodrošina primārās funkcionālās nepieciešamības un atbilst

formālām prasībām.

↓ ↓ Aizsardzību no klimatiskajiem apstākļiem ārtelpa nenodrošina nekādā mērā, neņemot vērā vietas izteikto vējainību.

Kopsavilkums

Blīva un masīvi nomācoša apbūve ar tikpat masīvu maksas (!) auto stāvlaukuma tiešu klātbūtni, iespējams arēnas “Rīga” vajadzībām ar mērogam proporcionāli neatbilstošu citām funkcijām atvēlēto ārtelpas sajūtu, ko iespējams var attaisnot ar apkaimes nepabeigto attīstības procesu. Šajā darbā nav pētīts vai sarūkošas pilsētas kontekstā, kāda ir Rīga, tiešām ir nepieciešamība pēc šāda vērienīguma dzīvojamās platības pienesuma pilsētai. Ņemot vērā apkārt esošos būvlaukumus un degradētās pļavas, kas vēl tikai gaida attīstību, grūti spriest par savstarpējo nākotnē iespējamo objektu savstarpējo sasaisti. Pieņemama sasaiste šim objektam ir ar blakus esošo Latvijas krājbankas ēkas teritoriju. Objekta apsekošanas laikā (darba dienas vidū) ārtelpā nav redzams neviens cilvēks.

4.2.2. Daudzdzīvokļu ēku kompleksa ārtelpa Skanstes ielā 29a

4.2.2.-a

4.2.2.-b

8. Attēlu grupa – Daudzdzīvokļu ēku kompleksa ārtelpa (autores foto)

Sasniedzamība un mobilitāte

↓ Samazināta nepieciešamība pēc privātā transporta. Piekluve vietai izmantojot nemotorizētus transporta līdzekļus vai ejot kājām

Dzīvokļu ēku novietne ir 1km attālumā no Kr.Valdemāra ielā kursējošā sabiedriskā transporta, un tuvu 24. autobusa pieturai, kurš nenodrošina ērtu saikni ar pilsētas centru, tāpēc piekluve vērtējama kā vidēji laba. Piekluve ļoti piemērota velosipēdistiem. Privātā transporta novietne nav uzkrītoši redzama, jo laikam atrodas aizbūvētajā 1. stāva līmenī.

↑ Sasniedzamība 10 minūšu gājienā

Sasniedzamība 15 min gājienā no visiem K. Valdemāra ielas sabiedriskajiem transportiem. Tiešā tuvumā Latvijas Krājbankas ēka un sporta cents, kā arī 10 min. attālumā skola un

bērnudārzi.

Gājējiem piemērota vide

↑ Gājējiem piemērots ielu dizains teritorijā / ap to

Principā ēku publiskā ārtelpa ir nepieejama. Tranzītā iespējams šķērsot šauru apstādījumu zonu, kur gājēju ietves nodrošina iekļūšanu ēkās, kas aiz slēgtām durvīm iespējams ved uz 2. stāva līmenī esošu publisko ārtelpu iedzīvotājiem (4.2.2.-a attēls).

↑ Vides pieejamība / gājēju ielas bez auto

Vides pieejamība līdz ieejas durvīm ēkā ir nodrošināta. Tālāk vērtēšanai nav pieejama.

Kritēriju grupa – Ēkas, apbūve (teritorijas apbūve)

↓↓↓ Multifunkcionalitāte

Redzamajā ārtelpas daļā ir, galvenokārt gar Skanstes ielas ietvi un veloceļu veidoti ēku mērogam atbilstoši apstādījumi (4.2.2.-b attēls), jau atkal bez nevienas integrētas atpūtas vietas garāmgājējiem un velobraucējiem, un nedaudz stāvvietas, tāpēc multifunkcionalitāti var vērtēt kā neesošu.

↓↓↓ Būvju dažādība

Apkārtnē izteikta augstas intensitātes un blīvuma vienveidīgas apbūves koncentrācija.

Sociālā dažādība

↓↓↓ Publiskā ārtelpa nav sociālo daudzveidību veicinoša.

Tehnoloģijas

↓ Objekta ārtelpā nav novērots videi draudzīgu tehnoloģiju pielietojums, atjaunojamie energoresursi, jeb ilgtspējību nodrošinoši materiāli.

Vietas dizains un plānojums

Vietas dizains un plānojums ir uz iekšu vērsts, veidojot vienmuļu un garlaicīgu ielas fronti, ko mēģināts risināt ar mērogam atbilstošu viendabīgu stādījumu laukumiem gar Skanstes ielu, taču tas neuzlabo vietas sajūtas. Iespējams, kvalitatīvie risinājumi ir nepieejamā iekšpagalmā.

Kopsavilkums

Augstceltņu dzīvojamo ēku grupa ar sajūtu “mana māja – mans cietoksnis”. Pilsētai paredzētā publiskā ārtelpa ir korekti apzaļumota, neradot vēlēšanos apstāties, kā arī nepadarot ielas telpu dzīvāku un mājīgāku.

4.2.3. Daudzdzīvokļu ēkas „Primavera“ ārtelpa Ūnijas ielā 82

4.2.3.-a

4.2.3.-b.

9. Attēlu grupa – Daudzdzīvokļu ēkas ārtelpa (autore un A.Starka foto)

Sasniedzamība un mobilitāte

↑ ↑ Samazināta nepieciešamība pēc privātā transporta. Piekļuve vietai izmantojot nemotorizētus transporta līdzekļus vai ejot kājām

Ēkai ir samērā laba pieeja no Dzelzavas, Ūnijas ielām, šķērsojot esošos pagalmus. Ir laba sabiedriskā transporta satiksme. Novietne ir tālu no maģistrāliem pilsētas veloceļiem, taču velonovietnes ārtelpā ir.

↑ ↑ Sasniedzamība 10 minūšu gājienā

Laba sasniezamība 6 minūšu gājienā līdz Dzelzavas vai Stirnu ielas sabiedriskajiem transportiem.

↑ Piekļuve vietai

Ēkas ārtelpa integrēta esošu padomju laika dzīvojamo masīvu pagalmu vidū un nodrošina piekļuvi vietai no visām trim apkārt esošām ielām (4.2.3.-b attēls).

Gājējiem piemērota vide

↓ ↓ Gājējiem piemērots ielu dizains teritorijā / ap to

Šis ēkas ārtelpas projekts ir nodrošinājis kvalitatīvu piekļuvi ēkai, bet nav respektējis apkārt esošo ēku iedzīvotāju ierastās gājēju plūsmas un virzienus, uz ko norāda iemītās takas zālienā un cilvēku mērķtiecīga kustība ierastos virzienos, izlaužot takas cauri jaunajiem apstādījumiem, kas izveidoti līdz ar pagalma jaunpienācēju “Primaveru”.

↑ ↑ Vides pieejamība / gājēju ielas bez auto

Vides pieejamība ārtelpā nodrošināta.

Kritēriju grupa – Ēkas, apbūve (teritorijas apbūve)

↑ ↓ Multifunkcionalitāte

Multifunkcionalitāte ir nodrošināta ēkas iedzīvotājiem uz elitāri smalkās jumta terases, kur pieejamas daudzveidīgas sporta un rekreācijas aktivitātes, taču zemes līmenī viss pa vecam –

gājēju tranzīta funkcija, barjeru ierobežojošs stāvlaukums un tā pievedceļi. Jaunais objekts nav daudzfunkcionalitāti veicinošs.

↓ ↓ Būvju dažādība

Ēka un tās ārtelpa iekļauta padomju laiku daudzstāvu dzīvokļu apbūvē, bet ne struktūrā.

Sociālā dažādība

↑ ↓ ↓ Publiskā ārtelpa ir duāla rakstura – no vienas puses komunikāciju un sociālo daudzveidību veicina 90 dzīvokļu ēkas iedzīvotājiem paredzētā iespēja socializēties kopīgā košā ārtelpā (4.2.3.-a), no otras puses - sociālo nošķirtību veicinoša, jo rada milzīgu sociālo plaisu starp agrākajiem pagalma iedzīvotājiem un jaunpienācējiem

Tehnoloģijas

↑ ↓ Ilgtspējības faktors izpaužas bagātīgi zaļojošā dārzā uz stāvvietas jumta betona pārseguma salīdzinājumā ar situāciju, ja būtu tikai stāvvietā bez zaļojoša pārseguma, taču zinot objekta būvniecības vārdā izcirsto koku skaitu, ilgtspējības faktors zaudē.

Vietas dizains un plānojums

↑ ↓ Vietas dizains un plānojums tāpat kā visi citi kritēriji šajā objektā izpaužas augstvērtīgos risinājumos ēkas iedzīvotājiem pieejamajā daļā un pievedceļu nodrošināšanā zemes līmenī.

Kopsavilkums

Līdz ar jaunās apbūves ienākšanu kvartāla iekšpagalmā ir mainījusies visu apkārtējo dzīve. Pirms tam bija zaļojošs, bet degradētas vides pagalmš, tagad ir aizbūvēts pagalmš. It kā jau nekas nav mainījies – soliņi bija salauzti pirms tam, tagad to nav vispār. Vienīgais, agrākajā situācijā nebija tik ārkārtīgi stipri uzsvērtā nevienlīdzība. Lieliskā iecere autostāvvietu paslēpt skatam zem levitējoša gaisa dārza, rezultējusies situācijā, ka apkārtējo ēku iedzīvotāju bērniem atliek vien noskatīties pa logiem uz daudzveidīgajām atrakcijām nepieejamā “sapņu valstībā”, un no agras bērņības kultivēt sevī negatīvismu un daudzas citas ne tās vēlamākās emocionālās izpausmes. Maģistra darba autore, būdama arī šīs publiskās ārtelpas labiekārtojuma autore 2005. gadā uzklaušījusi attīstītāja vēlmes un nav pretojusies iecerei, risinot pēc inovatīvākajiem kvalitātes paraugiem jumta dārza dizaina jautājumus, un tāpat kā būvapjoma arhitekti un pašvaldība, nemēģinot novērst pilnīgi nehumānas un sociālo nošķirtību veicinošas ārtelpas risinājuma realizāciju. Ir daudz “gated communities” paraugi pasaulē, bet šis ir īpaši cietsirdīgs.

4.3. TIRDZNIECĪBAS CENTRI

4.3.1. Lielveikala „Sky & More“ ārtelpa, Duntē ielā 19

10. Attēlu grupa – Tirdzniecības centra “Sky&More” ārtelpa (autore un I. Stūrmaņa foto)

Sasniedzamība un mobilitāte

↑ ↑ Samazināta nepieciešamība pēc privātā transporta. Piekluve vietai izmantojot nemotorizētus transporta līdzekļus vai ejot kājām

Lielveikala “Sky & More” ēkai gājējiem ir ērta pieejamība no K. Valdemāra ielā kursējošā sabiedriskā transporta, kā arī velosipēdistiem.

↑ ↑ Sasniedzamība 10 minūšu gājienā

Tiešā tuvumā no visiem K. Valdemāra ielas sabiedriskajiem transportiem, apkārtnē esošām biroju un dzīvojamām ēkām un slimnīcas.

↑ ↑ Piekluve vietai

Veikala ēkai ir laba piekluve, ko nodrošina skaidri uzsvērtā gājējiem paredzētā ieejas zona ar rekreatīvas un reprezentatīvas funkcijas kvalitatīvu labiekārtojumu (4.3.1.-a, 4.3.1.-b attēli).

Gājējiem piemērota vide

↑ ↑ ↑ Gājējiem piemērots ielu dizains teritorijā / ap to

Gājēju zona ir skaidri nošķirta no brauktuves. Tā ir plaša un lietotājam draudzīga (4.3.1.-a, 4.3.1.-b attēli). Esošajai Duntē ielai paralēli gar ēkas fasādi izveidots vēl viens gājējiem paredzēts ceļš, nošķirts ar stādījumiem no garām braucošās intensīvās transporta kustības, radot mājīgu dabas klātbūtnes sajūtu.

↑ ↑ Vides pieejamība / gājēju ielas bez auto

Ēkai ir nodrošināta vides pieejamība tās centrālajā ieejas zonas daļā, nedaudz apgrūtinot pārvietošanos pa pārējiem gājējiem paredzētajiem celiņiem dēļ irdenā oļu grantsveidīgā seguma, kurš ir neērts gan velobraucējiem, gan citiem pārvietošanās līdzekļiem ar mazākiem riteņiem.

Kritēriju grupa – Ēkas, apbūve (teritorijas apbūve)

↑ ↑ Multifunkcionalitāte

Ēkas ieejas zonā ir brīvi pieejama atpūtas zona ar soliņiem un skatu uz stādījumiem. Ēkas zemes līmeņa stāvlaukumā ir uzstādītas tirgošanās vietas nojumes, kur tirgus notiek regulāri vairākas dienas nedēļā, kā arī šis laikam ir vienīgais lielveikals, kura ārtelpā visu darba laiku konstanti skan kvalitatīva mūzika, kas nav radio.

↓ ↓ Būvju dažādība.

Šī ir lineāras struktūras apbūve un ainava, kas neveido kvartālus un diemžēl arī ne sasaisti savā starpā.

Sociālā dažādība

↑ Tirdzniecības centra publiskai ārtelpai ir sociālās daudzveidības potenciāls, jo stratēģiski izvietotā labiekārtotā ieejas zona kalpo gan veikala un tirgus apmeklētājiem, gan sabiedriskā transporta pieturas lietotājiem, gan blakus esošās slimnīcas pacientu pastaigām un garām braucošo velosipēdistu atpūtai.

Tehnoloģijas

Objekta ārtelpā kā videi draudzīgs raksturojams ir dero materiālu grants/oļu seguma pielietojums gājēju zonā, ļaujot lietus ūdeņiem drenēties zemē, kā arī vietai raksturīga, ekoloģiski atbilstoša apstādījumu sortimenta izvēle (4.3.1.-a, 4.3.1.-b attēli), nodrošinot ekstensīvu kopšanas iespēju, taču Sarkandaugavas upītes kā vērtības uzsvēršana un ilgtspējības principu integrēšana plānošanā tās kontekstā diemžēl nav veikta.

Vietas dizains un plānojums

Vietas dizains un plānojums ir orientēts gan piebraukšanai ar auto, gan arī komfortablai piekļuvei ar sabiedrisko transportu un velosipēdu. Cilvēkiem, kas ierodas ar sabiedrisko transportu ir skaidri uztverama un no transporta nodalīta kustības zona. Apstādījumi veic ne tikai dizaina lomu, bet no brauktuves un stāvvietām nodalošo un mājīguma radošo funkciju.

↓ ↓ Aizsardzību no klimatiskajiem apstākļiem ārtelpa nenodrošina nekādā mērā, neņemot vērā vietas izteikto vējainību.

Kopsavilkums

Lielveikala plānošanas procesā ir domāts vairāk nekā tikai par pamatfunkcijas vajadzību nodrošināšanu. Ārtelpa ir estētiski pievilcīga un funkcionāli daudzveidīga, taču vēl augstvērtīgāku to padarītu Sarkandaugavas upītes ilgtspējīga integrēšana ainavā.

4.3.2. Tirdzniecības centra „Prisma“ ārtelpa Grostonas ielā 1

4.3.2.-a

4.3.2.-b

4.3.2.-c

11. Attēlu grupa – Tirdzniecības centra Prizma ārtelpa (autores foto)

Sasniedzamība un mobilitāte

↓↓ Samazināta nepieciešamība pēc privātā transporta. Piekluve vietai izmantojot nemotorizētus transporta līdzekļus vai ejot kājām

Tā kā šī ārtelpa veido vienu pamata funkciju – auto novietne, tad arī uzsvars tiek likts uz šīs vietas piekļuvi, izmantojot privāto auto. Ārtelpas funkcija nav aicinoša tiem, kas šeit ierodas ar velosipēdu vai sabiedrisko transportu. Tuvākā sabiedriskā transporta pietura ir aptuveni 600m attālumā.

↓↓ Sasniedzamība 10 minūšu gājienā

10 minūšu gājiena attālumā no lielveikala atrodas vairākas biroju, banku un administratīvās ēkās, kā arī dzīvojamās ēkas. Taču tā kā publisko ārtelpu veido auto stāvvietas, iedzīvotājiem vai biroju darbiniekiem nav pamata mērķtiecīgi apmeklēt šo ārtelpu vai tajā uzkavēties. Pārējie sasniezamības un mobilitātes kritēriji nav vērtējami, jo šī publiskā ārtelpa paredzēta monofunkcijai, kas nav piemērota tam, lai tur uzturētos cilvēki.

Gājējiem piemērota vide

↓↓↓ Gājējiem piemērots ielu dizains teritorijā / ap to

Lielveikalam piekļautajā publiskajā ārtelpā vērojamas spontāni iestaigātas takas, kas ved no

un uz citiem, ar veikalu nesaistītiem objektiem. Šis apstāklis norāda to, ka apkārt esošās, gājēju galamērķa teritorijas, nav veidotas saskaņā cita ar citu, un nav mērķtiecīgi plānotas gājēju plūsmas un infrastruktūra.

↓ ↓ Vides pieejamība / gājēju ielas bez auto

Esošajā auto stāvlaukumā nav vērtējama vides pieejamība, jo šeit sastopamā izmantojamā publiskā ārtelpa veidota auto stāvvietām. Nedaudzie publikai izmantojamie elementi ir pamatfunkcijai atbilstoši – gājēju celiņi ir lietojami, uz soliņiem var sēdēt, un rotaļu laukumā var atrasties bērni, taču rotaļu laukums no blakus esošās ietves un brauktuves nav nekā norobežots.

Kritēriju grupa – Ēkas, apbūve (teritorijas apbūve)

↓ ↓ ↓ Multifunkcionalitāte

Šī objekta ārtelpa raksturojama kā mono-funkcionāla – tirdzniecības centra autostāvvietu vajadzībām. Lielākā daļa publiskās ārtelpas ir tieši autostāvvietā. Neliels bērnu spēļu laukums novietots Grostonas ielas malā pie tirdzniecības centra fasādes. Neskaitot slēgtas teritorijas bērnu dārzus un privātās teritorijas, šis ir vienīgais rotaļu laukums tuvākajā apkārtnē. Tā kā rotaļu laukumīņš irniecīgs uz pārējā – autostāvvietu fona, tad šo lielveikala apkārtnes telpu nevar raksturot kā multifunkcionālu.

↓ ↓ ↓ Būvju dažādība

Kvartālu veido vairākas monofunkcionālas ēkas – bankas, biroji, kā arī tirdzniecības centrs, skola un bērnu dārzi. Visas šīs ēkas veido tikai atsevišķai vienībai piemērotu vienas funkcijas ārtelpu. Tām nav kopējas sasaistes vai kopīgs, saskaņots ārtelpas plānojums.

Sociālā dažādība

↓ ↓ Šo kritēriju grupu dotajā gadījumā nav iespējams vērtēt, jo publiskā ārtelpa nav paredzēta, lai tajā uzkavētos cilvēki.

Tehnoloģijas

↓ Objekta ārtelpā nav novērots videi draudzīgu materiālu pielietojums un ilgtspējīgi risinājumi.

Vietas dizains un plānojums

Nelielajai publikas izmantojamai ārtelpas daļai (rotaļu laukumīņam un dažiem soliņiem) nav novērojamas īpašības, kas būtu raksturojamas kā piemērošana vai nodrošināšana dažādiem klimatiskiem apstākļiem.

Kopsavilkums

Iespējams, pie konkrētās publiskā ārtelpas veidošanas netika domāts par ļoti daudz kritērijos minētām kvalitātēm, tāpēc šī ārtelpa ir mono-funkcionāla. Kopumā šī objekta piekļautā

ārtelpa veidota, bez apkārtējo objektu ārtelpu sasaistes. Papildus analīze var tikt veikta atsevišķām kritēriju grupām, piemēram, sociālo faktoru noskaidrošanai, kā arī pieejas un piekļuves paradumu pētīšanai.

4.3.3. Tirdzniecības centra “Spice” ārtelpa, Lielirbes ielā

4.3.3.- a

12. Attēlu grupa – Tirdzniecības centra “Spice” ārtelpa (autores foto)

Sasniedzamība un mobilitāte

↓↓↓ Samazināta nepieciešamība pēc privātā transporta. Piekļuve vietai izmantojot nemotorizētus transporta līdzekļus vai ejot kājām

Lielveikala “Spice” apmeklētāju loku pamatā nodrošina pircēji, kas ierodas ar personīgo auto, taču gājējiem pieejamība iespējama arī ar sabiedrisko transportu. Auto stāvlaukums veic ne vien veikala apmeklētāju auto novietnes funkciju, bet gan pilsētas nozīmes “Park&Ride” laukuma funkciju.

↓↓ Sasniedzamība 10 minūšu gājienā

Laba sasniegāmība 10 minūšu gājienā iespējama no apkārtnē esošajām dzīvojamām ēkām.

↓↓↓ Piekļuve vietai

Veikala ēkai laba piekļuve ir galvenokārt autotransportam, kas ir prioritāte ārtelpā, taču pieejamība ir arī sabiedriskajam transportam Lielirbes ielā 2 minūšu gājiena attālumā.

Gājējiem piemērota vide

↓↓ Gājējiem piemērots ielu dizains teritorijā / ap to

Lai arī ārtelpas labiekārtojumu veidojot, ir domāts par gājēju kustības organizāciju (daudzās gājēju pārejas un “guļošie policisti”), tomēr gājējs šeit nav prioritāte un ir spiests ļoti uzmanīgi šķērsot brauktuves un stāvvietas, nemaz nerunājot par bērnu patstāvīgu atrašanos

šajā teritorijā.

↓ ↓ Vides pieejamība / gājēju ielas bez auto

Ēkai ir nodrošināta formāla vides pieejamība.

Kritēriju grupa – Ēkas, apbūve (teritorijas apbūve)

↑ ↑ Multifunkcionalitāte

Teritorijā dominē auto stāvlaukuma funkcija, kas atšķirībā no citām tirdzniecības centru ārtelpām ir zaļāka un apstādījumiem bagātāka. Teritorijā eksistē labiekārtota atpūtas vieta un rotaļu laukums, kas pieejami arī laikā, kad tirdzniecības centrs slēgts. Uz daudzstāvu auto novietnes jumta veikala darba laikā darbojas maksas kartinga trase (4.3.3.-b attēls). Neoficiāli stāvlaukums veic arī pilsētas nozīmes “Park & Ride” laukuma funkciju.

↓ ↓ Būvju dažādība.

Tirdzniecības ēku komplekss, kā arī blakus esošā boulinga ēka, santehnikas veikals un autocentrs veido kvartālu, kam netālu arī daudzstāvu dzīvojamo ēku komplekss.

Sociālā dažādība

Lielveikala publiskā ārtelpa galvenokārt tomēr nav paredzēta, lai tajā uzturētos cilvēki, veikalu neapmeklējot. Neliels izņēmums ir sezonāli uzstādītie tirgus galdi stāvvietas centrālajā daļā, taču arī tas ir uz iepirkšanos vērsts pasākums. Stāvvietas malā ierīkots atpūtas laukums ar sociāliem procesiem labvēlīgu labiekārtojuma principu, kā arī apstādījumiem nodalīts neliels bērnu rotaļu laukums atstatus.

Tehnoloģijas

Objekta ārtelpā nav novērots videi draudzīgu materiālu pielietojums.

Vietas dizains un plānojums

Vietas dizains un plānojums ir orientēts gan piebraukšanai ar auto, gan arī piekļuvei ar sabiedrisko transportu. Cilvēkiem, kas ierodas ar sabiedrisko transportu nākas šķērsot autostāvvietu laukumus. Salīdzinoši daudz košu apstādījumu (4.3.3.-a attēls) gan stāvvietas atdalošajās joslās, gan objektam piekļautajās ielu malās.

Kopsavilkums

Monofunkcionāla lielveikala publiskā ārtelpa ar nedaudz vairāk apstādījumiem un krāsu negaidīti labi. it kā jau parkings, bet ļoti daudz apstādījumu. ir atpūtas vieta un neliels bērnu rotaļu laukums pieejams jebkurā laikā. uz daudzstāvu parkinga jumta – kartinga trase!!!! pavisam jauki būtu, ja arhitektūras apjoma pirmā stāva līmenis būtu transparents, neveidojot garu, monotonu sienu. ir sasaiste spicei ar spice home, vēl boulings un santehnikas veikals.

4.4. KVARTĀLU – JAUKTAS IZMANTOŠANAS BIJUŠO RŪPNIECISKO TERITORIJU ĀRTELPAS

Šī sadaļa, ietverot sevī gan dzīvojamo, gan tirdzniecības, gan kultūras un administratīvās funkcijas, pievēršas bijušo rūpniecisko teritoriju transformācijām, vēršot uzmanību uz 19.gs. beigu industriālā mantojuma potenciālu. Pirms Pirmā pasaules kara celtās sarkanā vai dzeltenā ķieģeļa mūra ražošanas ēkas tiek uzlūktas kā estētiska vērtība, turklāt to atvērtais plānojums ir viegli pielāgojams patstāvīgi mainīgajām šodienas funkcionālajām prasībām, tāpēc veikta vesela rinda bijušo industriālo teritoriju transformācija, ražošanas funkcijas aizvietojot dzīvojamo, darījumu vai pakalpojumu funkcijām, kam visbiežāk ir hibrīds raksturs - nevērtīgāko nojaucot, bet vērtīgāko un potenciālajai attīstībai piemērojamāko – saglabājot un pārbūvējot (O. Redbergs, J.Lejnieks....., 2013).

4.4.1. „Valdemāra pasāža” ārtelpa, K. Valdemāra ielā 69

4.4.1.-a

4.4.1.-b

4.4.1.-c

4.4.1.-d

13. Attēlu grupa – “Valdemāra pasāža” ārtelpa (autores foto)

Sasniedzamība un mobilitāte

↑ ↑ Samazināta nepieciešamība pēc privātā transporta. Piekluve vietai izmantojot nemotorizētus transporta līdzekļus vai ejot kājām

Valdemāra pasāža atrodas aktīvo K.Valdemāra un Miera ielas vidū. Valdemāra iela ir piemērota velobraucējiem un Miera ielā ir īpaša subkultūras klātbūtne, tāpēc pieeja ar velosipēdu vai ejot kājām vērtējama kā pozitīva.

↑ ↑ Sasniedzamība 10 minūšu gājienā

Apkārt esošā dzīvojamā kvartālu sabiedrība varētu būt mērķauditorija šim kvartālam. 10 minūšu gājiena attālumā no ēkas atrodas vairākas biroju un administratīvās ēkās, kā arī skola, un daudzveidīga sabiedriskā transporta uz K. Valdemāra, Miera un Briāna ielām.

Gājējiem piemērota vide

↓ ↓ ↓ Gājējiem piemērots ielu dizains teritorijā / ap to

Gājējiem šī kvartāla iekšiene ir nepiemērota, jo galvenā funkcija šai ārtelpai ir auto novietošana un kustība (4.4.1.-a līdz 4.4.1.-d attēli). Gājēji var pārvietoties pa kvartāla ielas malām, kas dažbrīd nav skaidri noteiktas.

↓ ↓ Vides pieejamība / gājēju ielas bez auto

Esošā auto dominance šajā kvartālā nosaka prioritāti auto transportam. Dažviet, kur nav skaidri definēta gājēju un auto plūsmas dalījuma, var rasties pārpratumi un apdraudējums gājējiem.

Kritēriju grupa – Ēkas, apbūve (teritorijas apbūve)

↓ ↓ Multifunkcionalitāte

Ja pats kvartāla ēkās esošo funkciju piedāvājums ir dažāds (kafejnīcas, veikali, restorāni, klubi, biroji, u.c), tad publiskai ārtelpai dažādība necīga. Starp auto plūsmu un stāvvietām, ielu malās ir kafejnīcu galdiņi, kā arī uz atsevišķām, samērā plašām terasēm ir izklaižu kluba un restorānu ārtelpa, kas funkcionāli nav vienota ar ielas līmeni.

↑ ↑ Būvju dažādība

Kvartālā ir ievērojama būvju dažādība, kur daļa ēku ir bijušās industriālās celtnes, kas piemērotas mūsdienu vajadzībām, un jaunas ēkas – bankas sānu fasādes ieeja un RIMI veikals. Ēku kopējā struktūra nosaka kvartāla vizuālo dažādību un atraktivitāti.

↓ ↓ ↓ Bērniem piemērota infrastruktūra

Nav novērojama atbilstība šim kritērijam.

Pilsētas kopējais plānojums

Šis kvartāls nodrošina pilnvērtīgu pilsētas satiksmes šķērsojuma funkciju, kā arī ar bijušo ražošanas ēku attīstību, radījis īpašu dzīvīgumu šajā apkārtnē, kas nepretendē uz kādu šai pilsētas daļai nepiemērotu vai negatīvu funkciju esamību.

Sociālā dažādība

Sociālās dažādības priekšnoteikumi ārtelpā ir, ko varētu vien pilnveidot, atbrīvojot pasāžas centrālo daļu no stāvvietām un ieviešot teritorijā dzīvojamās zonas satiksmes ierobežojumus, jo brauktuve lielā mērā tiek izmantota ērtam auto tranzītam (4.4.1.-a līdz 4.4.1.-d attēli).

Tehnoloģijas

Nav novērojama videi draudzīgu un energoefektivitāti veicinošu tehnoloģiju klātbūtne.

Vietas dizains un plānojums

Publiskā ārtelpa veidojusies spontāni, apkārtējo iesaistīto dalībnieku funkcionālu vajadzību nodrošinot. Pāris soliņi pie Rimi veikala, pāris galdiņi pie krodziņa uz ietves un pāris puķupodu pie veikala, bet tomēr to visu nomācošs autostāvvietu pārsvars.

Kopsavilkums

Valdemāra pasāžas publiskās ārtelpas pamata funkcija ir auto novietnes un auto tranzīts. Aktivitātes vērojamas ēku tiešā tuvumā: kafejnīcu terases, veikalu ieejas un neliels priekšlaukumiņš lielveikalam. Publiskā ārtelpa raksturojama kā tranzīta tipa telpa, taču ar lielu potenciālu būt mājīgai un dzīvīgai cilvēku pulcēšanās vietai, ieviešot nedaudzus ar auto saistītus ierobežojumus un veicinot aktivitāšu daudzveidību.

4.4.2. Daudzdzīvokļu kompleksa „Ģipša fabrika“ ārtelpa, Balasta dambis 70

4.4.2.-a

4.4.2.-b

4.4.2.-c

4.4.2.-d

14. Attēlu grupa - Daudzdzīvokļu kompleksa “Ģipša fabrika” ārtelpa (autores foto)

Sasniedzamība un mobilitāte

↑ Samazināta nepieciešamība pēc privātā transporta. Piekluve vietai izmantojot nemotorizētus transporta līdzekļus vai ejot kājām

Piekluves prioritāte šai vietai ir auto, kaut gan veicamais attālums no tuvākā veloceļa arī nav visai liels, un nelielā autosatiksmē var netraucēt velobraucējiem. Atkarībā no laika apstākļiem, kājām veicamais ceļš ir patīkams un baudāms, ejot gar Daugavas krastu. Regulāra sabiedriskā transporta satiksme sasniedzama kilometra attālumā, taču tuvāk sastopama pietura, kur sabiedriskais transports kursē reti.

↑ Sasniedzamība 10 minūšu gājienā

Šis kvartāls ir paredzēts elitāru dzīvokļu īpašniekiem, kas, kā novērots pārvietojas ar privāto auto, taču ejot kājām, 12 minūšu attālumā ir regulāra sabiedriskā transporta satiksme. Tikpat tālu ir lielveikals “Origo”. Tuvāk atrodas dažādi citi servisi – peldbaseins, sporta zāle, izstāžu centrs.

Gājējiem piemērota vide

↑ Gājējiem piemērots ielu dizains teritorijā / ap to

Gājējiem piemērotas vides kritēriju galvenokārt izpilda Daugavas klātbūtne un kluso ielu gar to. Taču pašu Ģipša fabrikas kvartāla publisko ārtelpu veido pamatā slēgta teritorija, kas paredzēta tās iedzīvotājiem un svešinieku iekļūšana nav paredzēta. Taču, kā novērots, iekšpagalmos esošā infrastruktūra ir augstvērtīga un paredzēta, lai gājējs tajā justos komfortabli.

↑ Vides pieejamība / gājēju ielas bez auto

Iekšpagalmos nav novērota auto stāvvietu klātbūtne, un tā paredzēta iedzīvotāju rekreācijai.

Kritēriju grupa – Ēkas, apbūve (teritorijas apbūve)

↑ Multifunkcionalitāte

Multifunkcionalitāte raksturojama slēgta pagalma ietvaros, taču paredzēta iedzīvotāju mierīgai atpūtai, komunicējot un bērniem spēlējoties apkārtnē. Pagalms izpilda vajadzīgo

iedzīvotāju pamatfunkciju – mieru un klusumu, ar iespēju staigāt, sēdēt.

↑ Bērniem piemērota infrastruktūra

Pagalms veidots neitrāli – bez dominējošiem rotaļu laukumiem, taču iekšpagalms bez auto klātbūtnes ir piemērots un drošs bērniem.

Pilsētas kopējais plānojums

Kvartāls nodrošina pilsētas tēlam, siluetam, formai atbilstošu plānojumu un netraucē Ķīpsalas krastmalas mierīgo plūdumu (4.4.2.-a attēls). Pozitīvi vērtējams moments ir bijušās degradētās rūpnieciskās teritorijas atgriešana jaunai dzīvei.

Sociālā dažādība

Sociālā dažādība kvartālā nav novērojama, jo pamata tās lietotājs ir elitāro dzīvokļu īpašnieks. Krastmalā apsekošanas laikā manīti patstāvīga tūristu klātbūtne ar un bez velosipēdiem.

Tehnoloģijas

Lai raksturotu tehnoloģiju izmantošanu kvartālā, veicama papildu analīze, taču novērojot, var secināt, ka nav izmantoti videi nedraudzīgi materiāli vai tehnoloģijas.

Vietas dizains un plānojums

Vietas dizains ir atbilstošs tās lietotāju vajadzībām ar augstvērtīgu lebiekārtojumu (4.4.2.-b, 4.4.2.-c attēli).

Kopsavilkums

Ģipša fabrika vērtējama kā samērā pozitīvs objekts vairākos aspektos, piemēram, tas iekļaujas pilsētas kopējā plānojumā, ir salīdzinoši ērti pieejams, ir vieta, kur sabalansēts dizains ar funkcionalitāti. Taču kvartāla iekšpagalmi ir nejaušam apmeklētājam slēgti un pilda tikai elitāru dzīvokļu īpašnieku nepieciešamības. Taču, tā kā apkārt esošā publiskā ārtelpa ir pieejama visu diennakti jebkuram, turklāt Daugavas krastmala un klusās ieliņas rada mājīgu lauku sajūtu pilsētā, maršruts ir pastaigu aicinošs ikvienam.

4.4.3. Spīķeru kvartāla ārtelpa

4.4.3.-a

4.4.3.-b

15. Attēlu grupa – Spīķeru kvartāla ārtelpa (autores foto)

Sasniedzamība un mobilitāte

↑ ↑ ↑ Samazināta nepieciešamība pēc privātā transporta. Piekluve vietai izmantojot nemotorizētus transporta līdzekļus vai ejot kājām

Spīķeru kvartāls, starp Maskavas un Krasta ielu, atrodas vienā no infrastruktūras visnoslogotākajiem rajoniem Rīgā, blakus Krasta ielas intensīvā satiksme, Centrāltirgus, kur starp tiem nav īpašu šķēršļu – atdalošā iela ir pietiekami šaura un salīdzinoši lēnu satiksmi, lai tā netraucētu lietotājiem šķērsošanai.

↑ ↑ ↑ Sasniedzamība 10 minūšu gājienā

Kvartāls sasniedzams no pilsētas svarīgākajiem satiksmes mezgliem – autoostas un dzelzceļa stacijas, tāpat arī pilsētas centrs un vecpilsētas gājiena attālumā.

Gājējiem piemērota vide

↑ ↑ Gājējiem piemērots ielu dizains teritorijā / ap to

Lielākā daļa teritorijas ir paredzēta gājējiem un auto stāvvietas aizņem visai nelielu daļu platības. Tāpat kvartālā nav novēroti kādi šķēršļi vai mulsinoši objekti, kas neļautu orientēties. Vienīgais negatīvais aspekts ir plašā un vienmuļā ārtelpa, kas var mazināt “mājīguma” sajūtu ikdienā.

↑ ↑ Vides pieejamība / gājēju ielas bez auto

Iepriekš minētās nedaudzās stāvvietas nerada gājējiem būtiskus šķēršļus.

Kritēriju grupa – Ēkas, apbūve (teritorijas apbūve)

↑ Multifunkcionalitāte

Multifunkcionalitāte šajā ārtelpā īpaši izpaužas tikai organizēto pasākumu laikā (koncerti, tirdziņi, ziemā – slidotava) (4.4.3.-a, 4.4.3.-b attēli), un ikdienā tā paredzēta brīvai apmeklētāju plūsmai, arī tiem, kas vēlas sasniegt promenādi Daugavmalā. Daudzo kultūras iestāžu īpatsvars Spīķeru ēkās, kā arī kafejnīcu terases, nodrošina daudzfunkcionālas laika

pavadīšanas iespējas, bet tas nav ārtelpas nopelns.

↑ Bērniem piemērota infrastruktūra

Kvartāla teritorija ir bez auto satiksmes, līdz ar to bērni var izmantot šo teritoriju dažādām aktivitātēm. Teritorijā ir dažas rotaļu atrakcijas, taču īpaša infrastruktūra bērniem nav novērota.

Pilsētas kopējais plānojums

Kvartāls nodrošina pilsētas tēlam, siluetai, formai atbilstošu plānojumu un veidots vēsturisku ēku kvartālā, kur dažas no tām bijušas degradētu objektu statusā. Tāpat kvartāla revitalizācija piešķirusi tam dzīvīgumu, un nodrošina sasaisti ar Daugavas krastmalu. Tā kā ēku tēls ir saglabāts, pilsētas siluets un vēsturiskās formas nav zaudējušas savu īpašo identitāti.

Sociālā dažādība

Kvartālā novērota izteikta sociālā dažādība, kur vienlaicīgi ārtelpu šķērso un tajā uzskatās dažādu sociālo slāņu apmeklētāji – sākot no kultūras baudītājiem, tūristiem, tirgus apmeklētājiem, beidzot ar bezpajumtniekiem, kuru īpatsvars, kopš Spīķeru atjaunošanas ir mazinājies, ko var raksturot kā ģentrifikāciju.

Tehnoloģijas

Lai raksturotu tehnoloģiju izmantojumu šajā kvartālā, veicama papildu analīze, taču novērojot, var secināt, ka nav izmantoti kādi videi nedraudzīgi materiāli vai tehnoloģijas, bet nav arī ilgtspējīgu paņēmienu pielietošanas pazīmes.

Vietas dizains un plānojums

Vietas dizains un plānojums piemērots dažādu publisku pasākumu rīkošanai, kas arī tiek darīts, taču ikdienas apmeklētājam vide var šķist nemājīga un bezpersoniska, lielo betona bruģa segto platību dēļ. Tāpat plašajā ārtelpā nav veiktas nekādas mikroklimatu veidojošas ārtelpas darbības, neņemot vērā plašās, atklātās ārtelpas un novietnes vējainību.

Kopsavilkums

Spīķeru kvartāla publiskā ārtelpa pilda lielu, pilsētas centram atbilstošu, sabiedrisku pasākumu norises vietas (4.4.3.-b attēls) funkciju kas ir ērti pieejama jebkurā laikā. Kvartālā saglabātā kultūrvēsturiskā apbūvē daudzas ar kultūru saistītas iestādes. Publiskā ārtelpa piemērota gājēju plūsmai, jo tajā nav dominējošas auto kustības un citu šķēršļu, kas kavētu pārvietošanos. Revitalizētā ārtelpa ir labs piemērs tam, kā viens objekts spēj mainīt visas apkāmes sociālo statusu un lomu pilsētā, kas gan konkrētajā gadījumā balansē uz ģentrifikācijas robežas. Veicot nestrukturētu interviju 2013.gada rudenī, neilgi pēc objekta nodošanas ekspluatācijā, ar vietas lietotāju radošās apvienības Moodwork vadītāju Arni Asperu, kurš bija telpu nomnieks Spīķeros, izskanēja apgalvojums, ka nomāt iespējams vairs

nevarēšot atļauties, jo cenas telpu īrei kopš ārtelpas labiekārtošanas pabeigšanas esot dubultojušās (Aspers, 2013).

4.5. TERITORIJU LABIEKĀRTOŠANA, PARKI, ŪDENSMALAS, SKVĒRI

4.5.1. Kultūras nama “Ziemeļblāzma” parks, adrese

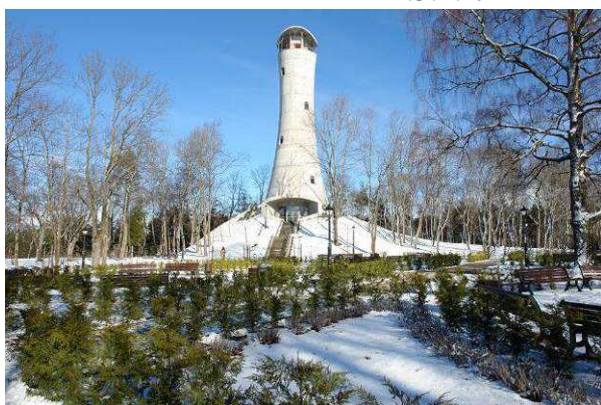
4.5.1.-a

4.5.1.-b

4.5.1.-c

4.5.1.-d

16. Attēlu grupa – Kultūras nama “Ziemeļblāzma” parks (autores foto)

Sasniedzamība un mobilitāte

↓ Samazināta nepieciešamība pēc privātā transporta. Piekluve vietai izmantojot nemotorizētus transporta līdzekļus vai ejot kājām

Apkaimes lokālo iedzīvotāju pieejamībai sasniedzamība ar kājām ir laba, bet tā kā objekts ir arī pilsētas nozīmes, tad piekļūšana ar privāto auto ir nozīmīga. Sabiedriskā transporta pieejamība apmierinoša. Samērā liels autostāvvietu laukums ir izvietots parkā (!) (4.5.1.-b attēls).

↑ Sasniedzamība 10 minūšu gājienā

10 minūšu gājiena attālumā sasniedzamība ir apkaimes dzīvojamo ēku iedzīvotājiem un bērniem no blakus esošām izglītības iestādēm.

Gājējiem piemērota vide

↑ ↑ ↑ Gājējiem piemērots ielu dizains teritorijā / ap to

Vide gājējiem ir piemērota, jo parka funkcijas objektā uzsvars ir tieši uz to. Daudzveidīgu segumu un celiņu sistēmas, nodarbes bērniem.

↑ Vides pieejamība

Vides pieejamība ir nodrošināta.

↓ Gājēju ielas bez auto

Tuvākajā apkārtnē nav gājēju ielu bez auto.

Kritēriju grupa – Ēkas, apbūve (teritorijas apbūve)

↑ ↑ ↑ Multifunkcionalitāte

Parkā ir izteikti multifunkcionālas iespējas, gan pavadot laiku pastaigās un dabas baudīšanā, gan apmeklējot skatu torni (4.5.1.-c attēls) ar kultūrvēsturiskas izziņas iespējām un Ziemeļblāzmas kultūras namu dažādiem pasākumiem. Parkā ir arī zona ārtelpas koncertu iespējām un slidotavai ziemā (4.5.1.-a attēls).

↑ ↑ ↑ Vietas plānotās idejas dzīvotspēja

Parkam ir ļoti labs dzīvotspējas potenciāls.

Pilsētas kopējais plānojums

Parks ir kā lokālas, tā pilsētas nozīmes objekts ar kultūrvēsturisku nozīmi, tāpēc kalpo kā rekreatīva vide apkaimes kontekstā, un apmeklēšanas vērts objekts pilsēta kontekstā izvietots pilsētas ziemeļu daļā.

Sociālā dažādība

Izteikta sociālā dažādība, jo parks izmantojams kā regulārai laika pavadīšana, tā pasākumiem. Pārsvārā novērotas ģimenes ar maziem bērniem un pensionāri kā ikdienas lietotāji. Cita kategorija apmeklētāju ir tie, kas ierodas tieši skatu torņa apskatei, taču šķiet, ka parka teritorijā nav īpaši domāts par jauniešiem.

Tehnoloģijas

Veidojot publisko ārtelpu, nav novērota ilgtspējīgu tehnoloģiju un materiālu izmantošana.

Vietas dizains un plānojums

Vietas dizains un plānojums veidots respektējot vēsturisko novietni un kompozicionālās īpašības. Restaurēti tādi vēsturiski parka elementi, pergolas, lapenes (4.5.1.-d attēls), rozārijs ar strūklakām. Jaunpienesums ir skatu tornis. Parkā ērti izvietoti soliņi, un ir dažādu vecuma grupu bērniem rotaļu laukums.

Kopsavilkums

Kā lokālas, tā pilsētas nozīmes objekts ar multifunkcionālām rekreācijas iespējām – kultūrvēsturiska vērtības un izziņas iespējas, skatu torņa pakalpojumi, pastaigas parkā, kultūras pasākumi iekštelpās un ārtelpās. Sabiedriskais transports nodrošina saikni ar centru.

4.5.2. Ķīpsalas “pludmale”

4.5.2.-a

4.5.2.-b

17. Attēlu grupa - Ķīpsala “pludmale” (autores foto)

Sasniedzamība un mobilitāte

↑ ↑ Samazināta nepieciešamība pēc privātā transporta. Piekluve vietai izmantojot nemotorizētus transporta līdzekļus vai ejot kājām

Pludmalei labāka sniedzamība ir ar kājām un velosipēdu nekā ar privāto auto. Pieejama arī ar sabiedrisko transportu.

↑ Sniedzamība 10 minūšu gājienā

10 minūšu gājiena attālumā var nokļūt Vecrīgā, ejot ar kājām pāri Vanšu tiltam (4.5.2.-a attēls)

↑ ↑ Pieeja sabiedriskajam transportam

Labā pieeja sabiedriskajam transportam

Gājējiem piemērota vide

↓ Gājējiem piemērots ielu dizains teritorijā / ap to

Nav domāts par piekļūšanas labiekārtošanu.

↓ Vides pieejamība

Neapmierinoša vides pieejamība.

↑ Gājēju ielas bez auto

Tuvākajā apkārtnē ir Balsta dambis – iela ar zemu satiksmes intensitāti.

Kritēriju grupa – Ēkas, apbūve (teritorijas apbūve)

↑ ↑ Multifunkcionalitāte

Vietas pamatfunkcija ir rekreācija un šādu uzdevumu tā pilda. Nākošais ir jautājums par

iespējamo aktivitāšu daudzveidību un par to, vai daudzveidību garantē maksimāli liels uzstādītā aprīkojuma daudzums.

↑ ↑ ↑ Vietas plānotās idejas dzīvotspēja

Rīgā ir maz šādas rekreācijas iespējas ar pieeju ūdensmalām, tāpēc sabiedrība priecājas arī par mazumiņu. No tāda viedokļa, vieta ir dzīvotspējīga.

Pilsētas kopējais plānojums

Spontāni izveidojusies ārtelpa pamatā ir jauniešu lietota, kuru aktivitātēm ierīkots volejbola laukums un periodiski parādās sezonāli bāri vai kafejnīcas. Ir daži soliņi un rotaļu atrakcijas, taču nav izstrādāta labiekārtošanas projekta un plānotas ieceres pazīmju. Ļoti pietrūkst loģiskas sasaistes ar blakus esošā Swedbank ēkas ārtelpas labiekārtojumu (4.5.2.-b attēls).

Sociālā dažādība

Apmeklētāju kontingentu pamatā nodrošina jaunieši gan ierodoties kājām, gan velosipēdiem.

Tehnoloģijas

Veidojot publisko ārtelpu, nav novērota ilgtspējīgu tehnoloģiju un materiālu izmantošana.

Vietas dizains un plānojums

Izteikti lineāras struktūras plānojums, kas vērsts kā uz tranzītu, tā uz mērķtiecīgu vietas apmeklējumu. Pārdomāts dizains, daudzveidīgas sēdēšanas un skata vērošanas iespējas.

Kopsavilkums

Stihijiski, Daugavas gultnes padziļināšanas rezultātā izsmeltu smilšu krāvamam pārtopot pilsētas mēroga ūdensmalas labiekārtojumā, svarīgs posms ir izpalicis - vietai trūkst ainaviski pārdomātas labiekārtošanas ieceres, piekļūšanas risinājuma un lietotāju vajadzību apzināšanas. Šķiet, ka mērķa auditorija ir jaunieši, bet varbūt tomēr vecāki ar bērniem, jeb bāra apmeklētāji? Plānošana palīdzētu sadzīvot visiem, bet patlaban redzamais rada asociāciju ar izbirušu mantiņu klāstu smilšu laukā.

4.5.2. “Spīķeru” promenāde, Daugavas labā krasta krastmala starp Dzelzceļa un Salu tiltiem

4.5.2.-a

4.5.2.-b

4.5.2.-c

4.5.2.-d

18. Attēlu grupa – “Spīķeru promenāde” (autores foto)

Sasniedzamība un mobilitāte

↑ ↑ Samazināta nepieciešamība pēc privātā transporta. Piekļuve vietai izmantojot nemotorizētus transporta līdzekļus vai ejot kājām

Promenāde nav orientēta uz nepieciešamību piekļūt tai ar auto. Apmeklētāju kontingents ir ļoti plašs. Labai promenādes sasaistei ar pilsētas centru risināmas virszemes ielu šķērsojuma iespējas 13. Novembra krastmalā pie dzelzceļa tilta. Ierīkota visa nepieciešamā infrastruktūra piekļuvei ar velosipēdu.

↑ ↑ ↑ Sasniedzamība 10 minūšu gājienā

10 minūšu gājiena attālumā var nokļūt Vecrīgā, Centrālā tirgū, dzelzceļa stacijā un daudzās citās vietās.

↑ ↑ ↑ Pieeja sabiedriskajam transportam

Lieliska pieeja visu veidu sabiedriskajam transportam

Gājējiem piemērota vide

↑ ↑ ↑ Gājējiem piemērots ielu dizains teritorijā / ap to

Dizains ir piemērots, taču bērnus bez uzmanības šeit atstāt nav vēlams, jo krastmalai daudz

posmos nav aizsargbarjeru (4.5.2.-b attēls), kas no vienas puses ir simpātiski, bet no otras – bīstami. Kāpnes izkāpšanai no upes iekrišanas gadījumā, ir uzstādītas atbilstoši prasībām.

↑ ↑ Vides pieejamība

Vides pieejamība ir nodrošināta un par to ir pastiprināti domāts (4.5.2.-c attēls).

↓ Gājēju ielas bez auto

Tuvākajā apkārtnē nav gājēju ielu bez auto. Publiskā ārtelpa no visām pusēm ir norobežota.

Kritēriju grupa – Ēkas, apbūve (teritorijas apbūve)

↑ ↑ Multifunkcionalitāte

Daugavmalas promenādes pamatfunkcija ir rekreācija, kas šajā gadījumā nodrošināta daudzveidīgām skatu baudīšanas iespējām. Pieejams arī urbāno sporta veidu laukums.

↑ ↑ ↑ Vietas plānotās idejas dzīvotspēja

Šai ārtelpai ir ne vien lieliska dzīvotspēja, bet tās virsuzdevums bijis, atspoguļot sabiedrības lielo ilgošanās pēc pieejamām ūdensmalām Rīgā, kas sekmētu līdzīgu projektu attīstību citur pilsētā (4.5.2.-a attēls).

Pilsētas kopējais plānojums

Ārkārtīgi svarīgs objekts pilsētas kopējā plānojumā kā norāde uz ūdensmalu neizmantoto potenciālu, jo šīs vietas pieprasījums redzams regulāro apmeklētāju kvantitatē.

Sociālā dažādība

Apmeklētāju kontingents ir ļoti plašs – gan pilsētas viesi, tūristi, pilsētnieki, apkārtnes iedzīvotāji, tirgus apmeklētāji, velosipēdisti, skeiteri u.c. Šī ir vieta ar izteiktām sociālās dažādības pazīmēm.

Tehnoloģijas

Veidojot publisko ārtelpu, nav novērota ilgtspējīgu tehnoloģiju un materiālu izmantošana.

Vietas dizains un plānojums

Izteikti lineāras struktūras plānojums, kas vērsti kā uz tranzītu, tā uz mērķtiecīgu vietas apmeklējumu. Pārdomāts dizains, daudzveidīgas sēdēšanas un skata vērošanas iespējas (4.5.2.-c attēls).

Kopsavilkums

Pretēji iepriekš vērtētā objekta pienesumam, šis ir kvalitatīvs un sen gaidīts pienesums Rīgas publiskajā ārtelpā – daudzsološs sākums pilsētas ūdensmalu pieejamības jautājumu risināšanai un jaunas perspektīvas atklāšanai pilsētniekiem un tūristiem. Neskaitāmās apmeklējuma reizēs, vieta vienmēr ir lietotāju pieprasīta un apmeklēta. Objekts liek domāt par to, ka iespējams radīt labas kvalitātes publiskā ārtelpas tad, kad jau sākotnēji par to tiek domāts kā par publisko ārtelpu.

4.6. KULTŪRAS IESTĀŽU ĀRTELPAS

4.6.1. Latvijas Nacionālās bibliotēkas ārtelpa, Valguma ielā ?

4.6.1.-a

4.6.1.-b

4.6.1.-c

19. Attēlu grupa (autores foto un no publicitātes materiāliem)

Sasniedzamība un mobilitāte

↑ ↑ Samazināta nepieciešamība pēc privātā transporta. Piekluve vietai izmantojot nemotorizētus transporta līdzekļus vai ejot kājām

Ēka ar tai piekļauto publisko ārtelpu atrodas Daugavas kreisajā krastā, intensīvas satiksmes un salīdzinoši blīvas apbūves tuvumā. Šie apstākļi raisījuši situāciju tam, ka publiskajā ārtelpā vispār nav auto stāvvietas (!), bez tam to nav arī praktiski nekur citur, atskaitot nelielu stāvlaukumu uz Mūkusalas ielas starp satiksmes joslām. Ārtelpa ir pieejama ar jebkuriem satiksmes līdzekļiem. Šobrīd, saistībā ar Latvijas kā prezidējošās valsts ES pasākumiem bibliotēkas telpās, ēkas galvenā ieeja apmeklētājiem ir slēgta, un izteikti jūtams velosipēdu novietnes iespēju trūkums. Pie ēkas patlaban lietotās apmeklētāju ieejas velosipēdi tiek novietoti spontāni – “pieslēgti” pie margām uz ieejas kāpnēm (4.6.1.-a attēls), vai citur. Šis apstāklis mazina vēlmi turp doties ar velosipēdu.

↑ ↑ ↑ Sniedzamība 10 minūšu gājienā

10 minūšu gājiena attālumā var nokļūt Vecrīgā, šķērsojot Akmens tiltu ejot kājām. Tāpat sasniedzamas ir sabiedriskā transporta pieturas.

↑ ↑ ↑ Pieeja sabiedriskajam transportam

Intensīvas satiksmes autobusa pieturas atrodas tieši pie ēkas ielas malā, kur nodrošināta satiksme dažādos maršrutos.

Gājējiem piemērota vide

↑ Gājējiem piemērots ielu dizains teritorijā / ap to

Pati ēkas publiskā ārtelpa nerada šķēršļus, lai tiktu nodrošināta gājēju kustība, izņemot atsevišķi laicīgi neizanalizēti gājēju plūsmu virzieni, kas attiecīgi vēl pirms projekta nodošanas ekspluatācijā, ieminuši takas zālienā sev vajadzīgajā virzienā. Problēmas ir piekļuvē šai vietai. Ejot no Akmens tilta puses, ir neskaidri gājēju satiksmes šķērsojumi un nav skaidra dalījuma intensīvās satiksmes pievadam Akmens tiltam un gājēju plūsmai. Apstākļi rosina gājēju šķērsot krustojumu neatļautajā, bet daudzkārt ērtākajā vietā, nevis izmantot garo apvedceļu, turklāt, pārvarot kāpnis. Tā kā šī ir vienīgā pieeja, ejot kājām no pilsētas centra puses, šis apstākļis uzskatāms par vērā ņemamu.

↑ Vides pieejamība

Ēkas priekšlaukumā ir nodrošināta vides pieejamība iekļūšanai ēkā. Visa publiskā ārtelpa vide pieejama.

↓ Gājēju ielas bez auto

Tuvākajā apkārtnē nav gājēju ielu bez auto. Publiskā ārtelpa no visām pusēm ir norobežota ar aktīvas satiksmes ielām.

Kritēriju grupa – Ēkas, apbūve (teritorijas apbūve)

↓ Multifunkcionalitāte

Valsts nozīmes ēkas ārtelpai jāspēj pildīt reprezentācijas funkciju, taču nodrošinot labvēlīgus apstākļus bibliotēkas apmeklētājiem, kā arī vietējiem apkārtnes iedzīvotājiem. Telpa ir atklāta, tai nav sasaistes ar tuvumā esošo Daugavu. Tā kā izveidotais labiekārtojums nejauši izrādījies ļoti piemērots urbāniem sporta veidiem, ārtelpu aktīvi izmanto skeiteri, skrituļotāji u.c. Labiekārtojums sākotnēji nav paredzēts šādām slodzēm, radušies bojājumi un diskusijas par to, vai skeiteru aktivitātes ir pieļaujamas. Taču šis piemērs parāda tendences un publiskās ārtelpas aktuālo nozīmību kādai sabiedrības grupai un rosina domāt par līdzāspastāvēšanu un sadzīvošanu. Izņemot šīs aktivitātes, citas funkcijas ārtelpā nav novērotas.

↓ Būvju dažādība

Bibliotēkas ēka ir brīvstāvoša būve – simbols un orientieris, kurai nav sasaiste ar apkārt esošā kvartāla apbūvi, kas šajā gadījumā nav bijis mērķis.

↓ ↓ ↓ Vietas plānotās idejas dzīvotspēja

Publiskā ārtelpa ir veidota no jauna, un jau paredzama tās remontēšana un pilnveidošana, ko pamatā noteikusi negaidītā vietas izmantošana. Tāpat ir novērojamas sasaistes un funkcionālās nepilnības, līdz ar to līdzšinējā ārtelpas idejas dzīvotspēja novērtēta kā apšaubāma.

Pilsētas kopējais plānojums

Pagaidām bibliotēkas ārtelpa ir atrauta no apkārtnes nenodrošinātās piekļuves un sasaistes ar krastmalu dēļ. Tās ir tuvākajā nākotnē risināt paredzētas lietas, tāpēc iespējams situācija uzlabosies pēc šīs puses krastmalas promenādes izveides.

Sociālā dažādība

Sociālo dažādību var novērot bibliotēkas apmeklētāju vidū – tie, kas lieto arī publisko ārtelpu nevis tikai dodas no/uz bibliotēku, bet arī pavada tajā laiku. “Skeiteri” un viņu fani veido lielo daļu dažādības, taču citu – mērķtiecīgi ārtelpu apmeklējošu sociālo grupu nav novērots.

Tehnoloģijas

Veidojot publisko ārtelpu, nav novērota ilgspējīgu tehnoloģiju un materiālu izmantošana. Nav realizēta arī kādu brīdi apspriestā saules kolektoru uzstādīšana uz ēkas jumta.

Vietas dizains un plānojums

Vietas dizains un plānojums ir pakārtots ēkas raksturam, taču nav domāts par aktivitātēm un dzīvīgumu ārtelpā. “Nejauši” izdevusies infrastruktūra skrituļotājiem, kalpo kā vienīgā aktīvās atpūtas funkcija. Pārējais plānojums un dizains nodrošina pārvietošanos ap/pa publisko ārtelpu bez uzmanību saistošiem pieturas punktiem vai vēlmi uzkavēties. Tāpat nav novēroti mikroklimata apstākļu veidošanas pasākumi lietotāju ērtībām.

Kopsavilkums

Latvijas Nacionālā Bibliotēka ir valsts, pat starptautiskas nozīmes objekts Rīgā, kas raisījis daudzas diskusijas kā arhitektūras, tā simboliskās nozīmes jautājumos. Celtne novietota vizuāli reprezentatīvā vietā un eksponējas plašiem skatiem kā no Vecrīgas, tā daudzām citām Rīgas vietām, un ēkas tēls no katra skatupunkta mainās. Taču ārtelpa ir tam pakārtota un atklājas tikai tuvumā esot. Darba autorei aktuāls vaicājums – Vai reprezentatīvu funkciju ārtelpā ir iespējams padarīt mājīgu, bez valstiskās nozīmes simbola būvei raksturīgā reprezentatīvā aukstuma. Patlaban šķiet, ka vienīgais ārtelpā dzīvību ienesošais faktors ir urbānie sportisti – skeiteri, bmx’eri, skrituļotāji u.c., kuru aizdzīšana ar tērauda pogu iestrādes palīdzību granīta atbalsta sienās, ļautu atgriezties pie cēlās, aukstās, vēja izpūstās vientulības. Neilgajā darbības laikā ēkas bibliotēkas funkcijas tikušas papildinātas ar vairākiem starptautiskas nozīmes pasākumiem, kas traucējis, ēkas sākotnējās pamatfunkcijas norisi.

4.7. ĀRSTNIECĪBAS IESTĀŽU ĀRTELPAS

4.7.1. Poliklīnikas “Šarlotes” ārtelpas, Bruņinieku ielā 5 k.23

4.7.1.-a

4.7.1.-b

20. Attēlu grupa (autores foto)

Sasniedzamība un mobilitāte

↑ ↑ Samazināta nepieciešamība pēc privātā transporta. Piekluve vietai izmantojot nemotorizētus transporta līdzekļus vai ejot kājām

Poliklīnikas ēkai un tās ārtelpai ir laba piekluve un samazināta nepieciešamība lietot privāto transportu. Pie poliklīnikas ir velonovietnes.

↑ ↑ ↑ Sasniedzamība 10 minūšu gājienā

Poliklīnikai ir ļoti centrāla novietne ar labu sasniedzamību.

↑ ↑ ↑ Pieeja sabiedriskajam transportam

Intensīvas satiksmes autobusa pieturas atrodas tieši pie ēkas ielas malā, kur nodrošināta satiksme dažādos maršrutos.

Gājējiem piemērota vide

↑ Gājējiem piemērots ielu dizains teritorijā / ap to

Poliklīnikas ārtelpa atrodas ar žogu norobežotā Rīgas 1. slimnīcas teritorijā, kas ir pieejama darba laikā, taču izmantojot citus slimnīcas vārtus, arī brīvdienās.

↑ Vides pieejamība

Vides pieejamība ir nodrošināta.

↓ Gājēju ielas bez auto

Tuvākajā apkārtnē nav gājēju ielu bez auto, taču ielas nav ar lielu satiksmes intensitāti, ir zaļas ar lieliem kokiem.

Kritēriju grupa – Ēkas, apbūve (teritorijas apbūve)

↑ ↑ Multifunkcionalitāte

Jaunas funkcijas pienesums esošā ārtelpas struktūrā. Laika pavadīšanas iespējas gan pamatā

nodrošina bērnu rotaļu laukuma funkcijas.

↑ Būvju dažādība

Ēka ir piebūve esošās slimnīcas korpusa ēkai un veiksmīgi iekļauta esošā apbūvē.

↑ ↑ ↑ Vietas plānotās idejas dzīvotspēja

Publiskā ārtelpa ir absolūti dzīvotspējīga, jo slimnīca ir jau sen izveidojusies struktūra, bet jaunas funkcijas – bērnu laika pavadīšanas vieta līdz šim teritorijā nebija bijusi. Pavadot rotaļu laukumā laiku ar mazmeitu, darba autore sarunās ar lietotājiem noskaidro, ka svētdienas dienā kāds tēvs ar bērnu uz šo rotaļu laukumu ir braucis ar sabiedrisko transportu no Teikas, jo tuvāk neesot (!).

Pilsētas kopējais plānojums

Tā kā bibliotēkas ēka un tās arhitektūra ir unikāla visas valsts kontekstā, un ēka uzskatāma par “pieminekli” uz apkārtnes fona, arī publiskajai ārtelpai vajadzētu papildināt šīs ēkas nozīmi, padarot ārtelpu par funkcionālītes un sasaistes paraugu.

Sociālā dažādība

Jaunie publiskās ārtelpas pilnveidošanas darbi nodrošina sociālo dažādību slimnīcas teritorijā. Bērnu rotaļu laukumu var apmeklēt kā slimnīcas pacientu ciemos atnākušie bērni, tā poliklīnikas apmeklētāji un apkārtējo kvartālu un pat pilsētas bērni ar vecākiem.

Tehnoloģijas

Veidojot publisko ārtelpu, nav novērota ilgtspējīgu tehnoloģiju un materiālu izmantošana.

Vietas dizains un plānojums

Vietas dizains un plānojums integrēts esošajā slimnīcas ārtelpā, sakārtojot jaunās poliklīnikas tuvumā esošo ārtelpu un papildinot to ar bērnu rotaļu laukumu un 1 soliņu. Nebūtu slikti izveidot arī atpūtas vietas cilvēkiem bez bērniem.

Kopsavilkums

Jaunās poliklīnikas ēka veidota kā piebūve jau esošam slimnīcas korpusam, un ārtelpa veidojusies, sakārtojot un pilnveidojot esošo slimnīcas ārtelpu, papildinot to ar jaunu funkciju – bērnu rotaļu laukumu, kas līdz šim trūcis iespējams vairāk apkārtnes kontekstā nekā slimnīcas un poliklīnikas.

- 5. PIELIKUMS – - 2005. līdz 2015.g. ekspluatācijā nodoto sabiedriskas nozīmes objektu saraksts ar funkcionālo dalījumu (digitālā formāta pievienots darbam CD).**

Informācija par darbu un tā aizstāvēšanu

Ar šo apliecinām, ka maģistra darbs

**“Publiskā ārtelpa kā dzīves vides kvalitātes priekšnoteikums pilsētā:
kritēriju izstrāde Rīgas kontekstā”**

ir sagatavots aizstāvēšanai gala pārbaudījumu komisijā maģistra grāda un profesionālās
kvalifikācijas Telpiskās attīstības plānošanā iegūšanai

Autors: Linda Zaļā..... Paraksts datums

Zinātniskais vadītājs: Kristīne Āboliņa Paraksts datums
Dr. geogr., docente

Konsultants: Pēteris Šķinkis..... Paraksts datums
Asoc.prof.

Noslēguma darba saņemšanas reģistrācija:

Darba reģistrācijas Nr.

Nodaļas lietvede Paraksts datums

Noslēguma darba aizstāvēšanas rezultāti:

Darbs aizstāvēts studiju gala pārbaudījumu komisijā

.....
gads, datums, mēnesis

un aizstāvēts ar atzīmi

PriekšsēdētājsParaksts,datums
Vārds, uzvārds

Sekretārs Paraksts, datums
Vārds, uzvārds